

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Privatläroverk: Bidrag till vissa privatläroverk* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 5 740 000 kronor.

[185] **16. Privatläroverk: Bidrag till Franska skolan i Stockholm.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	50 000	63 950
1952/53 (statsliggaren s. 615)	59 500	
1953/54 (förslag)	68 400	

Genom beslut den 6 juni 1952 har Kungl. Maj:t i anslutning till 1952 års beslut om särskilt lönetillägg åt statstjänstemännen medgivit, att detta anslag under innevarande budgetår må överskridas med 8 900 kronor. Under närmast föregående punkt har jag avstyrkt ett av skolöverstyrelsen framfört förslag, att Franska skolan skulle överföras till anslaget Bidrag till vissa privatläroverk. Med hänsyn härtill torde förevarande anslag böra utgå även för nästa budgetår. Beträffande anslagsbeloppet ifrågasätter jag icke någon annan ändring än en uppräknings med 8 900 kronor, motsvarande det för innevarande budgetår medgivna anslagsöverskridandet. Anslaget bör sålunda uppföras med 68 400 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Privatläroverk: Bidrag till Franska skolan i Stockholm* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 68 400 kronor.

[186] **17. Privatläroverk: Bidrag till vissa internatläroverk.** *Skolöverstyrelsen* hemställer för nästa budgetår om anvisande under denna rubrik av ett nytt anslag av 400 000 kronor. Ur detta anslag avses skola utgå bidrag till fyra internatläroverk nämligen Sigtunaskolan, Solbacka läroverk, Restenässkolan och Viggbyholmsskolan, beträffande sistnämnda skola dock endast för det fyraåriga gymnasiet.

För varje skola har överstyrelsen preliminärt beräknat ett skäligt bidragsbelopp. Överstyrelsen anser det emellertid vara ändamålsenligt, att bidragsbeloppen icke nu fixeras, utan föreslår, att anslaget framdeles får fördelas av överstyrelsen efter granskning av skolornas ekonomiska ställning. Det anses jämväl böra ankomma på överstyrelsen att vid denna fördelning för varje skola fastställa, hur stor del av statsbidraget, som skall användas till nedbringande av terminsavgifter.

Som allmän motivering till sitt förslag om statsbidrag till vissa internatläroverk anför skolöverstyrelsen följande.

Samtliga fyra skolor är internatläroverk och fyller enligt överstyrelsens mening viktiga uppgifter bland annat för barn från orter, som saknar högre läroanstalter, för barn från hem med speciella familjeförhållanden och — särskilt beträffande en av skolorna — för barn till utlandssvenskar. Genom lönehöjningar och kostnadsstegringar har skolorna råkat i ett i ekonomiskt hänseende mycket bekymmersamt läge. Det torde icke vara möjligt för dem att driva sin verksamhet utan kraftiga höjningar av elevavgifterna, därest statsbidrag icke erhålles. Dylika avgiftshöjningar skulle snedvrída elevrekryteringen och innebära stora svårigheter för de familjer, vilka är beroende av internatläroverken.

Av skolöverstyrelsens framställning inhämtas följande angående de ifrågavarande internatläroverken.

Sigtuna skolan omfattar en realskola med fyra klasser (motsvarande klasserna 1—4 av den femåriga realskolan) samt ett fyraårigt gymnasium med såväl latin- som reallinje. Studentexamensrätt har varit medgiven från och med vårterminen 1931.

Under de fem senaste läsåren har elevantalet uppgått till i genomsnitt 210, varav 97 i realskolan och 113 i gymnasiet. Alla tillgängliga platser inom internatet har varit belagda under skolans hela verksamhetstid. Av de sammanlagt 1 160 elever, som under årens lopp inskrivits i skolan, har ej mindre än inemot 300 (alltså mer än 25 procent) haft sina hem utomlands. Ett stort antal inträdessökande har avvisats på grund av platsbrist. Avgifterna uppgår till 3 600—4 200 kronor per år.

Skolan har tidigare icke ansökt om statsbidrag. Utgifterna har täckts av skolavgifter, som i enskilda fall kunnat reduceras genom bistånd av donatorer. Styrelsen räknar med att ännu under budgetåret 1951/52 inkomsterna kunnat täcka utgifterna. Lönekostnadsökningen och höjda omkostnader i övrigt beräknas emellertid medföra en utgiftsstegring under budgetåret 1952/53 av minst 125 000 kronor. Om denna skall kunna bäras utan statsbidrag, anses det nödvändigt, att skolavgifterna höjes med omkring 800 kronor per läsår.

Solbacka läroverk är organiserat som fullständigt läroverk med femårig realskola och fyraårigt latin- och realgymnasium. Rektor vid läroverket har rätt att anställa student- och realexamen. Skolan är i huvudsak ett internatläroverk och mottager huvudsakligen gossar. Under de fem senaste åren har elevantalet utgjort i genomsnitt 277. Elevernas årsavgifter uppgår under läsåret 1952/53 till 3 900—5 000 kronor för internerna.

Rektor vid skolan framhåller beträffande den beräknade staten för budgetåret 1952/53, att utgifterna kraftigt stigit, dels beroende på ökade lärarlöner, dels på grund av ökade allmänna levnadskostnader både i fråga om livsmedel, avlöningar och övriga arbetskostnader. Utan statsbidrag eller bidrag från annat håll beräknas med nuvarande terminsavgifter förlusten för tiden 1 juli 1952 till 30 juni 1953 uppgå till 105 352 kronor. Härtill kommer, att föregående balanserade förluster uppgår till kronor 52 905: 94. Det finnes enligt rektors uppfattning icke några utsikter till att skolan skall kunna få kommunalt eller enskilt bidrag. Eftersom det skulle vara synnerligen betänkligt, om de redan höga årsavgifterna behövde ytterligare höjas, kommer skolan enligt rektors mening i en mycket svår belägenhet, om den ej får statsbidrag.

R e s t e n ä s s k o l a n, som är belägen invid Ljungskile i Bohuslän, är ett internatläroverk för både gossar och flickor. Den är organiserad som en fyraårig realskola med allmän utbildningslinje. Kursplanerna överensstämmer med dem som gäller vid rikets allmänna läroverk. Avsikten är att, så snart tidsläget och de ekonomiska omständigheterna medger, bygga ut skolan till fullständigt läroverk med gymnasium. Skolan har stått under överstyrelsens insecende från och med den 1 januari 1949 och föreståndaren har rätt att anställa realexamen.

Elevantalet uppgick höstterminen 1950 till 92 och höstterminen 1952 till 121. Under åren 1947/50 avlade skolans elever realexamen som privatister, sammanlagt 26, av vilka 18 övergick till gymnasium och 3 till seminarium. Vårterminen 1951 avlade 8 och vårterminen 1952 15 elever realexamen. Av dessa övergick 21 till gymnasium. Examensresultaten i realexamen har varit mycket goda.

På grund av bristande utrymme har ett mycket stort antal inträdesökande måst avvisas. Elevavgifterna är låga (per år 2 160—2 295 kronor). Utom statsstipendier kan eleverna erhålla stipendier från Restenässtiftelsen för nedsättning av avgifterna.

Styrelsen för Restenässtiftelsen framhåller, att man — om statsbidrag icke beviljas — under läsåret 1952/53 trots låga lärarlöner måste räkna med en förlust av 136 127 kronor, varav 84 627 kronor på undervisningen och 51 500 kronor på internatverksamheten. Restenässtiftelsens ekonomiska ställning har på grund av de senaste årens stegrade kostnader väsentligt försämrats, och styrelsen förklarar sig ej ha möjlighet att längre anskaffa erforderligt kapital för att täcka de årliga förlusterna.

V i g g b y h o l m s s k o l a n, som grundades 1928, är organiserad med en fyraårig bottenkola, en femårig realskola, ett fyraårigt gymnasium med latin- och reallinje och i de båda högsta ringarna även nyspråklig linje samt ett treårigt tekniskt gymnasium. Skolan är i huvudsak internatläroverk men mottager också s. k. dagelever. Det fyraåriga gymnasiet tim- och kursplaner överensstämmer med de allmänna läroverkens. För intagning och flyttning på ifrågavarande gymnasium gäller i princip samma bestämmelser som vid de allmänna läroverken.

Den 21 maj 1948 ställdes det fyraåriga gymnasiet under överstyrelsens insecende under en tid av tre år från och med läsåret 1948/49. Studierektorn vid skolan har rätt att anställa studentexamen. Vårterminen 1952 deltog 10 av högsta ringens 12 elever i den skriftliga prövningen för studentexamen. Samtliga godkändes. I den muntliga prövningen godkändes samtliga 9 deltagande.

Elevantalet på det fyraåriga gymnasiet har stigit från 35 läsåret 1948/49 till 66 vårterminen 1952. Skolans hela elevantal denna termin uppgick till 283. Antalet i Täby köping skrivna elever på gymnasiet har ökat från 8—9 under läsåren 1948/51 till 15 vårterminen 1952. Höstterminen 1952 uppgår antalet dagelever på gymnasiet till 21 av sammanlagt 86. Skolan erhåller visst anslag från köpingen för där skrivna elever.

Avgifterna för internateleverna på det fyraåriga gymnasiet uppgår till 4 800—5 000 kronor per år. Externer vid ifrågavarande gymnasium erlägger en årsavgift av 500 kronor.

Under sin 24-åriga verksamhet har Viggbyholmsskolan tagit hand om ett stort antal miljöskadade eller på annat sätt svårangepassade barn, som, sedan

svårigheterna överbunnits, återbördats till vanliga skolor eller inlemmats i samhället.

Om skolan skall kunna hävda sig i konkurrensen om goda lärarkrafter, anses det nödvändigt, att lärarnas löne- och pensionsförhållanden förbättras. Lärarlönerna är visserligen anpassade efter de allmänna läroverkens, men lärarna har under läsåret 1951/52 frivilligt avstått från 10 procent av lönen och från 15 procent tillägg. Pensionsförsäkringar har icke kunnat tagas i önskvärd utsträckning. Erforderliga medel saknas även för tillgodoseende av andra nödvändiga utgiftstegringar. Det anses också önskvärt, att nedläggningar i avgifterna medges i större utsträckning. För läsåret 1952/53 räknar man med ett underskott på gymnasieundervisningen på 28 000 kronor och för nedbringande av terminsavgifter med 24 000 kronor, sammanlagt 52 000 kronor. Detta underskott avses skola täckas, genom att lärare och övrig personal frivilligt avstår från c:a 7 procent av lönen. Genom ett statsbidrag skulle stiftelsens personal komma i åtnjutande av samma löneförmåner som lärare och annan personal vid de statliga läroverken och de statsunderstödda privatläroverken.

Överstyrelsen anser sig kunna vitsorda, att Viggbyholmsskolan har en betydelsefull uppgift att fylla och framhåller som angeläget, att det finns ett internatläroverk, där svårangepassade barn erhåller vård och skolundervisning tillsammans med andra barn. Under förutsättning att procenten av de svårangepassade barnen icke blir alltför hög, anser överstyrelsen utsikterna vara goda för en sund utveckling av dessa barn.

Statskontoret erinrar i avgivet yttrande, att ämbetsverket tidigare ställt sig avvisande till framställningar om statsbidrag till Viggbyholmsskolan, Restenässkolan och Solbacka läroverk. De skäl, som därvid anförts, äger enligt ämbetsverkets mening alltjämt full giltighet. Med hänsyn därtill samt till de väsentliga utgiftstegringar, som blivit en följd av den från och med budgetåret 1952/53 genomförda löneregleringen för lärarna vid de högre skolorna och det nya statsbidragssystemet beträffande vissa privatläroverk, anser sig statskontoret icke kunna förorda bifall till skolöverstyrelsens förevarande förslag. Därest emellertid Kungl. Maj:t det oaktat skulle finna skäl att i någon mån med statsmedel understödja ifrågavarande skolor, syntes bidrag icke böra beräknas efter gynnsammare grunder än förslagsvis en krona per elev och dag under läsåret.

Departementschefen. I likhet med skolöverstyrelsen anser jag, att internatläroverken har en viktig uppgift att fylla bland annat för barn från orter, som saknar högre läroanstalter, för barn från hem med speciella familjeförhållanden och för barn till utlandssvenskar. Beträffande samtliga fyra skolor, som här är ifråga, har skolöverstyrelsen vitsordat, att resultatet av deras arbete, sådant det visar sig i real- respektive studentexamen, varit gott. Den starka stegringen i lönekostnaderna och omkostnaderna i övrigt har emellertid medfört våra ekonomiska påfrestningar för skolornas ekonomi. Att möta dessa påfrestningar med höjningar av elevavgifterna torde i regel knappast låta sig göra. Även i övrigt torde möj-

ligheterna att öka skolornas inkomster vara begränsade, om ock olika för de olika skolorna. I detta läge har jag stannat för att föreslå statligt stöd till de två skolor, där detta synt mig allra mest angeläget, nämligen Restenässkolan och Viggbyholmsskolans fyraåriga gymnasium.

Då det gäller utformningen av ett bidragssystem föreligger givetvis olika möjligheter. Skolöverstyrelsen har tänkt sig, att ett gemensamt, obetecknat anslag skulle anvisas, och att det skulle ankomma på överstyrelsen att efter prövning av de olika skolornas behov fördela detta anslag. För egen del har jag, efter att ha övervägt frågan, stannat för att föreslå ett system, där bidraget för varje skola sättes i relation till skolans elevantal. Avgörande för mig har härvid varit önskemålet att göra bidragssystemet så enkelt som möjligt. Vad angår bidragets storlek vill jag föreslå, att detta får utgå med en krona 50 öre per elev och läsdag. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av skolöverstyrelsen fastställa villkor och bestämmelser för statsbidragets utgående.

Antalet elever i Restenässkolan och Viggbyholmsskolans fyraåriga gymnasium torde för närvarande uppgå till sammanlagt något mer än 200. Vid bifall till mitt förslag om statsbidrag kan det för ändamålet erforderliga anslagsbeloppet beräknas till i runt tal 86 000 kronor. Jag föreslår, att i riksstaten för nästa budgetår under den förut angivna rubriken uppföres ett förslagsanslag å nämnda belopp.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Privatläroverk: Bidrag till vissa internatläroverk* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 86 000 kronor.

[187] **18. Privatläroverk: Ersättning åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter.** I enlighet med förslag av skolöverstyrelsen bör detta förslagsanslag, som nu är uppfört med 16 500 kronor, på grund av ökade kostnader för kristillägg höjas med 2 000 kronor till 18 500 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Privatläroverk: Ersättning åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 18 500 kronor.

[188] **19. Statens skolköksseminarium och hushållsskola: Avlöningar.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	164 500	173 282
1952/53 (statsliggaren s. 616)	210 000	
1953/54 (förslag)	245 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 55 200 kronor. Höjningen betingas förutom av vissa omständigheter, som medför en automatisk ökning av medelsbehovet, av följande förslag:

1. Inrättande av en rektorstjänst i lönegraden Ca 31 och samtidigt indragning dels av ett arvode åt en biträdande föreståndarinna å 1 200 kronor, dels av en tjänst som lärarinna i hushållsgöromål i lönegraden Ce 23.

2. Anvisande av ytterligare 2 000 kronor till tillfällig arbetskraft å rektorsexpeditionen (nu 2 500).

3. Anvisande av 1 500 kronor till arvode åt en bibliotekarie.

4. Ordinariesättning och uppflyttning från lönegraden Ce 10 till Ca 11 av en vaktmästartjänst.

5. Höjning av arvoden å timlärare i teoretiska ämnen.

Till stöd för sina förslag om en rektorstjänst och ett bibliotekariearvode samt om ordinariesättning och uppflyttning av en vaktmästartjänst anför skolöverstyrelsen bland annat följande.

Rektor vid seminariet, som även är rektor vid högre allmänna läroverket statens normalskola, har hemställt om en om bildning av hit tillsvarande biträdande föreståndarinnetjänsten till en rektorsbefattning. Överstyrelsen delar rektors uppfattning, att det är behövt, att seminariet erhåller en egen styresman, som odelat kan ägna sig åt seminariets ledning. Överstyrelsen anser, att den lämpliga tidpunkten för inrättande av en rektorstjänst är, när den nuvarande biträdande föreståndarinnan, som är ordinarie lärarinna vid seminariet, avgår med pension. Då pensionsperiod I tillämpas för ordinarie lärarinna vid läroanstalten, är hon pensionsberättigad den 1 juli 1953.

Genom beslut av 1951 års riksdag inrättades från och med den 1 juli 1951 en rektorstjänst med placering i lönegrad Ca 31 vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala. Statens skolköksseminarium är för närvarande mindre än fackskolan för huslig ekonomi, men seminariet står inför en ofrånkomlig utveckling och omläggning av undervisningen. Det är av synnerlig vikt, att rektor är väl kvalificerad. Överstyrelsen vill därför föreslå samma lönegradsplacering som för rektor vid fackskolan för huslig ekonomi, nämligen lönegrad Ca 31.

Bibliotekarie har icke funnits vid seminariet. Olika lärarinnor i hushållsgöromål har sporadiskt ägnat tid åt biblioteket. Detta är ohållbart i längden. Överstyrelsen får därför hemställa om ett arvode av 1 500 kronor.

Sedan den 1 juli 1939 finnes vid seminariet en extra ordinarie vaktmästartjänst, vilken från och med den 1 juli 1952 placerats i lönegrad Ce 10. En av de för städning arvodesanställda tjänstgör ävenledes under avsevärd tid under året som vaktmästare. Vid samtliga permanenta folk- och småskoleseminarier finnes ordinarie vaktmästartjänster inrättade, enligt 1952 års vårriksdags beslut placerade i lönegraderna Ca 11 eller Ca 12. På grund av det nu anförda anser överstyrelsen, att det vore skäligt att vid statens skolköksseminarium den extra ordinarie vaktmästartjänsten omvandlades till en ordinarie med placering i lönegrad Ca 11.

Departementschefen. I likhet med överstyrelsen anser jag det önskvärt, att statens skolköksseminarium erhåller en egen rektor, som helt kan ägna sig åt läroanstalten. Jag tillstyrker därför, att en rektorstjänst inrättas från och med den 1 juli 1953, då den nuvarande biträdande föreståndarinnan kommer att avgå med pension. Jag biträder även förslaget, att den nya tjänsten placeras i lönegraden Ca 31. Samtidigt med inrättandet av denna tjänst torde antalet ordinarie tjänster som lärarinna i hushållsgöromål böra minskas från sex till fem och ett arvode å 1 200 kronor till en biträdande föreståndarinna indragas. Den kostnadsökning, som den nya rektorstjänsten medför, beräknar jag till i runt tal 4 300 kronor.

Den av överstyrelsen föreslagna uppflyttningen i högre lönegrad av en vaktmästartjänst kan jag icke tillstyrka. Tjänsten har från och med den 1 juli 1952 uppflyttats från Ce 9 till Ce 10. Däremot föreslår jag, att tjänsten, vars nuvarande innehavare enligt vad jag inhämtat varit anställd vid seminariet i mer än tjugo år, ordinariesättes i sin nuvarande lönegrad.

I personalförteckningen för seminariet bör vidtagas de ändringar, som föranledes av vad jag nu anför.

Överstyrelsens förslag om ökad medelsanvisning till tillfällig arbetskraft å rektorsexpeditionen kan jag icke biträda. Däremot vill jag med hänsyn till vad som anförts angående seminariets bibliotek föreslå, att under arvodestipendien beräknas ett arvode av 500 kronor till en bibliotekarie.

Som framgår av den redogörelse, jag lämnat i det föregående, har överstyrelsen hemställt om en höjning av arvoden till timlärare i teoretiska ämnen. I denna fråga har Kungl. Maj:t den 25 september 1952 meddelat beslut av innebörd, att ersättning skall utgå med belopp motsvarande vissa timarvoden enligt timlärarkungörelsen. Detta kommer att medföra en ökning av medelsbehovet, som jag beräknar till 9 100 kronor. I lärarinne-kursens andra årskurs är antalet teoretiska undervisningstimmar större än i den första, och detta medför ett ökat medelsbehov om i runt tal 2 600 kronor. Jag räknar slutligen med ett ökat medelsbehov till rörligt tillägg åt nuvarande personal, ålderstillägg m. m. om 18 500 kronor.

Vid bifall till vad jag nu förordat bör förevarande anslag för nästa budgetår höjas med 35 000 kronor till 245 000 kronor. Anslaget bör fördelas på olika poster på sätt framgår av efterföljande hemställan. Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t, att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1953/54, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens skolköksseminarium och hushållsskola, som föranledes av vad jag i det föregående anför;

b) godkänna följande avlöningsstat för statens skolköksseminarium och hushållsskola, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54:

A v l ö n i n g s s t a t.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	89 000
2. Arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t	700
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	87 300
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	68 000
Summa kronor	245 000

c) till *Statens skolköksseminarium och hushållsskola*:
Avlöningar för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag
av 245 000 kronor.

[189] 20. **Statens skolköksseminarium och hushållsskola: Omkostnader.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	27 000	25 653
1952/53 (statsliggaren s. 617)	27 000	
1953/54 (förslag)	30 000	

Skolöverstyrelsen hemställer för nästa budgetår om en höjning av detta förslagsanslag med 6 000 kronor till 33 000 kronor. Av denna höjning avser 500 kronor delposten till bränsle, lyse och vatten (nu 3 500 kronor) och 4 500 kronor delposten till övriga expenser (nu 21 500 kronor). Beträffande sistnämnda post återopas, att städningskostnaderna stigit till följd av löneökningar och att även övriga utgifter under denna post starkt stegrats, exempelvis kostnaderna för lärarinnornas fria måltider i samband med undervisningen i hushållsgöromål. Återstoden av den begärda anslagshöjningen, nämligen 1 000 kronor, avses till en ny post i omkostnadsstaten till inköp av litteratur.

Statskontoret föreslår med hänsyn till anslagsbelastningen en sänkning av bränsleposten med 500 kronor men tillstyrker å andra sidan en uppräknings av delposten till övriga expenser med 3 500 kronor. Någon särskild post till inköp av litteratur anser statskontoret icke påkallad.

Departementschefen. Jag ifrågasätter icke för nästa budgetår någon annan ändring beträffande detta anslag än en höjning av delposten till övriga expenser med 3 000 kronor. Anslaget torde sålunda böra uppföras med 30 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens skolköksseminarium och hushållsskola*:
Omkostnader för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 30 000 kronor.

[190] 21. Bidrag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	315 000	335 000
1952/53 (statsliggaren s. 617)	460 000	
1953/54 (förslag)	535 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta förslagsanslag för nästa budgetår höjes med 87 000 kronor till 547 000 kronor. Denna höjning betingas, förutom av sådana omständigheter, som föranleder en automatisk ökning av medelsbehovet, av följande förslag.

1. Förändring av ämnesläartjänsten i kemi samt närings- och födoämneslära i lönegraden Ca 26 till tjänst som seminarieadjunkt i lönegraden Ca 29.

2. Uppflyttning av en ordinarie fackläartjänst från Ca 23 till Ca 25.

3. Höjning av arvoden till timlärare i teoretiska läroämnen.

4. Ökning av bidraget till driftkostnader från 50 000 kronor till 75 000 kronor.

Till stöd för förslaget om uppflyttning i högre lönegrad av en fackläartjänst anför överstyrelsen, att det vid statens skolköksseminarium finnes sex lärarinnetjänster i Ca 25 och vid fackskolan endast fem.

Departementschefen. Efter beslut av 1952 års riksdag under dess höst-session har den vid fackskolan befintliga tjänsten som ämneslärare i kemi samt närings- och födoämneslära placerats i lönegraden Ca 29 såsom adjunktstjänst. Någon ytterligare ändring ifråga om denna tjänst torde ej böra ske.

Vad angår den av överstyrelsen föreslagna uppflyttningen av en av de ordinarie fackläartjänsterna från Ca 23 till Ca 25, vill jag erinra om att fackskolans fackläartjänster är fördelade så, att högst fem är placerade i Ca 25 och de övriga i Ca 23. Som framgår av propositionen 1951:112 (s. 38 f. och 52) är avsikten med placeringen av vissa tjänster i högre lönegrad, att dessa tjänster skall avse i första hand lärarinnekurselevernas undervisning i olika ämnen men också de andra sidor av elevernas utbildning, för vilken undervisning krävs särskilt framstående kvalifikationer hos lärarna. Då emellertid enligt min mening icke några sådana skäl anförts, som bör föranleda någon ändring i tjänsternas fördelning på olika lönegrader, avstyrker jag överstyrelsens nu ifrågakvarande förslag.

I anledning av överstyrelsens förslag beträffande timlärararvoden i teoretiska ämnen torde jag här liksom i fråga om statens skolköksseminarium få erinra om det beslut i ämnet, som redan fattats och som jag därför här lägger till grund för beräkningen av medelsbehovet.

De upplysningar angående fackskolans ekonomiska läge, som föreligger i ärendet, synes mig starkt motivera en ökning med 25 000 kronor av det

belopp om 50 000 kronor, som för närvarande utgår som bidrag till driftkostnaderna vid skolan.

Medelsbehovet under förevarande anslag beräknar jag, vid bifall till vad jag här förordat och med beaktande av automatiska kostnadsstegringar, till 535 000 kronor, vilket är 75 000 kronor mer än det nuvarande anslagsbeloppet. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 535 000 kronor.

[191] **22. Understöd till vissa handarbets- och skolköksseminarier.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	155 000	48 595
1952/53 (statsliggaren s. 618)	165 000	
1953/54 (förslag)	200 000	

Enligt bestämmelser, som med stöd av riksdagens beslut meddelats av Kungl. Maj:t den 15 maj och den 6 juni 1952, må statsbidrag ur detta förslagsanslag utgå till bestridande av lärarlöner och pensionsavgifter för lärare vid vissa handarbets- och skolköksseminarier, dock endast i vad avser vissa av Kungl. Maj:t angivna kurser.

Skolöverstyrelsen räknar i sina anslagsäskanden för nästa budgetår med ett bidragsunderlag av 267 300 kronor, vilket — om man utgår från att statsbidrag kommer att utgå med maximibeloppet nämligen 75 procent — nödvändiggör en höjning av förevarande anslag med 35 000 kronor till 200 000 kronor. Denna höjning sammanhänger, förutom med automatiska kostnadsstegringar, med att överstyrelsen föreslagit, att statsbidrag skall få utgå dels till ett av vederbörande landsting beslutat nytt handarbetsseminarium i Umeå (beräknat bidragsunderlag 17 000 kronor), dels till ersättning åt handledare vid övningsundervisning samt till arvoden för speciella föreläsningar (beräknad ökning av bidragsunderlaget vid de nuvarande seminarierna 10 700 kronor respektive 1 100 kronor).

Överstyrelsen anför följande angående ett handarbetsseminarium i Umeå.

I underdånig skrivelse den 4 augusti 1952 har Västerbottens läns landsting hemställt om statsbidrag från och med läsåret 1953/54 till ett handarbetsseminarium i Umeå i enlighet med gällande grunder för statsbidrag till icke-statliga skolköks- och handarbetsseminarier.

Över huvud taget råder stor brist på lärarinnor i kvinnlig slöjd, särskilt starkt märkes denna brist i norra Sverige. De nuvarande seminarierna kan på grund av lokalförhållanden icke öka sin utbildning. Den nordligast belägna utbildningsanstalten för lärarinnor i kvinnlig slöjd är belägen i Stockholm, om man bortser från fackskolans för huslig ekonomi i Uppsala kombinerade kurs i huslig ekonomi och handarbete. Landstingets skolköksseminarium i Umeå har under sin verksamhetstid sedan hösten 1948 visat

sig vara mycket uppskattat som läroanstalt. Bland annat framgår detta av det år från år växande antalet inträdessökande. Man kan sålunda förmoda, att kvalificerade inträdessökande skulle anmäla sig även till ett handarbetsseminarium i samma regi. Hur än utbildningen av lärarinnor på det husliga området kommer att utformas i framtiden, är det behövt med en utbildningslinje i kvinnlig slöjd i norra Sverige. Överstyrelsen anser, att Umeå är en lämplig plats härför. Lärarinnekursen beräknas såsom vid andra handarbetsseminarier bliva tvåårig.

Överstyrelsen har gjort en approximativ beräkning av statsbidragsunderlaget till en första årskurs vid det planerade handarbetsseminariet i Umeå. Under första året skulle detta uppgå till cirka 17 000 kronor. Med ett statsbidrag av 60 procent skulle landstinget erhålla 10 200 kronor och med ett statsbidrag av 75 procent, den bidragsprocent som landstinget gjort framställning om för skolköksseminariet, skulle statsbidraget uppgå till 12 750 kronor. Då antalet teoretiska undervisningstimmar under andra årskursen sannolikt blir högre, bör man kalkylera med ett något högre anslag för budgetåret 1954/55. Vid kursen skulle 12 elever antagas. Utbildningen av dessa medför enligt ovanstående beräkning mycket låg kostnad för statsverket.

I frågan om ersättning åt h a n d l e d a r e vid övningsundervisning anför överstyrelsen följande.

Vid ifrågavarande seminarier finnes icke övningsskolor. I begränsad omfattning kan förberedande lärarinnekurser, som ingår i organisationen vid alla seminarierna utom vid Nordenfeltska skolan, användas för övningsundervisning av vuxna elever. Vid sistnämnda läroanstalt finnes förutom handarbetsseminarium en skola för yrkesundervisning. Vissa kurser i denna yrkesskola kan även tjänstgöra såsom övningskurser, då det gäller vuxna elever. För att seminarieeleverna skall få övning att undervisa inom olika skolformer, måste flera skolor i respektive städer anlitas. De lärarinnor, som där handhar övningsundervisningen, bör givetvis erhålla ersättning därför. Ersättningarna, som är avlöningsförmåner, bör enligt överstyrelsens mening få inräknas i statsbidragsunderlaget. Överstyrelsen föreslår därför vissa belopp härtill. Dessa har varierats, beroende på antalet lärarinneelever och möjligheterna att vid kurser, anknutna till seminarierna, anordna övningsundervisning.

I detta sammanhang torde jag vidare få anmäla, att *Västerbottens läns landsting* hemställt, att den av landstinget beslutade nybyggnaden för skolköksseminariet i Umeå, vilken avses skola inrymma även förutnämnda handarbetsseminarium, måtte kostnadsfritt få erhålla värme och elektricitet från den i folkskoleseminariet i Umeå inrymda värme- och elcentralen. I anledning av denna framställning vill jag erinra om att Kungl. Maj:t den 29 juni 1951 med stöd av riksdagens i skrivelsen 1951: 312 anmälda beslut medgivit, att nämnda nybyggnad finge anslutas till folkskoleseminariets värme- och elcentral. I den proposition (1951: 147), som låg till grund för riksdagens beslut, hade uttalats, att hinder givetvis icke borde möta mot att till nybyggnaden förlades jämväl annan utbildning inom det husliga området. Däremot hade föredragande statsrådet förklarat sig icke

beredd att då taga ställning till frågan om kostnadsfri leverans till nybyggnaden av värme och elström.

Landstinget anför nu bland annat följande.

Landstinget har vid lagtima möten åren 1950 och 1951 beslutit uppföra nybyggnaden. Byggnadstillstånd har nu beviljats och landstinget beräknar kunna börja byggandet under oktober månad 1952. Nybyggnaden är avsedd att inrymma dels lokaler för landstingets sedan år 1948 existerande skolköksseminarium, dels ock lokaler för en — för Norrlands del lika välbehövlig — linje för utbildning av handarbetslärarinnor. Denna senare dock under förutsättning att landstinget erhåller statsbidrag till driftkostnaderna för en dylik utbildning, varom framställning gjorts i annat sammanhang. Nybyggnaden kommer antagligen att draga en kostnad av ungefär 1,5 miljoner kronor.

Statsmakterna har redan visat sin uppskattning av och sitt intresse för skolköksseminariet genom att bevilja driftbidrag till samtliga kurser vid seminariet. Utöver de statliga bidragen får dock landstinget räkna med icke oväsentliga egna kostnader för den årliga driften vid seminariet. För ett län med Västerbottens ekonomiska förhållanden är dessa årliga kostnader för seminariets drift kännbara. Ett bifall till landstingets av byggnadsstyrelsen och skolöverstyrelsen tillstyrkta framställning om kostnadsfri värme och elström från den i folkskoleseminariet inrymda värme- och elcentralen skulle därför för Västerbottens län vara av mycket stor betydelse, särskilt med hänsyn till att seminariet kommer att betjäna icke blott Västerbottens län utan även hela Norrland och landet i övrigt.

Departementschefen. Som av den lämnade redogörelsen framgår synes skolöverstyrelsen anse, att statsbidrag icke enligt gällande bestämmelser kan utgå till ersättning till handledare vid elevernas övningsundervisning. Då en ändring nu föreslås härvidlag, vill jag framhålla, att nämnda undervisning här liksom vid andra lärarutbildningsanstalter ingår som ett normalt led i elevernas utbildning. Jag anser det därför skäligt, att kostnaderna för handledararvoden får inräknas i bidragsunderlaget. Jag är däremot icke beredd att tillstyrka, att bidrag får utgå även till arvoden för speciella föreläsningar, som ligger utanför fastställd timplan.

Vad angår frågan om utbildning av handarbetslärarinnor i Umeå vill jag med hänsyn till vad överstyrelsen anfört tillstyrka, att statsbidrag från och med nästa budgetår må utgå till den av överstyrelsen angivna utbildningslinjen. Bidragsunderlaget för denna linje beräknas av överstyrelsen för nästa budgetår till i runt tal 17 000 kronor. Jag förordar vidare, att Västerbottens läns landsting får rätt att för sin nybyggnad för handarbets- och skolköksseminariet kostnadsfritt erhålla värme och elektricitet från folkskoleseminariets värme- och elcentral. Den årliga kostnaden härför, vilken enligt inhämtade uppgifter torde kunna beräknas till 11 000 kronor, kommer att belasta folkskoleseminariernas omkostnadsanslag.

Vid bifall till vad jag nu förordat räknar jag med att medelsbehovet under förevarande anslag för nästa budgetår kommer att uppgå till 200 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd till vissa handarbets- och skolköksseminarier* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kronor.

[192] **23. Läroboksnämnden.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	31 000	37 850
1952/53 (statsliggaren s. 618)	38 000	
1953/54 (förslag)	45 600	

Läroboksnämnden hemställer för nästa budgetår om en höjning av detta förslagsanslag med 7 600 kronor till 45 600 kronor. En del av denna höjning är av automatisk karaktär och sammanhänger dels med att de arvoden, som utgår för kommittéuppdrag, höjts, dels med att ersättning till nämndens sekreterare för de löneförmåner, han går miste om vid tjänstledighet för fullgörande av sekreteraruppdraget, framdeles måste beräknas för hela budgetåret och ej som hittills endast för läsåret. I övrigt framhålles, att antalet granskningsärenden ökat betydligt och att nämnden i betydligt större omfattning än tidigare måst anlita sin sakkunnige för tryckeri- och förlagsärenden för granskning av prisfrågor. Vidare erinrar nämnden om att den redan i sina anslagsäskanden för innevarande budgetår framhöll, att den vore nödsakad att något höja granskningsarvodena.

Departementschefen. Jag tillstyrker den av nämnden föreslagna höjningen av detta anslag med 7 600 kronor till 45 600 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Läroboksnämnden* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 45 600 kronor.

[193] **24. Centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	15 000	15 912
1952/53 (statsliggaren s. 619)	15 000	
1953/54 (förslag)	15 000	

Centralnämnden erinrar i sina anslagsäskanden för nästa budgetår bland annat om att nämnden enligt sin instruktion har att uppgöra plan beträffande anordningar i samband med utländska utbytesdeltagares vistelse i Sverige såsom visningar, utfärder, mottagnings- och avskedsfester. Under hänvisning härtill uttalar nämnden, att i dess stat bör beräknas ett belopp

av 2 000 kronor till visningar och mottagningar. Någon anslagshöjning anser nämnden dock icke erforderlig utan hemställer om anvisande av oförändrat belopp, 15 000 kronor.

Skolöverstyrelsen tillstyrker nämndens framställning.

Departementschefen. Jag föreslår, att detta anslag i enlighet med föreliggande framställning för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 15 000 kronor, och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Centralnämnden för skolornadsutbytet med utlandet* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 15 000 kronor.

[194] 25. Intagningsnämnder vid vissa allmänna läroverk m. fl. läroanstalter.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	10 500	6 823
1952/53 (statsliggaren s. 619)	7 000	
1953/54 (förslag)	10 000	

Jämlikt gällande bestämmelser skall intagning av elever i de allmänna läroverken och de högre kommunala skolorna vid höstterminens början i regel ombesörjas av en för varje läroanstalt tillsatt intagningsnämnd. Ur förevarande förslagsanslag bestrides kostnaderna för arvode och andra ersättningar åt annan ledamot av sådan intagningsnämnd än ordförande. Arvode utgår till sådan ledamot med dagbelopp enligt kommittékungörelsen och de ersättningar, som ifrågakommer, är ersättning för mistade löneförmåner samt resekostnads- och traktamentsersättning enligt klass II B i allmänna resereglementet.

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en höjning av anslaget med 1 300 kronor. Höjningen motiveras huvudsakligen med den höjning av dagarvodesbeloppet, som vidtagits från och med den 1 juli 1952.

Jag torde i detta sammanhang jämväl få anmäla, att skolöverstyrelsen i särskild skrivelse gjort framställning angående ersättning åt de befattningshavare, som i de större städerna vid slutet av vårterminen handha den centraliserade intagningen av elever i första klassen av de allmänna läroverken och vissa andra läroanstalter. Överstyrelsen föreslår, att sådan ersättning skall få utgå ur de allmänna läroverkens ljus- och vedkassor, respektive ur motsvarande anslagsmedel vid andra läroanstalter. Överstyrelsen anför bland annat följande.

Centralt förfarande vid här avsedd lärjungeintagning har tillämpats i Stockholm sedan 1950 och förekommer även i andra större städer. Tack vare detta system förlöper intagningen på sådana orter numera i stort sett

tillfredsställande. I städer med ett rikt utgrenat skolväsen och en stor mängd mottagande skolor kan annat intagningsförfarande helt enkelt icke komma i fråga. Ersättningsfrågan är dock fortfarande olöst. Framställningar om ersättning av kommunala medel ha icke lett till resultat. Då det emellertid är nödvändigt, att de i det centrala intagningsförfarandet deltagande befattningshavarna erhålla ersättning för sitt ansvarsfulla och betungande arbete, torde endast den utvägen stå till buds, att ersättning utgår ur de allmänna läroverkens ljus- och vedkassor och motsvarande anslagsmedel vid andra högre skolor.

Statskontoret framför vissa principiella invändningar mot överstyrelsens förslag om ersättning för arbetet med den centraliserade intagningen och avstyrker, att framställningen härom föranleder någon vidare Kungl. Maj:ts åtgärd.

Departementschefen. Jag tillstyrker överstyrelsens förslag om en höjning av detta anslag med 1 300 kronor. Vad angår den centraliserade intagningen i första klass vill jag framhålla, att det synes mig skäligt, att viss ersättning får utgå för det både ansvarsfulla och omfattande arbete, som denna medför. Därest riksdagen icke framställer erinran däremot, torde sådan ersättning lämpligen få utgå ur förevarande anslag enligt kommittékungörelsen. För detta ändamål bör anslaget höjas med ett belopp, som jag beräknar till 1 700 kronor. Sammanlagt bör anslaget sålunda höjas med 3 000 kronor till 10 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av skolöverstyrelsen meddela de bestämmelser angående anslags disposition, som må finnas erforderliga.

Under återopandande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Intagningsnämnder vid vissa allmänna läroverk m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 10 000 kronor.

[195] 26. Kurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	16 500	39 410
1952/53 (statsliggaren s. 619)	25 000	
1953/54 (förslag)	45 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta reservationsanslag för nästa budgetår höjes med 150 000 kronor och framhåller därvid, att de anslag, som beviljats för de senaste budgetåren, endast medgivit anordnande av ett fåtal kurser. Överstyrelsen anför bland annat följande.

I sina petita för budgetåret 1952/53 lämnade överstyrelsen en översikt över behovet av kurser i olika ämnen, varav framgick, att åtminstone ett

15-tal kurser borde anordnas årligen, om behovet skulle täckas någorlunda. Ehuru överstyrelsen icke anser sig böra yrka på ett så stort antal kurser, finner överstyrelsen det dock angeläget, att ett flertal fortbildningskurser samt vissa kurser, som till sin karaktär är utbildningskurser, anordnas under budgetåret 1953/54.

Frågan om kursverksamheten har kommit i nytt läge, sedan överstyrelsen förstärkts med ämneskonsulenter, med hänsyn till den betydelse, som i detta sammanhang tillerkänts kursverksamheten.

Överstyrelsen vill vidare framhålla, att behovet av fortbildningskurser ytterligare har accentuerats, sedan den reducerade timplanen medfört omläggning och koncentration av kursplaner och metodik för flertalet ämnen. Å andra sidan har de fortgående prisstegringarna inneburit, att den redan förut otillräckliga kursverksamheten icke kunnat utvidgas trots den något ökade medelsanvisningen.

Då det synes mindre ändamålsenligt att redan nu fixera ämnena för respektive kurser, eftersom åtskilliga omständigheter kan påverka ämnesvalet, torde det liksom för de senaste budgetåren böra läggas i överstyrelsens hand att bestämma, vilka fortbildningskurser som skall anordnas.

Jämlikt av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser må under tiden för nu ifrågavarande kurser till kursdeltagare, som ej är bosatt på kursorten, kunna utgå traktamente med högst tolv kronor om dagen. Sådan kursdeltagare må även kunna erhålla resebidrag högst motsvarande kostnaderna enligt klass III i allmänna resereglementet, dock att ersättning för sovplats må utgå endast då överstyrelsen så prövar skäligt.

Överstyrelsen upprepar nu ett tidigare framfört förslag, att kursdeltagarna i stället skall tillerkännas resekostnads- och traktamentsersättning enligt vederbörlig klass i allmänna resereglementet.

Jag torde i detta sammanhang även få anmäla, att överstyrelsen hemställt om ett särskilt anslag av 44 000 kronor till fortbildningskurser för lärarinnor på det husliga området. Detta anslag skulle enligt överstyrelsens förslag disponeras dels till en kurs i psykologi och metodik för lärarinnor i hushållsgöromål, kvinnlig slöjd och barnavård, dels till en kurs i materiallära för lärarinnor i kvinnlig slöjd och vävning, dels ock till en kurs i tillämpad kemi för lärarinnor i hushållsgöromål. Även i fråga om dessa kurser har överstyrelsen föreslagit, att resekostnads- och traktamentsersättning skall få utgå enligt bestämmelserna i allmänna resereglementet.

Departementschefen. Med anledning av de föreliggande framställningarna vill jag erinra om att det förutom anslaget till kurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter finnes ett under avsnittet Folkundervisningen uppfört anslag till Fortbildningskurser för lärare vid egentliga folkskolor och småskolor. Jag anser mig icke böra tillstyrka överstyrelsens förslag om uppförande å riksstaten utöver dessa båda anslag av ett särskilt anslag till fortbildningskurser för lärarinnor på det husliga området. I den mån dylika kurser bör anordnas, torde kostnaderna få be-

lasta de hittillsvarande båda kursanslagen. Den omständigheten, att det ena anslaget avser lärare vid de allmänna läroverken och andra därmed jämförliga läroanstalter och det andra lärare inom folkundervisningen, bör enligt min mening icke få utgöra hinder för skolöverstyrelsen att framdeles, då så befinnes lämpligt, sammanföra lärare från olika skolformer i samma kurs. Eventuellt kan kostnaderna för en dylik kurs delas mellan de båda anslagen.

Vad angår förslaget om en utvidgning av de förmåner ifråga om resekostnads- och traktamentsersättning, som kursdeltagarna enligt gällande bestämmelser åtnjuter, vill jag nu liksom förra året, då jag anmälde motsvarande förslag, framhålla, att deltagandet i kurserna är helt frivilligt. Det är här alltså icke fråga om ersättning för tjänsteresor. Jag vill tillägga, att kurserna regelmässigt är förlagda till lärarnas ferietid och att de förmåner, kursdeltagarna nu åtnjuter, synes mig väl tillgodose rimliga anspråk.

Ett bifall till förslaget om tillämpning av allmänna resereglementet skulle medföra betydande ekonomiska konsekvenser, eftersom kostnaderna för varje kurs därigenom skulle stiga väsentligt — enligt av överstyrelsen redovisade beräkningar i vissa fall omkring 60 procent — och fråga är om en mångfald kurser inom hela undervisningsväsendet. Även om kostnadsstegringen kan variera från fall till fall, skulle den otvivelaktigt som helhet betraktad komma att ogynnsamt påverka möjligheten att uppnå en tillfredsställande omfattning av kursverksamheten. Med hänsyn härtill och till vad jag i övrigt anfört avstyrker jag skolöverstyrelsens förslag om en ändring av de nuvarande bestämmelserna om resekostnads- och traktamentsersättning åt kursdeltagare.

I likhet med skolöverstyrelsen anser jag, att det föreligger ett stort behov av lärarkurser av olika slag. Jag förordar därför, att förevarande anslag höjes med 20 000 kronor till 45 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 45 000 kronor.

[196] **27. Fortbildningskurser i hygien för lärare, skolläkare och skolsköterskor.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	25 000	26 808
1952/53 (statsliggaren s. 620)	35 000	
1953/54 (förslag)	52 000	

Ur detta reservationsanslag bestrides nu kostnader för fortbildningskurser i skolhygien dels för lärare, skolläkare och skolsköterskor såväl vid

de allmänna läroverken och därmed jämförliga läroanstalter som inom folkundervisningen, dels ock — efter skolöverstyrelsens beprövande — för lärarkandidater. Till deltagare i dessa kurser må utgå traktamente och resebidrag efter samma grunder som vid de kurser, som behandlats under närmast föregående punkt. Ur anslaget bestrides vidare kostnader för kortare fortbildningskurser i sexualundervisning och sexualhygien för folk- och småskollärare.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 59 000 kronor enligt följande sammanställning:

1. En större kurs i sexualundervisning och sexualhygien för folk- och småskollärare (nu 0)	27 000
2. Kortare fortbildningskurser i sexualundervisning för folk- och småskollärare (nu 5 000)	6 000
3. Fortbildningskurser i skolhygien för lärare, skolläkare och skol-sköterskor (nu 30 000)	26 000
	Summa kronor 59 000

Överstyrelsen anför bland annat följande.

Fortbildning i sexualundervisning har lämnats lärare vid dels kortare kurser för folk- och småskollärare läsåren 1945/46—1949/50 och 1952/53, dels större kurser i sexualundervisning och sexualhygien för såväl lärare vid allmänna läroverk och andra därmed jämförliga läroanstalter som lärare inom folkundervisningen. Den senaste kursen av detta slag hölls budgetåret 1946/47. Den omfattade 6 dagar och 30 föreläsningar.

Det har visat sig, att ett stort behov nu föreligger av att en sådan större kurs i sexualundervisning och sexualhygien anordnas för folk- och småskollärare. Deltagarantalet beräknas till 100. Enligt nu gällande bestämmelser om rese- och dagtraktamenten för deltagare i liknande kurser beräknar överstyrelsen kostnaden till 15 000 kronor.

Överstyrelsen föreslår emellertid, att resekostnadsersättning och dagtraktamenten får utgå enligt gällande resereglemente, samt att föreläsararvodet höjes med 15 procent från 40 kronor till 46 kronor. Enligt dessa grunder beräknar överstyrelsen medelsbehovet till 27 000 kronor.

Till fortbildningskurser i skolhygien för lärare, skolläkare och skolsköterskor utgår för budgetåret 1952/53 ett belopp av 30 000 kronor. Enligt gällande bestämmelser för resekostnader och traktamenten skulle kostnaden belöpa sig till 35 000 kronor. Överstyrelsen föreslår, att även vid dessa kurser det allmänna resereglementet skall tillämpas, och beräknar i så fall kostnaden till 56 000 kronor, innebärande en höjning med 26 000 kronor.

Departementschefen. Med hänsyn till att ett stort behov alltjämt torde föreligga av kurser i sexualundervisning tillstyrker jag, att den kursverksamhet, som bekostas med medel ur förevarande anslag, för nästa budgetår utökas med den av överstyrelsen föreslagna större kursen i sexualundervisning och sexualhygien för folk- och småskollärare. I övrigt ifrågasätter jag däremot icke någon ändring beträffande omfattningen av denna verksam-

het. Som framgått under närmast föregående punkt anser jag mig icke heller kunna tillstyrka någon ändring i de hittillsvarande bestämmelserna angående resekostnads- och traktamentsersättning åt kursdeltagare.

För den nu tillstyrkta större kursen för folk- och småskollärare beräknar jag 15 000 kronor, för de kortare fortbildningskurserna för dessa lärare oförändrad medelsanvisning, 5 000 kronor, och för fortbildningskurserna i skolhygien för lärare, skolläkare och skolsköterskor 32 000 kronor. Jag har härvid ansett mig kunna räkna med att en viss reservation å anslaget kommer att förefinnas vid utgången av innevarande budgetår. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av skolöverstyrelsen meddela bestämmelser i fråga om anslagets disposition.

Vid bifall till vad jag nu förordat bör förevarande anslag för nästa budgetår uppföras med 52 000 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 17 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortbildningskurser i hygien för lärare, skolläkare och skolsköterskor* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 52 000 kronor.

[197] **28. Utbildningskurser i kvinnlig slöjd för lärare.** För detta ändamål föreslår *skolöverstyrelsen* anvisande av ett nytt reservationsanslag av 67 600 kronor. Av anslaget avses i runt tal 6 200 kronor till en preparandkurs och återstoden till den egentliga lärarutbildningskursen. Angående behovet av den föreslagna utbildningen anför överstyrelsen bland annat följande.

Den rätta vägen för utbildning av övningslärare i mer än en ämnesgrupp är enligt överstyrelsens mening att anordna påbyggnadskurser, som ger en så gedigen utbildning, att den som genomgått sådan kurs kan erhålla behörighet att undervisa vid samtliga skolformer med undantag av lärarutbildningsanstalter i ämnet och av skolor, där ämnet är yrkesämne eller praktiskt läroämne. På så sätt skulle man genom att ordna endast en kurs kunna erhålla lärare med olika ämneskombinationer.

Överstyrelsen vill vidare påpeka, att det är stor brist på lärarinnor i kvinnlig slöjd och att de nuvarande seminarierna ej kan öka sin kapacitet. I föregående års äskanden hemställde överstyrelsen därför om anslag för anordnande av en kurs i kvinnlig slöjd för lärare med otillfredsställande utbildning i ämnet och för lärare i andra ämnen med goda förkunskaper i sömnad. Framställningen föranledde dock icke någon åtgärd.

Då genom löneregleringen för övningslärare större möjligheter än tidigare finnes dels att hopkoppla tjänstgöring vid olika skolformer, dels att i ordinarie eller extra ordinarie tjänst hopräkna undervisning i mer än ett ämne, är intresset för en utbildningskurs i kvinnlig slöjd mycket stort bland lärarinnorna. Utan tvekan är det också ur skolväsendets synpunkt i hög grad önskvärt att erhålla lärare med kompetens att undervisa i två övningsämnen. Särskilt på mindre orter är en sådan dubbelkompetens önsk-

värd, för att lärarna skall få en tillräckligt omfattande tjänstgöring. I annat fall är det ej sällan ogörligt att erhålla behöriga lärare.

Den lärarutbildningskurs, överstyrelsen sålunda önskar anordna, avses bli ettårig och få ett elevantal av 24.

Inträdesfordringarna till kursen måste givetvis bli jämförelsevis höga. Samma teoretiska underbyggnad som för inträde vid handarbetsseminarium bör fordras, nämligen att ha förvärvat godkänt avgångsbetyg från kommunal flickskolas teoretiska eller praktiska linje eller högre flickskola med normalskolekompetens eller ha avlagt realexamen eller på annat sätt ha styrkt sig äga motsvarande utbildning. Dessutom bör fordras lärarinneexamen av något slag. För att vinna inträde vid handarbetsseminarium fordras i realiteten en sömnadskurs på en termin samt en vävkurs. Till den här föreslagna kursen bör krävas sammanlagt ettårig förutbildning i sömnad, vari klädsömnad i stor utsträckning bör ingå, och en vävkurs om cirka tre månader. För att underlätta för lärare, som ej har tillräckliga kunskaper i sömnad, främst klädsömnad, att vinna inträde i kursen anser överstyrelsen, att en preparandkurs i sömnad bör anordnas under 6 veckor sommaren 1953. Det bör dock vara överstyrelsen obetaget att medgiva avvikelser från inträdesfordringarna.

Statskontoret avstyrker med hänsyn till budgetläget överstyrelsens framställning.

Departementschefen. Som framgår av vad överstyrelsen anfört måste det anses vara i hög grad både i skolväsendets och i de enskilda lärarinnornas intresse, att en möjlighet ges att förvärva kompetens för undervisning i mer än ett övningsämne. Jag anser det därför önskvärt, att överstyrelsen får anordna den planerade utbildningen, vilken förefaller mig ändamålsenlig. Medelsbehovet uppskattar jag till 67 000 kronor. Anslaget bör erhålla reservationsanslags karaktär, och det bör få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av överstyrelsen meddela erforderliga bestämmelser angående dess disposition.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbildningskurser i kvinnlig slöjd för lärare* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 67 000 kronor.

[198] 29. Språkassistentverksamhet vid högre läroanstalter.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	62 000	53 216
1952/53 (statsliggaren s. 620)	74 000	
1953/54 (förslag)	80 800	

Enligt beslut av Kungl. Maj:t den 30 juni 1952 skall från det under tolfte huvudtiteln uppförda anslaget till Täckning av beräknat överskri-

dande av anslagsmedlen för vissa löne- och pensionsförmåner 6 400 kronor tillgodoföras förevarande anslag för budgetåret 1952/53. Detta sammanhänger med att Kungl. Maj:t samma dag i anslutning till beslutet om särskilt lönetillägg till statstjänstemännen beslutat en viss arvodesuppräknings för assistenterna, till vilken medel icke beräknats vid anslagsavvägningen för innevarande budgetår.

Ur reservationsanslaget till språkassistentverksamhet vid högre läroanstalter bestrides kostnader för av skolöverstyrelsen anordnad språkundervisning genom infödda lärare (språkassistenter) i engelska, tyska och franska vid de allmänna läroverken och därmed jämförliga, under överstyrelsens inseende stående kommunala och enskilda läroanstalter samt vid folk- och småskoleseminarierna. Arvode till heltidsanställd språkassistent må utgå med högst 12 180 kronor för år och till deltidsanställd assistent med högst 12 kronor 55 öre för undervisningstimme. Språkassistent må vidare åtnjuta rese- och traktamentsersättning enligt klass II B i allmänna rese-reglementet.

Skolöverstyrelsen räknar för nästa budgetår — såvitt angår den nuvarande assistentorganisationen — dels med en anslagshöjning, som i stort sett kan sägas motsvara den uppräknings av assistentarvodena, som skett för innevarande budgetår, dels med en ökning av anslagsmedlen till rese- och traktamentsersättningar med 100 kronor för envar av de fyra heltidstjänstgörande assistenterna. Vidare föreslår överstyrelsen en ökning av antalet heltidsassistenter med tre. Därvid framhålls önskvärdheten av att verksamheten utvidgas dels så att den kommer att omfatta samtliga läroanstalter under överstyrelsens inseende med undervisning i engelska, tyska eller franska, dels så att de enskilda skolorna oftare än hittills kan få besök av assistent. Kostnaderna för tre nya assistenter beräknas till 61 200 kronor.

Departementschefen. Jag kan icke biträda överstyrelsens förslag om en utökning av antalet assistenter. Däremot föreslår jag en höjning av förevarande anslag dels med 400 kronor på grund av de ökade kostnaderna för rese- och traktamentsersättningar, dels med 6 400 kronor på grund av den höjning av assistentarvodena som skett. Utöver det nu sagda ifrågasätter jag icke för nästa budgetår någon ändring beträffande anslaget, som sålunda bör höjas med sammanlagt 6 800 kronor till 80 800 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Språkassistentverksamhet vid högre läroanstalter* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 80 800 kronor.

[199] 30. Resestipendier åt lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	50 000	48 025
1952/53 (statsliggaren s. 621)	65 000	
1953/54 (förslag)	65 000	

Detta reservationsanslag disponeras till resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid allmänna läroverk, kommunala flickskolor, kommunala realskolor, praktiska kommunala realskolor och privatläroverk.

Skolöverstyrelsen hemställer, att anslaget höjes till 120 000 kronor samt föreslår, att 106 000 kronor disponeras till resestipendier åt lärare i moderna främmande språk vid allmänna läroverk, till vilka läroanstalter de kommunala gymnasierna hänförts, kommunala flickskolor, kommunala realskolor, praktiska kommunala realskolor och privatläroverk, 10 000 kronor till resestipendier till andra lärare i läroämnen vid allmänna läroverk än lärare i moderna främmande språk, särskilt vid provårsläroverk, och 4 000 kronor till resestipendier åt övningslärare vid allmänna läroverk eller liknande läroanstalter.

Departementschefen. Jag anser mig icke kunna tillstyrka någon anslagshöjning utan föreslår anvisande av oförändrat belopp, 65 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resestipendier åt lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 65 000 kronor.

[200] 31. Vissa åtgärder för avhjälpande av lärarbristen vid högre skolor. Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1952:153 beslöts vid förra årets riksdag vissa åtgärder för avhjälpande av lärarbristen vid de högre skolorna. Dessa åtgärder avsåg — jämte annat — att öka utbildningen av lärare vid universiteten, främst genom att öppna möjligheter för lärare utan vanlig akademisk utbildning (folkskollärare) att förskaffa sig begränsad sådan utbildning och därmed kompetens för undervisning i högre skolor. Vidare avsågs, att särskilda fortbildningskurser, förlagda till olika orter i landet, skulle anordnas i ämnena matematik, fysik, kemi, zoologi och botanik. Omfattningen av dessa kurser skulle närmast motsvara, vad som fordras för godkänt betyg i filosofisk ämbetsexamen (1-betygskurser).

För den ökade lärarutbildningen anvisades under förutnämnda rubrik ett reservationsanslag av 750 000 kronor (se statsliggaren s. 621). Av detta anslag beräknades 500 000 kronor till den ökade lärarutbildningen vid universitet och högskolor, varvid främst avsågs förstärkning av lärarkrafterna

och ökning av materielen men även andra icke närmare preciserade utgiftsändamål. För nyssnämnda fortbildningskurser avsågs 125 000 kronor och för stipendier åt deltagarna i dessa kurser likaledes 125 000 kronor.

I skrivelse den 10 december 1952 har *universitetskanslern* anmält, att de akademiska myndigheterna i Uppsala och Lund gjort framställning om anvisande av medel för dubblering av vissa kurser för filosofisk ämbetsexamen.

Vad Uppsala angår erinrar kanslern därvid om att riksdagen efter förslag i propositionen 1952: 137 för innevarande budgetår anvisat vissa medel för dubblering av kursundervisningen i botanik och zoologi. För denna undervisning erfordras emellertid därutöver medel till avlönande av en förste amanuens i zoofysiologi (6 000 kronor). Vidare uttalar kanslern, att för dubblering under innevarande budgetår av de olika kurserna i geografi erfordras medel till avlönande av en kursledare (5 000 kronor) och till materiel (1 700 kronor).

För Lunds universitets del anser kanslern, att medel bör ställas till förfogande för dubblering under innevarande budgetår av kursundervisningen i botanik, zoologi och geografi. Härför beräknas ett belopp av 43 100 kronor vara erforderligt.

I sin skrivelse berör kanslern även frågan om dubblering av viss kursundervisning under budgetåret 1953/54 samt anför därvid bland annat följande.

Vederbörande vid universitetet i Lund har ifrågasatt, att särskilda anslagsmedel skulle beviljas för budgetåret 1953/54 för möjliggörande av dubblering av 2-betygsundervisningen i botanik, geografi och mekanik samt eventuellt i matematik och fysik. Kostnaderna för en dubblering beräknas i de tre förstnämnda ämnena uppgå till i runt tal 81 000 kronor och i de två sistnämnda ämnena till i runt tal 111 300 kronor.

Några motsvarande framställningar föreligger icke för närvarande från universitetet i Uppsala eller från Stockholms och Göteborgs högskolor.

Med anledning av de hittills ingivna ansökningarna får jag framhålla, att på grund av svårigheten att redan nu kunna överblicka behovet av kursdubblering vid universiteten och högskolorna och med hänsyn till syftet med en dylik dubblering — främst avhjälpandet av den rådande lärarbristen vid de högre skolorna — det synes mig motiverat, att de ifrågakommande kostnaderna för omförmälda undervisning måtte få bestridas av det anslag, som kan komma att av 1953 års riksdag beviljas för budgetåret 1953/54 till vissa åtgärder för avhjälpande av lärarbristen vid högre skolor.

Departementschefen. Då jag förra året anmälde frågan om anvisande av medel till åtgärder för avhjälpande av lärarbristen vid högre skolor framhöll jag, att det ställde sig svårt att bedöma medelsbehovet för de olika utgiftsändamålen och att det därför borde få ankomma på Kungl. Maj:t att inom ramen av förevarande anslag fritt förfoga över anslagsmed-

len för därmed avsedda ändamål. Häremot framställde riksdagen icke någon erinran. Fastmera uttalade statsutskottet i sitt utlåtande nr 175 — i anledning av i motioner gjorda yrkanden om en höjning av förevarande anslag i syfte att möjliggöra en utvidgning av undervisningen i vissa ämnen vid Stockholms högskola — att de i motionerna angivna åtgärderna fölle inom ramen för den avsedda utbyggnaden av universitetens och högskolornas kapacitet för den ökade lärarutbildningen, för vilket ändamål under anslaget beräknats ett belopp av 500 000 kronor. Därest de i motionerna angivna åtgärderna vid Stockholms högskola befunnes helt eller delvis böra komma till stånd, syntes någon medelsanvisning utöver den av Kungl. Maj:t äskade icke erfordras för ändamålet. Med hänsyn till vad som sålunda uttalats vid anvisande av anslaget torde jag icke här behöva närmare gå in på de i det föregående omnämnda framställningarna från universitetsmyndigheterna i Uppsala och Lund om medel till vissa angivna kursdubblingar, då Kungl. Maj:t torde äga disponera ifrågavarande anslag för bestridande av utgifterna härför.

I anslutning till det nu anförda vill jag ånyo framhålla, att syftet med förevarande anslag är att på olika sätt nå fram till en utökning av lärarutbildningen. Det synes mig angeläget, att man med detta syfte för ögonen uppmärksamst följer utvecklingen och prövar de olika uppslag till åtgärder, som tid efter annan kan komma fram. Under hand har jag från universitetskanslern erfarit, att förslag framförts om anordnande av korrespondensundervisning jämte muntlig undervisning med samma utbildningsmål som förutnämnda fortbildningskurser (1-betygskurserna). Detta är ett sådant uppslag, som enligt min mening är förtjänt av att närmare prövas. Jag förutsätter, att det får ankomma på Kungl. Maj:t att pröva, om och i vad mån bidrag må utgå till dylik utbildningsverksamhet.

Att bedöma medelsbehovet under förevarande anslag är nu liksom förra året förenat med betydande svårigheter icke minst med hänsyn till ovissheten om hur många folkskollärare, som kommer att begagna sig av de särskilda utbildningsmöjligheterna. Av inkomna anmälningar framgår det emellertid klart, att det bland dessa lärare finnes ett stort intresse för att genom fortsatt utbildning förvärva högre kompetens, och man kan räkna med att omfattningen av fortbildningskurserna efterhand kommer att bli allt större. Jag anser mig för nästa budgetår böra beräkna medelsbehovet på samma sätt som för innevarande år och föreslår därför, att anslaget uppföres med oförändrat belopp.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa åtgärder för avhjälpande av lärarbristen vid högre skolor* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kronor.

[201] 32. Psykologisk-pedagogiska institutet: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	33 500	41 196
1952/53 (statsliggaren s. 622)	40 800	
1953/54 (förslag)	61 000	

Institutets styrelse föreslår för nästa budgetår en höjning av detta förslagsanslag med 57 200 kronor. Denna höjning är, förutom av omständigheter, som automatiskt medföra en ökning av medelsbehovet, föranledd av följande förslag.

1. Uppräkning av direktors arvode från 1 200 till 1 800 kronor för år.
2. Inrättande av en forskningsprofessur i lönegraden Ca 37.
3. Ordinariesättning och uppflyttning av sekreterartjänsten från lönegraden Ce 27 till Ca 33.
4. Uppflyttning av bibliotekarietjänsten från lönegraden Ce 24 till Ce 27.
5. Uppflyttning av en tjänst som biblioteksassistent från lönegraden Cg 15 till Ce 19.
6. Inrättande av två tjänster som kanslibitråde (lönegrad Cg 9), varav en heltidstjänst för institutets kansli och en halvtidstjänst för pedagogiska biblioteket.
7. Anvisande av 600 kronor till vaktmästarhjälp.

Till stöd för sina förslag om inrättande av en kanslibiträdets tjänst för institutets kansli samt om anvisande av medel till vaktmästarhjälp anför styrelsen följande.

Institutets undersökningar och kurser och korrespondensen i samband därmed har nu nått en sådan omfattning, att sekreteraren huvuddelen av året har full sysselsättning med att sköta alla löpande arbetsuppgifter. En stor del av dessa är av rutinmässig karaktär. För en rationell drift av institutet vill styrelsen framhålla som ett av dess starkaste önskemål, att sekreteraren för rutinmässiga kontorsgöromål till sitt förfogande får ett kanslibitråde. Det är enligt styrelsens uppfattning dålig ekonomi att låta en kvalificerad arbetskraft sätta av dyrbar arbetstid till sådana göromål på bekostnad av uppgifter av mer krävande natur. Det har också visat sig alltför dyrbart att i situationer, när arbetet hopat sig alltför mycket, anlita tillfällig arbetskraft. I den händelse tvekan kan råda om lämpligheten av att inrätta en ny lönegradsplacerad befattning vill styrelsen framhålla som ett absolut minimibehov, att medel ställes till institutets förfogande, så att ett biträde kan anställas mot arvode.

Institutets in- och utgående expeditioner av post och paket samt övriga göromål av liknande natur har nu fått en sådan omfattning, att institutet tvingats anlita normalskolans vaktmästare på dennes fritid för dessa göromål. Då dessa för nästa budgetår beräknas komma att ytterligare tillta, föreligger stort behov av att medel anslås för arvodering av vaktmästare.

Departementschefen. Styrelsens förslag om en uppräkning av direktors arvode och om inrättande av en forskningsprofessur kan jag icke biträda. Vad angår löneställningen för institutets sekreterare och bibliotekarie, vill

jag erinra om att dessa tjänster efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1952: 241 (bil. A: 92) från och med den 1 januari 1953 placerats i lönegraden Ce 29 respektive Ce 27. Detta innebär, att sekreteraren icke placerats så förmånligt som institutet begärt, medan bibliotekarien erhållit den av institutet önskade löneställningen. Jag är icke beredd att föreslå någon ändring i den placering, som sålunda beslutats, och ej heller i biblioteksassistentens löneställning.

Behovet av biträdeshjälp vid institutets kansli synes mig styrkt. Med hänsyn härtill torde under icke-ordinarieposten böra beräknas medel till en tjänst som extra kanslibiträde. Under samma post räknar jag vidare med en ökning med 400 kronor till vaktmästarhjälp. I övrigt ifrågasätter jag icke någon annan ändring beträffande förevarande anslag än en automatisk uppräknings av icke-ordinarieposten med hänsyn till den uppflyttning av tjänsterna som sekreterare och bibliotekarie, som vidtagits under innevarande budgetår, samt en likaledes automatisk uppräknings av anslagsposten till rörligt tillägg med 6 600 kronor. Medelsbehovet under anslaget beräknar jag till 61 000 kronor, vilket innebär en höjning med 20 200 kronor. Anslaget torde böra fördelas på olika anslagsposter på sätt framgår av efterföljande hemställan.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för psykologisk-pedagogiska institutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	1 700
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	38 500
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	20 800
Summa kronor	61 000

b) till *Psykologisk-pedagogiska institutet*: Avlöningar för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 61 000 kronor.

[202] 33. Psykologisk-pedagogiska institutet: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	9 400	8 231
1952/53 (statsliggaren s. 622)	11 000	
1953/54 (förslag)	17 200	

Institutets styrelse föreslår i sina anslagsäskanden för nästa budgetår en höjning av detta förslagsanslag med 1 200 kronor. Höjningen avser anslags-

posten till expenser (nu 6 800 kronor) och motiveras huvudsakligen med att institutet, som hittills disponerat ett arbetsrum i statens normalskolas lokaler, från och med nästa budgetår kommer att taga sina nya lokaler i fastigheten Lidingövägen 2 i Stockholm i bruk. Detta kommer att medföra väsentligt ökade omkostnader för bland annat lyse och städning.

I särskild framställning den 31 augusti 1952 hemställer styrelsen vidare om ett engångsanslag av 5 000 kronor till anskaffande av möbler och annan utrustning för de nya lokalerna, vilka sammanlagt ha en golvyta av omkring 120 kvm.

Departementschefen. Jag tillstyrker den av institutet begärda anslagshöjningen med 1 200 kronor för täckande huvudsakligen av de ökade omkostnader, som föranledes av inflyttningen i nya lokaler. Även framställningen om ett engångsbelopp av 5 000 kronor till möbler och annan utrustning för dessa lokaler anser jag mig böra biträda. Sammanlagt föreslår jag därför en höjning av förevarande anslag med 6 200 kronor till 17 200 kronor. Jag hemställer att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Psykologisk-pedagogiska institutet: Omkostnader* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 17 200 kronor.

[203] **34. Psykologisk-pedagogiska institutet: Bokinköp och bokbindning vid pedagogiska biblioteket.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	12 000	12 000
1952/53 (statsliggaren s. 623)	16 000	
1953/54 (förslag)	17 500	

Institutets styrelse föreslår för nästa budgetår en höjning av detta reservationsanslag med 4 000 kronor och anför till stöd härför följande.

Den föreslagna höjningen motiveras i första hand med den ökade efterfrågan på facklitteratur inom psykologi och pedagogik från såväl statliga och andra institutioner som enskilda forskare. För att biblioteket skall kunna tillmötesgå detta behov och vidmakthålla sin ställning som välutrustat specialbibliotek för psykologisk och pedagogisk litteratur kräves ökade resurser för inköp och bindning av ny litteratur på området.

Departementschefen. Jag tillstyrker, att detta anslag för nästa budgetår höjes med 1 500 kronor till 17 500 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Psykologisk-pedagogiska institutet: Bokinköp och bokbindning vid pedagogiska biblioteket* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 17 500 kronor.

[204] 35. Psykologisk-pedagogiska institutet: Undersökningar och kurser.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	65 000	65 330
1952/53 (statsliggaren s. 623)	100 000	
1953/54 (förslag)	140 000	

För nästa budgetår föreslår *institutets styrelse* en höjning av detta reservationsanslag med 100 000 kronor till 200 000 kronor. Styrelsen anför därvid följande angående verksamhetens omfattning.

I fråga om anslaget till undersökningar och kurser bör ånyo framhållas, att tillgångarna hittills i största utsträckning måst anslås till redan påbörjade undersökningar. En rad önskvärda forskningsuppgifter, föreslagna av antingen institutets vetenskapliga nämnd, skolans myndigheter eller skolans intresseorganisationer, har tyvärr måst ställas på framtiden på grund av otillräckliga anslag. Detta gäller bland annat revideringen av nu gängse standardiserade prov i modersmålet och räkning i folkskolan och nykonstruktion av prov för liknande ändamål, en undersökning av metodiken vid undervisningen i välskrivning samt forskning i fråga om de olika kursmomentens psykologiskt riktiga inplacering i kursplanerna. En framställning beträffande denna sistnämnda undersökning har bland annat riktats direkt till statsmakterna från en av lärarnas intresseorganisationer. Från lärarorganisationerna mottar institutet också ett stort antal framställningar om kursverksamhet för respektive lärarkategoriers speciella behov. Även dessa framställningar har kunnat tillmötesgås blott i obetydlig utsträckning.

Styrelsen uttalar vidare liksom i sina äskanden för innevarande år, att behov föreligger av medel till understöd åt enskilda forskare och framhåller, att enligt styrelsens mening de medel, som hittills kunnat avsättas för detta ändamål, varit alltför knapphändiga, särskilt om man håller i minne, att psykologisk-pedagogiska forskare så gott som helt och hållet saknar möjlighet att på annat håll erhålla forskningsbidrag.

Departementschefen. Då principbeslut år 1950 fattades om en kommande skolreform, framhölls vikten av att såväl skolöverstyrelsen som psykologisk-pedagogiska institutet finge möjligheter att uppbära den del av försöksverksamheten rörande enhetsskolan, som lämpligen borde ankomma på dem. Från överstyrelsens sida föreligger också bestämda önskemål om flera undersökningar av sådan art, att de icke lämpligen bör utföras inom överstyrelsens försöksavdelning, utan bör handhavas av institutet. Som exempel vill jag nämna undersökningar rörande standardiserade prov, rörande differentieringsproblem på enhetsskolans högstadium och rörande skolmognadsprov. För att institutet skall kunna göra sin insats i försöksarbetet rörande nu nämnda och övriga aktuella frågor synes en förstärkning av förevarande anslag nödvändig. Jag tillstyrker därför en anslags-

höjning med 40 000 kronor till 140 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Psykologisk-pedagogiska institutet: Undersökningar och kurser* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 140 000 kronor.

[205] **36. Vissa kostnader för student- och realexamina.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	460 000	474 806
1952/53 (statsliggaren s. 623)	600 000	
1953/54 (förslag)	687 000	

Det nuvarande anslaget å 600 000 kronor disponeras på följande sätt.

1. Arvoden åt sakkunniga för uppgörande och bearbetning av förslag till examensarbeten samt för utarbetande av anvisningar till bedömande av examensprov 18 000
2. Arvoden för granskning av examensarbeten i studentexamen samt i realexamen och praktisk realexamen 33 000
3. Övriga utgifter, *förslagsvis* 549 000

Anm.: Ur förestående anslagspost skola bestridas kostnader för ombud, som av skolöverstyrelsen förordnas att vid enskild läroanstalt övervaka och leda realexamen, för censorer samt för gransknings- och examensnämnder i enlighet med bestämmelser, som äro eller må varda av Kungl. Maj:t meddelade, ävensom kostnader för ersättningar jämlikt § 82 mom. 4, § 107 avd. B mom. 9 och § 110 mom. 5 läroverksstadgan.

Summa kronor 600 000

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta förslagsanslag för nästa budgetår höjes med 100 000 kronor. Av höjningen avser 8 000 kronor posten 1, 15 000 kronor posten 2 och 77 000 kronor posten 3. Av handlingarna i ärendet inhämtas i huvudsak följande.

P o s t e n 1. Av den under denna post begärda höjningen avser 2 000 kronor en höjning med omkring 20 procent av de arvoden, som utgå för granskning av förslag till examensuppgifter och utarbetande av anvisningar för bedömande av examensprov. Överstyrelsen uttalar, att den ersättning, som nu utgår för detta viktiga och krävande arbete i regel motsvarar en mycket blygsam timpenning. Vidare anmäler överstyrelsen, att den avser att söka få fram ett nytt system för utarbetande av rättningsnormer för skriftliga prov i engelska och franska i studentexamen och i engelska och tyska i realexamen. Till vissa ersättningar åt lärare, som skola medverka i det nya systemet beräknas en höjning av anslagsposten med 4 000 kronor. Återstoden av höjningen kan anses vara av automatisk natur.

P o s t e n 2. Av den höjning med 15 000 kronor, som äskas under denna post, avser 7 300 kronor kostnadsökningar på grund av ökningen av antalet examinander, medan återstoden hänför sig till en av överstyrelsen föreslagna uppräknig med omkring 20 procent av arvoden för eftergranskning av skriftliga examensarbeten.

Posten 3. Huvuddelen av höjningen under denna post är av automatisk karaktär och föranledd av ökningen av antalet examinander samt av kostnaderna för ersättningar åt censorerna för mistade löneförmåner under censorsuppdragets fullgörande m. m. Till ett belopp av i runt tal 18 000 kronor är höjningen emellertid föranledd av förslag om uppräknings av censorsarvodena nämligen för vårterminens studentexamen från 1 700 till 1 875 kronor, för deltagande i vårterminens examensnämnd från 275 till 300 kronor och för höstterminens studentexamen från 550 till 600 kronor samt för uppdrag att uppgöra examensordning från 300 till 325 kronor.

Departementschefen. Som av den lämnade redogörelsen framgått, föreslår skolöverstyrelsen en viss arvodesförbättring, nämligen med omkring 20 procent av de arvoden, som nu utgår för granskningen av förslag till examensuppgifter och utarbetande av anvisningar för bedömning av examensprov samt för eftergranskning av skriftliga examensarbeten, ävensom med omkring tio procent av vissa censorsarvoden. Jag har icke funnit anledning till erinran mot en arvodesförbättring i anslutning till överstyrelsens förslag utan tillstyrker, att för detta ändamål beräknas erforderliga medel. Eftergranskningen av de skriftliga proven i engelska, tyska och matematik i realexamen omfattar sedan budgetåret 1951/52 endast högst halva antalet skrivande. Motsvarande begränsning synes utan alltför stora olägenheter kunna göras beträffande det skriftliga provet i modersmålet i samma examen, där överstyrelsen räknat med en eftergranskning av samtliga skrivningar eller omkring 14 000. Genom en sådan begränsning kan en besparing i förhållande till överstyrelsens beräkningar på i runt tal 8 700 kronor beräknas uppstå under posten 2. Den anslagshöjning, som erfordras för den av mig förordade arvodesförbättringen, beräknar jag i anslutning till det nu sagda till 19 000 kronor.

Jag kan icke tillstyrka, att medel beräknas till särskilda ersättningar åt lärare, som avses skola medverka vid utarbetandet av rättningsnormer för skriftliga prov i student- och realexamina.

Den automatiska kostnadsökningen under anslaget beräknar överstyrelsen till i runt tal 68 000 kronor. Med hänsyn härtill och till den av mig förordade arvodesförbättringen bör anslaget för nästa budgetår höjas med ett avrundat belopp av 87 000 kronor till 687 000 kronor. Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa kostnader för student- och realexamina* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 687 000 kronor.

[206] **37. Studiebidrag och stipendier åt lärjungar vid allmänna läroverk m. fl. läroanstalter.** Under rubriken Stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter har för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 13 800 000 kronor. Ur detta anslag utgår stipendier enligt kun-

görelsen 1946: 552 (ändrad 1952: 487) till elever vid allmänna läroverk, högre kommunala skolor m. fl. läroanstalter. Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 220 har 1952 års riksdag under höstsessionen beslutat godkänna nya grunder för studiehjälpsverksamheten vid allmänna läroverk m. fl. läro- och utbildningsanstalter. Enligt de nya grunderna, vilka skola tillämpas från och med nästa budgetår, sammanföres eleverna vid de allmänna läroverken och vissa andra läroanstalter till en och samma studiehjälpskategori. Denna kategori består — förutom av elever vid läroverken — dels av elever vid följande ungdomsskolor, nämligen kommunala gymnasier, realskolor och flickskolor, praktiska kommunala realskolor, högre folkskolor, tekniska gymnasier, tvåårig kurs vid handelsgymnasier, minst tvååriga kurser vid anstalter för yrkesutbildning, samt sådana enskilda, under inseende av skolöverstyrelsen eller överstyrelsen för yrkesutbildning ställda läroanstalter, vilkas bildningsmål är jämförligt med övriga nämnda läroanstalters, dels ock av elever vid specialgymnasiet vid Vilans folkhögskola. Det för denna kategori beslutade stipendiesystemet motsvarar i sina huvuddrag det hittillsvarande läroverkssystemet, dock med den principiellt viktiga ändringen, att villkoret om god studielämplighet för erhållande av studiebidrag (förut grundstipendium) bortfaller.

Studielånenämnden föreslår med hänsyn till det nya studiehjälpsystemet, att till studiebidrag och stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter för nästa budgetår skall anvisas ett förslagsanslag av 18 000 000 kronor.

Departementschefen. Det nya systemet för studiehjälp, för vilket jag icke torde behöva redogöra närmare i detta sammanhang, bör medföra en viss omläggning av sättet för medelsanvisningen. Jag föreslår sålunda, att det hittillsvarande anslaget till Stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter ersättes med ett förslagsanslag till Studiebidrag och stipendier åt lärjungar vid allmänna läroverk m. fl. läroanstalter. Ur detta anslag bör utgå studiebidrag och stipendier dels till lärjungar vid allmänna läroverk, kommunala gymnasier, realskolor och flickskolor, praktiska kommunala realskolor, högre folkskolor, tekniska gymnasier, tvåårig kurs vid handelsgymnasier samt sådana enskilda, under inseende av skolöverstyrelsen stående läroanstalter, vilkas bildningsmål är jämförligt med nyssnämnda läroanstalters, dels ock till elever vid specialgymnasiet vid Vilans folkhögskola.

Medelsbehovet under det nya anslaget torde böra beräknas till 18 000 000 kronor, vilket är 4 200 000 kronor mer än det nuvarande stipendieanslaget till lärjungar vid högre läroanstalter. Højningen — som i själva verket är större än nu nämnda siffror anger, eftersom vissa läroanstalter nu bör överföras till andra studiehjälpsanslag — beror på att kravet om studielämplighetsprövning för erhållande av studiebidrag (förut grundstipendium) borttagits samt på en beräknad automatisk ökning av studiehjälpsklientelet.

I det följande återkommer jag till frågan om anvisande av medel till studiehjälp åt andra lärjungekategorier än de jag nu avsett.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Studiebidrag och stipendier åt lärjungar vid allmänna läroverk m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 18 000 000 kronor.

[207] **38. Stipendier för studier genom korrespondens och vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning.**

	Anslag	Reservation
1947/48	250 000	458 945
1948/49	100 000	458 200
1949/50	100	362 335
1950/51	100	281 720
1951/52	100	224 366
1952/53 (statsliggaren s. 624)	50 000	
1953/54 (förslag)	50 000	

Kungl. Maj:t har efter riksdagens hörande medgivit, att för innevarande budgetår må till stipendier, som här avses, utdelas högst 75 000 kronor.

Bestämmelserna angående de med anslaget avsedda stipendierna är meddelade i kungörelsen 1946: 552 (ändrad 1952: 487).

Studielånenämnden föreslår för nästa budgetår en viss höjning av stipendiebeloppen och i anslutning därtill, att anslaget för nästa budgetår måtte höjas med 25 000 kronor till 75 000 kronor samt att det måtte medgivas, att för budgetåret 1953/54 till stipendier må utdelas högst 90 000 kronor. Angående stipendiebeloppens storlek anför nämnden följande.

Enligt gällande bestämmelser må stipendium utgå med omkring 200 kronor för läsår åt lärjunge, som bedriver enskilda studier genom korrespondens för realexamen eller studentexamen, och med omkring 300 kronor åt lärjunge vid enskild skola med förenad korrespondens- och muntlig undervisning. I ömmande fall har nämnden undantagsvis utdelat något högre belopp än 200 respektive 300 kronor för läsår. Beloppen har varit desamma alltsedan stipendieverksamhetens början år 1945. Då numera andra stipendier höjts, bör även nu ifrågavarande stipendier höjas. Från korrespondensinstituten har nämnden inskaffat uppgifter på de kursavgifter, som nu begäres för real- och studentexamenskurser, och finner sig med hänsyn till vad därvid erfarits böra föreslå en höjning av stipendiebeloppen med 50 kronor till normalt högst 250 respektive 350 kronor per läsår. I ömmande fall bör liksom hittills beloppen kunna höjas. För den preparandkurs, som instituten anordnar i institutens hemorter före lärjungarnas deltagande i examen, har eleverna kostnader ej blott till kursavgiften, mellan 400 och 450 kronor, utan även för uppehållet under kursen, cirka 3 veckor. Det

synes nämnden skäligt, att stipendiet för det sista året därför måtte få utgå med högst 450 kronor.

Under förutsättning att antalet sökande under nästa budgetår blir ungefär oförändrat, anser nämnden, att det maximibelopp, till vilket summan av de under budgetåret 1953/54 beviljade stipendierna må uppgå, bör sättas till 90 000 kronor.

I fråga om beräkningen av det erforderliga *a n s l a g s b e l o p p e t* anför nämnden följande.

För budgetåren 1945/53 har till förevarande ändamål anvisats sammanlagt 760 300 kronor. Nämnden har genom utdelningsbeslut disponerat 868 380 kronor. Härav torde omkring 75 000 kronor icke komma att uttagas på grund av att stipendier av olika anledningar avbrutit studierna eller icke inom beräknad tid hunnit fram till examen. Det belopp, som erfordras för redan beslutade men ännu ej utbetalade stipendier, uppgår sålunda till 868 380 — 760 300 — 75 000 kronor eller i runt tal till 33 000 kronor. Förefintlig reservation torde emellertid icke helt komma att utnyttjas under nu löpande budgetår, och de stipendier, som nu beviljas eller kommer att beviljas, uttages icke i allmänhet förrän under ett senare budgetår. Viss medelsanvisning erfordras dock för nästa år, och nämnden föreslår, att anslaget uppföres med 75 000 kronor.

Departementschefen. Med hänsyn till vad studielånenämnden anfört tillstyrker jag den föreslagna höjningen av stipendiebeloppen.

Vad angår medelsbehovet för nästa budgetår vill jag erinra om att de ifrågavarande stipendierna i regel icke utbetalas förrän stipendiaten avlagt den avsedda examen eller eljest nått sitt studiemål. På grund härav har, såsom härförut angivits, en betydande reservation uppstått å anslaget. Detta innebär emellertid icke, att det som reservation bokförda beloppet står till förfogande för utdelning av stipendier. Eftersläpningen i utbetalningen medför nämligen i vad gäller detta anslag, att ett reserverat belopp regelmässigt är åtminstone till viss del disponerat genom nämndens stipendiebeslut.

Nämnden har beräknat det belopp, som erfordras till utbetalning av beslutade men alltjämt inestående stipendier, till i runt tal 33 000 kronor. Då därutöver en viss medelsanvisning ansetts erforderlig har nämnden föreslagit, att anslaget för nästa budgetår uppföres med 75 000 kronor, vilket innebär en höjning med 25 000 kronor. Det synes mig tillräckligt, att anslaget uppföres med oförändrat belopp, 50 000 kronor. Med hänsyn till det framtida anslagsbehovet synes riksdagen som hittills böra fatta beslut om hur stort belopp nämnden skall få utdela under det kommande budgetåret. Jag förordar, att detta belopp i enlighet med nämndens förslag bestämmes till 90 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) medgiva, att för budgetåret 1953/54 må till stipendier, som under denna punkt avses, utdelas högst 90 000 kronor;

b) till *Stipendier för studier genom korrespondens och vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

[208] 39. **Bidrag till inrättande av skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	1 000	425 000
1952/53 (statsliggaren s. 625)	300 000	
1953/54 (förslag)	800 000	

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en höjning av detta reservationsanslag med 700 000 kronor till 1 000 000 kronor och framhåller därvid, att den finner det synnerligen angeläget, att skolhem med statsbidrag upprättas i så stor utsträckning som möjligt för tillgodoseende av inackorderingsbehovet för lärjungar vid högre läroanstalter.

Departementschefen. I likhet med överstyrelsen finner jag det mycket angeläget, att behovet av skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter tillgodoses, så långt de ekonomiska möjligheterna och hänsynen till de övriga omständigheter, som bör beaktas i sammanhanget, det medgiver. Av de medel, som hittills anvisats för ändamålet, kan för närvarande som odisponerat beräknas återstå ett belopp av endast omkring 60 000 kronor. Jag anser med hänsyn härtill en väsentlig anslagshöjning vara erforderlig och föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 500 000 kronor till 800 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till inrättande av skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 800 000 kronor.

[209] 40. **Bidrag till avlönande av föreståndare vid skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	45 000	25 200
1952/53 (statsliggaren s. 625)	70 000	
1953/54 (förslag)	70 000	

Detta förslagsanslag torde för nästa budgetår i enlighet med förslag av skolöverstyrelsen böra uppföras med oförändrat belopp, 70 000 kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till avlöande av föreståndare vid skolen för lärjungar vid högre läroanstalter* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 70 000 kronor.

I. Folkundervisningen.

Anstalter för lärarutbildning m. m.

[210] 1. Folkskoleseminarierna: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	9 518 000	12 459 894
1952/53 (statsliggaren s. 625)	11 400 000	
1953/54 (förslag)	15 600 000	

Skolöverstyrelsen hemställer om höjning av anslaget för nästa budgetår med 4 380 000 kronor till 15 780 000 kronor.

Seminarieorganisationen.

Folkskoleseminarieorganisationen omfattar för närvarande 19 seminarier, av vilka 9 är provisoriska. Hösten 1952 har i seminariernas första klass intagits 50 klassavdelningar, varav 26 på den 4-åriga linjen med högst 30 elever per avdelning och 24 på studentlinjen med högst 32 elever per avdelning; sammanlagt har alltså kunnat intagas högst 1 548 elever.

Överstyrelsen föreslår nu, att år 1953 vid folkskoleseminarierna intages på den 4-åriga linjen 26 avdelningar med högst 26 elever per avdelning och på studentlinjen 24 avdelningar med högst 30 elever per avdelning. Förslaget innebär en intagning av sammanlagt högst 1 396 elever.

Till stöd för sitt förslag anför *överstyrelsen* huvudsakligen följande.

Den 5 oktober 1951 tjänstgjorde på folkskollärartjänster 381 lärare, vilka saknade formell kompetens. Av dessa hade 121 vikariat, vilkas längd icke översteg en månad. Då man icke torde böra räkna med att examinerade lärare alltid skall stå till förfogande för vikariat av mycket kort varaktighet, synes det vara befogat att räkna med en lärarbrist höstterminen 1951 av endast omkring (381 — 121 =) 260. Det bör anmärkas, att samtidigt 224 folkskollärare utan akademisk examen hade full tjänstgöring vid högre skolor (Aktuellt från skolöverstyrelsen 1952 s. 95). Hade dessa lärare i stället tjänstgjort inom folkskolan, hade lärarbristen där varit i motsvarande mån mindre.

Antalet läraravdelningar i folkskolan har under läsåren 1950/52 reglerats genom anvisningarna i kungörelsen 1950: 137 angående provisoriska

åtgärder med anledning av lokal- och lärarbristen vid folkskolan. Dessa anvisningar skall tillämpas även under läsåret 1952/53. Överstyrelsen kommer senare att avge förslag beträffande eventuell tillämpning av anvisningarna under läsåret 1953/54 men har funnit det nödvändigt att redan nu beräkna lärarbehovet och därav följande examinationsbehov med hänsyn till anvisningarna i såväl kungörelsen 1950:137 som kungörelsen 1947:234 angående lärjungarnas fördelning på läraravdelningar vid folk- och småskolor m. m. Vid beräkningarna har hänsyn också tagits till de nya pensioneringsperiodernas inverkan. Alternativa beräkningar har gjorts med utgångspunkt i att drygt 44 procent av lärarna önskar uppskjuta pensioneringen och att uppskjutna pensioneringar antingen fördelas lika på de båda ifrågakommande åren eller uppskjutes så länge som möjligt. Det torde ej vara osannolikt, att det senare alternativet kommer att bäst överensstämma med verkligheten. Resultatet av beräkningarna framgår av följande två tabeller.

Tabell 1.

Vid tillämpning av kungörelsen 1950:137 under läsåren 1951/52 och 1952/53 samt av kungörelsen 1947:234 under de därpå följande läsåren.

a) Uppskjutna pensioneringar fördelas lika på de båda ifrågakommande åren.

b) Uppskjutna pensioneringar äger rum så sent som möjligt.

Läsår	Examinationsbehov		Examination	Överskott respektive brist per år		Summa överskott eller brist	
	a)	b)		a)	b)	a)	b)
1951/52						— 260	
52/53	1 296	1 296	1 500	+ 204	+ 204	— 56	— 56
53/54	1 784	1 717	1 480	— 304	— 237	— 360	— 293
54/55	1 452	1 456	1 520	+ 68	+ 64	— 292	— 229
55/56	1 271	1 259	1 520	+ 249	+ 261	— 42	+ 32
56/57	1 044	1 037	} examinationen minskas				
57/58	740	736					
58/59	485	478					
59/60	276	274					
60/61	310	308					
61/62	216	212					

Tabell 2.

Vid tillämpning av kungörelsen 1950:137 under samtliga i tabellen upptagna läsårs.

a) Uppskjutna pensioneringar fördelas lika på de båda ifrågakommande åren.

b) Uppskjutna pensioneringar äger rum så sent som möjligt.

Läsår	Examinationsbehov		Examination	Överskott respektive brist per år		Summa överskott eller brist	
	a)	b)		a)	b)	a)	b)
1951/52						— 260	
52/53	1 296	1 296	1 500	+ 204	+ 204	— 56	— 56
53/54	1 402	1 335	1 480	+ 78	+ 145	+ 22	+ 89
54/55	1 415	1 419	1 520	+ 105	+ 101	+ 127	+ 190
55/56	1 243	1 231	1 520	+ 277	+ 289	+ 404	+ 479
56/57	1 030	1 023	examinationen minskas				
57/58	734	730					
58/59	488	481					
59/60	283	281					
60/61	317	315					
61/62	225	221					

Överstyrelsen framhåller ånyo den osäkerhet, som måste vidlåda alla beräkningar rörande det framtida lärarbehovet. Bland annat måste hänsyn nu tagas till den stora lärarbristen vid högre skolor. Enligt de beräkningar, som framlagts av läroverkens krisutredning, kan behovet av nya lärare vid dessa skolor under perioden 1951/56 uppskattas till omkring 4 000. Utredningen räknar samtidigt med ett tillskott av 1 500 filosofie magistrar, medan 1 000 tjänster skulle uppehållas med mera tillfälliga hjälpkrafter, i första hand folkskollärare, och 1 500 tillgodoses genom lärare, som erhållit kortare utbildning än ämbetsexamen kräver. (Se proposition 1952: 153 s. 10). Det sistnämnda tillskottet skulle uppnås genom att under läsåren 1953/54—1956/57 årligen 400 på detta sätt utbildade lärare kunde stå färdiga att rycka in i läroverksundervisning. Även beträffande denna grupp synes man i främsta rummet vilja räkna med folkskollärare, som genomgår de av riksdagen beslutade akademiska fortbildningskurserna. Det är sålunda sammanlagt omkring 2 500 folkskollärare, som under nämnda tidsperiod skulle behöva anlitas för tjänstgöring i högre skolor. Att öka examinationen vid folkskoleseminarierna för att tillgodose detta behov vid läroverken torde möta svårigheter. Däremot kan samtidigt ett avsevärt överskott av småskollärarinnor påräknas, som kan tagas i anspråk för att ersätta folkskollärare, som går till högre skolor.

Såsom tidigare framhållits, hade 224 folkskollärare utan akademisk examen under höstterminen 1951 full tjänstgöring vid högre skolor. Hur många som kommer att i fortsättningen ställa sig till förfogande för sådan tjänstgöring eller som önskar undergå särskild utbildning härför, är det icke möjligt att beräkna. Skall de högre skolorna kunna påräkna erforderligt antal, torde det bli nödvändigt att vidtaga vissa organisatoriska åtgärder. Överstyrelsen uppehåller sig närmare vid detta problem vid behandlingen av småskoleseminariernas avlöningsanslag.

De elever, som intages på studentlinje 1953, utexamineras 1955 och blir sålunda tillgängliga för tjänstgöring läsåret 1955/56. På nämnda linje kunna normalt 23 avdelningar intagas, varjämte ett par extra avdelningar skulle kunna intagas 1953. Överstyrelsen beräknar intagningen till 24 avdelningar liksom år 1952. Samtidigt med dessa avdelningar utexamineras 1955 på 4-årig linje ($27 \times 30 =$) 810 elever. Om 1953 på studentlinjen

liksom 1952 intages 32 elever per avdelning, blir examinationen 1955 ($24 \times 32 =$) 768 eller sammanlagt på båda linjerna ($810 + 768 =$) 1 578, av vilka omkring 1 550 torde kunna beräknas bli tillgängliga för tjänstgöring. Emellertid medför ett så högt elevantal som 32 per avdelning mycket stora svårigheter ur pedagogisk synpunkt, och vissa seminarier kan med hänsyn till lokalsvårigheter helt enkelt ej ta emot så stora avdelningar. Överstyrelsen föreslår därför, att elevantalet per avdelning på studentlinjen bestämmes till 30, då den sammanlagda examinationen 1955 blir ($810 + 24 \times 30 =$) 1 530, av vilka något färre än 1 520, alltså obetydligt lägre antal än år 1954, torde kunna beräknas bli tillgängliga för tjänstgöring läsåret 1955/56. Såsom framgår av tabell 2, kan man beräkna ett visst överskott av folkskollärare nämnda läsår under i tabellen angivna förutsättningar, men detta överskott täcker ju endast en del av det beräknade lärarbehovet vid högre skolor. Sker en återgång till de anvisningar angående lärjungeantalet i klassavdelningarna i folkskolan, som ligger till grund för beräkningarna i tabell 1, kvarstår enligt alternativ a) en viss brist medan enligt alternativ b) läraröverskottet läsåret 1955/56 blir mycket obetydligt.

De elever, som 1953 intages på 4-årig linje, utexamineras 1957 och blir disponibla för tjänstgöring läsåret 1957/58. Den nuvarande seminarieorganisationen medger en normal intagning av 26 avdelningar på 4-årig linje. Om liksom år 1952 30 elever intages per avdelning, skulle examinationen 1957 bli ($26 \times 30 =$) 780. Av tabellerna 1 och 2 framgår emellertid, att examinationsbehovet för läsåret 1957/58 beräknas till endast omkring 730 eller 740. Även om dessa beräkningar skulle komma att visa sig för låga och även om lärarbristen vid högre skolor fortfarande skulle kräva ett betydande tillskott av folkskollärare, torde en examination år 1957 av 780 enbart på 4-åriga linjen vara alltför hög.

Det höga elevantalet i klassavdelningarna vid seminarierna under de senaste åren har medfört betydande olägenheter ur pedagogiska synpunkter, icke minst med hänsyn till den praktiska lärarutbildningen. En återgång till det i gällande stadga föreskrivna antalet av 24 per avdelning har framstått som ett angeläget önskemål och har varit föremål för riksdagens bestämda uttalanden i samma riktning (riksdagens skrivelse 1945:201 s. 3, 1947:326 s. 3). Önskemålet har ej kunnat tillgodoses vid folkskoleseminarierna men väl (sedan läsåret 1951/52) vid småskoleseminarierna. Tidpunkten synes emellertid nu vara inne för en minskning av elevantalet per avdelning på folkskoleseminariernas 4-åriga linje. Över huvud taget utvisar de i tabellerna 1 och 2 angivna siffrorna för examinationsbehovet en mycket stark nedgång från och med läsåret 1957/58. Därest intagningen 1953 på 4-årig linje bestämmes till 24 elever per avdelning, blir examinationen 1957 ($26 \times 24 =$) 624, vilket antal icke synes vara för lågt med hänsyn till det beräknade lärarbehovet för läsåret 1957/58. För att bättre kunna tillgodose ett eventuellt större lärarbehov än det nu beräknade, vill överstyrelsen likväl förorda en intagning av 26 elever per avdelning, varvid examinationen 1957 på 4-åriga linjen blir ($26 \times 26 =$) 676. Den totala examinationen 1957 regleras slutligt genom intagningen på studentlinjen 1955, då också lärarbehovet läsåret 1957/58 torde kunna överblickas säkrare än för närvarande.

A v l ö n i n g a r t i l l o r d i n a r i e t j ä n s t e m ä n .

Denna anslagspost är nu uppförd med 4 200 000 kronor. Överstyrelsen föreslår en höjning för nästa budgetår med 1 027 000 kronor. Därav utgör 685 000 kronor automatisk ökning på grund av de av 1952 års riksdag (vårsessionen) beslutade löneregleringarna m. m. Höjningen i övrigt be-
tingas i huvudsak av följande av överstyrelsen framlagda förslag:

1) inrättande av tre lektorstjänster i Ca 33 [seminarierna i Jönköping, Kristianstad och Linköping (kvinnligt)],

2) förändring av 27 extra ordinarie övningslärarartjänster (19 i Ce 23 och 8 i Ce 21) vid provisoriska seminarier till ordinarie i respektive Ca 25 och Ca 23 (8 i teckning, 6 i musik, 5 i gymnastik, 4 i manlig slöjd och 4 i kvinnlig slöjd),

3) förändring av två extra ordinarie övningsskollärarartjänster i Ce 24 vid seminariet i Kristianstad till ordinarie i Ca 25,

4) förändring av en vaktmästartjänst i Ce 11 till Ca 12 (seminariet i Kristianstad) samt av två sådana tjänster i Cg 10 till en i Ca 12 (seminariet för manliga elever i Stockholm) och en i Ca 11 (seminariet i Härnösand).

Under denna anslagspost anmäler överstyrelsen vidare en framställning av rektor vid seminariet i Luleå, att två av de där inrättade ordinarie lektorstjänsterna tills vidare måtte få utbytas mot extra ordinarie lektorstjänster med lägre kompetenskrav. Nämnda ordinarie tjänster — i naturvetenskapliga ämnen — har, oaktat de ledigförklarats ett flertal gånger, ej kunnat besättas med ordinarie innehavare. Överstyrelsen erinrar om att enligt Kungl. Maj:ts beslut den 6 juni 1952 angående vissa åtgärder för avhjälpande av lärarbristen vid de högre skolorna (jfr prop. 153, SU 175, Rskr 334) bland annat 15 ordinarie lektorstjänster vid högre allmänna läroverk må utbytas mot extra ordinarie tjänster, för vilka gäller lägre behörighetsvillkor. Därest ej den från och med den 1 juli 1952 genomförda löneregleringen skulle vid förnyat ledigförklarande locka behöriga sökande till ifrågavarande ordinarie lektorstjänster, är den av rektor föreslagna åtgärden enligt överstyrelsens mening välbetänkt. Samma situation kan tänkas uppkomma även beträffande ett par lektorstjänster vid andra seminarier. Överstyrelsen hemställer därför, att tills vidare från och med budgetåret 1953/54 högst 4 ordinarie lektorstjänster vid folkskoleseminarierna må utbytas mot extra ordinarie lektorstjänster i Ce 30 enligt samma bestämmelser, som gäller för lektorstjänster vid allmänna läroverk enligt förutnämnda beslut av Kungl. Maj:t den 6 juni 1952.

*Arvoden och särskilda ersättningar,
bestämda av Kungl. Maj:t.*

Överstyrelsen föreslår, att denna anslagspost, som nu är uppförd med 256 000 kronor, för nästa budgetår höjes med 254 000 kronor.

Beträffande delposten till *arvoden åt seminarieläkare m. m.*, nu uppförd med 84 800 kronor, räknar överstyrelsen med ett medelsbehov av 80 000 kronor vid tillämpning av oförändrade arvodesgrunder. Överstyrelsen föreslår emellertid, att seminariesköterskornas timarvode för deltidstjänstgöring (nu varierande efter dyrortsgrupperingen och antalet fulla timmar för varje tjänstgöringstillfälle) bestämmes till 5 kronor 50 öre oavsett dyrortsgrupperingen och tjänstgöringstillfallets längd, vilket med utgångspunkt i 80 000 kronor innebär en kostnadsökning med 5 000 kronor. Vidare föreslår överstyrelsen, att för de båda folkskoleseminarierna och småskoleseminariet i Stockholm inrättas en gemensam heltidstjänst som skolsköterska i Ce 14, vilket medför en kostnadsökning av 6 300 kronor.

I fråga om delposten till *arvoden till seminariebibliotekariér*, nu uppförd med 39 600 kronor, beräknar överstyrelsen en höjning med 5 600 kronor i avvaktan på förhandlingar med vederbörande lärarorganisation rörande arvodesfrågan.

Delposten till *arvoden åt sekreterare m. m.* är nu uppförd med 24 700 kronor. Ur delposten utgår ett arvode av 1 300 kronor vid varje seminarium. Överstyrelsen erinrar om att överstyrelsen de senaste åren beräknat medelsbehovet i huvudsak enligt de grunder, som angivits i överstyrelsens utlåtande över det av särskilda sakkunniga den 20 december 1947 avgivna förslaget rörande organisationen på rektorsexpeditionerna vid bland annat folk- och småskoleseminarierna. I anslutning här till och i avvaktan på förhandlingar med vederbörande lärarorganisation rörande denna fråga beräknar överstyrelsen nu medelsbehovet under delposten till 255 000 kronor. Samtidigt kan emellertid en minskning ske av icke-ordinarieposten med de nuvarande kostnaderna för avlöning till kontorsbiträden m. m., 137 800 kronor.

Beträffande delposten till *särskilda arvoden vid seminarier med lärarkurs*, nu uppförd med 54 000 kronor, räknar överstyrelsen med en automatisk minskning med 5 300 kronor på grund av de från och med den 1 juli 1952 ändrade arvodesnormerna.

Delposten till *tilläggsarvoden åt lärare vid kurser för utbildande av kyrkomusiker* är nu uppförd med 37 800 kronor. Ersättning utgår för sammanlagt högst 96 veckotimmar. Överstyrelsen räknar med en automatisk höjning med omkring 10 200 kronor till följd av timarvodenas ökning. Vidare föreslår överstyrelsen en ökning av timantalet till 98, medförande en ytterligare kostnadsökning av 1 000 kronor.

Delposten till arvoden vid kurser för utbildande av hjälpklasslärare är nu uppförd med 15 100 kronor. För arvo-desreglering beräknar överstyrelsen en höjning med 5 700 kronor. Därest det föreslagna specialpedagogiska seminariet för utbildning av bland andra hjälpklasslärare upprättas från och med nästa budgetår, kan delposten emellertid utgå.

*A v l ö n i n g a r t i l l ö v r i g i c k e - o r d i n a r i e
p e r s o n a l.*

Denna anslagspost är nu uppförd med 4 605 000 kronor. Överstyrelsen beräknar en höjning av anslagsposten för nästa budgetår med 93 000 kronor. Överstyrelsen föreslår därvid i huvudsak följande:

1) minskning av anslagsposten vid föreslagen ordinariesättning av vissa icke-ordinarie tjänster och vid föreslagen omorganisation av arbetet på rektorsexpeditionerna,

2) inrättande av en lektorstjänst i Ce 33 vid seminariet för manliga elever i Stockholm,

3) inrättande av två övningsskollärartjänster i Ce 24 vid sistnämnda seminarium samt förändring av en extra övningsskollärartjänst i Cg 21 vid den vid seminariet i Lund försöksvis inrättade femåriga realskollinjen till extra ordinarie övningsskollärartjänst i Ce 24,

4) inrättande av två lärartjänster i trädgårdsskötsel i Ce 21 [seminarierna i Härnösand och Stockholm (manligt)],

5) förändring av två vaktmästartjänster i Cg 10 till Ce 12 (seminarierna i Jönköping och Växjö) samt av en sådan tjänst i Cg 10 till Ce 11 (seminariet i Hälsingborg),

6) a) höjning av årsarvodet per lärare och läsår för handledning av vissa lektionsövningar, särskilt de s. k. serieövningarna, vid klassavdelningar vid folkskolorna på seminarieorterna från högst 880 till högst 1 000 kronor (kostnadsökning 9 900 kronor) samt ökat antal sådana handledararvoden (kostnadsökning 88 500 kronor); b) höjning av årsarvodet per lärare och läsår för handledning av seminarieelevernas studiebesök vid andra skolor, särskilt B 2- och B 3-skolor, från högst 880 till högst 1 000 kronor (kostnadsökning 8 100 kronor) samt ökat antal sådana handledararvoden (kostnadsökning 7 500 kronor); c) höjning av handledararvode för lärare vid folkskola, som ersätter övningsskollärare, från högst 880 kronor till högst 1 000 kronor per år (kostnadsökning 4 200 kronor),

7) ytterligare sammanlagt 30 veckotimmar till simundervisning (kostnadsökning 15 000 kronor),

8) förstärkning av utbildningen vid seminarierna (kostnad för nästa budgetår cirka 140 000 kronor),

9) automatisk ökning av anslagsposten med 262 000 kronor på grund av de av 1952 års riksdag (vårsessionen) beslutade löneregleringarna m. m.

Beträffande förslaget under 8) erinrar överstyrelsen om 1946 års skolkommissions förslag den 19 maj och den 17 juni 1948 angående provisorisk omläggning av utbildningen vid folkskoleseminarierna. För de senare budgetåren har överstyrelsen föreslagit successiv omläggning av utbildningen i anslutning till dessa förslag. Framställningarna har dock ej föranlett någon medelsanvisning för ändamålet. Överstyrelsen anser emellertid nu, att frågan kommer i ett i viss mån nytt läge med anledning av skolkommissionens blivande förslag angående den första lärarhögskolan. Överstyrelsen är därför ej beredd att ånyo föreslå ett förverkligande av den tidigare ifrågasatta provisoriska omläggningen, förrän det blivit möjligt att beakta förslaget beträffande lärarhögskolan. Emellertid bör detta oaktat redan nu en förbättring och effektivisering av utbildningen möjliggöras. Som exempel nämner överstyrelsen metodikhandledning i grupper och ämnesstudier med mönster från studiecirkelarbete eller universitetens seminarieövningar. Det av överstyrelsen nu föreslagna beloppet å 140 000 kronor avses för ett visst antal extra veckotimmar, förslagsvis 190, att av överstyrelsen fördelas mellan de olika seminarierna.

R ö r l i g t t i l l ä g g .

Denna anslagspost är nu uppförd med 2 339 000 kronor. Överstyrelsen beräknar beträffande nuvarande personal en automatisk höjning med 2 912 000 kronor till följd av det rörliga tilläggets höjning samt höjda grundlöner på grund av löneregleringar m. m. Vid bifall till överstyrelsens under ordinarieposten och icke-ordinarieposten nu framlagda förslag tillkommer en ytterligare höjning med 93 500 kronor.

Statskontoret anser sig mot bakgrunden av de stora automatiska utgiftsökningarna på anslaget ej kunna förorda skolöverstyrelsens förslag till minskning av elevantalet i intagningsavdelningarna. Antalet elever i dessa avdelningar bör enligt ämbetsverkets mening tills vidare fastställas till 30, varigenom möjlighet skulle föreligga att minska antalet intagningsavdelningar. Beträffande anslagsberäkningen har statskontoret ingen erinran mot uppskattningen av de automatiska utgiftsförändringarna och ej heller mot inrättande av två nya extra ordinarie övningsskollärartjänster vid seminariet för manliga elever i Stockholm. Övriga föreslagna ökningar i medelsanvisningen under anslaget avstyrkes av statskontoret.

Departementschefen.

Seminarieorganisationen. Hösten 1952 har i folkskoleseminariernas första klass fått intagas högst 1 548 elever, nämligen på studentlinjen 24 avdelningar om envar högst 32 elever och på den 4-åriga linjen 26 avdelningar

om envar högst 30 elever. För elevintagningen hösten 1953 föreslår skolöverstyrelsen oförändrat antal avdelningar men minskning av elevantalet per avdelning från 32 till 30 på studentlinjen och från 30 till 26 på den 4-åriga linjen.

Med den av överstyrelsen föreslagna intagningen på studentlinjen hösten 1953 skulle sammanlagt ungefär 1 520 nyutexaminerade folkskollärare bli disponibla för tjänstgöring från och med läsåret 1955/56. Av överstyrelsens i tabellform uppställda beräkningar framgår, att ett tillskott av sådan storlek skulle vid en fortsatt tillämpning av kungörelsen 1950: 137 medföra ett överskott av mellan 400 och 500 folkskollärare sistnämnda läsår. Vid en återgång till tillämpning av kungörelsen 1947: 234 från och med läsåret 1953/54 skulle med nämnda tillskott folkskolans behov av folkskollärare vara ungefärligen täckt läsåret 1955/56. Av tabellerna framgår vidare, att examinationsbehovet starkt minskar från och med läsåret 1957/58. Den av överstyrelsen föreslagna intagningen på den 4-åriga linjen hösten 1953 skulle sålunda komma att så när som på ett hundratal lärare tillgodose det för folkskolans del beräknade totala examinationsbehovet vårterminen 1957.

De nu berörda beräkningarna avser emellertid endast folkskolans behov av folkskollärare. Vid bedömande av frågan om elevintagningen vid folkskoleseminarierna måste också de högre skolornas behov av lärare komma i blickpunkten. Vid statsmakternas beslut våren 1952 angående åtgärder till avhjälpande av lärarbristen vid de högre skolorna har sålunda förutsatts, att — utöver disponibla filosofie magistrar — 2 500 nya lärare skulle tillföras de högre skolorna under perioden 1951—56. Av de sistnämnda skulle omkring 1 000 utgöras av tillfälliga hjälpkrafter utan formell kompetens, i första hand folkskollärare utan tilläggsutbildning. Återstående 1 500 skulle erhållas genom en snabbutbildning av lärare, huvudsakligen folkskollärare, vilka efter begränsad akademisk utbildning skulle tillföras de högre skolorna till ett antal av omkring 400 årligen under läsåren 1953/57.

I kalkylen för avhjälpande av lärarbristen vid de högre skolorna ingår alltså, att ett avsevärt antal folkskollärare under de närmaste åren tages i anspråk för tjänstgöring vid högre skolor. Med hänsyn härtill kan det synas oundgängligt att maximalt utnyttja folkskoleseminariernas utbildnings- och examinationskapacitet. Skolöverstyrelsen har emellertid för sin del föreslagit, att vissa organisatoriska åtgärder vidtages för att de högre skolorna skall kunna påräkna erforderligt antal folkskollärare. Överstyrelsen syftar härvid på ett av överstyrelsen i samband med frågan om elevintagningen vid småskoleseminarierna framlagt förslag att under de närmaste åtta åren successivt låta småskollärare övertaga undervisningen i tredje klassen i skolor av A-form. Genom en sådan åtgärd skulle det bli möjligt att frigöra upp till sammanlagt ungefär 2 100 folkskollärare för

tjänstgöring i högre skolor. Jag återkommer närmare till detta förslag i det följande vid behandlingen av småskoleseminarieorganisationen i samband med min anmälan av anslaget till avlöningar vid småskoleseminarierna. Jag vill emellertid redan nu ange, att jag i princip ansluter mig till överstyrelsens förslag i detta hänseende. Då de högre skolornas avsevärda behov av folkskollärare, både med och utan vidareutbildning, under de närmaste åren skall tillgodoses, synes det nämligen nödvändigt att i en organiserad och för skolväsendets ledning överskådlig form täcka den därigenom väsentligt ökande bristen på folkskollärare inom folkskolan.

Den sålunda förordade åtgärden att i viss omfattning utvidga småskollärarnas verksamhetsområde torde göra det möjligt att även med den av skolöverstyrelsen föreslagna minskningen av elevintagningen vid folkskoleseminarierna täcka den väntade bristen på folkskollärare för folkskoleväsendets behov. I betraktande härav och då det ännu så länge torde vara anledning att iakttaga en viss försiktighet vid bedömandet av frågan, huruvida erforderligt antal folkskollärare programenligt skall kunna tillföras de högre skolorna, anser jag mig kunna tillstyrka överstyrelsens förslag beträffande elevintagningen vid folkskoleseminarierna hösten 1953. Detta förslag innebär för övrigt en förhållandevis obetydlig begränsning av maximum, såvitt gäller studentlinjen. I fråga om den 4-åriga linjen reglerar intagningen hösten 1953 endast delvis den totala examinationen vårterminen 1957. Den slutliga regleringen av examinationen till läsåret 1957/58 sker först vid bestämmande av elevintagningen på studentlinjen hösten 1955, då såväl folkskolans som de högre skolornas behov av lärare torde kunna överblickas bättre än nu. Den förbättring och effektivisering av undervisningen, som en minskning av antalet elever per avdelning möjliggör, är angelägen, särskilt beträffande den 4-åriga linjen. Jag erinrar om att seminariestadgan som normalt anger högst 24 elever per avdelning. Med anledning av vad statskontoret anför, vill jag också framhålla, att en begränsning av antalet elever per avdelning är en väsentligt smidigare anordning än en nedskärning av antalet avdelningar, därest det ett följande år skulle visa sig behövt att öka elevintagningen. I nuvarande läge lär icke kunna bortses från en sådan eventualitet.

Det torde liksom hittills få ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa den närmare fördelningen av klassavdelningar på olika seminarier ävensom proportionen mellan manliga och kvinnliga elever.

Jag övergår härefter till att behandla anslagsberäkningen och därmed sammanhängande frågor.

Ordinarieposten. Jag är icke beredd att nu tillstyrka inrättande av ytterligare ordinarie tjänster vid folkskoleseminarierna utan räknar i fråga om medelsanvisningen under denna anslagspost endast med den automatiska ökning, som erfordras på grund av 1952 års riksdags beslut i anledning av propositionen 1952:107 samt på grund av löneklassuppflyttningar m. m.

Skolöverstyrelsen föreslår i detta sammanhang, att tills vidare från och med nästa budgetår högst 4 ordinarie lektorstjänster vid folkskoleseminarierna skall få utbytas mot extra ordinarie lektorstjänster i Ce 30 enligt samma bestämmelser, som gäller beträffande lektorstjänster vid allmänna läroverk enligt Kungl. Maj:ts beslut den 6 juni 1952. Förslaget åsyftar att i en till följd av brist på behöriga sökande till ordinarie tjänst uppkommen krissituation tillförsäkra vederbörande seminarium lärare, som har akademisk utbildning om också icke full kompetens. Jag erinrar om att disputationssprov allttjämt gäller som behörighetsvillkor beträffande ordinarie lektorstjänst vid folkskoleseminarium. Mot bifall till skolöverstyrelsens förevarande framställning, vilken står i överensstämmelse med vad som för närvarande i detta hänseende är medgivet beträffande bland annat adjunktstjänster vid småskoleseminarierna, har jag intet att erinra. Såsom förutsättning för utbyte av ordinarie tjänst mot extra ordinarie tjänst bör liksom i fråga om utbytestjänst vid övriga högre skolor fordras, att tjänsten varit ledigförklarad minst två gånger under loppet av ett år utan att kunna besättas med ordinarie innehavare. Riksdagens medgivande till den här förordade krisåtgärden synes böra inhämtas. Någon ändring i personalförteckningen torde ej böra vidtagas på grund av de här förordade utbytesmöjligheterna.

Arvodesposten. Såsom jag tidigare i annat sammanhang anført, räknar jag ej med någon ändring beträffande skolsköterskearvodena. Det ånyo väckta förslaget om inrättande av en extra ordinarie skötersketjänst vid Stockholms-seminarierna kan jag ej heller nu tillstyrka. Delposten till seminarieläkare m. m. torde böra uppföras med oförändrat belopp.

Jag är ej nu beredd att taga ställning till frågan om ändrade grunder för arvoden åt seminariebibliotekarier och arvoden åt sekreterare m. m. De för dessa ändamål nu upptagna, maximerade delposterna torde böra uppföras med oförändrade belopp. Därest riksdagen ej framställer någon erinran däremot, torde Kungl. Maj:t emellertid i mån av behov få medgiva överskridande av ifrågavarande delposter med belopp, som ytterligare må komma att erfordras, därest på grund av statsmakternas beslut i ett senare sammanhang en omreglering av förevarande arvoden skulle komma till stånd.

I nära anslutning till överstyrelsens förslag torde den förslagsvis betecknade delposten till särskilda arvoden vid seminarier med lärarkurs böra minskas med 4 900 kronor.

Vad överstyrelsen föreslagit beträffande delposten till tilläggsarvoden åt lärare vid kurser för utbildande av kyrkomusiker ger mig icke anledning till erinran. Delposten torde alltså böra ökas med 11 200 kronor.

Jag är ej heller i år beredd att framlägga förslag om inrättande av ett specialpedagogiskt seminarium. En viss ytterligare uppräknig av de nuvarande arvodena vid kurser för utbildande av hjälpklasslärare synes moti-

verad. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles meddela bestämmelser härom. Jag beräknar en höjning av den för ändamålet nu uppförda delposten med 5 700 kronor.

Icke-ordinarieposten. Seminariet för manliga elever i Stockholm blir nästa budgetår färdigorganiserat med en 4-årig linje och dubbel studentlinje. Jag tillstyrker överstyrelsens förslag, att vid detta seminarium inrättas en extra ordinarie lektorstjänst, placerad i Ce 33 eller Ce 30 alltefter innehavarens behörighet, samt ytterligare två extra ordinarie övningsskollärartjänster »vid folkskola». Jag anser mig även böra tillstyrka, att en extra övningsskollärartjänst vid den vid seminariet i Lund försöksvis inrättade realskollinjen förändras till extra ordinarie tjänst. Kostnadsökningen för den nya lektorstjänsten och de tre övningsskollärartjänsterna, vilka sistnämnda bör placeras i Ce 25, torde böra beräknas till cirka 40 000 kronor. I personalförteckningen bör antalet extra ordinarie lektorstjänster ökas från 33 till 34.

Överstyrelsen har under ordinarie- och icke-ordinarieposterna föreslagit reglering beträffande ett antal extra ordinarie och extra vaktmästartjänster. Jag anser mig endast kunna tillstyrka, att vid vart och ett av seminarierna i Hälsingborg, Jönköping och Växjö en extra vaktmästartjänst i Cg 10 förändras till extra ordinarie sådan tjänst i samma lönegrad.

De ur icke-ordinarieposten utgående handledararvodena till folk- eller småskollärare vid s. k. serieövningar, vid studiebesök i andra skolor samt vid ersättande av övningsskollärare har för innevarande budgetår höjts från 800 till 880 kronor. Jag finner en viss ytterligare uppräknings av dessa arvoden motiverad och ansluter mig därutinnan till skolöverstyrelsens förslag, att arvodesbeloppet höjes till 1 000 kronor, vilket kan beräknas medföra en kostnadsökning av 22 000 kronor. Däremot är jag ej beredd att tillstyrka medelsanvisning till ett ökat antal handledararvoden för serieövningar och studiebesök.

Vid folkskoleseminarierna må för närvarande anordnas viss försöksverksamhet med ändrad timplan. Denna verksamhet är emellertid såtillvida begränsad, att den ej får medföra ökade kostnader för statsverket. Överstyrelsen föreslår nu att, i avvaktan på statsmakternas ställningstagande till skolkommissionens förslag beträffande den första lärarhögskolan (SOU 1952: 33), ett belopp av 140 000 kronor anvisas till förbättring och effektivisering av undervisningen. Jag delar till fullo överstyrelsens uppfattning om värdet av att i nuvarande betydelsefulla utvecklingsperiod för det svenska skolväsendet försöken med den metodiska handledningen, enhetsskolans arbetsmetoder och dylikt ges ett vidgat utrymme i utbildningen vid seminarierna. Jag anser mig böra tillstyrka, att för detta ändamål anvisas ett belopp av 100 000 kronor, varav 65 000 kronor torde böra belasta icke-ordinarieposten och återstoden anslagsposten till rörligt tillägg. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av överstyrelsen

meddela närmare bestämmelser rörande dispositionen av de extra veckotimmar, som härigenom möjliggöres.

Slutligen torde icke-ordinarieposten böra undergå en automatisk ökning till följd av löneregleringar i enlighet med 1952 års riksdags beslut i anledning av propositionerna 1952: 107 och 241 samt på grund av löneklassuppflyttningar m. m.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat och med hänsyn tagen till i det föregående berörda utgiftsökningar av automatisk natur beräknar jag hela avlöningsanslaget till 15 600 000 kronor, med den fördelning på olika poster som framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan. Detta innebär en anslagshöjning med 4 200 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) medgiva, att högst fyra ordinarie lektorstjänster vid folkskoleseminarierna må tills vidare från och med budgetåret 1953/54 i enlighet med vad jag i det föregående förordat utbytas mot extra ordinarie tjänster;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1953/54, vidtaga den ändring i personalförteckningen för folkskoleseminarierna, som föranledes av vad jag i det föregående förordat;

c) godkänna följande avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	4 885 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar bestämda av Kungl. Maj:t:	
a) Arvoden åt seminarieläkare m. m. förslagsvis	84 800
b) Arvoden åt seminariebibliotekarier	39 600
c) Arvoden åt sekreterare m. m. . .	24 700
d) Särskilda arvoden vid seminarier med lärarkurs, förslagsvis	49 100
e) Tilläggsarvoden åt lärare vid kurser för utbildande av kyrkomusiker, förslagsvis	49 000
f) Arvoden vid kurser för utbildande av hjälpklasslärare	<u>20 800</u> 268 000

3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, förslagsvis	5 111 000
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	5 336 000
Summa kronor	15 600 000

d) till *Folkskoleseminarierna*: *Avlöningar* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 15 600 000 kronor.

[211] **2. Folkskoleseminarierna: Omkostnader.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	1 048 600	1 211 838
1952/53 (statsliggaren s. 632)	1 248 600	
1953/54 (förslag)	1 323 200	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 175 400 kronor enligt följande sammanställning.

	Ökning eller minskning
1. Sjukvård m. m. (nu förslagsvis 35 000)	+ 7 000
2. Bränsle, lyse och vatten (nu förslagsvis 500 000)	+ 30 000
3. Övriga expenser (nu 506 000)	+ 80 000
4. Trädgårdarnas underhåll och skötsel (nu förslagsvis 115 000)	+ 20 000
5. Särskilda kurser och föreläsningar m. m. (nu förslagsvis 44 100)	+ 8 900
6. Reseersättningar (nu förslagsvis 10 000)	+ 23 000
7. Dagtraktamenten åt deltagare i kurser för utbildande av hjälpklasslärare (nu 29 000)	+ 6 000
8. Bidrag till anordnande av studie- och idrottsutfärder (nu 7 500)	+ 2 500
9. Inkomster av trädgårdarna (nu 43 000)	— 2 000
Summa ökning	175 400

De under p. 1, 2 och 9 föreslagna ändringarna är av automatisk karaktär. Beträffande övriga föreslagna ökningar anför överstyrelsen i huvudsak följande:

3. De till övriga expenser anvisade medlen har under de senaste budget-åren genomgående visat sig otillräckliga. Det är framför allt de ständigt stegrade städningskostnaderna, som medför de ökade kraven på denna del-post. För budgetåret 1953/54 uppskattar rektorerna medelsbehovet till sammanlagt 595 000 kronor, varav omkring 376 000 kronor beräknas åtgå enbart till städningskostnader.

4. Med hänsyn särskilt till de nya seminariernas behov och till de ökade arbetskostnaderna är en höjning av denna post nödvändig. Rektorerna be-räknar bruttokostnaderna till 155 500 kronor. Såsom under p. 9 föreslås, torde inkomsterna av trädgårdarna böra beräknas till 45 000 kronor.

5. Överstyrelsen beräknar medelsbehovet för särskilda kurser och före-läsningar m. m. sålunda:

a. föreläsningar av läkare i skolhygieniska spørsmål (höjning från 330 till 360 kronor per seminarium)	6 840 (+ 570)
b. kurser i tal- och röstvård (höjning från 550 till 600 kronor per seminarium)	11 400 (+ 950)
c. föreläsningar i skilda ämnen m. m. (höjning från 550 till 650 kronor för seminarium)	12 350 (+ 1 900)
d. socialpedagogisk föreläsningkurs	1 800 —
e. simundervisning och bad	11 710 (+ 2 860)
f. förhyrande av idrottsplan	3 000 (+ 220)
g. psykotekniska inträdesprov	5 900 (+ 2 400)
	Summa 53 000 (+ 8 900)

Under a., b. och c. för närvarande utgående belopp har visat sig otillräckliga. Då det är angeläget att kunna tillgodose ifrågavarande moment i utbildningen på ett tillfredsställande sätt, anser överstyrelsen de föreslagna höjningarna nödvändiga. Under e. och f. föreslagna höjningar är automatiska. För det under g. avsedda ändamålet begär rektorerna medel med föreslaget belopp.

6. Anslagsposten till reseersättningar har för innevarande budgetår höjts med 9 500 kronor (jfr SU 1952: 8 p. 203:o) till 10 000 kronor. Denna höjning avser bestridande av rese- och traktamentsersättningar åt rektorer eller deras ombud vid studieresor till folkskolor. Av den av överstyrelsen nu föreslagna ytterligare höjningen avses 3 000 kronor till kostnader för seminarielärares studiebesök vid andra skolor och 20 000 kronor till resebidrag åt lärare, som leder seminarieelevernas studie- och idrottsutfärder.

7. Därest det föreslagna specialpedagogiska seminariet kommer till stånd, kan denna anslagspost avföras. I annat fall torde den böra höjas med 6 000 kronor till 35 000 kronor med hänsyn till de ökade resekostnaderna och för att möjliggöra höjning av dagtraktamente till kursdeltagare från 10 till 12 kronor.

8. Överstyrelsen föreslår liksom för innevarande budgetår en höjning av denna delpost med 2 500 kronor bland annat på grund av de ökade resekostnaderna. Rektorerna begär en ökning av delposten med i runt tal 10 000 kronor. — Beträffande den andra under anslagsposten till Bidrag till studiebesök m. m. uppförda delposten till Bidrag till seminarieelevernas studiebesök vid skolor av lägre skolform (jfr propositionen 1947: 230 s. 43) föreslår överstyrelsen oförändrad medelsanvisning. Emellertid synes delpostens rubrik böra få något ändrad lydelse. Delposten har tillkommit för att möjliggöra elevernas auskultering i skolor av B2- och B3-form, då de i allmänhet icke kan studera de speciella arbetsmetoder, som måste tillämpas i dessa skolformer, på seminarieorten. Emellertid minskar antalet B2- och B3-skolor i riket för varje år, och vissa rektorer har framhållit svårigheterna att finna lämpliga sådana skolor för elevernas studiebesök. Det karakteristiska för B2- och B3-skolorna är den gruppundervisning, som skolformen framtvingar. Men gruppundervisning ingår också som en önskvärd arbetsform i skolor av A-form och särskilt i skolor i försöksdistrikten. Det synes därför lika befogat, att eleverna beredes tillfälle att auskultera i en skola av A-form i t. ex. ett försöksdistrikt. Överstyrelsen föreslår sålunda, att delpostens rubrik får lydelsen Bidrag till seminarieelevernas studiebesök vid andra skolor.

Statskontoret har ingen erinran mot överstyrelsens beräkning av medelsbehovet under p. 1, 2 och 7. Ämbetsverket vill ej motsätta sig en höjning av anslagsposten till övriga expenser (p. 3) med 20 000 kronor. Beträffande anslagsposten till särskilda kurser och föreläsningar (p. 5) föranleder överstyrelsens beräkning i fråga om medel till simundervisning och bad (e.) samt hyra för idrottsplan (f.) ingen erinran från statskontoret. Utgiftsposten till psykotekniska inträdesprov (g.) bör enligt statskontorets mening kunna uppräknas något, förslagsvis med 10 procent till 3 850 kronor. Övriga av överstyrelsen föreslagna höjningar beträffande förevarande anslag kan statskontoret icke tillstyrka.

Departementschefen. Jag tillstyrker höjning av utgiftsposterna till sjukvård m. m. (p. 1) och bränsle etc. (p. 2) med respektive 7 000 och 30 000 kronor. I sistnämnda belopp inräknar jag den i det föregående under anslaget till understöd till vissa handarbets- och skolköksseminarier berörda kostnaden för uppvärmning och elektricitet avseende den blivande byggnaden för seminariet för huslig utbildning i Umeå. Delposten till övriga expenser (p. 3) bör uppräknas med av statskontoret föreslaget belopp, 20 000 kronor. I fråga om anslagsposten till trädgårdarnas underhåll och skötsel (p. 4) finner jag en höjning med 10 000 kronor erforderlig. Under anslagsposten till särskilda kurser och föreläsningar m. m. (p. 5) torde till föreläsningar i skolhygieniska spörsmål samt föreläsningar i skilda ämnen m. m. böra anvisas ytterligare respektive 570 och 950 kronor, varjämte jag för psykotekniska inträdesprov, simundervisning och bad samt förhyrande av idrottsplan beräknar en ökning i medelsanvisningen av tillhopa 2 080 kronor. Anslagsposten torde alltså böra höjas med sammanlagt 3 600 kronor. Såsom jag tidigare anfört, har upprättande av ett specialpedagogiskt seminarium icke föreslagits för nästa budgetår. Med hänsyn därtill bör under anslaget alltjämt vara uppförd en anslagspost till dagtraktamenten åt deltagare i kurser för utbildande av hjälpklasslärare (p. 7). På grund av ökade resekostnader och för att möjliggöra en höjning av kursdeltagares dagtraktamente från 10 till 12 kronor bör posten höjas med 6 000 kronor. Härutöver ifrågasätter jag ej någon ändring beträffande omkostnadsstatens utgiftssida. Under särskilda uppbördsmedel bör inkomsterna av trädgårdarna i enlighet med överstyrelsens förslag uppräknas med 2 000 kronor.

Vad gäller överstyrelsens förslag beträffande dispositionen av delposten till seminarieelevernas studiebesök vid skolor av lägre skolform (p. 8) vill jag fästa uppmärksamheten på att den gruppundervisning, som är nödvändig i skolor av B 2- och B 3-formerna, i viktiga hänseenden ej är likartad med den gruppundervisning, som kan förekomma i A-skolor. Ifrågasvarande studiebesök har avsett att lämna eleverna tillfälle att studera den speciella formen av gruppundervisning i B 2- och B 3-skolor, där un-

dervisningen kompliceras av att läraren har att samtidigt undervisa flera årsklasser inom samma läraravdelning. Detta syfte med studiebesöken bör enligt min mening alltså fasthållas. Endast där stora svårigheter möter att förlägga studiebesöken till skolor av lägre skolform, bör studierna av gruppundervisning få ske i A-skolor i försöksdistrikten.

Vid bifall till vad jag föreslagit rörande medelsanvisningen för nästa budgetår bör anslaget ökas med sammanlagt 74 600 kronor till 1 323 200 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskoleseminarierna: Omkostnader* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 1 323 200 kronor.

[212] **3. Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.** Detta reservationsanslag är nu uppfört med 359 000 kronor (statsliggaren s. 633). *Skolöverstyrelsen* föreslår en höjning av anslaget med 51 000 kronor till 410 000 kronor. Överstyrelsen framhåller, att rektorernas krav på anslagsökning föranledes framför allt av betydande prisstegringar.

Departementschefen. Jag finner mig böra tillstyrka en höjning av anslaget med 16 000 kronor till 375 000 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 375 000 kronor.

[213] **4. Folkskoleseminarierna: Utrustning.** Detta reservationsanslag är nu uppfört med 400 000 kronor (statsliggaren s. 634). *Skolöverstyrelsen* föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 216 000 kronor. Överstyrelsen framhåller, att medelsbehovet är särskilt stort för seminariet för kvinnliga elever i Göteborg och seminariet för manliga elever i Stockholm, vilka inflyttat i nya lokaler och ej är färdigutrustade, samt för seminarierna i Jönköping och Karlstad, som under innevarande budgetår får utökade lokaler. Anslagshöjningen motiveras även med allmänna prisstegringar. I sina anslagsäskanden redogör överstyrelsen närmare för de ändamål vid de olika seminarierna, som bör tillgodoses ur anslaget; härutinnan torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

Departementschefen. I betraktande av de avsevärda belopp, som under de senare budgetåren anvisats till utrustning vid folkskoleseminarierna, finner jag mig ej böra förorda någon ändring beträffande detta reservationsanslag. Jag föreslår alltså oförändrad medelsanvisning för nästa budgetår och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskoleseminarierna: Utrustning* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kronor.

[214] 5. Småskoleseminarierna: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	2 828 000	3 624 793
1952/53 (statsliggaren s. 634)	3 284 200	
1953/54 (förslag)	4 200 000	

Skolöverstyrelsen hemställer om höjning av anslaget med 1 080 800 kronor till 4 365 000 kronor.

Seminarieorganisationen.

Småskoleseminarieorganisationen omfattar för närvarande 10 seminarier, av vilka 3 är provisoriska. Hösten 1952 har i småskoleseminariernas första klass intagits 27 avdelningar, varav 1 på treårig linje, med högst 24 elever per avdelning; sammanlagt har alltså kunnat intagas högst 648 elever.

Överstyrelsen föreslår nu, att elevintagningen i småskoleseminariernas första klass 1953 får samma omfattning som 1952. Av skäl, som närmare anges i det följande, framlägger *överstyrelsen* i detta sammanhang förslag till viss utvidgning av småskollärarnas verksamhetsområde, innebärande att småskollärare under en övergångsperiod av åtta år med början nästa budgetår successivt övertager undervisningen i klass 3 i skolor av A-form. *Överstyrelsen* anför i huvudsak följande.

Den 5 oktober 1951 tjänstgjorde på småskollärartjänster (inklusive biträdande lärartjänster och lärartjänster vid mindre folkskola) sammanlagt 23 lärare utan formell kompetens, av vilka endast 8 hade förordnande för längre tid än en månad. Samtidigt tjänstgjorde omkring 270 småskollärare på folkskollärartjänster. Småskolläraröverskottet höstterminen 1951 torde sålunda kunna uppskattas till omkring 270, men detta överskott hade alltså helt tagits i anspråk för tjänstgöring på folkskolestadiet. Något nämnvärt överskott utöver det angivna synes icke ha förelegat under läsåret 1951/52. Beträffande mars 1952 meddelar arbetsmarknadsstyrelsen, att bristen på folk- och småskollärare var avsevärd. Korttidsvikariatet besattes då till stor del med pensionerade lärare, seminarieelever och studenter.

Antalet läraravdelningar i småskolan har under läsåren 1950/52 reglerats genom anvisningarna i kungörelsen 1950: 137 angående provisoriska åtgärder med anledning av lokal- och lärarbristen vid folkskolan. Dessa anvisningar skall tillämpas även under läsåret 1952/53. *Överstyrelsen* kommer senare att avge förslag beträffande eventuell tillämpning av anvisningarna under läsåret 1953/54 men har funnit det nödvändigt att redan nu beräkna lärarbehov och därav följande examinationsbehov med hänsyn till anvisningarna i såväl kung. 1950: 137 som kung. 1947: 234 angående lärjungarnas fördelning på läraravdelningar vid folk- och småskolor m. m. Vid beräkningarna har hänsyn också tagits till de nya pensioneringsperiodernas inverkan. Alternativa beräkningar har gjorts med utgångspunkt i att 50 procent av lärarna önskar uppskjuta pensioneringen och att uppskjutna pensioneringar antingen fördelas lika på de tre ifrågakommande åren eller uppskjutes så länge som möjligt. Resultatet av beräkningarna framgår av följande tabeller.

Tabell 1. Vid tillämpning av kungörelsen 1950: 137 läsåren 1951/52 och 1952/53 samt av kungörelsen 1947: 234 under de därpå följande läsåren.

a) Uppskjutna pensioneringar fördelas lika på de tre ifrågakommande åren.

b) Uppskjutna pensioneringar äger rum så sent som möjligt.

Läsår	Examinations- behov		Examination	Överskott respektive brist per år		Summa överskott eller brist	
	a)	b)		a)	b)	a)	b)
1951/52 . . .						+ 270	
52/53 . . .	576	576	910	+ 334	+ 334	+ 604	+ 604
53/54 . . .	829	764	630	— 199	— 134	+ 405	+ 470
54/55 . . .	361	234	630	+ 269	+ 396	+ 674	+ 866
55/56 . . .	376	378	630	+ 254	+ 252	+ 928	+ 1 118
56/57 . . .	334	327	} examinationen minskas				
57/58 . . .	324	320					
58/59 . . .	174	178					
59/60 . . .	255	261					
60/61 . . .	320	315					
61/62 . . .	373	363					

Tabell 2. Vid tillämpning av kung. 1950: 137 under samtliga i tabellen upptagna läsår.

a) Uppskjutna pensioneringar fördelas lika på de tre ifrågakommande åren.

b) Uppskjutna pensioneringar äger rum så sent som möjligt.

Läsår	Examinations- behov		Examination	Överskott respektive brist per år		Summa överskott eller brist	
	a)	b)		a)	b)	a)	b)
1951/52 . . .						+ 270	
52/53 . . .	576	576	910	+ 334	+ 334	+ 604	+ 604
53/54 . . .	445	380	630	+ 185	+ 250	+ 789	+ 854
54/55 . . .	372	245	630	+ 258	+ 385	+ 1 047	+ 1 239
55/56 . . .	383	385	630	+ 247	+ 245	+ 1 294	+ 1 484
56/57 . . .	335	328	} examinationen minskas				
57/58 . . .	329	325					
58/59 . . .	183	187					
59/60 . . .	262	268					
60/61 . . .	326	321					
61/62 . . .	379	369					

Av tabellerna framgår tydligt, att det för läsåret 1951/52 beräknade småskolläraryöverskottet kommer att öka avsevärt under de tre följande läsåren, för vilka examinationen redan är fastställd genom verkställd nyintagning av elever. Därest intagningen 1953 och därmed examinationen 1955 får samma omfattning som elevintagningen i år, växer överskottet ytterligare under läsåret 1955/56. Skulle hänsyn tagas enbart till lärarbehovet inom folkskolan med dess nuvarande organisation, måste överskottet anses vara alldeles för stort.

Emellertid har det överskott av småskollärare, som länge förelegat, sedan mitten av 1940-talet åtgått och vissa år icke ens räckt till för att fylla samtidigt förefintlig brist på folkskollärare. Folkskolläraryrket har under de senaste åren delvis haft sin orsak i att ett växande antal lärare tagits i anspråk för tjänstgöring i högre skolor. Såsom beträffande folkskoleseminariernas avlöningsanslag omnämnts, hade höstterminen 1951 sålunda 224 folkskollärare full tjänstgöring vid högre skolor. Av de 4 000 nya lärarkrafter, som läroverkens krisutredning funnit erforderliga vid de högre skolorna under perioden 1951/56, skulle endast 1 500 kunna tillgodoses med filosofie magistrar, medan man för de återstående 2 500 finge lita till framför allt folkskollärare med eller utan viss föreslagen särskild utbildning. Om dessa beräkningar kommer att visa sig hållbara, skulle det nu beräknade överskottet av småskollärare läsåret 1955/56 icke komma att bli för stort, givetvis under förutsättning att ett tillräckligt stort antal folkskollärare övergår till högre skolor och ersättes med övertaliga småskollärare.

Det är emellertid fortfarande ovisst, hur många folkskollärare som kommer att ställa sig till förfogande för tjänstgöring inom högre skolor eller lämna sina tjänster för att delta i de akademiska fortbildningskurser för folkskollärare, som enligt beslut av 1952 års riksdag skall påbörjas innevarande budgetår. Skulle detta icke ske i önskvärd omfattning, måste med nuvarande examination vid småskoleseminarierna ett icke obetydligt antal småskollärare ofrånkomligen bli utan sysselsättning. Det kan då ifrågasättas, om icke statsmakterna genom organisatoriska åtgärder måste leda utvecklingen i önskad riktning. I första hand synes då ställning böra tagas till frågan om småskollärarnas övertagande av undervisningen i folkskolans tredje klass.

Enligt 1950 års riksdags principbeslut om den nioåriga enhetsskolan är denna avsedd att uppdelas i tre stadier, vart och ett i regel omfattande tre år. Småskollärarnas verksamhetsområde skulle sålunda komma att omfatta de tre första skolåren. Beslut föreligger dock ännu ej beträffande tidpunkten för en sådan organisationsändring.

I propositionen 1950: 219 angående riktlinjer för lärarutbildningens ordnande förordades i enlighet med förslag av skolkommissionen, att den egentliga yrkesutbildningen för småskollärare skulle från tidpunkt, som senare skulle bestämmas, tills vidare vara grundad på en ettårig allmänbildande kurs, baserad på ett kunskapsmått i huvudsak motsvarande realexamen. Riksdagen godtog vad i propositionen i detta avseende förordades. Tidpunkten för denna förstärkning av småskolläraryrket har ej heller fastställts.

I en särskild P. M., fogad till 1940 års skolutrednings betänkande IV: 2, framlade dåvarande undervisningsrådet Weijne vissa beräkningar och överväganden beträffande en utsträckning av småskollärarnas arbetsområde. Han framhöll bland annat, att pedagogiska och organisatoriska skäl talar för att lågstadiet i A-skolor utsträcker till att omfatta jämväl tredje klassen, medan däremot vägande skäl kan anföras mot att även fjärde klassen hänföres till lågstadiet. Ett ersättande av folkskollärare i klass 3 av A-skolor med småskollärare måste medföra en ökning av antalet läraravdelningar i nämnda klass. En av de pedagogiska fördelarna med förändringen är nämligen den, att barnen i läraravdelning inom småskolans andra klass får hålla samman ytterligare ett år. Därav följer, att läraravdelningarna i tredje klassen i samband med organisationsändringen bör bibehålla samma

lägre lärjungeantal som i småskolan. Weijne uppskattade den erforderliga ökningen av antalet läraravdelningar till omkring 25 procent.

I anslutning till de av Weijne anförda synpunkterna diskuterade överstyrelsen i sina anslagsäskanden den 16 december 1947 beträffande folk- och småskoleseminarierna för budgetåret 1948/49 utförligt, hur småskollärarnas övertagande av tredje klassen i skolor av A-form lämpligen skulle kunna ske, och räknade därvid uttryckligen med övertagande enbart av nämnda klass 3 och alltså icke med något övertagande av klasserna 3—4 i skolor av B-form. Överstyrelsen förutsatte därvid också en förstärkning av småskollärarytbildningen före organisationsändringen och ansåg därför, att denna icke skulle kunna börja genomföras förrän tidigast 1953. Vidare borde ändringen ske successivt under en åttaårig övergångstid 1953—1960.

De av överstyrelsen år 1947 framlagda synpunkterna beträffande sättet för småskollärarnas övertagande av tredje klassen i skolor av A-form torde fortfarande i stort sett kunna utgöra utgångspunkten för den ifrågasatta organisationsändringen. Med ledning av nu tillgängliga uppgifter uppskattar överstyrelsen antalet avdelningar i nämnda klass 3 år 1960 till omkring 2 600, under förutsättning att småskollärare då helt övertagit undervisningen i denna klass och att barnantalet per klassavdelning beräknas enligt i kung. 1947: 234 för småskolestadiet gällande anvisningar. Hjälpklasser och andra specialklasser har icke medräknats. Enligt denna uppskattning skulle sålunda för varje år under övergångsperioden 1953/60 omkring 325 småskollärare erfordras för ändamålet, medan samtidigt omkring 260 folkskollärare skulle lämna tredje klassen. Det kan emellertid måhända komma att visa sig önskvärt och möjligt att genomföra den ifrågasatta organisationsändringen under en kortare övergångstid än åtta år.

Det kan synas, som om småskollärarnas ifrågasatta övertagande av tredje klassen i skolor av A-form skulle föregripa enhetsskolans genomförande beträffande lågstadiets organisation. Överstyrelsen vill emellertid betona, att det här gäller en åtgärd, som framför allt hänsynen till lärarbristen vid högre skolor synes komma att nödvändiggöra. Därest folkskollärare till erforderligt antal ställer sig till förfogande för tjänstgöring i högre skolor, måste de på folkskolestadiet ersättas av småskollärare. Det förefaller då rimligt och rationellt, att dessa utnyttjas på ett åldersstadium, för vilket de dock erhållit utbildning, låt vara av otillräcklig omfattning, hellre än att de planlöst placeras var som helst även i folkskolans högre klasser, för vilket stadium deras utbildning är ännu mer otillräcklig. Även tidigare har ju också småskollärares tjänstgöring på folkskolestadiet i viss utsträckning reglerats, nämligen genom kung. 1948: 388. Enligt denna hade skolöverstyrelsen att under redovisningsåren 1948/49—1950/51 årligen, med ledning av det beräknade överskottet på småskollärare, föreskriva, att för varje ifrågakommande inspektionsområde visst antal icke-ordinarie folkskollärartjänster skulle, där fråga var om nyanställning för minst en termin och tjänstgöringen var förlagd till klass 3 vid skola av A-form eller klasserna 3 och 4 vid skola av första B-formen, såvitt möjligt besättas med examinerade småskollärare. Bestämmelserna i nämnda kungörelse upphörde att gälla med utgången av redovisningsåret 1950/51. Genom beslut den 29 juni 1951 har Kungl. Maj:t beträffande redovisningsåren 1951/52—1953/54 i stället föreskrivit, att då fråga är om vikariatsförordnande på folkskollärartjänst, till vilket vikarie med folkskollärarexamen ej står till förfogande, såsom vikarie skall i första hand förordnas härför villig examinerad småskollärare.

Det vore givetvis önskvärt, att småskollärarnas ifrågasatta övertagande av klass 3 i skolor av A-form kunde genomföras först efter genomförd förstärkning av småskollärarytbildningen. Beslut om tidpunkten för sådan förstärkning föreligger emellertid ännu ej, och när en dylik förstärkning börjat genomföras, tar det tämligen lång tid, innan sålunda utbildade småskollärare kan tänkas bli placerade i klass 3. Däremot är det angeläget, att redan examinerade småskollärare genom fortbildningskurser under sommarferierna göres bättre skickade att handha undervisningen i tredje klassen. I anslagsberäkningarna upptar överstyrelsen nu medel för anordnande av dylika fortbildningskurser.

Överstyrelsen föreslår sålunda, att småskollärare under en övergångsperiod av åtta år med början budgetåret 1953/54 successivt övertager undervisningen i klass 3 i skolor av A-form. För budgetåret 1953/54 bör omkring 325 småskollärarinnor beräknas överta avdelningar i klass 3. Närmare bestämmelser torde böra få utfärdas av Kungl. Maj:t efter förslag av överstyrelsen. För ifrågakommande avdelningar av nämnda klass skall antalet lärjungar vara detsamma som för avdelningar på småskolestadiet.

Överstyrelsen vill i detta sammanhang liksom föregående år framhålla, att det synes angeläget, att den av riksdagen i princip beslutade förlängningen av småskollärarytbildningen börjar genomföras snarast möjligt. Den torde emellertid kunna påbörjas tidigast 1954, enär, såvitt överstyrelsen har sig bekant, erforderliga tim- och kursplaner icke för närvarande finnes utarbetade och knappast kan bli färdigställda till 1953.

Under förutsättning att överstyrelsens förslag beträffande småskollärarinnornas övertagande av klass 3 i skolor av A-form bifalles, finner överstyrelsen sig kunna föreslå en intagning 1953 av elever i småskoleseminariernas första klass av samma omfattning som 1952. I annat fall skulle intagning av sådan storleksordning kunna förordas, endast om folkskollärare även oavsett den ifrågasatta organisationsändringen i tillräckligt antal ställer sig till förfogande för tjänstgöring i högre skolor.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän.

Denna anslagspost är nu uppförd med 1 493 000 kronor. *Överstyrelsen* beräknar en automatisk höjning för nästa budgetår med 190 000 kronor till följd av löneregleringar m. m. I anslutning härtill hemställer överstyrelsen, att två ämneslärare å övergångsstat i Ca 24, som har samma åligganden som seminarieadjunkter, uppflyttas till Ca 25, varjämte de bör komma i åtnjutande av samma avlöningsförstärkning som seminarieadjunkt, d. v. s. ersättning motsvarande timarvode för en veckotimme. Merkostnaden härför beräknas till endast 1 600 kronor, enär den ene av lärarna har förordnande som rektor vid småskoleseminarium. Vidare erinrar överstyrelsen om att det till rektor vid seminariet i Haparanda ur förevärande anslagspost utgående tilläggsarvodet å 504 kronor per år — som avsetts utgå så länge en extra 2-årig linje är förlagd till seminariet — bör indragas med utgången av innevarande budgetår, då nämnda linje blir helt avvecklad.

*Arvoden och särskilda ersättningar,
bestämda av Kungl. Maj:t.*

Överstyrelsen hemställer, att denna anslagspost, som nu är uppförd med 57 700 kronor, för nästa budgetår höjes med 78 900 kronor.

Beträffande delposten till *arvoden åt seminarieläkare m. m.*, nu 27 800 kronor, föreslår överstyrelsen, liksom i fråga om motsvarande delpost under folkskoleseminariernas avlöningsanslag, höjning av timarvodet för seminariesköterskornas deltidstjänstgöring till 5 kronor 50 öre, oavsett dyrortsgrupperingen och tjänstgöringstillfallets längd. Detta skulle medföra en kostnadsökning av 1 400 kronor, som emellertid uppväges av en motsvarande minskning, därest överstyrelsens under nyssnämnda delpost framlagda förslag om en heltidsanställd sköterska för de tre Stockholms-seminarierna genomföres.

I fråga om delposterna till *arvoden åt seminariebibliotekarier*, nu 14 400 kronor, och *arvoden åt sekreterare m. m.*, nu 8 800 kronor, beräknar överstyrelsen av samma skäl, som angivits beträffande motsvarande delposter under folkskoleseminariernas avlöningsanslag, en höjning med 2 200 kronor respektive ett medelsbehov av 75 000 kronor i förening med en minskning å 47 400 kronor under icke-ordinarieposten.

Av delposten till *tilläggsarvoden åt lärare i trädgårdsskötsel*, nu 2 700 kronor, utgår arvoden med 475 kronor vid ettvarrt av fyra seminarier och med 240 kronor vid ettvarrt av tre seminarier. Överstyrelsen föreslår höjning av arvodena till respektive 500 och 300 kronor, innebärande en kostnadsökning med 200 kronor.

Delposten till *arvode åt biträde för matlagningen vid seminariet i Lycksele* är nu uppförd med 4 000 kronor men får enligt Kungl. Maj:ts beslut av den 30 juni 1952 överskridas med högst 272 kronor, vilket belopp skall utgöra särskilt tillägg till arvodet. Med hänsyn härtill beräknar överstyrelsen en höjning av delposten med 300 kronor.

Enligt 2 § 1 mom. kyrkomusikerstadgan den 2 juni 1950 (nr 375) är kantorstjänst en tjänst som kyrkomusiker och folk- eller småskollärare. De s. k. sommarkurserna för utbildande av kyrkomusiker (statsliggaren s. 462), som hittills varit öppna endast för elever vid folkskoleseminarierna, har från och med innevarande budgetår öppnats även för elever vid småskoleseminarierna. Vid folkskoleseminarierna kan emellertid eleverna också under terminerna erhålla viss kyrkomusikalisk undervisning. Sålunda utgår för närvarande under folkskoleseminariernas avlöningsanslag ur delposten till tilläggsarvoden åt lärare vid kurser för utbildande av kyrkomusiker, vilken delpost nu är uppförd med 37 800 kronor, ersättning för sammanlagt 96 veckotimmar för undervisning i musik för sådana elever, som del-

tagit i eller anmält sig till deltagande i sommarkurs. *Svenska pastoratens riksförbund* hemställer nu, att kyrkomusikalisk undervisning anordnas även vid småskoleseminarierna. Också *överstyrelsen* finner det rimligt och önskvärt, att elever vid småskoleseminarierna erhåller möjlighet till sådan undervisning under terminerna; givetvis kan det även vid småskoleseminarierna endast bli fråga om elever med särskilt goda musikaliska förutsättningar. Överstyrelsen föreslår, att under särskild delpost till tillägg sarsarvoden åt lärare vid kurser för utbildande av kyrkomusiker anvisas förslagsvis 10 000 kronor, avsett för sammanlagt 20 veckotimmars undervisning.

Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal.

Denna anslagspost är nu uppförd med 1 034 200 kronor. *Överstyrelsen* föreslår en höjning med 70 200 kronor för nästa budgetår. Härvid beräknar överstyrelsen å ena sidan en minskning vid föreslagen omorganisation av arbetet på rektorsexpeditionerna samt vidare, trots löneregleringar m. m., en ytterligare rent bokföringsteknisk minskning genom att det rörliga tillägget å timlärararvodena, vilket hittills inräknats i icke-ordinarieposten, i fortsättningen bör belasta anslagsposten till rörligt tillägg. Å andra sidan framställer överstyrelsen följande ökningsförslag:

1) höjning av årsarvodet åt folk- eller småskollärare, som förordnas till handledare för seminarieeleverna, från högst 880 till högst 1 000 kronor (kostnadsökning 4 100 kronor) samt ökat antal sådana handledararvoden (kostnadsökning 31 000 kronor),

2) upptagning på småskoleseminariernas schema av särskild simundervisning med omkring två veckotimmar per seminarium (kostnad för nästa budgetår 10 000 kronor),

3) 80 extra veckotimmar för förstärkning av undervisningen vid seminarierna (kostnad för nästa budgetår 59 000 kronor),

4) fortbildningskurser för småskollärare (kostnad för nästa budgetår 112 000 kronor),

5) höjning av arvodet åt förskollärarinnan vid den vid seminariets i Stockholm övningsskola försöksvis anordnade förskolundervisningen från 4 150 till 4 850 kronor.

Beträffande förslaget under 3) anför överstyrelsen samma motivering som för motsvarande förslag under folkskoleseminariernas avlöningsanslag. Förslaget under 4) framföres i anslutning till vad överstyrelsen enligt det föregående förordat i fråga om småskollärarnas successiva övertagande av undervisningen i klass 3 i skolor av A-form. Kurserna kan enligt överstyrelsens förslag anordnas under sommarferierna vid vissa småskoleseminarier eller folkskoleseminarier. Överstyrelsen är ej nu beredd att framlägga

detaljerade kursplaner och kostnadsberäkningar men räknar förslagsvis med fyra kurser om fyra veckor och 30 deltagare per kurs. Av de till 112 000 kronor beräknade kostnaderna avses 84 000 kronor till rese- och traktamentsersättningar åt kursdeltagare enligt allmänna resereglementet. I de beräknade kostnaderna ingår även medel för omkostnader och materiel.

Rörligt tillägg.

Denna anslagspost är nu uppförd med 699 300 kronor. *Överstyrelsen* beräknar en höjning för nästa budgetår med 741 700 kronor, varav 721 700 kronor utgör automatisk höjning, bland annat på grund av löneregleringar m. m.

Statskontoret vill ej invända mot att de två ämneslärarna på övergångsstat uppflyttas från Ca 24 till Ca 25; de bör däremot ej erhålla den särskilda avlöningsförstärkning, som tillkommer vissa seminarieadjunkter. Ämbetsverket har icke något att erinra mot den föreslagna uppräkningsen av delposten till arvode åt ett biträde för matlagningen vid seminariet i Lycksele, ej heller mot föreslagen medelsanvisning till arvode åt lärare vid kurser för utbildande av kyrkomusiker. *Överstyrelsens* förslag rörande fortbildningskurser för småskollärare föranleder statskontoret endast till det uttalandet, att, om dylika kurser anses erforderliga, kostnaderna bör bestridas från anslaget till fortbildningskurser för lärare vid egentliga folkskolor och småskolor eller möjligen från ett särskilt för ändamålet anvisat anslag, samt att tillräckliga skäl ej synes föreligga för att medgiva resekostnads- och traktamentsersättning åt kursdeltagare enligt allmänna resereglementet. Övriga av *överstyrelsen* föreslagna höjningar beträffande förevarande anslag avstyrkes av statskontoret.

Departementschefen.

Seminarieorganisationen. I sina anslagsäskanden för innevarande budgetår föreslog skolöverstyrelsen en elevintagning hösten 1952 i småskoleseminariernas första klass av 21 avdelningar om vardera högst 24 elever. Förslaget innebar en minskning med 6 avdelningar i jämförelse med intagningen 1951. Vid anmälan av denna fråga i propositionen 1952: 140 (s. 56) fann jag emellertid ej tillrådligt att minska elevintagningen. Jag anförde därvid, att folkskollärare under de närmaste åren måste tagas i anspråk för undervisning i högre skolor och att det därför torde vara oundvikligt, att småskollärare i vidgad utsträckning disponerades för tjänstgöring på folkskolestadiet. På mitt förslag bestämdes elevintagningen hösten 1952 till 27 avdelningar, varav 1 på treårig linje, varje avdelning om högst 24 elever, alltså sammanlagt högst 648 elever.

Skolöverstyrelsen föreslår för hösten 1953 oförändrad elevintagning i småskoleseminariernas första klass. Till detta förslag knyter överstyrelsen

emellertid den förutsättningen, att småskollärarna successivt får övertaga undervisningen i tredje klassen i skolor av A-form. Denna utvidgning av småskollärarnas verksamhetsområde skulle genomföras sålunda, att för varje år under en övergångsperiod, omfattande de åtta läsåren 1953/54—1960/61, omkring 325 småskollärare skulle övertaga avdelningar i klass 3 i skolor av A-form. Årligen skulle därigenom omkring 260 folkskollärare lämna tredje klassen. Överstyrelsen uppskattar antalet avdelningar av klass 3 i A-skolor till omkring 2 600 år 1960 under förutsättning, att småskollärare då helt övertagit undervisningen i denna klass och att barnantalet per klassavdelning beräknas enligt i kungörelsen 1947: 274 för småskolestadiet givna anvisningar.

Jag har redan i det föregående vid behandlingen av folkskoleseminarieorganisationen givit min principiella anslutning till skolöverstyrelsens förvarande förslag om en utvidgning av småskollärarnas verksamhetsområde. När de högre skolornas behov av lärare under de närmaste åren till väsentlig del skall tillgodoses med folkskollärare, kommer en motsvarande brist på folkskollärare att uppstå inom folkskoleväsendet. Denna brist bör naturligen täckas med förefintligt och blivande överskott på småskollärare. Redan nu täckes den förefintliga bristen på folkskollärare med småskollärare. För närvarande gäller emellertid inga regler för småskollärares placering i vissa klasser vid tjänstgöring på folkskolestadiet. Det nuvarande antalet småskollärare med tjänstgöring på folkskolestadiet är emellertid förhållandevis lågt. När under de närmaste åren väsentligt flera småskollärare än nu måste disponeras för tjänstgöring, som eljest skulle ha bestritts av folkskollärare, synes det nödvändigt att denna om disposition sker i en organiserad och för skolväsendets ledning överskådlig form. Det torde vidare från både organisatoriska och pedagogiska synpunkter vara mest lämpligt, att småskollärarna därvid utnyttjas på det åldersstadium, som direkt anknyter till det nuvarande tvååriga småskolestadiet.

Den här förordade utvidgningen av småskollärarnas verksamhetsområde betingas alltså i första hand av den väntade brist på folkskollärare, som följer av tillgodoseendet av de högre skolornas lärarbehov. Det må emellertid också framhållas, att en utvidgning av småskollärarnas verksamhetsområde till klass 3 i A-skolorna står i överensstämmelse med de år 1950 beslutade riktlinjerna för skolväsendets utveckling. Enligt dessa skall enhetsskolans lågstadium omfatta klasserna 1—3, varvid förutsatts att småskollärarnas arbetsområde skall vara de tre första klasserna i A-skolorna, de två första i B 1- och B 2-skolorna samt, där så befinnes lämpligt, klasserna 3 och 4 i B 1-skolorna. I de samma år beslutade riktlinjerna för lärarutbildningens ordnande ingår bland annat, att den egentliga yrkesutbildningen för småskollärare skall från tidpunkt, som senare bestämmes, tills vidare vara grundad på en ettårig allmänbildande kurs, baserad på ett kunskapsmått i huvudsak motsvarande realexamen. Denna fråga om en förlängning av små-

skollärarytbildningen torde ej böra upptagas till behandling i förevarande sammanhang. Det är emellertid min övertygelse, att småskollärarna även med nuvarande utbildning på ett fullt tillfredsställande sätt skall kunna ombesörja undervisningen i tredje klassen i A-skolorna. Jag vill i detta sammanhang framhålla, att barnantalet i sådan avdelning av tredje klassen, som enligt vad här förordats kommer att undervisas av småskollärare, givetvis bör regleras enligt de bestämmelser, som gäller för småskolestadiet.

För att den sålunda föreslagna anordningen med småskollärarnas successiva övertagande av undervisningen i tredje klassen i A-skolorna skall kunna användas på ett smidigt sätt och kunna anpassas efter växlingar i behov och brist, vilka nu ej kan förutses eller överblickas, synes Kungl. Maj:ts befogenheter vid utnyttjande av denna regulator ej böra bindas till överförande av visst, för den förutsatta övergångsperioden på förhand bestämt antal småskollärare årligen. Det torde vara mest ändamålsenligt, att Kungl. Maj:t av riksdagen utverkar ett bemyndigande att från och med nästa budgetår tills vidare förordna om småskollärares övertagande av undervisningen i klass 3 i A-skolor i den utsträckning, som alltefter omständigheterna prövas erforderlig för att åtgärden skall fylla avsett syfte. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela i samband därmed i övrigt erforderliga bestämmelser. I detta sammanhang vill jag endast beröra frågan om småskollärares avlöningsförmåner under tjänstgöring i tredje klassen. Småskollärares tjänstgöringsskyldighet utgör för närvarande 28 veckotimmar. Om småskollärare tjänstgör i avdelning, vari ingår någon eller några av folkskolestadiets klasser, är hon dock skyldig att mot ersättning enligt för timlärare fastställda grunder meddela undervisning ytterligare två veckotimmar. Under tjänstgöring i klass 3 i A-skola i enlighet med vad härförut förordats bör undervisningsskyldigheten för småskollärare kunna förlängas från 28 till 30 veckotimmar. Jämväl i detta fall synes läraren — åtminstone tills vidare, i avvaktan på en översyn av bestämmelserna om anställningsförhållandena för småskollärare vid tjänstgöring utöver 1 och 2 klasserna — böra erhålla timarvode för de två timmar, varmed undervisningsskyldigheten må bli förlängd. Kostnadsökningen härför tillsammans med kostnadsökningen för sänkning av lärjungemaximum i här avsedd tredje klass torde ej överstiga kostnadsminskningen till följd av den vidgade användningen av småskollärare i stället för folkskollärare. Kostnadsfrågan inverkar ej på beräkningen av nästa budgetårs anslag till bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor.

Vad härefter gäller omfattningen av elevintagningen vid småskoleseminarierna hösten 1953 vill jag först fästa uppmärksamheten på den stora skillnaden mellan resultaten av de beräkningar rörande det framtida småskolläraryöverskottet, som verkstälts under sommaren 1951 (se prop. 1952: 140 s. 51 ff.), och motsvarande, under sommaren 1952 företagna beräkningar. Enligt de förstnämnda beräkningarna skulle det totala överskottet

läsåren 1952/53, 1953/54 och 1954/55, för vilka examinationen redan är fastställd, uppgå till respektive 475, 603 och 648 vid tillämpning av kungörelsen 1950:137. Motsvarande siffror enligt de nu föreliggande beräkningarna är — under den enligt min mening sannolika förutsättningen att uppskjuten pensionering i regel äger rum vid pensioneringsperiodens utgång — 604, 854 och 1 239. Enligt sistnämnda beräkningar skulle vid en tillämpning av kungörelsen 1947:234 från och med läsåret 1953/54 överskottet under de tre ifrågavarande läsåren uppgå till respektive 604, 470 och 866. Denna betydande skillnad mellan resultatet av de olika beräkningarna beror dels på att de under sommaren 1951 verkställda beräkningarna utgick från en examination av respektive 910, 630 och 490, medan de senare beräkningarna förutsätter en examination av respektive 910, 630 och 630. Övriga orsaker till skillnaden synes främst vara de nya pensioneringsperiodernas inverkan och en starkare minskning av lärjungeantalet än tidigare beräknats.

Vid bedömandet av frågan om elevintagningens omfattning har man alltså att utgå från å ena sidan en avsevärd stegring i överskottet på småskollärare, sett med utgångspunkt i det nuvarande småskolestadiets behov, och å andra sidan en väntad brist på folkskollärare inom folkskolan och därmed till täckande av denna den i det föregående förordade anordningen att låta småskollärarna successivt övertaga undervisningen i tredje klassen i A-skolorna. Med hänsyn till den sistnämnda faktorn i bedömningsunderlaget kan det synas påkallat att hålla elevintagningen vid oförändrad storlek. Såsom jag tidigare i samband med behandlingen av folkskoleseminarieorganisationen framhållit, synes det emellertid ännu så länge vara anledning att iakttaga en viss försiktighet vid bedömandet, huruvida erforderligt antal folkskollärare programenligt skall kunna tillföras de högre skolorna. I betraktande av den avsevärda stegring av överskottet på småskollärare, som under de närmaste åren kommer att inträffa, anser jag för egen del, att en viss mindre minskning av elevintagningen bör ske hösten 1953. Enligt min mening kan man nämligen ej helt bortse från den möjligheten, att t. ex. genom ett ökat antal uppskjutna pensioneringar — nu beräknas 50 procent av de ifrågakommande lärarna vilja uppskjuta pensioneringen utöver pensioneringsperiodens nedre gräns — överskottet på småskollärare under de närmaste åren växer i sådan omfattning, att den föreslagna utvidgningen av småskollärarnas arbetsfält ej är tillräcklig för att motväga överskottet. Det måste då bli förenat med betydande olägenheter att för ett eller några år göra en radikal nedskärning av elevintagningen vid småskoleseminarierna för att minska överskottet och kanske sedan ett följande år åter öka intagningen till betydligt större antal elever. Enligt min uppfattning måste det från organisatoriska synpunkter vara lämpligare att nu göra en topphuggning av det blivande överskottet genom att något minska elevintagningen hösten 1953. Jag föreslår därför, att antalet intagnings-

avdelningar, som nu utgör 27, hösten 1953 minskas till 23. Detta innebär en minskning av examinationen till läsåret 1955/56 med i det närmaste ett hundratal småskollärare. Skulle denna minskning visa sig opåkallad, när det framdeles under de närmaste åren blir möjligt att med säkrare hållpunkter bedöma verkningarna av förskjutningen av folkskollärare till de högre skolorna och av småskollärare till tredje klassen i A-skolorna, kan en i motsvarande mån ökad intagning ett följande år utan svårighet genomföras för att kompensera den minskade intagningen hösten 1953. Den av mig föreslagna minskningen av antalet avdelningar hösten 1953 bör ske på det sätt, att någon intagning ej äger rum vid de provisoriska seminarierna i Norrköping och Falun. Jag är dock angelägen att understryka, att detta i nuvarande läge ej innebär ett ställningstagande för en successiv avveckling av nämnda två seminarier. För ett beslut i sådan riktning finnes i dagens läge ej något motiv. Över huvud taget torde det böra få anstå med vidare överväganden beträffande småskoleseminarieorganisationen, intill dess ytterligare erfarenheter vunnits i de hänseenden jag nyss berört.

Som en följd av en minskning av elevintagningen hösten 1953 i enlighet med vad jag nu förordat torde för närvarande endast böra beräknas en viss minskning av kostnaderna för timlärartimmar. Jag övergår därmed till att behandla anslagsberäkningen och med denna sammanhängande frågor.

Ordinarieposten. I fråga om medelsanvisningen under denna anslagspost bör beräknas en automatisk ökning med hänsyn till, förutom löneklassuppflyttningar och dylikt, av riksdagen i anledning av propositionerna 1952: 107 och 241 beslutade löneregleringar. Jag erinrar om att de två ämneslärtjänsterna i Ca 24 å övergångsstat på grund av riksdagens beslut i anledning av sistnämnda proposition uppflyttats till Ca 27. Såsom skolöverstyrelsen anført, bör tilläggsarvodet å 504 kronor till rektor vid seminariet i Haparanda indragas med utgången av innevarande budgetår.

Arvodesposten. Såsom jag anført under folkskoleseminariernas avlöningsanslag räknar jag ej med någon ändring beträffande skolsköterskearvodena. Icke heller kan jag tillstyrka inrättande av en särskild skötersketjänst vid Stockholms-seminarierna. Delposten till arvoden åt seminarie-läkare m. m. torde alltså böra uppföras med oförändrat belopp.

Under återopande av vad jag under folkskoleseminariernas avlöningsanslag anført beträffande delposterna till arvoden åt seminariebibliotekarier och arvoden åt sekreterare m. m., föreslår jag att även motsvarande delposter under här förevarande anslag uppföres med oförändrade belopp. Vad jag under folkskoleseminariernas avlöningsanslag förordat beträffande rätt för Kungl. Maj:t att medgiva överskridande av förstnämnda delposter, torde böra få gälla också med avseende å här ifrågavarande delposter.

Jag kan icke biträda skolöverstyrelsens förslag om en höjning av arvoden åt lärare i trädgårdsskötsel. Delposten till dylika arvoden torde alltså böra uppföras med oförändrat belopp.

Delposten till arvode åt biträde för matlagningen vid seminariet i Lycksele torde i enlighet med överstyrelsens förslag böra uppräknas med 300 kronor.

Med hänsyn till att i kantorstjänst kan ingå även småskollärartjänst, synes elever vid småskoleseminarierna böra erhålla samma möjligheter till kyrkomusikalisk utbildning under terminerna som nu föreligger för elever vid folkskoleseminarierna. Jag ansluter mig därför till överstyrelsens förslag, att under en särskild, förslagsvis betecknad delpost till tilläggsarvoden åt lärare vid kurser för utbildande av kyrkomusiker anvisas 10 000 kronor, avsett för sammanlagt 20 veckotimmars undervisning.

Icke-ordinarieposten. I likhet med vad jag föreslagit under folkskoleseminariernas avlöningsanslag, bör arvodet till folk- eller småskollärare, som förordnas till handledare för seminarieeleverna, höjas från 880 till 1 000 kronor. Detta föranleder en kostnadsökning av 4 100 kronor.

Enligt beslut av 1952 års riksdag (se SU 1952: 176, p. 6: o) må för anordnande av förskolundervisning av försökskaraktär vid seminariets i Stockholm övningsskola utgå högst 4 150 kronor till arvode åt en förskollärarinna. Lärarinnan är anställd för halvtidstjänstgöring. Arvudet motsvarar ungefär hälften av lönen i 10 löneklassen. Förskollärarinnorna i Stockholms stads tjänst är för närvarande placerade i 12 lönegraden. Utöver de uppgifter, som normalt ankommer på en förskollärarinna, har här ifrågavarande lärarinna vid seminariets övningsskola jämväl att leda seminarieelevernas auskultering i förskolan och ge dem viss instruktion. Med hänsyn därtill föreslår överstyrelsen, att arvudet höjes till 4 850 kronor, motsvarande ungefär hälften av lönen i 14 löneklassen. Jag biträder detta förslag, som alltså medför en kostnadsökning av 700 kronor.

Skolöverstyrelsen har i anslutning till sitt förslag om småskollärarnas successiva övertagande av undervisningen i tredje klassen i A-skolorna förordnat, att särskilda fortbildningskurser anordnas för småskollärare i syfte, att dessa skall bli bättre skickade att handhava undervisningen i tredje klass. För ändamålet beräknar överstyrelsen en medelsanvisning av 112 000 kronor. Jag har i det föregående på tal om den i princip beslutade förlängningen av småskollärarytbildningen anför, att jag anser småskollärarna även med nuvarande utbildning kunna på ett fullt tillfredsställande sätt ombesörja undervisningen i tredje klassen i A-skolorna. Även om det i och för sig givetvis vore önskvärt att bereda småskollärarna möjligheter till en med tanke på undervisningen i tredje klassen särskilt anpassad fortbildning, finner jag mig i nuvarande läge icke kunna tillstyrka någon medelsanvisning för sådant ändamål. Däremot finner jag även beträffande småskoleseminarierna angeläget, att medel anvisas för att möjliggöra ett vidgat inslag av försöksverksamhet i utbildningen. Under återopande av vad jag i detta hänseende anför under folkskoleseminariernas avlöningsanslag föreslår jag under förevarande anslag en medelsanvisning för ändamålet av

40 000 kronor, varav 26 000 kronor torde böra belasta icke-ordinarieposten och återstoden anslagsposten till rörligt tillägg. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av överstyrelsen meddela bestämmelser rörande dispositionen av de extra veckotimmar, som härigenom möjliggöres.

Den av mig härförut föreslagna minskningen av elevintagningen vid småskoleseminarierna torde, såsom jag tidigare nämnt, böra beräknas medföra en minskning av kostnaderna för timlärare. Minskningen synes kunna uppskattas till cirka 85 000 kronor.

Medelsbehovet under icke-ordinarieposten påverkas slutligen av löneklassuppflyttningar och dylikt samt av de av riksdagen i anledning av propositionerna 1952:107 och 241 beslutade löneregleringarna. Såsom överstyrelsen framhållit torde det rörliga tillägget å timlärararvodena böra överföras till anslagsposten till rörligt tillägg.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat och med hänsyn tagen till i det föregående berörda automatiska ändringar i medelsbehovet beräknar jag hela avlöningsanslaget till 4 200 000 kronor, med den fördelning på olika poster som framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan. Detta innebär en anslagshöjning med 915 800 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) bemyndiga Kungl. Maj:t att från och med budgetåret 1953/54 tills vidare förordna om småskollärares övertagande av undervisningen i tredje klassen i skolor av A-form i enlighet med vad jag i det föregående förordat;
- b) godkänna följande avlöningsstat för småskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 685 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:	
a) Arvoden åt seminarieläkare m. m. <i>förslagsvis</i>	27 800
b) Arvoden åt seminariebibliotekarier	14 400
c) Arvoden åt sekreterare m. m.	8 800
d) Tilläggsarvoden åt lärare i trädgårdsskötsel	2 700
e) Arvode åt ett biträde för matlagningen vid seminariet i Lycksele ..	4 300
f) Tilläggsarvoden åt lärare vid kurser för utbildande av kyrkomusiker, <i>förslagsvis</i>	<u>10 000</u>
	68 000

3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, förlagsvis	1 024 000
4. Rörligt tillägg, förlagsvis	1 423 000
	Summa kronor 4 200 000

c) till *Småskoleseminarierna*: *Avlöningar* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 4 200 000 kronor.

[215] 6. **Småskoleseminarierna: Omkostnader.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	321 800	428 992
1952/53 (statsliggaren s. 637)	395 500	
1953/54 (förslag)	464 700	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget höjes med 111 500 kronor enligt följande sammanställning.

	Ökning eller minskning
1. Sjukvård m. m. (nu förslagsvis 8 000)	+ 3 000
2. Bränsle, lyse och vatten (nu förslagsvis 190 000)	+ 45 000
3. Övriga expenser (nu 155 000)	+ 34 000
4. Trädgårdarnas underhåll och skötsel (nu förslagsvis 24 200)	+ 4 800
5. Särskilda kurser och föreläsningar m. m. (nu 30 800)	+ 3 400
6. Reseersättningar (nu förslagsvis 5 500)	+ 11 500
7. Underhåll och förnyelse av inventarierna i elevbostadsrum- men vid seminariet i Lycksele (nu förslagsvis 360)	+ 240
8. Bidrag till seminarieelevernas studiebesök vid andra skolor samt anordnande av studie- och idrottsutfärder (nu 4 000 till utfärder)	+ 11 000
9. Särskilda uppbördsmedel	— 1 440
	Summa ökning 111 500

De under p. 1, 2 och 9 föreslagna ökningarna är av automatisk karaktär. Beträffande övriga poster anför överstyrelsen huvudsakligen följande.

3. De till övriga expenser anvisade medlen har under de senaste budgetåren ständigt visat sig otillräckliga. Särskilt de ökade städningskostnaderna ställer stora krav på denna delpost. För nästa budgetår beräknar rektorerna medelsbehovet till 189 000 kronor, varav omkring 116 000 kronor enbart för städningskostnader.

4. Rektorerna beräknar bruttoutgifterna för trädgårdarna till 30 200 kronor. Inkomsterna torde under budgetåret 1953/54 böra uppskattas till endast 8 000 kronor. Med hänsyn härtill och till de ökade arbetskostnaderna synes en höjning av posten vara ofrånkomlig.

5. Överstyrelsen beräknar medelsbehovet för särskilda kurser och föreläsningar m. m. sålunda:

föreläsningar i skolhygieniska spörsmål ($10 \times 360 =$)..	3 600	(+ 300)
kurser i tal- och röstvård ($10 \times 600 =$)	6 000	(+ 500)
föreläsningar i skilda ämnen m. m.	3 750	(+ 250)
simundervisning och bad	4 800	(+ 700)
förhyrande av idrottsplan	400	(— 100)
preparandkurs vid seminariet i Haparanda	13 650	(+ 1 250)
psykotekniska inträdesprov	2 000	(+ 500)
Summa		34 200 (+ 3 400)

Motiveringen för höjningen är i stort sett densamma som för motsvarande förslag beträffande folkskoleseminarierna.

6. Anslagsposten till reseersättningar har för innevarande budgetår höjts med 5 000 kronor (jfr SU 1952: 8 p. 206:o) till 5 500 kronor. Denna höjning avser bestridande av rese- och traktamentsersättningar åt rektorer eller deras ombud vid studieresor till folkskolor. Överstyrelsen föreslår nu, i överensstämmelse med motsvarande förslag beträffande folkskoleseminarierna, höjning med 2 000 kronor för seminarielärares studiebesök vid andra skolor och med 9 500 kronor till lärares kostnader för ledning av seminarieelevernas studie- och idrottsutfärder.

7. Denna anslagspost har varit uppförd med oförändrat belopp sedan budgetåret 1944/45. Den medför icke några utgifter för statsverket, då den täckes av motsvarande elevavgifter, som beräknas till 15 kronor per läsår för var och en av 24 elever, som bor i elevrummen. Rektor framhåller nu, att det ej med nuvarande prisnivå kan anses oskäligt, om elevavgiften höjes med 10 kronor till 25 kronor. Posten bör uppföras med ($24 \times 25 =$) 600 kronor, liksom också motsvarande post under särskilda uppbördsmedel.

8. Anslagsposten till bidrag till anordnande av studie- och idrottsutfärder, nu 4 000 kronor, måste betecknas som mycket otillräcklig. Rektorerna begär sammanlagt 19 680 kronor, varav för seminariet i Haparanda 8 080 kronor och för seminariet i Lycksele 6 000 kronor. Rektorerna vid nämnda båda seminarier har ånyo starkt framhållit vikten av att eleverna vid dessa båda seminarier beredas bättre möjligheter till berikande studiebesök. Överstyrelsen upprepar sitt förslag, att även kostnader för elevernas besök i andra skolor får bestridas ur denna anslagspost. Sådana besök skall ingå i utbildningen, men eleverna måste för närvarande själva svara för därav föranledda kostnader.

9. Överstyrelsen beräknar en ökning med 3 200 kronor av inkomster av lokaler m. m. På grund av bland annat minskade utrymmen för köksväxtodling bör för inkomster av trädgårdarna beräknas en minskning med 2 000 kronor. Slutligen medför den under p. 7 föreslagna höjningen av elevavgifterna vid seminariet i Lycksele en ökning med 240 kronor.

Statskontoret har ingen erinran mot de föreslagna uppräkningsarna av anslagsposterna till sjukvård m. m. (p. 1), bränsle etc. (p. 2) och inventariekostnaderna vid seminariet i Lycksele (p. 7). Delposten till övriga expenser (p. 3) bör höjas med högst 20 000 kronor. Anslagsmedlen till simundervisning och bad samt preparandkurs vid seminariet i Haparanda under p. 5 bör uppräknas på sätt överstyrelsen föreslagit; utgiftsposten till psykotekniska inträdesprov under samma punkt bör uppräknas med 150 kro-

nor. Övriga föreslagna höjningar beträffande förevarande anslag anser statskontoret sig ej kunna tillstyrka.

Departementschefen. Utgiftsposterna till sjukvård m. m. (p. 1), bränsle etc. (p. 2) och övriga expenser (p. 3) torde böra höjas med respektive 3 000, 45 000 och 20 000 kronor. Under anslagsposten till särskilda kurser och föreläsningar m. m. (p. 5) föreslår jag ökning i medelsanvisningen till föreläsningar i skolhygieniska spörsmål samt föreläsningar i skilda ämnen m. m. med respektive 300 och 100 kronor, varjämte till under anslagsposten utöver föreläsningar och kurser ifrågakommande utgiftsändamål torde böra anvisas ytterligare tillhoppa 2 000 kronor. Anslagsposten bör alltså ökas med sammanlagt 2 400 kronor. I enlighet med skolöverstyrelsens förslag torde anslagsposten till underhåll och förnyelse av inventarierna i elevbostadsrummen vid seminariet i Lycksele (p. 7) få ökas med 240 kronor och slutligen de särskilda uppbördsmedlen (p. 9) uppräknas med 1 440 kronor. I övrigt ifrågasätter jag ej några ändringar beträffande förevarande anslag, som alltså för nästa budgetår torde böra höjas med 69 200 kronor till 464 700 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Småskoleseminarierna: Omkostnader* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 464 700 kronor.

[216] **7. Småskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.** Detta reservationsanslag är nu uppfört med 84 000 kronor (statsliggaren s. 638). *Skolöverstyrelsen* föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 15 000 kronor till 99 000 kronor. Förslaget motiveras med prisstegringar.

Departementschefen. Jag tillstyrker en höjning av anslaget för nästa budgetår med 4 000 kronor till 88 000 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Småskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 88 000 kronor.

[217] **8. Småskoleseminarierna: Utrustning.** Detta reservationsanslag är nu uppfört med 50 000 kronor (statsliggaren s. 639). *Skolöverstyrelsen* föreslår en höjning av anslaget för nästa budgetår med 127 000 kronor till 177 000 kronor. Överstyrelsen framhåller bland annat, att ett betydande belopp måste anvisas för utrustning av nya lokaler vid seminariet i Lycksele; enbart för detta seminarium räknar överstyrelsen med ett medelsbehov av 110 000 kronor. Beträffande överstyrelsens närmare redogörelse för de ändamål vid de olika seminarierna, som bör tillgodoses ur anslaget, torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

Departementschefen. En viss förstärkning av anslaget torde vara ofrånkomlig, främst med hänsyn till de nya lokalerna vid seminariet i Lycksele. För egen del anser jag mig böra beräkna medelsbehovet för nästa budgetår till 115 000 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 65 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Småskoleseminarierna: Utrustning* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 115 000 kronor.

[218] **9. Kurser för lärare vid folk- och småskoleseminarier.**

Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 30 000 kronor (statsliggaren s. 639). Enligt av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter disponeras anslaget för kurser i ämnen, som skolöverstyrelsen bestämmer. Kursdeltagare, som ej är bosatt å kursorten, kan efter överstyrelsens medgivande erhålla dagtraktamente med 12 kronor samt resebidrag, beräknat högst enligt klass III i allmänna resereglementet. Skolöverstyrelsen har om kursverksamheten under innevarande budgetår upplyst följande. Under den gångna sommaren har hållits en tvådagarskurs för seminariernas lärarinnor i kvinnlig slöjd. I enlighet med vad statsutskottet anfört i utlåtande 1952: 8, p. 209:o, kommer vidare att anordnas en kurs rörande undervisningen i sexualhygien. Dessutom kommer en kurs för lärare i modersmålet att hållas, möjligen också ytterligare någon mindre metodikkurs.

Skolöverstyrelsen hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med 25 000 kronor till 55 000 kronor. Överstyrelsen framhåller, att önskemål om kurser och konferenser föreligger beträffande samtliga ämnen och lärargrupper. Det för innevarande budgetår anvisade anslaget räcker endast till ett fåtal kurser. Av den föreslagna anslagshöjningen beräknar överstyrelsen 15 000 kronor till en kurs för utbildning av seminariernas övningsskollärare i yrkesorienteringens metodik; en sådan kurs bör med hänsyn till verksamheten i en blivande enhetsskola snarast komma till stånd. Återstoden av den föreslagna höjningen, 10 000 kronor, beräknar överstyrelsen för att rese- och traktamentsersättning åt kursdeltagare skall få utgå enligt allmänna resereglementet.

Departementschefen. Behovet av fortbildningsverksamhet för seminarielärarna bör tillgodoses genom statsanslag även för nästa budgetår. Den av skolöverstyrelsen föreslagna kursen i yrkesorienteringens metodik finner jag angelägen. Då kursverksamheten i övrigt under nästa budgetår bör få i stort sett samma omfattning som nu, föreslår jag en uppräkning av anslaget med 15 000 kronor. Däremot kan jag ej biträda överstyrelsens förslag till höjning av dagtraktamenten och resebidrag åt kursdeltagare. Anslaget bör alltså för nästa budgetår uppföras med 45 000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 15 000 kronor. Det torde liksom nu få ankomma på

Kungl. Maj:t att efter förslag av skolöverstyrelsen meddela bestämmelser rörande anslagets disposition. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kurser för lärare vid folk- och småskoleseminarier* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 45 000 kronor.

[219] **10. Kurs för lärare rörande läs- och skrivsvårigheter hos barn.** Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 20 000 kronor (statsliggaren s. 639). Anslaget disponeras enligt Kungl. Maj:ts bestämmande för en av skolöverstyrelsen anordnad kurs, avsedd att bereda lärare inom folkundervisningen tillfälle till specialutbildning för tjänstgöring i särskilda klasser för barn med läs- och skrivsvårigheter (»ordblindhet»). Kursen skall omfatta tre veckor, av vilka två användes för hospitering i s. k. läsklasser. Till kursdeltagare, som ej är bosatt på kursorten, må kunna utgå dagtraktamente med högst 12 kronor samt resebidrag, beräknat enligt klass III i allmänna resereglementet.

Skolöverstyrelsen hemställer om en höjning av anslaget med 38 000 kronor. Till stöd för förslaget anför skolöverstyrelsen i huvudsak följande.

Överstyrelsen finner synnerligen önskvärt att även under nästa budgetår en större kurs för lärare rörande läs- och skrivsvårigheter hos barn anordnas. På grund av ökade resekostnader beräknas härför 22 000 kronor. Även kortare kurser för fortbildning av lärare rörande läs- och skrivsvårigheter har visat sig vara behövliga för att lärare, som ej i sin grundutbildning erhållit undervisning rörande läs- och skrivsvårigheter, skall få denna brist avhjälpt. Överstyrelsen beräknar för tre mindre kurser med 75 lärare i varje kurs ett anslag av 36 000 kronor.

Departementschefen. Jag anser mig ej nu kunna tillstyrka någon utvidgning av den med innevarande budgetår startade, av statsmedel bekostade specialutbildningen av lärare för tjänstgöring i läsklasser. Jag föreslår för nästa budgetår medelsanvisning för en kurs av i huvudsak samma slag och omfattning som för innevarande budgetår. Med hänsyn till ökade resekostnader bör anslaget för nästa budgetår uppräknas med 500 kronor till 20 500 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av skolöverstyrelsen meddela bestämmelser rörande anslagets disposition. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kurs för lärare rörande läs- och skrivsvårigheter hos barn* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 20 500 kronor.

[220] **11. Bidrag till August Abrahamsons stiftelse för slöjdläro- utbildning.** Stiftelsen, vars verksamhet bedrivs på egendomen Nääs i Västergötland, har till ändamål att genom fortsatt utbildning av lärare

verka för uppfostran i allmänhet och särskilt för användande därvid av den pedagogiska slöjden. Vid sidan av denna sin egentliga uppgift har stiftelsen kommit att — i brist på ett statligt slöjdlärarseminarium — bli en anstalt för utbildning av facklärare i manlig slöjd. Till avlönande av lärare för undervisning i manlig slöjd åtnjuter stiftelsen alltsedan budgetåret 1941/42 ett årligt statsanslag, vilket för innevarande budgetår är uppfört med 20 000 kronor (statsliggaren s. 640).

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 10 000 kronor med hänsyn till den senare tidens utveckling på löneområdet.

Departementschefen. Jag biträder skolöverstyrelsens förslag, att ifrågasvarande anslag för nästa budgetår höjes med 10 000 kronor till 30 000 kronor. Samtidigt får jag erinra om att stiftelsens ekonomi och fortsatta verksamhet allttjämt är föremål för utredning av särskilt tillkallade sakkunniga. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till August Abrahamsons stiftelse för slöjd-
lärarutbildning* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag
av 30 000 kronor.

[221] **12. Fortbildningskurser för lärare vid egentliga folkskolor och småskolor.** Detta reservationsanslag är för innevarande budgetår uppfört med 60 000 kronor (statsliggaren s. 640).

Enligt gällande bestämmelser beslutar skolöverstyrelsen om anslagets fördelning till olika ändamål. För varje kurs kan bidrag utgå antingen med visst belopp för kursens anordnande eller intill viss av överstyrelsen bestämd slutsumma såsom traktamentsersättning och resebidrag åt kursdeltagare, som ej är bosatta på kursorten, eller också för båda dessa ändamål. Dagtraktamente utgår med högst 12 kronor; resebidrag får beräknas högst enligt klass III i allmänna resereglementet. Kurs skall stå under tillsyn av överstyrelsen samt anordnas i överensstämmelse med av överstyrelsen utfärdade allmänna bestämmelser och av överstyrelsen godkänd plan. Kurs-tiden får ej sammanfalla med skolundervisningen.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 90 000 kronor enligt följande sammanställning:

1. Utvidgning av den nuvarande allmänna kursverksamheten under ferietid + 65 000
 I denna del av det föreslagna anslaget (125 000 kronor) inräknas rese- och traktamentsersättning till kursdeltagare, varav 25 000 kronor beräknas falla på föreslagen ökning av dessa förmåner.
2. Bidrag till organisationskostnader för kurser och möten under läsåret (nu intet) + 25 000

Summa kronor 90 000

Överstyrelsen framhåller bland annat, att ett genomförande av skolreformen förutsätter, att verksamma åtgärder i god tid vidtages för förbättrande av lärarnas möjligheter till fortbildning. Överstyrelsen anför vidare i huvudsak följande.

1. En ökning av den nuvarande allmänna fortbildningsverksamheten är en synnerligen angelägen uppgift. Genom den beslutade omorganisationen av överstyrelsen och anställandet av nya pedagogiska konsulenter blir överstyrelsen i tillfälle att effektivare än tidigare medverka i detta arbete. Överstyrelsen upprepar även — i likhet med vad som framhålles beträffande anslaget till kurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter — sin framställning från föregående år, att rese- och traktamentsersättningarna beräknas i enlighet med föreskrifterna i allmänna resereglementet.

2. Regionala och lokala kurser och möten, anordnade kring pedagogiska frågor genom folkskolinspektörerna, seminarierna och lärarorganisationerna under pågående läsår, bör från statens sida uppmuntras och understödjas. Kommunerna förutsättes alltså vara intresserade av att dylika möten kommer till stånd och att lämna viss ekonomisk hjälp. Det statliga bidraget, som borde fördelas bland sökande genom överstyrelsens försorg, skulle avse organisationskostnaderna (föreläsare, lokal m. m.).

Departementschefen. Angelägenheten av att på ett tillfredsställande sätt sörja för fortbildningen av folkskolans lärare är uppenbar. Statens anslag till ändamålet under förevarande anslagsrubrik har sedan budgetåret 1946/47 i olika etapper höjts från 20 000 kronor till det nuvarande beloppet av 60 000 kronor. Vid avvägningen av medelsanvisningen för nästa budgetår anser jag mig kunna tillstyrka en ytterligare ökning med 25 000 kronor. Denna anslagsförstärkning bör avses till utvidgning av den nuvarande allmänna kursverksamheten. Då jag ej i vidare mån kan biträda överstyrelsens förslag, torde anslaget för nästa budgetår alltså böra uppföras med 85 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortbildningskurser för lärare vid egentliga folkskolor och småskolor* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 85 000 kronor.

[222] **13. Fortbildningskurs för föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolehem och arbetsstugor.** Till detta ändamål anvisades för budgetåret 1947/48 ett reservationsanslag av 12 000 kronor och för budgetåret 1949/50 ett reservationsanslag av 8 000 kronor.

Skolöverstyrelsen föreslår, att till en sådan fortbildningskurs för nästa budgetår anvisas ett reservationsanslag av 15 300 kronor. Till stöd härför anför överstyrelsen huvudsakligen följande.

De fortbildningskurser, som tidigare ägt rum, har visat sig fylla ett stort behov, och överstyrelsen är angelägen om att de föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor, som ännu icke kunnat beredas plats i

någon av de anordnade kurserna, skall givas möjlighet att få deltaga i en dylik kurs. Överstyrelsen upprepar sin tidigare framförda uppfattning, att få yrkesgrupper lever så isolerade som denna, varför stimulerande kontakter är nödvändiga, så mycket mera som föreståndarinnorna i viss mån träder i föräldrars ställe. Överstyrelsen vill kraftigt framhålla vikten av att dessa internatföreståndarinnor får del av de nya forskningsresultaten inom barn- och ungdomspsykologien och erhåller en orientering rörande de moderna principerna för barnens fostran. Det är vidare av största vikt, att föreståndarinnorna kan få del av och diskutera sådana ämnen, som speciellt berör skolhem och arbetsstugor, såsom lämpliga fritidssysselsättningar för barnen och de senaste rönen på såväl det näringsfysiologiska som det hushållstekniska området. Detta sker lämpligast på en kurs av ifrågavarande slag.

Kursen föreslås anordnad i huvudsak efter samma linjer som de två tidigare kurserna. Kurstiden beräknas till cirka tre veckor och antalet deltagare till 35. Med hänsyn till att internatförläggning kommer att anordnas, räknar överstyrelsen med en traktamentsersättning av 12 kronor per dag och deltagare. Resekostnads- och traktamentsersättning föreslås utgå enligt allmänna resereglementet. Kostnaderna för kursen beräknas sålunda:

Arvoden till föreläsare och kursledare	3 000
Rese- och traktamentsersättning till föreläsare och kursledare ..	2 000
Rese- och traktamentsersättning till kursdeltagare	9 600
Studiebesök, övningsmateriel, lokalhyra, administration m. m. ..	700
Summa kronor	15 300

Departementschefen. Anslag till anordnande av fortbildningskurser för föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor har tidigare anvisats för budgetåren 1947/48 och 1949/50. Med Kungl. Maj:ts medgivande har därjämte vissa på det senaste anslaget reserverade medel använts till en föreläsningsserie för dessa befattningshavare under våren 1952. Emellertid har tillfälle ej kunnat beredas alla av dem att deltaga i någon av de hittills anordnade fortbildningskurserna. Med hänsyn till den ansvarsfulla ställning som skolhemmens och arbetsstugornas föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor intager, framför allt med tanke på de där mottagna barnens omvårdnad och fostran, är det angeläget att så många som möjligt ur denna yrkeskår får tillfälle till en efter deras arbetsuppgifter anpassad fortbildning. Jag tillstyrker därför, att medel för nästa budgetår anvisas till anordnande av en tredje fortbildningskurs. Mot skolöverstyrelsens uppskattning av det erforderliga medelsbehovet har jag ej annan erinran än att resebidrag och traktamentsersättningar till kursdeltagare icke bör beräknas efter förmånligare grunder än som gäller för deltagare i andra liknande kurser. Anslaget torde med hänsyn härtill kunna begränsas till 15 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av skolöverstyrelsen meddela närmare föreskrifter rörande anslagets disposition. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortbildningskurs* för föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 kronor.

[223] **14. Resestipendier åt lärare vid vissa till folkundervisningen hörande läroanstalter.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	25 000	25 170
1952/53 (statsliggaren s. 641)	35 000	
1953/54 (förslag)	35 000	

Ur detta anslag utgår resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid folk- och småskoleseminarier, högre folkskolor samt folk- och fortsättningskolor.

Skolöverstyrelsen hemställer, liksom i flera tidigare anslagsäskanden, att anslaget höjes till 50 000 kronor och avses för stipendier åt lärare vid samtliga till folkundervisningen hörande läroanstalter ävensom åt statens folkskolinspektörer samt för allmänna skolstudier, språkstudier däri inbegripna.

Departementschefen. Skolöverstyrelsens förslag om ändringar beträffande anslagets disposition kan jag ej biträda. Anslaget torde böra uppföras med oförändrat belopp för nästa budgetår. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resestipendier åt lärare vid vissa till folkundervisningen hörande läroanstalter* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 35 000 kronor.

[224] **15. Stipendier åt folkskollärare för vinnande av behörighet att undervisa i engelska.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	100 000	149 636
1951/52	130 000	164 469
1952/53 (statsliggaren s. 641)	150 000	
1953/54 (förslag)	165 000	

Skolöverstyrelsen föreslår med hänsyn till anslagsbelastningen under det sistförflutna budgetåret höjning av anslaget för nästa budgetår till 165 000 kronor.

Departementschefen. Jag tillstyrker överstyrelsens förslag om uppräknings av anslaget med 15 000 kronor till 165 000 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Stipendier åt folkskollärare för vinnande av behörighet att undervisa i engelska* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 165 000 kronor.

[225] **16. Bidrag till Ericastiftelsen.** Detta anslag är nu uppfört med 118 000 kronor, varav 38 000 kronor avser budgetåret 1951/52 och 80 000 kronor innevarande budgetår. Då beredningen av frågan om anslagsbehovet för nästa budgetår ännu icke slutförts, torde anslaget bära i rikstatsförslaget uppföras med preliminärt beräknat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1953/54 beräkna till *Bidrag till Ericastiftelsen* ett anslag av 100 000 kronor.

Folkskolinspektionen.

[226] 17. Folkskolinspektionen: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	1 118 000	1 323 904
1952/53 (statsliggaren s. 641)	1 322 000	
1953/54 (förslag)	1 713 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 413 000 kronor. Härvid beräknar överstyrelsen med hänsyn till den från och med innevarande budgetår genomförda löneregleringen för folkskolinspektörerna automatisk höjning av ordinarieposten med 109 000 kronor och av icke-ordinarieposten med 11 000 kronor. Överstyrelsen föreslår vidare, att anslagsmedlen till biträdeshjälp på inspektörernas expeditioner uppräknas med 60 000 kronor samt att 7 000 kronor anvisas för anordnande av konsulentverksamhet för undervisningen i engelska i folkskolan. Beträffande sistnämnda två ökningsförslag anför överstyrelsen huvudsakligen följande.

Till arvoden åt biträden på inspektörernas expeditioner får under innevarande budgetår användas högst 290 000 kronor, därav högst 3 800 kronor för nomadskolinspektören. Det för budgetåret aktuella behovet beräknas emellertid till i runt tal 325 000 kronor. I föregående års *petita framhöll* överstyrelsen, att ett stort antal nya arbetsuppgifter och befogenheter pålagts folkskolinspektörerna utan att inspektörernas arbetshjälp förstärkts i motsvarande omfattning. I avvaktan på tillkallade sakkunnigas förslag ansåg överstyrelsen det nödvändigt, att åtminstone de mest arbetstyngda inspektörerna kunde beredas möjlighet att anställa biträden med heltidstjänstgöring. Någon tendens till lättnad i inspektörernas arbetsbörda har ej gjort sig märkbar och behovet av biträdeshjälp kvarstår sålunda oförändrat. Den allmänt höjda lönenivån har dessutom ytterligare reducerat inspektörernas möjligheter att med nuvarande medelsanvisning till biträ-

deshjälp avlöna kvalificerad personal. Överstyrelsen föreslår därför liksom i föregående års petita, att anslagsmedlen till biträdeshjälp åt inspektörerna höjes till 350 000 kronor.

Med hänsyn till den omfattning och betydelse undervisningen i engelska i folkskolan numera fått, finner överstyrelsen det angeläget att genom konsulentverksamhet i någon form öppna nya möjligheter till utveckling på detta område. Som konsulenter kunde anlitas inom respektive inspektionsområden anställda lärare med betyg i engelska i akademisk examen samt väl vitsordad undervisningsskicklighet i ämnet. Dessa kunde lämpligen en à två gånger per termin följa inspektörerna på deras inspektionsresor till skolor med undervisning i engelska. De skulle därvid åtnjuta dels visst dagarvode jämte i förekommande fall ersättning för mistade löneförmåner, dels ock resekostnads- och traktamentsersättning enligt bestämmelserna i allmänna resereglementet. De sammanlagda kostnaderna för en konsulentverksamhet av nu angiven omfattning synes kunna uppskattas till omkring 10 000 kronor, varav 7 000 kronor till arvoden m. m. och 3 000 kronor till rese- och traktamentsersättningar.

Beträffande anslagsposten till rörligt tillägg beräknar överstyrelsen en automatisk höjning med 226 000 kronor.

Statskontoret vill ej motsätta sig en uppräknings med 10 000 kronor av anslagsmedlen till arvoden åt biträden på inspektörernas expeditioner. Däremot anser ämbetsverket sig icke kunna tillstyrka särskild medelsanvisning för den föreslagna konsulentverksamheten i engelska.

Departementschefen. Till följd av löneregleringen för folkskolinspektörerna bör ordinarieposten höjas med 109 000 kronor till 817 000 kronor. Av samma orsak bör icke-ordinarieposten uppräknas med 11 000 kronor. Vad skolöverstyrelsen anfört rörande medelsbehovet till biträdeshjälp på inspektörernas expeditioner anser jag utgöra skäl för viss höjning av de för ändamålet nu anvisade anslagsmedlen. Jag finner mig härvidlag böra förorda en ökning från 290 000 kronor till 335 000 kronor. Detta föranleder en ytterligare höjning med 45 000 kronor av icke-ordinarieposten, som alltså bör uppräknas med sammanlagt 56 000 kronor till 414 000 kronor. Skolöverstyrelsens förslag till medelsanvisning för anordnande av konsulentverksamhet för undervisning i engelska i folkskolan anser jag mig för närvarande icke kunna biträda. Anslagsposten till rörligt tillägg bör i enlighet med överstyrelsens förslag uppräknas med 226 000 kronor till 482 000 kronor. Vid bifall till vad jag nu föreslagit bör alltså anslaget höjas med 391 000 kronor till 1 713 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för folkskolinspektionen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	817 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	414 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	482 000
Summa kronor 1 713 000	

b) till *Folkskolinspektionen*: Avlöningar för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 1 713 000 kronor.

[227] 18. *Folkskolinspektionen*: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	350 000	394 349
1952/53 (statsliggaren s. 642)	410 000	
1953/54 (förslag)	441 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 34 000 kronor. Höjningen hänför sig helt till anslagsposten till reseersättningar (nu 267 000 kronor), där överstyrelsen beräknar ökning med 5 000 kronor på grund av höjda traktamentsersättningar åt folkskolinspektörerna, med 26 000 kronor till följd av ökade resekostnadsersättningar åt samma befattningshavare samt med 3 000 kronor till reseersättningar åt de av överstyrelsen under folkskolinspektionens avlöningsanslag föreslagna konsulenterna i engelska.

Departementschefen. Med hänsyn till mitt ståndpunktstagande under närmast föregående punkt beräknar jag ej medel till reseersättningar åt de av överstyrelsen ifrågasatta konsulenterna i engelska. I övrigt har jag ingen erinran mot överstyrelsens uppskattning av medelsbehovet under förevärande anslag, vilket alltså för nästa budgetår bör höjas med 31 000 kronor till 441 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolinspektionen*: Omkostnader för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 441 000 kronor.

Skolmåltider.

[228] 19. Bidrag till anordnande av skolmåltider.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	16 120 000	18 000 171
1951/52	19 500 000	21 996 809
1952/53 (statsliggaren s. 644)	26 300 000	
1953/54 (förslag)	34 000 000	

Bestämmelser angående detta statsbidrag är meddelade i kungörelsen 1946: 553 (ändr. 1950: 393, 1951: 518 och 1952: 595). Kungörelsen avser folk- och fortsättningsskolor, seminariernas övningsskolor, allmänna och kommunala läroverk, tekniska läroverk, vissa andra läroanstalter för yrkesutbildning, vissa enskilda läroanstalter m. fl.

Statsbidraget utgår med viss procent av ett bidragsunderlag. Procentsatsen utgör 0,2 procent för varje tiotal skatteören, varmed skoldistriktets (kommunens) skatteunderlag för redovisningsåret understiger 50 skattekoronor per invånare (där synnerliga skäl föreligger, må Kungl. Maj:t fastställa högre procentsats). Enligt beslut av 1952 års riksdag har bidragsunderlaget från och med innevarande budgetår höjts från 60 till 70 öre för varje utspisad måltid; vid bespisningsenhet med högst två läraravdelningar utgör dock bidragsunderlaget 90 öre (förut 80 öre) per måltid. Kungl. Maj:t må, då synnerliga skäl därtill är, fastställa högre bidragsunderlag. För måltid utspisad till lärjunge, som tillhör annat skoldistrikt (annan kommun), utgår statsbidraget med belopp motsvarande skoldistriktets (kommunens) kostnad för måltiden, dock med högst 85 öre (förut med belopp, motsvarande bidragsunderlaget).

Enligt övergångsbestämmelser till kungörelsen må intill viss tidpunkt statsbidrag utgå för måltid av enklare typ än kungörelsen avser, nämligen för a) oslofrukost eller b) gröt eller välling. Därvid utgör bidragsunderlaget, liksom statsbidraget för »främmande» lärjunge, för a) 35 öre och för b) 20 öre.

I fråga om utbetalningen av statsbidrag gäller som huvudregel utbetalning i efterskott, dock att 40 procent av det beräknade statsbidragsbeloppet för redovisningsåret må utbetalas i förskott under redovisningsåret.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 7 700 000 kronor enligt följande sammanställning:

1. Automatisk höjning på grund av ökat antal deltagare och på grund av högre bidragsunderlag från och med budgetåret 1952/53	+ 10 200 000
2. Minskning på grund av stegring av antalet skattekoronor per invånare	— 2 500 000
Tillhopa ökning	+ 7 700 000

Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande:

1. Antalet i skolmältider deltagande lärjungar utgjorde läsåret 1951/52 cirka 452 000 samt beräknas utgöra 540 000 läsåret 1952/53 och 610 000 läsåret 1953/54. Den jämförelsevis stora ökningen till och under budgetåret 1952/53 torde bero dels på det stora antalet elever i folkskolan nämnda år och dels på att intresset synes vara stort inom många av de den 1 januari 1952 nybildade skoldistrikten att anordna skolmältider vid samtliga skolor, om skolmältider varit införda i något eller några av de förutvarande skoldistrikten. Den automatiska anslagsökningen på grund av större deltagarantal beräknas till 6 800 000 kronor. Den automatiska ökningen är även beroende på de från och med innevarande budgetår höjda bidragsunderlagen. De nya grunderna för beräkning av statsbidrag torde således komma att för nästa budgetår medföra en höjning med 3 100 000 kronor av slutlikviderna för mältider utspisade under innevarande budgetår. Det

föregående år beräknade förskottet på grund av bidragsunderlagens höjning bör för budgetåret 1953/54 ökas med 300 000 kronor. Den sammanlagda automatiska ökningen kan sålunda beräknas till (6 800 000 + 3 100 000 + + 300 000 =) 10 200 000 kronor.

2. Överstyrelsen utgår från, att de nya ortsavdragen icke skall komma att inverka på det antal skattekrönor per invånare, som skall ligga till grund för beräkning av statsbidraget till skolmåltider under ifrågavarande budgetår (jfr propositionen 1951: 93 s. 67—69). Överstyrelsen beräknar på grund av stegring av antalet skattekrönor per invånare en minskning av anslaget med 2 500 000 kronor.

Statskontoret framhåller, att uppenbara svårigheter möter att med någon större säkerhet beräkna medelsbehovet för nästa budgetår. I likhet med skolöverstyrelsen anser ämbetsverket emellertid en avsevärd höjning av anslaget erforderlig. Även om viss tvekan kan råda om storleken av denna höjning, vill statskontoret icke motsätta sig bifall till överstyrelsens förslag.

Departementschefen. Den automatiska ökning, som förevarande anslag med hänsyn till anförda förhållanden bör undergå för nästa budgetår, torde i enlighet med skolöverstyrelsens beräkningar bära uppskattas till 7 700 000 kronor, innebärande en uppräknings av anslaget till 34 miljoner kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till anordnande av skolmåltider* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 34 000 000 kronor.

[229] **20. Bidrag till anskaffande av inventarier för skolmåltider.**

	Anslag	Nettoutgift
1949/50	600 000	1 580 141
1950/51	1 000 000	1 246 287
1951/52	1 000 000	1 142 350
1952/53 (statsliggaren s. 644)	1 400 000	
1953/54 (förslag)	1 600 000	

Enligt kungörelsen 1946: 553 utgår statsbidraget såsom engångsbidrag med viss procent av ett bidragsunderlag, beräknat med hänsyn till antalet i skolmåltiderna deltagande lärjungar enligt fastställd skala; uppkommer viss ökning av antalet deltagare, må utgå tilläggsbidrag, beräknat efter samma grunder. Nämda procent beräknas på samma sätt som procent-satsen för det under nästföregående punkt avsedda statsbidraget. Statsbidraget utbetalas i regel i efterskott för redovisningsår, men 40 procent av det beräknade bidragsbeloppet må kunna utgå i förskott.

Skolöverstyrelsen räknar med en automatisk höjning av anslaget för nästa budgetår med 200 000 kronor. Överstyrelsen beräknar härvid å ena sidan en automatisk ökning med 350 000 kronor på grund av elevantalets stegring och å andra sidan en minskning med 150 000 kronor till följd av ökat antal skattekrönor per invånare.

Statskontoret riktar icke någon erinran mot skolöverstyrelsens anslagsberäkning.

Departementschefen. Jag ansluter mig till skolöverstyrelsens förslag om en automatisk uppräknings av anslaget för nästa budgetår med 200 000 kronor till 1 600 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till anskaffande av inventarier för skolmåltider* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 1 600 000 kronor.

[230] **21. Kurser för utbildande av personal för skolmåltider.** Detta reservationsanslag, som utgått sedan budgetåret 1946/47, är nu uppfört med 55 000 kronor (statsliggaren s. 644). Av föregående års handlingar i ärendet inhämtas, att skolöverstyrelsen beräknade utgifterna för 1952/53 års kurser (15 kurser med 208 deltagare) till 111 500 kronor. Överstyrelsen kalkylerade därvid med en reservation från budgetåret 1951/52 å 29 500 kronor samt ett anslag för innevarande budgetår av 102 000 kronor, det sistnämnda beloppet innebärande en anslagshöjning med 22 000 kronor. Av det beräknade sammanlagda beloppet 131 500 kronor räknade överstyrelsen med 111 500 kronor till 1952/53 års kurser samt återstående 20 000 kronor till förskottsutbetalningar i juni 1953 till 1953/54 års kurser. Av vad jag anför under motsvarande punkt i 1952 års attonde huvudtitel (s. 309) framgår, att den av överstyrelsen beräknade kostnadsökningen å 22 000 kronor godtogs till ett belopp av 18 800 kronor, vilket i förhållande till överstyrelsens förslag innebar en minskning med 3 200 kronor. Med hänsyn till förefintlig reservation å anslaget har detta emellertid uppförts med 55 000 kronor för innevarande budgetår (jfr SU 1952: 8 p. 220:o).

Skolöverstyrelsen hemställer för nästa budgetår om en höjning av anslaget med 55 000 kronor till 110 000 kronor. Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

Under sommaren 1952 har hållits 14 kurser med 180 deltagare; ytterligare 55 anmälda deltagare har ej kunnat placeras. För nästa budgetår räknar överstyrelsen med 15 kurser och 208 deltagare. Kostnaderna härför beräknas till i runt tal 110 000 kronor. Av den begärda anslagshöjningen avser 1 000 kronor ökning av anslagsmedlen till läroböcker m. m. samt 500 kronor ökning av anslagsmedlen till studiebesök. Återstoden, 53 500 kronor, erfordras till förstärkning av anslaget, sedan den förutnämnda reservationen utnyttjats. Överstyrelsen räknar med att av de för innevarande budgetår disponibla medlen använda 30 000 kronor till förskottsutbetalningar i juni 1953 till 1953/54 års kurser. Av det för nästa budgetår begärda anslaget å 110 000 kronor avses följaktligen på samma sätt ett belopp av 30 000 kronor komma att användas till förskottsutbetalningar i juni 1954 till 1954/55 års kurser. Beträffande detta förskottssystem anför överstyrelsen, att kurserna i regel börjar i juni och att det då är erforder-

ligt med förskott till kostnader för kursdeltagarnas resor, inkvartering, läroböcker och övriga löpande utgifter.

Statskontoret, som ej vill motsätta sig en ökad medelsanvisning för läroboksanskaffning, föreslår att anslaget för nästa budgetår uppföres med 100 000 kronor.

Departementschefen. Ifrågavarande kursverksamhet bör tills vidare fortgå i oförminskad omfattning. Jag tillstyrker skolöverstyrelsens förslag till ökad medelsanvisning för anskaffande av läroböcker m. m. men beräknar däremot ej någon ökning av anslagsmedlen till studiebesök. Då det av överstyrelsen angivna förskottssystemet torde vara erforderligt för verksamhetens bedrivande förordar jag, att anslaget för nästa budgetår höjes med 54 500 kronor till 109 500 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kurser för utbildande av personal för skolmål-tider* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 109 500 kronor.

Folkskoleväsendet.

[231] 22. Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	257 000 000	301 432 524
1952/53 (statsliggaren s. 645)	346 000 000	
1953/54 (förslag)	431 900 000	

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår höjning av anslaget med 85 miljoner kronor på sätt framgår av följande sammanställning:

	Anvisat för 1952/53	Förslag för 1953/54	Ökning respektive minskning
1. Statsbidrag till avlöning åt folk- och småskollä- rare, <i>förslagsvis</i> ¹	321 000 000	401 000 000	+ 80 000 000
2. Statsbidrag till arvode åt överlärare, <i>förslagsvis</i> ² .	600 000	675 000	+ 75 000
3. Statsbidrag till avlöning åt övningslärare vid folk- och småskolor, <i>förslags- vis</i>	24 100 000	29 100 000	+ 5 000 000

¹ Anslagspostens rubrik är nu Statsbidrag till avlöning åt lärare vid folk- och småskolor.

² Anslagspostens rubrik är nu Statsbidrag till avlönande av överlärare.

4. Ersättning för sjukvårdskostnad, <i>förslagsvis</i>	210 000	200 000	—	10 000
5. Ersättning för flyttningkostnad och resor, <i>förslagsvis</i>	25 000	20 000	—	5 000
6. Bidrag för svensk undervisning åt svenska barn i utlandet, <i>förslagsvis</i> . .	65 000	130 000	+	65 000
Summa kronor	346 000 000	431 125 000	+ 85 125 000	
Avrundat till kronor		431 000 000	+ 85 000 000	

Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

Anslagsposten 1. Då statsbidraget under anslagsposten endast avser folk- och småskollärare men den nuvarande rubriken inbegriper även övningslärare föreslår överstyrelsen ändrad rubrik å anslagsposten.

Överstyrelsen beräknar som grundval för uppskattning av medelsbehovet för budgetåret 1953/54 följande öknings av statsbidraget avseende budgetåret 1952/53.

Med utgångspunkt i att statsbidraget avseende budgetåret 1951/52 med rörligt tillägg å 33 (32) procent hela året skulle ha utgjort 290,50 miljoner kronor (se 1952 års åttonde huvudtitel s. 313—314) kan det från och med senare hälften av budgetåret 1951/52 införda 15-procentiga lönetillägget, beräknas medföra en ökning av statsbidraget avseende nämnda år till $(290,50 + 24,82 =) 314,82$ miljoner kronor och statsbidraget avseende budgetåret 1952/53 till $(290,50 + 2 \times 24,82 =) 339,14$ miljoner kronor.

Kostnaderna för småskollärarnas lönerreglering kan vid oförändrat antal lärare beräknas öka statsbidraget med 8,432 miljoner kronor.

Ökning av antalet folk- och småskollärartjänster under läsåret 1952/53 med omkring 870 respektive 170 torde medföra en ökning av statsbidraget med 11,49 miljoner kronor.

Utökningen av den årliga lästiden till 39 veckor har i 1952 års åttonde huvudtitel s. 324 beräknats medföra en höjning av statsbidraget med 0,29 miljoner kronor.

Statsbidraget till arvode åt timlärare under den tid, för vilken överlärarna befrias från undervisningsskyldighet, torde öka med 0,52 miljoner kronor, bland annat på grund av ett ökat antal överlärare i och med kommunindelningsreformen.

Ersättande av vissa folkskollärartjänster i försöksdistrikten med ämneslärartjänster i högre lönegrad kan beräknas medföra en ökning av statsbidraget med 0,10 miljoner kronor.

Slutligen torde för statsbidraget till handledning vid kombinerad korrespondens- och radioundervisning, vilket skall utgå ur detta anslag (1952 års åttonde huvudtitel s. 348) och synes böra redovisas under förevarande anslagspost, beräknas en kostnad av 0,30 miljoner kronor.

Det budgetåret 1952/53 avseende statsbidraget kan alltså beräknas till $(339,14 + 8,432 + 11,49 + 0,20 + 0,52 + 0,10 + 0,30 =) 360,182$ miljoner kronor. Under samma budgetår utgående förskott kan beräknas till $(0,9 \times 314,82 =) 283,338$ miljoner kronor.

För budgetåret 1953/54 skulle enligt dessa beräkningar anslagsposten 1 belastas med följande belopp:

	Milj. kr.
Slutreglering av statsbidraget för budgetåret 1952/53 (360,182 — — 283,338 =)	76,844
Under budgetåret 1953/54 utgående förskott å statsbidraget (0,9 × × 360,182 =)	324,164
	Summa 401,008

Anslagsposten 2. Ur denna anslagspost utgår statsbidrag till arvode åt distriktsöverlärare och skolsekreterare, varför anslagsposten bör erhålla den ändrade rubrik, som angivits i det föregående. Statens utgifter för ändamålet avseende budgetåren 1951/52 och 1952/53 kan beräknas till respektive 550 000 och 615 000 kronor samt anslagsbelastningen för nästa budgetår följaktligen till 673 400 kronor, avrundat till 675 000 kronor.

Anslagsposten 3. Statsbidraget till avlöning åt övningslärare, vilket utgör 78 procent av statsbidragsberättigade kostnader, utbetalas helt i efterskott. Anslagsposten för innevarande budgetår har, vid ett rörligt tillägg av 33 (32) procent, beräknats till 24,10 miljoner kronor. Kommunbidragen kan beräknas till 6,8 miljoner kronor. Det 15-procentiga lönetillägget torde öka lönekostnaderna med 4,64 miljoner kronor. Vidare bör till följd av ökat antal slöjddavdelningar och avdelningar i hushållsgöromål beräknas höjningar i lönekostnaderna med respektive 2,31 och 0,42 miljoner kronor. De statsbidragsberättigade kostnaderna under innevarande budgetår skulle sålunda utgöra (24,1 + 6,8 + 4,64 + 2,31 + 0,42 =) 38,27 miljoner kronor. Statsbidraget härå, 78 procent, vilket alltså kommer att belasta anslagsposten för nästa budgetår, beräknar överstyrelsen till 29,05 miljoner kronor.¹

Överstyrelsen förnyar i detta sammanhang sin för budgetåren 1951/53 gjorda framställning, att övningslärare i gymnastik med lek och idrott måtte få i tjänsten inräkna av överstyrelsen fastställt antal veckotimmar för tjänstgöring som instruktör i gymnastik för lärare i folkskolan och att statsbidrag måtte få utgå även till ersättningen för denna verksamhet (jfr åttonde huvudtiteln 1951 s. 310 och 1952 s. 311). Överstyrelsen framhåller liksom tidigare att, då lokalbehovet för gymnastikundervisningen i folkskolorna ej kan beräknas bli tillgodosett inom överskådlig framtid, en dylik verksamhet är angelägen för att undervisningen i gymnastik, lek och idrott ändock skall kunna bedrivas så ändamålsenligt som möjligt. Överstyrelsen föreslår, att verksamheten under nästa budgetår begränsas till högst 250 veckotimmar. Kostnaderna härför, som kommer att påverka anslagsbehovet först för budgetåret 1954/55, torde kunna beräknas motsvara kostnaderna för åtta e. o. tjänster med 30 veckotimmar i Ce 20: 22, i runt tal 103 000 kronor.

Anslagsposten 6. Överstyrelsen upprepar sitt förslag från föregående år om nya grunder för avlöning åt lärarna vid de nio svenska skolorna i utlandet och om statsbidrag till huvudmännen m. m. (jfr 1952 års åttonde huvudtitel s. 312). För närvarande uppehålls vid de utlands-svenska skolorna nio tjänster, motsvarande folkskollärartjänster, och tre tjänster, motsvarande småskollärartjänster. Lärarlönerna, beräknade efter löneklass 19 respektive 13 och med hänsyn tagen till levnadskostnaderna

¹ Angående denna felräkning se redogörelsen för riksräkenskapsverkets yttrande.

på de olika orterna, skulle uppgå till sammanlagt 162 000 kronor och statsbidraget, beräknat efter 80 procent av kostnaderna, till omkring 130 000 kronor för år. Överstyrelsen har till sin framställning under förvarande anslagspost fogat en sammanställning av vissa uppgifter beträffande de svenska utlandsskolorna.

Riksräkenskapsverket uppehåller sig till en början vid anslagets belastning för budgetåren 1951/52 och 1952/53 och anför därom huvudsakligen följande.

Riksräkenskapsverket framhöll föregående år, att merutgiften på anslaget för budgetåret 1951/52, som uppförts med 257 miljoner kronor, beräknades komma att uppgå till 48,23 miljoner kronor, varav 45,33 miljoner kronor utgjorde ökning till följd av det rörliga tilläggets höjning och 2,70 miljoner kronor ökning till följd av en förskjutning till nämnda budgetår av statsbidragsutbetalning avseende redovisningsåret 1949/50. Nettoutgiften på anslaget har uppgått till 301,43 miljoner kronor, vilket understiger det enligt ovan beräknade beloppet ($257,00 + 48,23 =$) 305,23 miljoner kronor med 3,80 miljoner kronor. Emellertid har slutreglering å statsbidraget för redovisningsåret 1950/51 till avlöning åt lärare vid Stockholms stads folkskolor ej medhunnits under budgetåret 1951/52. Om denna slutreglering, cirka 6,18 miljoner kronor, hade utanordnats före den 1 juli 1952, skulle anslagsbelastningen för budgetåret 1951/52 ha stigit till 307,61 miljoner kronor, vilket med 2,38 miljoner kronor överstiger ovannämnda beräknade belopp.

Anslaget för budgetåret 1952/53, som är uppfört med 346 miljoner kronor, har beräknats med utgångspunkt i att rörligt tillägg skulle utgå med 33 (32) procent. Den till följd av det 15-procentiga lönetilläggets tillkomst ökade lönekostnaden för lärarna vid folk- och småskolor skulle enligt skolöverstyrelsens beräkningar för första halvåret 1952 uppgå till omkring 24,32 miljoner kronor och statsbidraget avseende redovisningsåret 1951/52 följaktligen stiga till ($290,50 + 24,32 =$) 314,82 miljoner kronor. Mot denna beräkning har riksräkenskapsverket icke något att erinra. Belastningen å anslagsposten 1 för budgetåret 1952/53 skulle i anslutning härtill och då under budgetåret 1951/52 utgående förskott uppskattats till 230,65 miljoner kronor kunna beräknas till följande belopp:

	Milj. kr.
Slutreglering av statsbidraget för budgetåret 1951/52 ($314,82 - 230,65 =$)	84,17
Under budgetåret 1952/53 utgående förskott å statsbidraget ($0,9 \times 314,82 =$)	283,34
Summa	367,51

I övrigt synes någon nämnvärd merutgift för budgetåret 1952/53 uppkomma endast under anslagsposten 3, där det 15-procentiga lönetillägget i anslutning till skolöverstyrelsens beräkningar torde föranleda en merutgift av $\left(\frac{78}{100} \times \frac{4,64}{2}\right) = 1,81$ miljoner kronor. Den sammanlagda merutgiften för budgetåret 1952/53 torde alltså kunna beräknas till ($46,51 + 1,81 + 6,18 =$) 54,50 miljoner kronor och anslagsbelastningen följaktligen uppskattas till ($346 + 54,50 =$) omkring 400 miljoner kronor. Av merutgiften utgör 48,32 miljoner ökning till följd av det 15-procentiga lönetillägget under första halvåret 1952 och 6,18 miljoner kronor ökning till följd

av förutnämnda förskjutning till budgetåret 1952/53 av en statsbidragsutbetalning för redovisningsåret 1950/51.

Riksräkenskapsverket föreslår, att anslaget för budgetåret 1953/54 uppföres med 432 miljoner kronor. Skolöverstyrelsens anslagsberäkningar och förslag i övrigt för nästa budgetår ger icke riksräkenskapsverket anledning till andra än följande erinringar:

Riksräkenskapsverket ifrågasätter beträffande anslagsposten 1, om icke den nuvarande benämningen, som har en vidare innebörd, kunde bibehållas.

Efter rättelse av uppkommen felräkning torde anslagsposten 3 böra beräknas till $\left[\frac{78}{100} \times (24,10 + 6,80 + 4,64 + 2,31 + 0,42) = \right] 29,85$ miljoner kronor.

Under anslagsposten 6 synes skolöverstyrelsen ha beräknat årslönen till småskollärare efter 15 löneklassen i stället för, såsom angivits, 13 löneklassen. Efter ändring härutinnan torde hela lönekostnaden uppgå till 159 541 kronor och följaktligen statsbidrag efter 80 procent till i avrundat tal 128 000 kronor. Beträffande överstyrelsens förslag under denna anslagspost hänvisar riksräkenskapsverket i övrigt till sitt utlåtande rörande beräkningen av förevarande anslag för budgetåret 1952/53. I nämnda utlåtande har riksräkenskapsverket bland annat förutsatt, att compensation för högre levnadskostnader bör utgå i form av ett särskilt tillägg utöver lönen enligt statens löneplansförordning.

Riksräkenskapsverket förordar alltså, att anslaget för nästa budgetår uppföres med $(401,000 + 0,675 + 29,850 + 0,200 + 0,020 + 0,128 =)$ 431,873 miljoner kronor eller i runt tal 432 miljoner kronor. Sistnämnda belopp överstiger det av skolöverstyrelsen föreslagna med 1 miljon kronor.

Statskontoret — som även nu avstyrker den av skolöverstyrelsen under anslagsposten 3 gjorda framställningen om statsbidrag till viss instruktionsverksamhet i gymnastik — ansluter sig i stort till vad riksräkenskapsverket anför. Beträffande anslagsposten 6 anför dock statskontoret huvudsakligen följande.

Den av skolöverstyrelsen nu lämnade redogörelsen för de utlandssvenska skolorna visar bland annat, att vid en del skolor de utländska lärjungarna är betydligt flera än de svenska. Vid andra skolor har denna fördelning ej redovisats. Vidare har uppgifter ej lämnats om t. ex. lärarnas tjänstgöringsskyldighet och löneställning samt den årliga lästiden. Mot bakgrunden härav anser statskontoret förutsättningar icke föreligga för ett genomförande av förslaget. Med hänsyn till ändringarna i penningvärdet synes det emellertid rimligt, att anslagsposten uppräknas, förslagsvis med 10 000 kronor.

Departementschefen. Förevarande anslag är för innevarande budgetår uppfört med 346 miljoner kronor. Enligt riksräkenskapsverkets beräkningar kommer emellertid anslagsbelastningen för detta budgetår att uppgå

till omkring 400 miljoner kronor. Den beräknade merutgiften, cirka 54 miljoner kronor, har sin huvudsakliga orsak i de särskilda lönetilläggen under andra hälften av budgetåret 1951/52. I fråga om anslagsposten 1, på vilken huvuddelen av anslagets belopp faller, förhåller det sig nämligen så, att därunder anvisade medel avser dels slutreglering av statsbidraget för närmast föregående budgetår och dels förskott för löpande budgetår med 90 procent av statsbidraget under närmast föregående budgetår; utgifterna under anslagsposten hänför sig alltså väsentligen till lönekostnaderna för närmast föregående budgetår. Det sistnämnda gäller i full utsträckning den näst största utgiftsposten, anslagsposten 3.

Anslaget för nästa budgetår, vars storlek alltså väsentligen är beroende av lönekostnaderna under innevarande budgetår, beräknas av riksräkenskapsverket till 432 miljoner kronor. Höjningen utgör 86 miljoner kronor i förhållande till anslagsbeloppet för innevarande budgetår men omkring 32 miljoner kronor i förhållande till den av riksräkenskapsverket beräknade blivande belastningen på anslaget för innevarande budgetår. Ökningen beror huvudsakligen på att de särskilda lönetilläggen beräknas utgå under hela budgetåret 1952/53, vilket förhållande i fråga om anslagsposten 1 föranleder en väsentlig automatisk höjning av förskottet under nästa budgetår, samtidigt som kostnaderna för slutregleringen under samma budgetår visserligen ej ökar i jämförelse med slutregleringen under innevarande budgetår men likväl blir högre än normalt. Beträffande anslagsposten 3 medför nämnda förhållande en automatisk förhöjning av det under nästa budgetår i efterskott utbetalade statsbidraget avseende innevarande budgetår.

Av andra höjande faktorer av likaledes automatisk natur, ehuru av mindre betydelse, må här vidare nämnas löneregleringen för småskollärarna samt ökningen av antalet folk- och småskollärartjänster och av antalet avdelningar i gymnastik och hushållsgöromål.

Under anslagsposten 3 hemställer överstyrelsen, att statsbidrag skall få utgå till viss instruktionsverksamhet i gymnastik. Vid bifall härtill skulle gymnastiklärare i tjänsten få inräkna tjänstgöring som instruktör i gymnastik för lärare i folkskolan och statsbidrag skulle få utgå för denna instruktörtjänstgöring. Verksamheten skulle för nästa budgetår begränsas till 250 veckotimmar. Framställningar av denna innebörd har tidigare vid olika tillfällen varit föremål för statsmakternas överväganden (jfr 1952 års åttonde huvudtitel s. 316 o. f.) men har då lämnats utan bifall. Såsom jag tidigare i sådant sammanhang anført, delar jag skolöverstyrelsens uppfattning om värdet av den avsedda instruktionsverksamheten, särskilt under nuvarande brist på gymnastiklokaler. Jag finner mig emellertid icke heller nu kunna tillstyrka, att verksamhet av detta slag skulle få inlemmas i gymnastiklärartjänst med därav följande rätt till statsbidrag också för de

veckotimmar av den sammanlagda tjänstgöringen, som skulle avses för denna särskilda verksamhet.

I fråga om de svenska skolorna i utlandet upprepar överstyrelsen under anslagsposten 6 sitt för innevarande budgetår framförda förslag till en fastare reglering av statsbidragen, innebärande att dessa skolor beträffande lärarlöner och statsbidrag skulle bli i stort sett jämställda med folkskolorna i Sverige. Överstyrelsen beräknar för ändamålet en fördubbling av anslagsposten. I likhet med statskontoret anser jag förutsättningar ej nu föreligga för en så omfattande bidragsförbättring som överstyrelsens förslag avser. Emellertid finner jag en viss förstärkning av anslagsposten för nästa budgetår vara påkallad. Jag erinrar om att storleken av den nuvarande anslagsposten, 65 000 kronor, avvägs utan att då kunnat medräknas den enligt senare beslut av 1952 års riksdag (prop. 140 s. 58, SU 176, p. 7:o, Rskr 335) från och med innevarande budgetår bidragsberättigade skolan i Bishoftu i Etiopien, för vilken skola beräknats ett bidrag av 6 000 kronor. Jag vill också framhålla önskvärdheten av en viss förbättring av bidragen inom ramen av det nuvarande bidragssystemet. Med hänsyn härtill föreslår jag en uppräkning av anslagsposten med 25 000 kronor till 90 000 kronor. Det torde liksom nu få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma bidragen till de olika skolorna.

Någon ändring av rubrikerna på anslagsposterna 1 och 2 torde ej nu böra företagas.

På grund av vad jag sålunda anført, beräknar jag anslagsposten 1 till 401 000 000 kronor, anslagsposten 2 till 690 000 kronor, anslagsposten 3 till 29 900 000 kronor, anslagsposten 4 till 200 000 kronor, anslagsposten 5 till 20 000 kronor och anslagsposten 6 till 90 000 kronor. Hela anslaget torde alltså böra uppföras med 431 900 000 kronor, vilket belopp överstiger innevarande budgetårs anslag med 85 900 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 431 900 000 kronor.

[232] **23. Folkskolor m. m.: Bidrag till hälsovården vid folk- och småskolor.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	945 000	997 985
1952/53 (statsliggaren s. 648)	1 060 000	
1953/54 (förslag)	1 415 000	

Det nuvarande förslagsanslaget är uppdelat på en anslagspost till bidrag till arvoden åt skolläkare å förslagsvis 845 000 kronor och en anslagspost till bidrag till avlönande av skolsköterskor å förslagsvis 215 000 kronor.

Gällande bestämmelser om ifrågavarande hälsovård innehåller bland annat följande.

Till skolläkare skall utgå arvode av minst 3 kronor 15 öre för varje lärjunge, som vid vårterminens slut var inskriven och åtnjutit undervisning vid vederbörande skola. För varje sådan lärjunge utgår statsbidrag till arvodet med 1 krona 55 öre i efterskott för budgetår. De nu angivna beloppen har fastställts i enlighet med beslut av 1952 års riksdag och gäller från och med innevarande budgetår.

I skoldistrikt med högst 20 000 invånare skall distriktssköterskorna vara skolsköterskor, distriktet dock obetaget att anställa särskild skolsköterska. I städer med mer än 20 000 invånare bör särskilda skolsköterskor anställas, varvid på varje skolsköterska med full tjänstgöring bör ankomma vårderna av högst 1 500 barn. Till arvode åt skolsköterska utgår statsbidrag i efterskott med en krona för varje vid vårterminens slut inskriven lärjunge, dock med högst hälften av distriktets verkliga kostnader för skolsköterskans avlönande. Beträffande deltidsanställd skolsköterska i distrikt med högst 20 000 invånare gäller vidare, att statsbidraget ej heller må överstiga hälften av ett belopp, motsvarande arvode, vid heltidstjänstgöring i början av höstterminen under visst av överstyrelsen bestämt antal veckor, med 157—186 kronor för vecka alltefter dyrortsgrupperingen samt vid deltids-tjänstgöring under återstoden av läsåret med belopp varierande efter dyrortsgrupperingen och antalet fulla timmar för varje tjänstgöringstillfälle (från 5 kronor 25 öre—6 kronor 20 öre vid tjänstgöring om en timme till 45 kronor—46 kronor 55 öre vid tjänstgöring om tolv timmar). De nu angivna beloppen för skolsköterskearvode har fastställts i enlighet med 1951 års riksdags beslut med anledning av propositionen 1951: 214 och gäller från och med den 1 januari 1952.

Skolöverstyrelsen beräknar, med utgångspunkt i det beräknade elevantalet höstterminen 1953, vid oförändrade statsbidragsgrunder en automatisk ökning av förutnämnda anslagsposter med 317 500 kronor respektive 60 000 kronor. Vidare hemställer överstyrelsen om en ytterligare höjning med 25 000 kronor av anslagsposten till bidrag till avlönande av skolsköterskor. Härvid föreslår överstyrelsen, att antalet elever per skolsköterska med full tjänstgöring begränsas till 1 000—1 300 och att skolsköterskornas arvode för heltidstjänstgöring bestämmes till 5 kronor 50 öre per timme, oberoende av dyrortsgrupperingen och antalet timmar per tjänstgöringstillfälle. Den av överstyrelsen föreslagna sammanlagda höjningen av anslaget uppgår alltså till $(317\,500 + 85\,000 =) 402\,500$ kronor.

Departementschefen. Såsom jag tidigare denna dag i olika sammanhang anført, räknar jag ej med någon förändring i fråga om skolsköterskornas arvoden. Jag är ej heller beredd att tillstyrka skolöverstyrelsens förslag beträffande minskning av antalet elever per skolsköterska med full tjänstgöring.

Den automatiska ökningen av medelsbehovet till följd av elevantalets stegring bör beräknas med hänsyn till elevantalet vid slutet av vårterminen

1953. Jag uppskattar ökningen till 295 000 kronor under skolläkarposten och 60 000 kronor under skolsköterskeposten. Anslaget torde alltså för nästa budgetår böra höjas med sammanlagt 355 000 kronor till 1 415 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till hälsovården vid folk- och småskolor* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 1 415 000 kronor.

[233] **24. Folkskolor m. m.: Resekostnadsersättningar åt skolläkare vid folk- och småskolor.**

	Anslag	Nettoutgift
1949/50	75 000	58 778
1950/51	75 000	56 638
1951/52	65 000	54 291
1952/53 (statsliggaren s. 648)	65 000	
1953/54 (förslag)	65 000	

Skolöverstyrelsen föreslår — med beaktande av å ena sidan vidtagna taxehöjningar, å andra sidan den låga anslagsbelastningen — oförändrat anslag för nästa budgetår. Jag biträder detta förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Resekostnadsersättningar åt skolläkare vid folk- och småskolor* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 65 000 kronor.

[234] **25. Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärarinnor i hushållsgöromål vid särskilda anstalter.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	50 000	14 183
1952/53 (statsliggaren s. 648)	50 000	
1953/54 (förslag)	50 000	

Efter övningslärrarreformen gäller förevarande anslag endast i fråga om undervisning, som i särskild anstalt anordnas av landsting, hushållnings-sällskap eller annan av Kungl. Maj:t för ändamålet godkänd organisation.

Skolöverstyrelsen föreslår oförändrat anslag för nästa budgetår.

Departementschefen. Då den angivna uppgiften å anslagsbelastningen är den första, som kunnat erhållas beträffande detta anslag i dess nuvarande begränsade omfattning, föreslår jag, i avvaktan på vidare erfarenheter beträffande medelsbehovet, att anslaget upptages med oförändrat belopp för nästa budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.*: Bidrag till avlöning åt lärarinnor i hushållsgöromål vid särskilda anstalter för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 50 000 kronor.

[235] **26. Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare för vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	440 000	432 284
1952/53 (statsliggaren s. 649)	500 000	
1953/54 (förslag)	550 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 50 000 kronor till 550 000 kronor. Överstyrelsen beräknar statens utgifter för ifrågavarande ändamål budgetåren 1951/52 och 1952/53 till 485 000 respektive 520 000 kronor och beaktar därvid — förutom det rörliga tilläggets höjning — löneregleringen för samtliga småskollärartjänster och lönegradsuppflyttningen för vissa folkskollärartjänster på grund av utökning till 39 veckor av lästiden vid vederbörande sjukvårdsanstalt.

Departementschefen. Jag finner ej anledning till erinran mot skolöverstyrelsens anslagsberäkning och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.*: Bidrag till avlöning åt lärare för vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 550 000 kronor.

[236] **27. Folkskolor m. m.: Folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränsorter m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1949/50	300 000	333 383
1950/51	300 000	224 639
1951/52	300 000	196 298
1952/53 (statsliggaren s. 650)	300 000	
1953/54 (förslag)	250 000	

Skolöverstyrelsen, som beräknar att anslagsbehovet för närvarande ej överstiger 250 000 kronor, föreslår att anslaget för nästa budgetår minskas med 50 000 kronor. Jag biträder överstyrelsens förslag och hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.*: Folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränsorter m. m. för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 250 000 kronor.

[237] **28. Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	700 000	680 844
1951/52	750 000	747 810
1952/53 (statsliggaren s. 651)	650 000	
1953/54 (förslag)	1 215 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 490 000 kronor till 1 140 000 kronor. Överstyrelsen framhåller, att vissa inadvertenser synes ha förelegat i tidigare av överstyrelsen inhämtade och lämnade uppgifter beträffande detta anslag. Av vad överstyrelsen nu anför rörande anslagsberäkningen inhämtas bland annat följande.

Statsverkets utgifter för ifrågavarande ändamål beräknades av överstyrelsen för budgetåren 1950/51 och 1951/52 till respektive 820 000 och 720 000 kronor. Senare har dessa utgifter visat sig uppgå till respektive 990 000 och 890 000 kronor, varvid hänsyn tagits till rörliga tilläggets höjning från och med 1952. Statens utgifter för budgetåret 1952/53 beräknas av överstyrelsen komma att uppgå till omkring 1 020 000 kronor. Vid denna beräkning har hänsyn tagits — förutom till rörliga tillägget — till att samtliga tjänster, som innehas av ordinarie föreståndarinnor, uppflyttats två lönegrader i jämförelse med föregående budgetår. På grundval av dessa beräkningar kan kostnaden för slutreglering av statsbidraget för budgetåret 1952/53 beräknas till 219 000 kronor och under budgetåret 1953/54 utgående förskott å statsbidrag beräknas till 918 000 kronor. För budgetåret 1953/54 synes anslaget således böra uppföras med $(219\,000 + 918\,000 =) 1\,137\,000$ kronor eller avrundat 1 140 000 kronor.

Statskontoret finner ej anledning till erinran mot att anslaget för nästa budgetår uppföres med 1 140 000 kronor.

Departementschefen. Mot skolöverstyrelsens förslag till medelsanvisning för nästa budgetår synes i och för sig intet vara att erinra. Emellertid har i detta förslag ej kunnat beaktas den av 1952 års riksdag (höstsessionen) i anledning av propositionen nr 241 beslutade löneregleringen för biträdande föreståndarinnor, vikarier för föreståndarinnor och vikarier för biträdande föreståndarinnor. Genom denna lönereglering har även nu angivna befattningshavare uppflyttats två lönegrader. Utöver den av överstyrelsen föreslagna anslagshöjningen med 490 000 kronor bör på grund av sistnämnda lönereglering beräknas en ytterligare ökning av anslaget med 75 000 kronor. Anslaget torde alltså för nästa budgetår böra uppföras med 1 215 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 1 215 000 kronor.

[238] **29. Folkskolor m. m. Bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	2 250 000	2 040 263
1952/53 (statsliggaren s. 651)	2 250 000	
1953/54 (förslag)	2 500 000	

Skolöverstyrelsen föreslår att anslaget höjes med 250 000 kronor. Överstyrelsen räknar härvid med att totalkostnaderna för inackorderingsverksamheten under redovisningsåret 1952/53 kommer att uppgå till omkring 3 135 000 kronor mot 2 820 000 kronor under sistförflutna redovisningsår. Då statsbidraget normalt utgår med åttio procent av kostnaderna under närmast föregående redovisningsår, beräknar överstyrelsen medelsbehovet för budgetåret 1953/54 till i avrundat tal 2 500 000 kronor.

Departementschefen. Jag ansluter mig till skolöverstyrelsens förslag om en höjning av anslaget för nästa budgetår med 250 000 kronor till 2 500 000 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 2 500 000 kronor.

[239] **30. Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	13 000 000	14 607 726
1951/52	15 000 000	17 230 620
1952/53 (statsliggaren s. 652)	18 000 000	
1953/54 (förslag)	21 000 000	

Gällande bestämmelser angående statsbidrag till kostnaderna för anordnande av skolskjutsar åt skolpliktiga barn återfinnes i kungörelsen 1947: 346 (ändrad 1949: 394). Av bestämmelserna må här återges följande.

Ifrågavarande statsbidrag utgår, då genom anordnande av skolskjuts besparingar i det allmännas utgifter för skolväsendet i övrigt uppstår. Statsbidrag må även utgå, då medelst skolskjuts undervisning kan beredas barn i skola av högre form än den, som de annars skulle tillhöra, eller eljest förbättring av skolväsendet kan ernås, allt under förutsättning att den skolorganisation, som föranleder skjutsanordningen, provas lämplig och befinnes icke medföra oskäligen kostnader för statsverket, att skolvägens längd gör skolskjuts erforderlig samt att skolförbättringen icke kan på annat sätt åstadkommas med lägre kostnader. Statsbidrag må jämväl utgå, där endast lång eller besvärlig skolväg åberopas som skäl. För att möjlig-

göra hänvisning av lärjungar i sjunde eller högre klass från skola av lägre form till skola av högre form utgår under vissa förutsättningar statsbidrag till självskjuts, d. v. s. skjuts med fordon som framföres av lärjunge själv. Enligt av skolöverstyrelsen den 1 mars 1950 utfärdade anvisningar rörande skolskjutsar bör statsbidrag till självskjuts endast förekomma, om väglängden överstiger 4 kilometer. Annan skjutsanordning än självskjuts benämnes egentlig skolskjuts. Sådan skjuts kan utföras av särskild entreprenör eller av skoldistriktet självt med fordon, varöver distriktet förfogar. Enligt nämnda anvisningar bör för statsbidrag till egentlig skolskjuts skolvägen i normala fall utgöra minst 3 kilometer för barn i klasserna 1—3 och minst 4 kilometer för barn i högre klasser.

Statsbidraget utgår med 80 procent av skoldistriktets styrkta verkliga kostnader för skjutsarna eller, om kostnaderna överstiger vad som kan anses skäligt, av den kostnadssumma, för vilken skjutsningen skäligen bort kunna anordnas. Vid självskjuts beräknas kostnaden, varå statsbidrag må utgå, per dag och lärjunge till 50 öre vid längre skolväg än 7 kilometer och eljest till 40 öre. Beslut i ärende angående statsbidrag meddelas av vederbörande folkskolinsektör.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 3 miljoner kronor. Överstyrelsen framhåller, att den fortgående centraliseringen och rationaliseringen inom folkskoleväsendet medför inrättande av ett betydande antal nya skolskjutsar samt att även fortsatt stegring av skjutspriserna bidrar till en ökning av kostnaderna för skjutsverksamheten. Överstyrelsen beräknar totalkostnaderna för ändamålet under redovisningsåret 1952/53 till omkring 26 450 000 kronor.

Statens sakrevision har i skrivelse den 5 september 1952 redogjort för resultatet av en av revisionen verkställd granskning av skolskjutsverksamheten och därvid tillika framlagt vissa förslag beträffande ifrågavarande statsbidrag. Av sakrevisionens framställning inhämtas bland annat följande.

Med hänsyn till den avsevärda stegringen av medelsanvisningen och medelsåtgången för ändamålet (budgetåret 1933/34 150 000 respektive 109 709 kronor och budgetåret 1950/51 13 000 000 respektive 14 607 726 kronor) har sakrevisionen funnit erforderligt att närmare granska användningen av utgående statsbidrag samt de grunder, efter vilka medelsbehovet prövas från fall till fall. Sedan sakrevisionen till en början verkställt granskning inom tre godtyckligt valda inspektionsområden och därefter till skolöverstyrelsen framfört vissa synpunkter på behovsbedömning och möjligheter till kostnadsbesparing på området, har skolöverstyrelsen år 1950 utfärdat nya anvisningar rörande handläggningen av skolskjutsärenden. Sakrevisionens fortsatta granskning har omfattat samtliga inspektionsområden och avslutats under år 1952.

Sakrevisionen redogör därefter för vissa åtgärder, som befunnits kunna vidtagas i besparingssyfte. Sakrevisionen pekar på att skjutspriserna nästan undantagslöst blir fördelaktigare, om skolskjutsarna kan utföras med anlitande av ordinarie trafikmedel, vilket i många fall visat sig möjligt genom måttliga justeringar i skolschema och tidtabeller. Det stora flertalet

skolskjutsar utföres emellertid allttjämt med förhyrd bil, varvid skjutsersättningen bestämmes genom anbudsförfarande. Sakrevisionen meddelar, att betydande prisnedsättningar kunnat ernås genom förhandlingar med skjutsentreprenörer, och framhåller vidare, att ett verkningfullt korrektiv mot oskäliga ersättningsanspråk ligger i skoldistriktets möjlighet att utföra skolskjuts i egen regi med distriktet tillhörigt motorfordon.

Det ekonomiska slutresultatet av granskningen utvisar för samtliga inspektionsområden en årlig besparing av i det allra närmaste 550 000 kronor till följd av redan genomförda åtgärder. Sedan förutsatta ytterligare besparingsåtgärder vidtagits torde den totala besparingen kunna beräknas överstiga 600 000 kronor per år.

Mot bakgrunden av de vid granskningen vunna erfarenheterna uppställer sakrevisionen frågan, huruvida nu gällande bestämmelser i ämnet är i behov av ändring i ett eller annat avseende.

Vad först gäller behovsbedömningen har denna numera i betydande grad förenhetligats och torde enligt sakrevisionens uppfattning på det hela taget väl motsvara kraven på en god skälighetsbedömning. I ett avseende anser dock revisionen en något längre gående differentiering påkallad, nämligen i fråga om elever i folkskolans sjunde och högre klasser, beträffande vilka skolvägens minimilängd utan olägenhet torde kunna ökas från 4 till 5 kilometer för att skolskjuts skall få anordnas med statsbidrag. I detta sammanhang har sakrevisionen övervägt frågan, huruvida nu gällande bestämmelser om ersättning för självskjuts lämpligen borde utsträckas att gälla även elever i lägre än sjunde klass. Enligt sakrevisionens mening talar dock främst ekonomiska skäl mot en sådan utvidgning.

Beträffande statsbidraget, som nu utgår med 80 procent av de verkliga respektive skäliga kostnaderna för skjutsningen, anför sakrevisionen, att erfarenheterna av granskningen tydligt ger vid handen, att den återhållande effekt, som avsetts genom att låta kommunen bära viss andel av de totala kostnaderna, för närvarande i många fall uteblir. Den rationellaste anordningen skulle utan tvivel vara att låta kostnaderna med lika delar falla på staten och kommunen, vilket skulle innebära en återgång till de före år 1935 gällande bestämmelserna. Då detta numera svårigen lär kunna genomföras, vill sakrevisionen endast föreslå viss nedsättning av statsbidragsandelen. En lämplig avvägning synes sakrevisionen vara, att statsbidraget för skolskjutsanordningar begränsas till två tredjedelar av skoldistriktets verkliga respektive skäliga kostnad för skjutsningen. Beträffande särskilt skattetyngda kommuner torde det kunna anses motiverat, att efter Kungl. Maj:ts beprövande och där särskilda skäl föreligger statsbidrag medgives med intill högst 75 procent av kostnaden. En dylik utformning av statsbidragsvillkoren är enligt sakrevisionens mening ägnad att skapa betingelser för en ökad ekonomisering vid handläggningen av dessa frågor.

Departementschefen. Sakrevisionens förslag till ändringar i bestämmelserna rörande skolskjutsverksamheten innebär dels att statsbidraget, vilket sedan budgetåret 1935/36 utgår med 80 procent av skoldistriktens kostnader, skulle sänkas till två tredjedelar, i särskilda fall tre fjärdedelar av kostnaderna, dels att för statsbidrag till skolskjuts för elever i folksko-

lans sjunde eller högre klasser skolvägens minimilängd skulle ökas från 4 till 5 kilometer.

Vad då först gäller det av sakrevisionen väckta förslaget till en minskning av statens andel i kostnaderna för skolskjutsverksamheten, vill jag erinra om att allmänna statsbidragsutredningen i ett nyligen avgivet betänkande (SOU 1952: 44) i samband med framläggande av förslag rörande ett allmänt statsbidrag till kommunerna ifrågasatt indragning av det speciella bidraget till anordnande av skolskjutsar. Jag erinrar vidare om att jag tillkallat särskilda sakkunniga för omprövning av vissa statsbidrag på folkskoleväsendets område, nämligen statsbidragen till vissa byggnadsarbeten, till tjänstebostäder och till anordnande av skolmåltider. Jämväl vid denna översyn torde spørgsmålet om kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna — även från rent principiella synpunkter — komma i förgrunden. Med hänsyn härtill kan jag ej förorda att nu, innan i varje fall på folkskoleväsendets område några allmänna riktlinjer fastställts för statsbidragssystemets ändamålsenliga utformning för skilda slag av statsbidrag, frågan om en annan avvägning av statens bidrag till kommunernas kostnader för skolskjutsverksamheten överhuvud tages upp till övervägande av statsmakterna.

Vad därefter angår frågan om den minimilängd av skolvägen, som skall fordras för statsbidrag till skolskjuts för elever i sjunde och högre klass, får jag framhålla, att minimilängden ej är fixerad i statsbidragsförfattningen. Denna anger härvidlag endast vissa grundsatser medan frågan om en mera preciserad minimilängd av skolvägen såsom villkor för erhållande av statsbidrag överlämnats åt den allmänna tillämpningen. Skolöverstyrelsen har i särskilda anvisningar givit rekommendationer i detta hänseende. Med hänsyn härtill torde det närmast få ankomma på överstyrelsen att med anledning av vad sakrevisionen anfört och med beaktande av författningens bestämmelser härutinnan taga ifrågavarande spörsmål under övervägande. I detta sammanhang torde lämpligen även böra undersökas möjligheterna av att i form av anvisningar eller på annat lämpligt sätt till framtida iakttagande rekommendera de inom ramen av nu gällande bestämmelser möjliga besparingsåtgärder, för vilka sakrevisionen redogjort i sin framställning.

Under hänvisning till vad jag nu anfört, utgår jag från oförändrade statsbidragsgrunder vid anslagsberäkningen för nästa budgetår. Jag biträder därvid skolöverstyrelsens förslag om en uppräknig av anslaget med 3 miljoner kronor till 21 miljoner kronor. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 21 000 000 kronor.

[240] **31. Folkskolor m. m.: Bidrag till kostnaderna för tillhållande av fria läroböcker m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	6 650 000	6 546 099
1952/53 (statsliggaren s. 652)	8 300 000	
1953/54 (förslag)	8 840 000	

Enligt beslut av 1952 års riksdag har ifrågavarande statsbidrag från och med den 1 juli 1952 höjts från tio till tolv kronor per år och lärjunge.

Skolöverstyrelsen hemställer om en höjning av anslaget med 2 745 000 kronor. Överstyrelsen beräknar därvid en automatisk höjning med 540 000 kronor på grund av ökning av antalet skolpliktiga lärjungar. Vidare förnyar överstyrelsen sin för innevarande budgetår gjorda hemställan om höjning av statsbidragsbeloppet till 15 kronor per år och lärjunge. Kostnaden för en sådan höjning av statsbidragsbeloppet beräknar överstyrelsen till 2 205 000 kronor för nästa budgetår.

Departementschefen. Då frågan om statsbidragsbeloppets storlek prövats av 1952 års riksdag och bidraget därvid höjts med två kronor till tolv kronor, kan jag ej ansluta mig till överstyrelsens förslag, att bidragsbeloppet nu skulle ytterligare höjas. Jag räknar för nästa budgetår följaktligen endast med automatisk utgiftsstegring till följd av ökat lärjungeantal. Denna stegring bör, såsom överstyrelsen föreslagit, beräknas till 540 000 kronor, varför anslaget torde böra uppföras med 8 840 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till kostnaderna för tillhållande av fria läroböcker m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 8 840 000 kronor.

[241] **32. Folkskolor m. m.: Bidrag till vissa byggnadsarbeten.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	34 000 000	24 557 103
1951/52	34 000 000	35 510 844
1952/53 (statsliggaren s. 652)	50 000 000	
1953/54 (förslag)	53 000 000	

Från detta anslag avföres statsbidrag, som utgår dels jämlikt kungörelsen 1945:882 angående statsbidrag till byggnadsarbeten för folkskoleväsendet, dels enligt kungörelsen 1948:438 angående statsbidrag till provisoriska skolbyggnader för folkskoleväsendet.

Storleken av statsbidraget jämlikt kungörelsen 1945:882 bestämmes — med hänsynstagande till skoldistriktets ekonomiska bärkraft — till belopp, motsvarande viss procent av det s. k. bidragsunderlaget. Till bidragsunder-

laget må hänföras bland annat kostnad för den första uppsättningen inventarier till klassrum. Denna kostnad får därvid beräknas till högst 1 000 kronor per klassrum.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 42 miljoner kronor. Vidare hemställer överstyrelsen, att den kostnad för den första uppsättningen inventarier i klassrum, som må inräknas i bidragsunderlaget enligt kungörelsen 1945: 882, från och med nästa budgetår höjes från högst 1 000 till högst 2 000 kronor. Av vad överstyrelsen anfört inhämtas bland annat följande.

Hos Kungl. Maj:t och överstyrelsen förelåg omkring den 15 juli 1952 ansökningar om statsbidrag till byggnadsarbeten, för vilka kostnaderna kan uppskattas till sammanlagt omkring 390 miljoner kronor, varav 190 miljoner kronor för sådana byggnadsdelar, som på grund av den strängt begränsade byggnadsverksamheten icke fått komma till utförande samtidigt med byggnadsföretagen i övrigt. Före den 1 juli 1953 beräknas inkomma ytterligare statsbidragsansökningar, avseende färdigplanerade företag för en kostnad av omkring 185 miljoner kronor. Med anledning av inkomna ansökningar om prövning av lokalbehovet har överstyrelsen förklarat sådant behov föreligga respektive folkskolinspektörerna i sina yttranden över av överstyrelsen ännu icke färdigbehandlade ansökningar räknat med ett behov, motsvarande en sammanlagd kostnad av omkring 340 miljoner kronor.

De sammanlagda kostnaderna för skolbyggnadsföretag, för vilka ännu icke beviljats vare sig statsbidrag eller byggnadstillstånd men beträffande vilka utredningsarbetet fortskridit så långt, att lokalbehovet varit eller nu är föremål för överstyrelsens prövning, kan således uppskattas till $(390 + 185 + 340 =) 915$ miljoner kronor.

Vid ställningstagande till frågan om den omfattning, i vilken folkskolans byggnadsverksamhet bör bedrivas under kalenderåret 1953, måste i första hand hänsyn tagas till de byggnadsföretag, som representerar de förut angivna kostnaderna av 390 och 185 miljoner kronor, alltså sammanlagt 575 miljoner kronor. Av olika anledningar torde det icke vara möjligt att under kalenderåret 1953 genomföra ett byggnadsprogram av denna omfattning. Som underlag för beräkningen av anslagsbehovet för budgetåret 1953/54 för ifrågavarande ändamål räknar överstyrelsen med att under nämnda kalenderår får igångsättas företag för en sammanlagd kostnad av omkring 335 miljoner kronor.

Vad angår dels uppförandet av provisoriska skollokaler (kungörelsen 1948: 438), dels folkskolans icke statsbidragsberättigade byggnadsarbeten (reparations- och underhållsarbeten) anser sig överstyrelsen med ledning av tidigare erfarenhet böra för kalenderåret 1953 räkna med en sammanlagd kostnad av omkring 15 miljoner kronor. Av denna kostnad kommer endast en obetydlig del att påverka anslagsbehovet för budgetåret 1953/54.

För folkskoleväsendets skolbyggnadsverksamhet under kalenderåret 1953 finner överstyrelsen sålunda nödvändigt att räkna med en total kostnad av omkring 350 miljoner kronor, varav ett belopp av 335 miljoner kronor skulle komma att påverka anslagsbehovet för budgetåret 1953/54.

Vid beräkningen av anslagsbehovet för budgetåret 1953/54 utgår över-

styrelsen liksom tidigare från att hälften av de beviljade statsbidragen utanordnas under det budgetår, som börjar den 1 juli det kalenderår, under vilket byggnadsarbetena i respektive fall påbörjats, samt att en fjärdedel utbetalas under det närmast följande budgetåret och den sista fjärdedelen under det därpå följande budgetåret. De statsbidrag, som enligt denna beräkning skulle belasta anslaget för budgetåret 1953/54, gäller således företag, som igångsatts under kalenderåren 1951/53. Överstyrelsen räknar med att statsbidragen till dessa företag genomsnittligt motsvarar omkring 40 procent av byggnadskostnaderna.

För de ytterligare statsbidrag, som kan komma att beviljas för utförda byggnadsföretag, räknar överstyrelsen för budgetåret 1953/54 med ett medelsbehov av 2 miljoner kronor.

Då kostnadsramen i fråga om statsbidragsberättigade skolbyggnadsföretag var 93 miljoner kronor år 1951 och utgör 137 miljoner kronor år 1952 samt, därest överstyrelsens förslag vinner beaktande, kommer att uppgå till 335 miljoner kronor år 1953, skulle alltså medelsbehovet för budgetåret 1953/54 kunna beräknas till $\frac{40}{100} \left(\frac{93\,000\,000}{4} + \frac{137\,000\,000}{4} + \frac{335\,000\,000}{2} \right) + 2\,000\,000$ eller 92 000 000 kronor.

Beträffande förslaget att höja den vid beräkning av bidragsunderlag enligt kungörelsen 1945: 882 nu till 1 000 kronor per klassrum maximerade kostnaden för den första uppsättningen inventarier, erinrar överstyrelsen om att maximeringen tillkom på överstyrelsens förslag i samband med riksdagsbehandlingen av 1945 års folkskolesakkunnigas betänkande och förslag angående statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet (se propositionen 1945: 367 s. 44). Överstyrelsen uppskattade därvid de sammanlagda kostnaderna för här avsedda inventarier (skolbänkar, kateder och orgel) till 1 200—1 500 kronor, beroende på antalet skolbänkar, som erfordrades. Enligt av överstyrelsen inhämtade upplysningar kan de nuvarande anskaffningskostnaderna för dylik inventarieuppsättning uppskattas till 2 400—3 000 kronor, vilket innebär en fördubbling av kostnaderna sedan år 1945. Det synes överstyrelsen motiverat, att maximeringen av den statsbidragsberättigade inventariiekostnaden nu anpassas efter det ändrade prisläget. Överstyrelsen föreslår därför, att maximibeloppet höjes till 2 000 kronor. Ändringen synes böra träda i kraft den 1 juli 1953. Någon nämnvärd inverkan av densamma på medelsbehovet för budgetåret 1953/54 är icke att förutse.

Departementschefen. Skolöverstyrelsen har under återopande av det avsevärda byggnadsbehov, som föreligger inom folkskoleväsendet, för kalenderåret 1953 räknat med en väsentlig höjning av byggnadskvoten för folkskolelokaler. Frågan om byggnadskvotens storlek har i annat sammanhang denna dag berörts av chefen för finansdepartementet. Vid bedömande av den antagliga belastningen å förevarande anslag under nästa budgetår utgår jag från att endast en förhållandevis obetydlig ökning av investeringsbeloppet till folkskolebyggen blir möjlig under år 1953. Med beaktande av de olika på medelsåtgången inverkan omständigheterna anser jag mig böra

föreslå, att anslaget för nästa budgetår höjes med 3 miljoner kronor till 53 miljoner kronor.

Med hänsyn till att grunderna för ifrågavarande statsbidrag för närvarande är föremål för omprövning av särskilda sakkunniga kan jag ej tillstyrka, att någon ändring i statsbidragsgrunderna nu vidtages. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till vissa byggnadsarbeten* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 53 000 000 kronor.

[242] **33. Folkskolor m. m.: Bidrag till vissa fullbordade byggnadsarbeten.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	2 200 000	2 321 744
1951/52	2 500 000	3 087 652
1952/53 (statsliggaren s. 653)	2 500 000	
1953/54 (förslag)	2 800 000	

Enligt kungörelsen 1945: 882 angående statsbidrag till byggnadsarbeten för folkskoleväsendet äger motsvarande bestämmelser i den äldre kungörelsen i ämnet, 1936: 45, alltjämt i huvudsak tillämpning beträffande byggnadsarbeten, till vilka Kungl. Maj:t beviljat statsbidrag före den 1 januari 1946. Dock har vissa övergångsbestämmelser tillskapats, möjliggörande bland annat viss omprövning av förut fattade beslut med tillämpning av de nya, genom kungörelsen 1945: 882 fastställda grunderna. De bidrag till byggnadsarbeten, som utgår enligt bestämmelserna i 1936 års kungörelse, avföres från här ifrågavarande anslag.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 300 000 kronor. Enligt överstyrelsens uppgift utgör de från och med redovisningsåret 1951/52 utgående årsbidragen omkring 2 650 000 kronor. Då årsbidrag får beräknas börja utgå inom de närmaste åren för ett antal delvis betydande byggnadsföretag, anser överstyrelsen en medelsanvisning av åtminstone 2 800 000 kronor erforderlig. Den höga anslagsbelastningen under sistförflutna budgetår torde bero på eftersläpningar beträffande utbetalningen av bidrag.

Departementschefen. Jag biträder skolöverstyrelsens förslag om en höjning av anslaget med 300 000 kronor till 2 800 000 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till vissa fullbordade byggnadsarbeten* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 2 800 000 kronor.

[243] **34. Folkskolor m. m.: Byggnadsbidrag för vissa äldre undervisningslokaler.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	700 000	818 628
1951/52	600 000	818 658
1952/53 (statsliggaren s. 653)	600 000	
1953/54 (förslag)	600 000	

Skolöverstyrelsen föreslår oförändrat anslag för nästa budgetår.

Departementschefen. Såsom jag beträffande detta anslag framhållit i 1952 års åttonde huvudtitel (s. 335) borde rätteligen medelsbehovet successivt minska allteftersom bidragstiden för respektive lokalårgångar utlöper. Med hänsyn till anslagsbelastningen under sistförflutna budgetår torde anslaget emellertid böra uppföras med oförändrat belopp även för nästa budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Byggnadsbidrag för vissa äldre undervisningslokaler* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 600 000 kronor.

[244] **35. Folkskolor m. m.: Hyresbidrag för undervisningslokaler m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1949/50	625 000	658 198
1950/51	800 000	555 736
1951/52	850 000	1 138 292
1952/53 (statsliggaren s. 653)	900 000	
1953/54 (förslag)	1 200 000	

För undervisningslokaler och lokaler för barnbispisning, som förhyres av skoldistrikt, äger distriktet åtnjuta årligt hyresbidrag med hälften av den erlagda hyran (i förekommande fall jämkad till enligt ortens pris skäligt belopp), under förutsättning att inspektören godkänt lokalerna för ändamålet. Enligt beslut av 1952 års riksdag gäller från och med innevarande budgetår rätten till hyresbidrag även beträffande lokaler, som — ehuru de ej äro avsedda och icke heller före upplåtelsen har använts för folkskolan eller annan skolform, för vilken vederbörande kommun har att tillhandahålla lokaler — av kommunen upplåtes till undervisnings- och bispisningslokaler för folkskolan. Såsom hyra betraktas därvid det hyresvärde, som skoldistriktet uppger. Om statsbidrag utgått till iordningställande eller eljest för anskaffande av sådan kommunen tillhörig lokal, skall hyresbidraget jämkas till vad som med hänsyn därtill anses skäligt.

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en höjning av anslaget med 300 000 kronor till 1 200 000 kronor. Överstyrelsen upplyser, att skoldistriktet för innevarande redovisningsår beräknat totalkostnaderna för

ifrågavarande ändamål till 2 585 000 kronor, varvid beaktats den av 1952 års riksdag beslutade utvidgningen av bidragsrätten. Då det synes sannolikt, att vid beräkningen i en del fall medtagits kostnader, för vilka statsbidrag ej kommer att utgå, finner överstyrelsen emellertid en reducering av totalkostnaderna till 2 400 000 kronor motiverad. Statsbidragsutgiften för innevarande budgetår utgör enligt denna beräkning 1 200 000 kronor. Då det med hänsyn till den rådande bristen på skollokaler kan förutsättas, att sådana lokaler kommer att förhyras i minst samma omfattning under redovisningsåret 1953/54, beräknar överstyrelsen medelsbehovet för nästa budgetår till minst 1 200 000 kronor.

Departementschefen. Jag finner ej anledning till erinran mot skolöverstyrelsens beräkning av det erforderliga anslaget för nästa budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Hyresbidrag för undervisningslokaler m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 1 200 000 kronor.

[245] **36. Folkskolor m. m.: Bidrag till undervisningsmateriel.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	2 900 000	2 622 447
1951/52	2 900 000	2 631 615
1952/53 (statsliggaren s. 653)	2 900 000	
1953/54 (förslag)	2 900 000	

Skolöverstyrelsen hemställer om en höjning av anslaget med 440 000 kronor. Därvid beräknar överstyrelsen i första hand en automatisk höjning med 80 000 kronor på grund av ökning av antalet läraravdelningar. Vidare förnyar överstyrelsen sitt förslag från föregående år, att statsbidragsbeloppen, nu 60, 110, 160 och 200 kronor per avdelning av respektive Aa-, B1b-, B2- och B3-D-typ, med hänsyn till prisstegringar höjes till respektive 70, 125, 180 och 225 kronor. För en sådan höjning beräknar överstyrelsen ett ytterligare medelsbehov av 360 000 kronor för nästa budgetår.

Statskontoret anser, att frågan om en uppräknings av statsbidragsbeloppen för närvarande icke bör upptagas till prövning. Med hänsyn härtill och med beaktande av såväl anslagsbelastningen under budgetåret 1951/52 som den beräknade ökningen av antalet läraravdelningar föreslår statskontoret, att medelsanvisningen under anslaget begränsas till 2 800 000 kronor.

Departementschefen. Jag finner mig icke kunna för närvarande förorda någon uppräknings av de nu utgående statsbidragsbeloppen. Ej heller anser jag tillräckliga skäl föreligga för att nu företaga ändring i någon riktning beträffande medelsanvisningens storlek. Anslaget torde alltså böra upp-

föras med oförändrat belopp för nästa budgetår. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till undervisningsmateriel* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 2 900 000 kronor.

[246] **37. Folkskolor m. m.: Byggnadsbidrag till tjänstebostäder.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	2 500 000	2 237 364
1951/52	3 500 000	2 701 798
1952/53 (statsliggaren s. 653)	4 800 000	
1953/54 (förslag)	4 800 000	

Enligt kungörelsen 1946: 887, som gäller sedan budgetåret 1947/48, utgår ifrågavarande byggnadsbidrag till skoldistrikt vid nybyggnad av tjänstebostad och vid inredande av tjänstebostad i inköpt eller annorledes förvärvad byggnad samt vid om- eller tillbyggnad eller mera omfattande ändringsarbeten å vid kungörelsens ikraftträdande befintlig tjänstebostad. Enligt beslut av 1952 års riksdag har byggnadsbidragen till nybyggd eller nyinredd tjänstebostad höjts från 12 000 till 18 000 kronor för tjänstebostad för ordinarie folkskollärare och från 8 000 till 12 000 kronor för tjänstebostad för annan lärare. Liksom tidigare gäller den begränsningen, att statsbidraget icke må överstiga 40 procent av byggnadskostnaderna. De höjda beloppen äger tillämpning beträffande byggnadsbidrag, som utgår enligt av Kungl. Maj:t efter den 1 januari 1951 meddelade beslut. Byggnadsbidrag till om- eller tillbyggnad och till ändringsarbeten utgår med 25 procent av för varje särskilt fall med hänsyn till de beräknade kostnaderna fastställt belopp. Utbetalning av byggnadsbidrag sker först sedan byggnadsarbetet utförts och avsynats samt godkänts. Under innevarande budgetår må Kungl. Maj:t bevilja byggnadsbidrag med tillhoppa högst 5 500 000 kronor.

Skolöverstyrelsen föreslår oförändrat anslag för nästa budgetår. På grund av avsevärda eftersläpningar i fråga om utbetalningen av beviljade byggnadsbidrag torde anslaget för nästa budgetår enligt överstyrelsens bedömande huvudsakligen komma att belastas av de under budgetåret 1951/52 beviljade byggnadsbidragen. Summan av de sistnämnda beräknar överstyrelsen till omkring 4 820 000 kronor, varav omkring 4 200 000 kronor belöper på bidrag till nyanskaffning av tjänstebostäder. Överstyrelsen hemställer vidare, att maximisumman av byggnadsbidrag, som må beviljas under nästa budgetår, ej bestämmas till lägre belopp än 6 000 000 kronor. Överstyrelsen åberopar därvid, att de ändrade bidragsgrunderna i fråga om nyanskaffning av tjänstebostäder innebär en höjning av dessa bidrag med 50 procent samt att till följd av byggnadskostnadernas stegring även bidragen till förbättringsarbeten utvisar en stark ökning. Överstyrelsen framhåller som en angelägenhet av största vikt, att den statsunderstödda

byggnadsverksamheten i fråga om folkskolans tjänstebostäder kan fortgå i minst samma omfattning som tidigare avsetts.

Departementschefen. I enlighet med skolöverstyrelsens beräkning torde anslaget för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp. Jag biträder också överstyrelsens förslag, att maximibeloppet av byggnadsbidrag, som Kungl. Maj:t må bevilja, för nästa budgetår höjes från 5 500 000 kronor till 6 000 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) medgiva, att under budgetåret 1953/54 må beviljas byggnadsbidrag till tjänstebostäder för folkskolans lärare med tillhopa högst 6 000 000 kronor,

b) till *Folkskolor m. m.: Byggnadsbidrag till tjänstebostäder* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 4 800 000 kronor.

[247] **38. Folkskolor m. m.: Övergångsbidrag till tjänstebostäder.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	250 000	253 590
1952/53 (statsliggaren s. 654)	250 000	
1953/54 (förslag)	225 000	

Förevarande bidrag utgår till skoldistrikt, som under de tjugu åren 1927—1947, vilka närmast föregick ikraftträdandet av nu gällande bidragssystem, verkställt nybyggnad av tjänstebostad eller nedlagt mera avsevärda kostnader på om- eller tillbyggnad av tjänstebostad. Bidraget utgår med visst belopp för varje av byggnadsåtgärderna berörd tjänstebostad, dock endast övergångsvis intill dess 20 år förflutit från det att ifrågavarande byggnadsåtgärder vidtagits.

Skolöverstyrelsen beräknar — med ledning av länsstyrelsernas beslut om övergångsbidrag — en sänkning av anslaget för nästa budgetår med 25 000 kronor till 225 000 kronor.

Departementschefen. Jag ansluter mig till skolöverstyrelsens förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Övergångsbidrag till tjänstebostäder* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 225 000 kronor.

[248] **39. Folkskolor m. m.: Bidrag till Skytteanska skolan i Tärna.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	27 000	28 945
1952/53 (statsliggaren s. 654)	39 000	
1953/54 (förslag)	36 500	

Beträffande Skytteanska skolan och statens förhållande till denna torde få hänvisas till den redogörelse, som lämnats i 1952 års åttonde huvudtitel s. 344.

Anslaget disponeras enligt en av Kungl. Maj:t fastställd stat med därtill hörande bestämmelser (statsliggaren s. 654).

Skolöverstyrelsen räknar för nästa budgetår endast med automatiska ändringar i anslagsbehovet, innebärande en minskning av anslaget med 2 900 kronor. Sålunda beräknar överstyrelsen dels bortfall av en engångsanvisning å 3 600 kronor för inköp av viss utrustning och dels till följd av det rörliga tilläggets höjning en ökning å 700 kronor av den nu med 3 300 kronor uppförda utgiftsposten till avlöning av en halvtidsanställd vaktmästare.

Departementschefen. Med hänsyn till de av Kungl. Maj:t den 30 juni 1952 meddelade bestämmelserna angående avlöningsförmåner åt den vid skolan för halvtidstjänstgöring anställde vaktmästaren bör utgiftsposten till dennes avlöning uppräknas med 1 100 kronor till 4 400 kronor, motsvarande i runt tal hälften av lönen i Cg 10 jämte halvt kallortstillägg. Då nyssberörda engångsanvisning å 3 600 kronor bortfaller för nästa budgetår, torde anslaget alltså böra minskas med (3 600 — 1 100 =) 2 500 kronor till 36 500 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till Skytteanska skolan i Tärna* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 36 500 kronor.

[249] **40. Folkskolor m. m.: Anordnande av kombinerad korrespondens- och radioundervisning.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	279 000	131 078
1951/52	436 000	534 220
1952/53 (statsliggaren s. 655)	315 000	
1953/54 (förslag)	400 000	

Ifrågavarande undervisning ombesörjes av Aktiebolaget Radiotjänsts skolradioavdelning i samråd med och under överinseende av skolöverstyrelsen. Ur förevarande reservationsanslag bestrides dels Radiotjänsts utgifter för själva undervisningen och dels telegrafverkets kostnader för radioutsändningarna. Statsbidraget till avlöning av handledare i skolorna för undervisningen har tidigare utgått ur särskilt förslagsanslag men avföres från och med innevarande budgetår från förslagsanslaget till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor.*

Reservationsanslaget för innevarande budgetår är avsett till undervisning i engelska för en första årskurs (klass 5) om cirka 300 avdelningar,

en andra årskurs (klass 6) om cirka 250 avdelningar samt en tredje årskurs (klass 7) om cirka 150 avdelningar. Medelsbehovet har för de olika kurserna beräknats till respektive 154 800, 142 700 och 149 200 kronor, eller för hela undervisningen till sammanlagt 446 700 kronor. Med hänsyn till möjligheten att använda reserverade medel har anslaget för innevarande budgetår uppförts med 315 000 kronor. Kostnaderna för kursbrev m. m. har under budgetåret 1951/52 bestritts av skoldistriktet i fråga om första årskursen. Under innevarande budgetår tillämpas denna anordning för såväl första som andra årskursen.

Skolöverstyrelsen föreslår, efter samråd med skolradiochefen, för nästa budgetår medelsanvisning för anordnande av undervisning i engelska på sätt framgår av följande sammanställning:

1. Första årskurs (klass 5) om cirka 300 avdelningar	156 400
2. Andra årskurs (klass 6) av samma omfattning som nuvarande första årskurs, cirka 300 avdelningar	155 700
3. Tredje årskurs (klass 7) om cirka 150 avdelningar	143 400
	Summa 455 500

Kostnaderna för kursbrev m. m. beräknas för nästa budgetår skola bestridas av skoldistriktet i fråga om alla tre kurserna.

Departementschefen. Den kombinerade korrespondens- och radioundervisningen i engelska för folkskolelever har pågått sedan budgetåret 1945/46. Syftet har varit att undersöka, i vad mån genom denna undervisningsmetod elever i folkskolor, där undervisning i engelska ej förekommer, skulle kunna bibringas grundläggande kunskaper i språket, ägnade att underlätta fortsatta studier för realexamen m. m. Med hänsyn till erfarenheterna av den hittillsvarande verksamheten bör undervisningen fortsättas under nästa läsår. Skolöverstyrelsens förslag beträffande undervisningens omfattning nästa läsår innebär oförändrat antal avdelningar i första och tredje årskurserna samt en ökning med 50 avdelningar i andra årskursen. Ökningen möjliggör, att innevarande läsårs kurs för klass 5, omkring 300 avdelningar, nästa läsår i sin helhet föres vidare till klass 6. Jag biträder detta förslag till omfattning av undervisningen under nästa läsår. Kostnaderna för kursbrev m. m. bör, såsom föreslagits, då helt överföras på skoldistriktet. Jag har heller ingen erinran mot överstyrelsens beräkning av medelsbehovet för nästa budgetår. Med hänsyn till förefintlig reservation på anslaget föreslår jag emellertid, att anslaget höjes med endast 85 000 kronor till 400 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Anordnande av kombinerad korrespondens- och radioundervisning* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kronor.

[250] 41. Nomadskolor: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	523 200	599 920
1952/53 (statsliggaren s. 655)	674 000	
1953/54 (förslag)	817 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 138 700 kronor enligt följande sammanställning:

	Ökning eller minskning
1. Arvoden till skolläkare	+ 400
2. Arvoden till tandläkare	+ 6 800
3. Lönetillägg åt en manlig lärare vid visteskola	+ 504
4. Höjda arvoden åt tillsynsmän	+ 1 300
5. Vikariatsersättningar (för utjämning av slutsumman)	— 104
6. Gratial åt en f. d. nomadlärarinna	+ 1 400
7. En biträdande föreståndarinna vid skolhem (Ce 10)	+ 5 736
8. Kokerskor och biträden vid skolhem	+ 14 500
9. Timpläraryrvoden	+ 3 000
10. Arvoden till städerskor	+ 1 528
11. Två vaktmästare-värmeskötare (Ce 10)	+ 11 136
12. Arvoden till övrig vaktmästarpersonal	— 2 700
13. Rörligt tillägg	+ 95 200
Summa ökning	138 700

Ökningarna under p. 3, 9, 10 och 13 är av automatisk karaktär. Beträffande övriga föreslagna höjningar inhämtas av överstyrelsens framställning bland annat följande:

1. Skolläkares arvode utgår nu med 6 kronor per år och lärjunge. Överstyrelsen upprepar sitt förslag från föregående år om höjning av arvodet till 8 kronor.

2. Överstyrelsen beräknar, att tandläkararvodet efter pågående förhandlingar i ämnet kommer att höjas till 20 kronor per timme, och räknar med en genomsnittlig behandlingstid av två timmar per elev.

4. Överstyrelsen finner det utgående arvodet å 100 kronor årligen till tillsynsman, som ej är ordinarie lärare, uppenbarligen vara för lågt. Överstyrelsen föreslår, i avvaktan på närmare utredning i samband med revision av nomadskolstadgan, en provisorisk höjning av arvodet till 500 kronor. För nästa budgetår kan fyra arvoden beräknas komma att utgå.

6. Under arvodesposten är uppförd en delpost å 400 kronor till gratial åt förra nomadskolläraryrinnan i Jokkmokk-Kvikkjokks skoldistrikt Maja Rassa. Gratialet har utgått med samma belopp alltsedan budgetåret 1924/25. Överstyrelsen föreslår, att beloppet enligt vissa beräkningar höjes till 1 800 kronor.

7. Överstyrelsen föreslår anställande av en extra ordinarie biträdande

föreståndarinna i Ce 10 vid skolhemmet i Tärna, där barnantalet den närmaste tiden kommer att hålla sig omkring 35.

8. Højningen är delvis automatisk till följd av lönereglering för biträdena samt højning av kallortstilläggen. I övrigt motiveras højningen med att ett biträde måste anställas vid skolhemmet i Jänsmässholmen.

11 och 12. Överstyrelsen föreslår anställande av vaktmästare-värmskötare i Ce 10 vid vardera av nomadskolorna i Änge och Gällivare. Centraliseringen av sjunde klassen till dessa skolor medför ökat barnantal och utvidgning av lokalerna med åtföljande behov av nämnda tjänster. Även för vaktmästarpersonalen vid övriga skolor är en löneökning erforderlig. Ökningen för sistnämnda ändamål beräknas till sammanlagt 5 850 kronor men om vaktmästartjänster inrättas vid skolorna i Änge och Gällivare bortfaller därmed arvoden å sammanlagt 8 550 kronor, innebärande en minskning med 2 700 kronor.

Statskontoret finner ej anledning till erinran mot de under p. 3, 8, 9, 10 och 13 föreslagna højningarna. Kostnaden för gratialet åt Maja Rassa (p. 6) bör enligt statskontorets mening överföras till det under tolfte huvudtiteln uppförda anslaget till Diverse pensioner och understöd m. m. Ämbetsverket kan icke förorda inrättande av två extra ordinarie vaktmästartjänster vid skolorna i Änge och Gällivare (p. 11) och tillstyrker vid sådant förhållande att för arvoden till vaktmästarpersonal (p. 12) beräknas en højning med 5 850 kronor. Övriga av skolöverstyrelsen föreslagna højningar förklarar statskontoret sig ej kunna tillstyrka. Beträffande anställande av en biträdande föreståndarinna vid skolhemmet i Tärna (p. 7) åberopar statskontoret därvid, att barnantalet ej nu med säkerhet kan beräknas komma att uppgå till 35. Ämbetsverket framhåller i anslutning därtill, att om framdeles, då barnantalet bättre kan överblickas, det befinnes ofrånkomligt att inrätta en dylik tjänst, framställning torde få göras om tillstånd att överskrida icke-ordinarieposten med erforderligt belopp; alternativt bör då möjligen kunna överflyttas en tjänst från annat skolhem.

Departementschefen. Under ordinarieposten torde böra beräknas en automatisk ökning med 13 900 kronor till följd av den av 1952 års riksdag beslutade löneregleringen för lärarna vid visteskola samt för föreståndarinnorna och biträdande föreståndarinnorna vid nomadskolhemmen.

Arvudet till skolläkare (p. 1) har från och med innevarande budgetår höjts från 5 till 6 kronor per år och lärjunge. En ytterligare højning härav kan jag ej nu tillstyrka. Jag är icke heller för närvarande beredd att taga ställning till frågan om grunderna för beräkning av tandläkararvodena (p. 2). Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att senare meddela bestämmelser härom; i avvaktan därpå beräknar jag ej någon højning av den förslagsvis betecknade delposten till arvoden åt tandläkare. Till lönetilllägg åt ytterligare en manlig lärare vid visteskola (p. 3) bör beräknas 504

kronor. I fråga om arvoden åt vissa tillsynsmän (p. 4) anser jag mig kunna tillstyrka en höjning av årsarvodet från 100 till 250 kronor. För nästa budgetår torde böra beräknas fyra arvoden eller sammanlagt 1 000 kronor, innebärande en ökning med 300 kronor av den för ändamålet nu uppförda delposten. Höjningen av arvodesbeloppet torde böra föranleda ändring i § 38 mom. 2 nomadskolestadgan. Gratialet åt Maja Rassa (p. 6) bör från och med nästa budgetår upptagas under tolfte huvudtiteln's anslag till Diverse pensioner och understöd m. m. Detta medför en minskning av arvodesposten med 400 kronor. Frågan om höjning av gratialet torde Kungl. Maj:t få pröva på föredragning av chefen för civildepartementet i anslutning till sistnämnda anslag. Arvodesposten bör enligt vad jag nu anfört ökas med i runt tal 400 kronor.

Under icke-ordinarieposten beräknar jag en automatisk ökning med 550 kronor till följd av 1952 års riksdags beslut om lönegradsuppflyttning även för vikarier för föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor. Med bifall till överstyrelsens förslag under p. 8, 9 och 10 torde icke-ordinarieposten vidare böra uppräknas med ytterligare sammanlagt 19 000 kronor. Beträffande p. 7 ansluter jag mig till vad statskontoret anfört. Då jag ej kan tillstyrka inrättandet av de ifrågasatta vaktmästare-värme-skötartjänsterna vid skolorna i Änge och Gällivare (p. 11) beräknar jag slutligen under icke-ordinarieposten ett ytterligare medelsbehov av 6 850 kronor till arvoden åt vaktmästarpersonal (p. 12).

Anslagsposten till rörligt tillägg torde böra uppräknas med 102 300 kronor.

Enligt mina nu angivna beräkningar bör anslaget alltså höjas med 143 000 kronor till 817 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för nomadskolorna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	284 900
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	20 100
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, förslagsvis	266 400
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	245 600
Summa kronor	817 000

b) till *Nomadskolor*: Avlöningar för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 817 000 kronor.

[251] 42. Nomadskolor: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	257 200	419 014
1952/53 (statsliggaren s. 656)	354 000	
1953/54 (förslag)	362 800	
<i>Skolöverstyrelsen</i> föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 19 400 kronor enligt följande sammanställning:		
1. Resekostnad för sjukvikarier vid till- och avträdande av tjänst vid nomadskola (nu förslagsvis 500)	+	300
2. Bränsle, lyse och renhållning (nu förslagsvis 90 000)	+	5 000
3. Övriga expenser (nu 30 000)	+	5 000
4. Bidrag till lärjungars resekostnad för inställelse i nomadskola (nu 15 000)	+	1 000
5. Bidrag till anordnande av exkursioner och utflykter (förslag till ny utgiftspost)	+	1 000
6. Hälso- och sjukvård samt tandvård åt lärjungar:		
reseersättning åt skolläkare (nu förslagsvis 700)	+	100
specialsjukvård (nu förslagsvis 3 500)	+	500
tandvård åt lärjungar (nu förslagsvis 8 200)	+	1 300
kostnader i samband med lärjungars resor för erhållande av tandvård (nu förslagsvis 4 000)	+	500
7. Anskaffande av viss utrustning (nu 10 300)	+	4 700
	Summa ökning	19 400

Överstyrelsen åberopar i fråga om posterna 1—4, 6 och 7 stegrade kostnader. Beträffande posten 5 anför överstyrelsen, att undervisningen i nomadkunskap för ett gott resultat fordrar exkursioner och utflykter för studium av terrängtyper, växtsamhällen m. m. samt besök vid renskiljningar; särskilt gäller detta sjunde klassen.

Departementschefen. Jag tillstyrker överstyrelsens förslag beträffande de härförut upptagna posterna 1, 2 och 4, innebärande en ökning med sammanlagt 6 300 kronor. I fråga om posten 3 föreslår jag en höjning med 2 000 kronor. Under posten 6 bör delposten till reseersättning åt skolläkare i enlighet med överstyrelsens förslag uppräknas med 100 kronor. Jag är icke nu beredd att taga ställning till frågan om efter vilka grunder posten till tandvård åt lärjungar, vilken avser tandläkares driftskostnader, bör beräknas. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles bestämma detta. Jag beräknar därför nu ej någon ökning av denna förslagsvis betecknade delpost. Vad slutligen angår delposten till kostnader i samband med lärjungars resor för erhållande av tandvård, bör den höjas med 400 kronor. I övrigt ifrågasätter jag ej någon ändring i medelsanvisningen un-

der förevarande anslag. För nästa budgetår torde anslaget alltså bära höjas med 8 800 kronor till 362 800 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nomadskolor: Omkostnader* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 362 800 kronor.

[252] **43. Nomadskolor: Fortsättningsskolundervisning för nomadbarn.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	38 900	39 504
1951/52	38 900	17 159
1952/53 (statsliggaren s. 657)	38 900	
1953/54 (förslag)	62 000	

Sjunde skolåret har försöksvis införts från och med läsåret 1950/51 i Jämtlands och Västerbottens nomadskoldistrikt samt från och med läsåret 1952/53 i Gällivare och Jukkasjärvi nomadskoldistrikt. För lärjungar, som genomgått sjuårig nomadskola, är fortsättningsskolkursen ettårig, medan den för övriga elever är uppdelad på två årskurser.

Skolöverstyrelsen hemställer om en höjning av anslaget för nästa budgetår med 23 100 kronor. Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

När sjunde skolåret infördes i Jämtlands och Västerbottens nomadskoldistrikt, upptogs i undervisningsplanen för sjunde klassen en s. k. fältstudiekurs i fjällen. Av olika skäl har emellertid överstyrelsen flyttat denna kurs till fortsättningsskolan. Härigenom har bland annat sjunde klassen kunnat erhålla samma lästider som övriga klasser och resekostnaderna för barnen har kunnat nedbringas. När sjunde skolåret från och med innevarande läsår införts även i Gällivare och Jukkasjärvi nomadskoldistrikt, har därför ej beräknats vissa engångskostnader för erforderlig lägerutrustning till nämnda kurs. Dessa kostnader, ungefär 2 500 kronor för vardera kursen, måste i stället för nästa budgetår upptagas under förevarande anslag. Förutom den ettåriga kursen kommer i Gällivare och Jukkasjärvi att pågå en tvåårig kurs för de barn, som haft sexårig skolplikt. Ökade kostnader uppkommer vidare till följd av högre timarvoden och stegrade resekostnader.

Departementschefen. Jag finner ej anledning till erinran mot skolöverstyrelsens anslagsberäkning, enligt vilken anslaget för nästa budgetår bör höjas med 23 100 kronor till 62 000 kronor. Den förhållandevis stora anslagsökningen föranledes — förutom av stegrade löpande kostnader — huvudsakligen av överflyttningen till detta anslag av de nödvändiga engångskostnaderna för lägerutrustning till fältstudiekurserna i Gällivare och Jukkasjärvi nomadskoldistrikt samt av det förhållandet, att i nämnda två distrikt, dit fortsättningsskolundervisningen för de nordliga nomadskol-

distrikten är centraliserad, parallellt måste anordnas dels en ettårskurs för de egna distriktens elever, som genomgått sjuårig nomadskola, och dels en årskurs av den tvååriga fortsättningsskolan för övriga distrikts elever, som genomgått sexårig nomadskola. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nomadskolor: Fortsättningsskolundervisning för nomadbarn* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 62 000 kronor.

[253] 44. **Fortsättningsskolor: Bidrag till avlöning åt lärare.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	5 200 000	5 116 884
1952/53 (statsliggaren s. 657)	4 800 000	
1953/54 (förslag)	4 600 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget sänkes med 200 000 kronor. Överstyrelsen anför, att de ändringar i anslagsbehovet, som kan förutses för nästa budgetår, hänför sig till växlingar i organisationens omfattning och att en viss minskning av fortsättningsskolorganisationen läsåret 1953/54 kan väntas i samband med övergång till åttaårig skolplikt i vissa distrikt.

Departementschefen. I överensstämmelse med överstyrelsens beräkning torde anslaget för nästa budgetår böra sänkas med 200 000 kronor till 4 600 000 kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortsättningsskolor: Bidrag till avlöning åt lärare* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 4 600 000 kronor.

[254] 45. **Fortsättningsskolor: Bidrag till centralisering av fortsättningsskolväsendet.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	600 000	780 440
1951/52	600 000	623 537
1952/53 (statsliggaren s. 658)	725 000	
1953/54 (förslag)	700 000	

Den för innevarande budgetår verkställda uppräknningen av anslaget är föranledd av den av 1952 års riksdag beslutade höjningen från och med innevarande budgetår av statsbidraget per lärjunge för centralisering av fortsättningsskolväsendet från 2 kronor till 2 kronor 50 öre per dag.

Skolöverstyrelsen föreslår en minskning av anslaget med 25 000 kronor. Några andra förändringar i fråga om centraliseringens omfattning än så-

dana, som föranledes av övergång till åttaårig skolplikt, kan enligt överstyrelsen nu ej förutses.

Departementschefen. Jag ansluter mig till överstyrelsens förslag om en sänkning av anslaget för nästa budgetår med 25 000 kronor till 700 000 kronor och hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortsättningsskolor: Bidrag till centralisering av fortsättningsskolväsendet* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 700 000 kronor.

[255] **46. Fortsättningsskolor: Utbildningskurser för lärare.** Detta reservationsanslag är nu uppfört med 30 000 kronor (statsliggaren s. 658). *Skolöverstyrelsen* föreslår för nästa budgetår en höjning med 5 000 kronor och anför därvid i huvudsak följande.

För budgetåret 1953/54 bör i likhet med vad som skett under en följd av år beräknas två utbildningskurser (sommaren 1954). Kostnaden för dessa kurser torde med hänsyn tagen till en höjning av rese- och traktamentsersättningen i enlighet med överstyrelsens förslag beträffande anslaget till kurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter angivas till 50 500 kronor. På grund av förefintlig reservation å anslaget torde anslagsbehovet kunna upptagas med 35 000 kronor.

Departementschefen. För ifrågavarande kurser bör medel anvisas även för nästa budgetår. Jag kan ej biträda skolöverstyrelsens förslag till förmånligare grunder för beräkning av rese- och traktamentsersättning åt kursdeltagare. Jag erinrar härvidlag om den förhöjning av traktamentsersättning åt deltagare i dessa och liknande kurser, som skett från och med innevarande budgetår. Med hänsyn till möjligheten att använda reserverade medel torde en medelsanvisning av 20 000 kronor för nästa budgetår vara tillräcklig. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortsättningsskolor: Utbildningskurser för lärare* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 20 000 kronor.

Högre folkskolor och folkhögskolor.

[256] **47. Högre folkskolor: Understöd.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	1 040 000	1 375 110
1952/53 (statsliggaren s. 659)	700 000	
1953/54 (förslag)	600 000	

Skolöverstyrelsen föreslår sänkning av anslaget för nästa budgetår med 100 000 kronor. Överstyrelsen räknar med att antalet högre folkskolor, som vid början av innevarande budgetår utgjorde 15, till ingången av

budgetåret 1953/54 skall minskas till 8 genom ombildning till kommunala realskolor och i ett fall avveckling på grund av försöksverksamhet med nioårig enhetsskola. Under hänsynstagande till en av 1949 års tjänsteförtekningskommitté träffad överenskommelse rörande lönegradsplaceringen för bland annat rektors- och ämneslärartjänster vid de högre folkskolorna beräknar överstyrelsen statsbidraget till nämnda 8 skolor till 535 000 kronor. Då det ej är uteslutet, att nya högre folkskolor kan komma att upprättas, räknar överstyrelsen med ett anslagsbehov för nästa budgetår av sammanlagt 600 000 kronor. Överstyrelsen föreslår vidare — i likhet med vad överstyrelsen förordat beträffande de högre kommunala skolorna — att frivillig undervisning i gymnastik och idrott i viss begränsad omfattning skall kunna bedrivas vid de högre folkskolorna. Kostnadsökningen för ändamålet skulle enligt överstyrelsen bli relativt obetydlig.

Departementschefen. Under erinran om att 1952 års riksdag (höstsessionen) godkänt den av skolöverstyrelsen omnämnda, i propositionen 1952: 241 upptagna överenskommelsen rörande lönegradsplaceringen för bland annat rektors- och ämneslärartjänsterna vid de högre folkskolorna, ansluter jag mig till överstyrelsens förslag, att anslaget för nästa budgetår minskas med 100 000 kronor till 600 000 kronor. Däremot anser jag mig ej kunna biträda överstyrelsens förslag rörande anordnande av frivillig gymnastikundervisning vid ifrågavarande skolor; jag erinrar härvidlag om mitt ställningstagande till motsvarande förslag under anslagen till bidrag till de högre kommunala skolorna. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Högre folkskolor: Understöd* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 600 000 kronor.

[257] **48. Högre folkskolor: Bidrag till arvoden åt skolläkare m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1949/50	5 000	5 192
1950/51	5 000	4 751
1951/52	5 000	2 517
1952/53 (statsliggaren s. 659)	5 000	
1953/54 (förslag)	5 000	

Gällande bestämmelser angående den statsunderstödda hälsovården vid folk- och småskolor äger motsvarande tillämpning beträffande hälsovården vid högre folkskolor, dock att arvoden och statsbidrag utgår för varje under höstterminen närvarande lärjunge.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 3 000 kronor. Överstyrelsen räknar härvid med samma höjning av skol-sköterskearvodet, som överstyrelsen föreslagit under anslaget till bidrag till hälsovården vid folk- och småskolor.

Departementschefen. Jag räknar ej heller under detta anslag med någon förändring beträffande skolsköterskornas arvoden. Vid oförändrade statsbidragsgrunder kommer den för innevarande budgetår genomförda höjningen av statsbidraget till arvode åt skolläkare samt den från och med år 1952 verkställda regleringen av sköterskearvodena visserligen att påverka anslagsbelastningen för nästa budgetår i höjande riktning, men med hänsyn till den sjunkande belastningen å anslaget under de senast förflutna budgetåren förordar jag, att anslaget för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Högre folkskolor: Bidrag till arvoden åt skolläkare m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 5 000 kronor.

[258] **49. Folkhögskolor: Understöd.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	4 500 000	5 222 884
1952/53 (statsliggaren s. 660)	5 500 000	
1953/54 (förslag)	6 750 000	

Ur detta anslag utgår statsbidrag med 90 procent av löne- och pensionsavgiftskostnaderna för lärarpersonalen vid de statsunderstödda folkhögskolorna. Gällande bestämmelser för nämnda skolor äger från och med innevarande budgetår, med vissa särskilda föreskrifter, tillämpning även på folkliga musikskolan i Arvika. Till understöd åt denna skola har för innevarande budgetår av tekniska skäl uppförts ett särskilt förslagsanslag av 80 000 kronor (statsliggaren s. 708). I propositionen 1952:156 (s. 14) har uttalats, att från och med budgetåret 1953/54 understödet åt musikskolan borde utgå ur här ifrågavarande anslag.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 1 050 000 kronor. Överstyrelsen beräknar därvid för 76 statsbidragsberättigade folkhögskolor samt folkliga musikskolan i Arvika lärarkostnaderna med nuvarande rörligt tillägg till sammanlagt 7 280 000 kronor och statsbidraget alltså till i avrundat tal 6 550 000 kronor.

Departementschefen. Utöver det av skolöverstyrelsen för nästa budgetår beräknade medelsbehovet för understöd åt de statsbidragsberättigade folkhögskolorna — till vilken grupp folkliga musikskolan i Arvika numera hör — torde böra räknas med ytterligare 200 000 kronor för fyra nya folkhögskolor. Anslaget bör alltså höjas med 1 250 000 kronor till 6 750 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkhögskolor: Understöd* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 6 750 000 kronor.

[259] 50. Folkhögskolor: Bidrag till arvoden åt skolläkare.

	Anslag	Nettoutgift
1948/49	15 000	29 664
1949/50	15 000	—
1950/51	15 000	15 435
1951/52	15 000	36 586
1952/53 (statsliggaren s. 661)	15 000	
1953/54 (förslag)	24 500	

Till skolhälsovården vid folkhögskolorna utgår nu statsbidrag endast i form av bidrag till arvode åt skolläkare. Enligt beslut av 1952 års riksdag har det årliga bidraget från och med innevarande budgetår höjts från 3 kronor till 3 kronor 60 öre för varje elev. Såsom bidragsvillkor gäller bland annat, att arvodet utgår med minst sistnämnda belopp. Statsbidraget utbetalas i efterskott för arbetsår.

Skolöverstyrelsen beräknar för nästa budgetår vid oförändrade statsbidragsgrunder en automatisk ökning av anslaget med 9 500 kronor. Emellertid föreslår överstyrelsen, att anslaget höjes med 45 000 kronor. Av detta belopp avses 25 000 kronor till en höjning av statsbidraget till skolläkararvode från 3 kronor 60 öre till 4 kronor per elev och år, under förutsättning att läkararvode uppgår till 6 kronor, samt 20 000 kronor till avlöande med statsmedel av deltidsanställda skolsköterskor med ett arvode av 5 kronor 50 öre per timme. Överstyrelsen — som i sina anslagsäskanden för de senaste budgetåren framlagt förslag av i huvudsak nu angiven innebörd — framhåller ånyo, att skolhälsovården vid folkhögskolorna icke erhållit önskvärd omfattning. En av de sannolika orsakerna härtill är enligt överstyrelsen, att i regel endast minimiarvode erbjudits läkarna samt att statsbidragskungörelsen ej förutsätter, att skolsköterskor skall vara anställda. Detta har medfört, att läkare ofta ej velat söka dessa skolläkarbefattningar.

Departementschefen. Skolöverstyrelsens förslag till åtgärder i syfte att öka omfattningen av skolhälsovården vid folkhögskolorna har varit föremål för statsmakternas överväganden vid tidigare budgetbehandlings (jfr åttonde huvudtiteln 1951 s. 339 och 1952 s. 357). Minimiarvode åt skolläkare och statsbidraget till sådant arvode har från och med innevarande budgetår höjts från 3 kronor till 3 kronor 60 öre per elev och år. Jag anser mig ej nu kunna tillstyrka någon ytterligare höjning av detta belopp. Ehuru det givetvis från olika synpunkter är önskvärt, att skolhälsovården vid folkhögskolorna når en större omfattning, är jag dock ej heller beredd att för närvarande biträda överstyrelsens förslag beträffande anställande av med statsmedel avlönade skolsköterskor vid dessa skolor.

För nästa budgetår räknar jag alltså endast med den automatiska ökning

av medelsbehovet, som följer av statsbidragsbeloppets höjning och av ett ökat antal skolor och elever. Enligt vad jag inhämtat beror den förhållandevis höga anslagsbelastningen under det sistförflutna budgetåret till dels på eftersläpning i statsbidragsrekvisitionerna. Jag ansluter mig till överstyrelsens beräkning av den automatiska anslagsökningen för nästa budgetår. Anslaget torde alltså böra höjas med 9 500 kronor till 24 500 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkhögskolor: Bidrag till arvoden åt skolläkare* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 24 500 kronor.

[260] **51. Folkhögskolor: Förberedande samhällsvetenskapliga kurser.** Detta reservationsanslag är nu uppfört med 46 500 kronor (statsliggaren s. 661). I enlighet med förslag av skolöverstyrelsen torde anslaget för nästa budgetår böra upptagas med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkhögskolor: Förberedande samhällsvetenskapliga kurser* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 46 500 kronor.

[261] **52. Folkhögskolor: Studiebidrag och stipendier åt elever.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	2 200 000	2 561 684
1952/53 (statsliggaren s. 662)	2 600 000	
1953/54 (förslag)	2 900 000	

Detta förslagsanslag har nu rubriken Folkhögskolor: Stipendier åt elever. Å riksstaten är därjämte för innevarande budgetår uppfört ett särskilt förslagsanslag av 14 000 kronor till stipendier åt elever vid folkliga musikskolan i Arvika (statsliggaren s. 709). Som tidigare nämnts tillhör denna skola numera de enligt generella regler statsbidragsberättigade folkhögskolorna.

I skrivelse 1952:432 har riksdagen anmält sitt beslut i anledning av propositionen 1952:220 angående studiehjälpsverksamheten vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter. Beslutet innebär med avseende å folkhögskolorna, att de nuvarande behovsprövade stipendierna (maximalt 105, i vissa fall 125 kronor per månad) från och med budgetåret 1953/54 skall ersättas med ett studiehjälpsystem av huvudsakligen följande innebörd. Elev må kunna erhålla dels utan behovsprövning *studiebidrag* till inackordering med 30 kronor, i vissa fall 50 kronor per kursmånad, dels ock efter behovsprövning *stipendium* å högst 75 kronor per kursmånad. Till inackorderad elev med stipendium må därjämte för läsår utgå *resebidrag* till fyra enkla resor hemorten—skolorn med belopp, varmed rese-

kostnaden överstiger 15 kronor per resa, dock högst med sammanlagt 100 kronor. Kostnaderna för en sålunda utformad studiehjälp till elever vid folkhögskolorna har i propositionen, under förutsättning att det nya systemet hade tillämpats under budgetåret 1952/53, beräknats till 2 900 000 kronor.

Skolöverstyrelsen föreslår, under återopande av kostnadsberäkningen i nyssberörda proposition, höjning av anslaget med 300 000 kronor till 2 900 000 kronor.

Svenska föreningen Nordens centralstyrelse hemställer, att för nästa budgetår måtte liksom för det innevarande ur förevarande anslag få utgå stipendier åt sammanlagt högst 30 svenska elever vid folkhögskolor i Danmark, Finland, Norge och Island, vilka genomgått en årskurs vid svensk folkhögskola, samt åt sammanlagt högst 100 elever från nämnda länder för genomgående av kurser vid svenska folkhögskolor.

Departementschefen. Förevarande förslagsanslag bör för nästa budgetår erhålla härförut angiven ny rubrik. Vad beträffar anslagets storlek är visserligen beräkningen av det i den föregående redogörelsen angivna beloppet av 2 900 000 kronor grundad på antalet skolor och elever under innevarande budgetår, men i avvaktan på närmare erfarenheter i fråga om den ökning i medelsåtgången, som det nya studiehjälpssystemet kommer att medföra, synes beräkningen kunna godtagas även för nästa budgetår. Anslaget torde alltså böra höjas med 300 000 kronor till 2 900 000 kronor. Sedvanligt utbyte av elever mellan de nordiska folkhögskolorna torde få äga rum enligt Kungl. Maj:ts bestämmande framdeles. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkhögskolor: Studiebidrag och stipendier åt elever* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 2 900 000 kronor.

[262] **53. Folkhögskolor: Understöd för utbildning av lärare.** Detta reservationsanslag har sedan budgetåret 1950/51 uppförts med 14 500 kronor (statsliggaren s. 662). Anslaget disponeras på sätt som angivits under denna anslagsrubrik i 1952 års åttonde huvudtitel (s. 360). I överensstämmelse med förslag av skolöverstyrelsen torde anslaget för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkhögskolor: Understöd för utbildning av lärare* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 14 500 kronor.

Abnormundervisningen.

Innan jag övergår till behandlingen av de olika anslagen under denna huvudrubrik, vill jag erinra om att från och med den 1 juli 1953 benämningen »dövstumskolor» skall utbytas mot benämningen »skolor för döva» och motsvarande ändring ske även i fråga om andra officiella benämningar, vari ordet »dövstum» ingår [se propositionen 1952:103 s. 8 o. f., SU 139 p. 1:o), Rskr 287]. Med hänsyn härtill har jag funnit det lämpligt att redan i detta sammanhang upptaga de av denna ändring berörda anslagen under rubriker, som anpassats efter de nya benämningarna, och även i övrigt vid anslagsbehandlingen använda den nya terminologien. Ändringen är av helt formell art och torde alltså i fråga om de nya anslagsrubrikerna ej få anses innebära, att anslag med den äldre benämningen med utgången av innevarande budgetår avföres ur riksstaten och ersättes av ett i egentlig bemärkelse nytt anslag. Särskilt torde detta få beaktas vid tillämpning av kungörelsen 1940:695 med vissa bestämmelser angående bokföring av utgifter å riksstatsanslag.

[263] **54. Läroanstalter för blinda: Avlöningar.** Detta förslagsanslag är för innevarande budgetår uppfört med 797 000 kronor (statsliggaren s. 662). Då beredningen av frågan om anslagsbehovet för nästa budgetår ännu ej är avslutad, bör anslaget i riksstatsförslaget uppföras med preliminärt beräknat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1953/54 till *Läroanstalter för blinda: Avlöningar* beräkna ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor.

[264] **55. Läroanstalter för blinda: Omkostnader.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	259 300	275 587
1952/53 (statsliggaren s. 664)	308 600	
1953/54 (förslag)	301 900	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med i runt tal 11 200 kronor enligt följande sammanställning:

	Ökning eller minskning
1. Sjukvård m. m. åt personal (nu förslagsvis 500)	+ 100
2. Bränsle, lyse och vatten (nu förslagsvis 69 000)	+ 5 500
3. Övriga expenser (nu 37 900)	+ 7 600
4. Undervisnings- och arbetsmateriel (nu förslagsvis 20 000) ..	+ 4 200

5. Beklädnad för elever vid institutet och förskolan å Tomteboda (nu förslagsvis 29 000)	+	3 500
6. Utrustningsbidrag till avgående elever (nu förslagsvis 18 650)	—	2 150
7. Sjukvård åt elever (nu förslagsvis 8 200)	+	100
8. Utackorderingsbidrag till elever vid hantverksskolan i Kristinehamn (nu förslagsvis 42 000)	—	6 000
9. Utgifter för från institutet och förskolan å Tomteboda till hantverksskolan i Kristinehamn dimmitterade elever (nu förslagsvis 22 000)	—	7 000
10. Fickpengar åt elever (ny anslagspost)	+	5 300
Summa ökning		11 150

De under p. 1, 2 och 7 föreslagna höjningarna liksom den under p. 8 föreslagna minskningen är av automatisk karaktär. Beträffande övriga föreslagna ändringar i anslaget inhämtas av överstyrelsens framställning bland annat följande.

3. För Tomtebodainstitutet beräknas en höjning med 2 600 kronor, särskilt för modernare utrustning i dagrummen. För Kristinehamnsskolan (nu 6 000 kronor, varav 1 000 kronor utgör engångsanvisning för inköp av skolbord m. m.) beräknas de löpande utgifterna till 5 500 kronor; därutöver beräknas för inköp av vissa inventarier för läkarrum och dagrum 1 500 kronor samt för anordnande av lokaltelefonanläggning 4 000 kronor.

4. För Tomtebodainstitutet (nu 16 700 kronor, varav 3 000 kronor utgör engångsanvisning) beräknar överstyrelsen en minskning med 2 100 kronor. Beträffande Kristinehamnsskolan till vilken för närvarande icke utgår några medel från denna anslagspost, tillstyrker överstyrelsen 800 kronor för inköp av ett förvaringsskåp. För Växjöskolan beräknas bland annat 4 000 kronor för inköp av diktafon, två skrivmaskiner, bord och stolar i syfte att möjliggöra utvidgning av undervisningen i maskinskrivning efter diktafon samt 1 000 kronor för inköp av radiogrammofon.

5. Överstyrelsen räknar med en från 220 till 250 kronor ökad genomsnittskostnad per elev.

6. För Kristinehamnsskolan beräknas bidrag till fullständig utrustning för 7 elever, som skall utöva yrket i hemmet, med 1 000 kronor per elev samt vidare bidrag till 5 elever, som skall inplaceras i industrier, med 300 kronor per elev. För Växjöskolan beräknas bidrag till 10 elever med 800 kronor per elev.

9. Ur denna post bestrides kostnader för inackordering och kläder för sådana elever vid Tomtebodainstitutet, som erhåller yrkesutbildning vid Kristinehamnsskolan. Inackorderingskostnaderna per elev beräknas för nästa budgetår efter 8 kronor 50 öre för dag.

10. I avvaktan på statsmakternas beslut i fråga om folkpensionernas borttagande för anstaltsvårdade och därmed sammanhängande frågor om fickpengar föreslår överstyrelsen, att eleverna vid blindskolorna erhåller fickpengar med 15 kronor per månad för elev i fortsättningsskola, samt, för eleverna vid Tomtebodainstitutet, med 1 krona per vecka för elev, som fyllt 10 år, och med 50 öre per vecka för elev under 10 år.

Departementschefen. I överensstämmelse med skolöverstyrelsens förslag torde anslagsposten till sjukvård m. m. åt personal, delposten till bränsle etc. och delposten till sjukvård åt elever böra uppräknas med respektive 100, 5 500 och 100 kronor. Delposten till övriga expenser torde i första hand minskas med den engångsanvisning å 1 000 kronor, som för innevarande år beräknats vid Kristinehamnsskolan. Emellertid räknar jag för nästa budgetår med en engångsanvisning å 4 000 kronor, varav 2 500 kronor vid Tomtebodainstitutet för anskaffande av inventarier till dagrum och 1 500 kronor vid Kristinehamnsskolan till inköp av inventarier till läkarrum och dagrum. Detta föranleder en ökning av medelsanvisningen till övriga expenser med 3 000 kronor. I fråga om delposten till undervisnings- och arbetsmateriel räknar jag å ena sidan med bortfall av en engångsanvisning å 3 000 kronor för innevarande budgetår vid Tomtebodainstitutet och å andra sidan med en engångsanvisning för nästa budgetår å 4 800 kronor, varav 800 kronor vid Kristinehamnsskolan för inköp av ett förvaringsskåp och 4 000 kronor vid Växjöskolan för anskaffande av utrustning till undervisning i maskinskrivning efter diktafon, vilket allt föranleder en ökning av delposten med 1 800 kronor. Beträffande överstyrelsens förslag till anslagsminskning torde delposten till utackorderingsbidrag i enlighet med förslaget böra minskas med 6 000 kronor. I fråga om delposten till utrustningsbidrag kan jag ej tillstyrka högre bidrag till elev, som skall utöva yrket i hemmet, än vad som beräknats för innevarande budgetår, nämligen 800 kronor. Att elev, som inplaceras i industriarbete, erhåller ett lägre bidrag, av överstyrelsen beräknat till 300 kronor, finner jag naturligt. Med hänsyn till vad jag nu anfört torde minskningen av delposten till utrustningsbidrag böra beräknas till 3 550 kronor. Beträffande delposten till utgifter för dimitterade elever räknar jag med en inackorderingskostnad av 8 kronor per elev och dag, varför delposten torde böra minskas med 7 700 kronor.

Då jag ej kan biträda överstyrelsens förslag om ökade medel till bekläd-
nad av elever och ej heller är beredd att nu tillstyrka framställningen om medelsanvisning till fickpengar åt eleverna, torde vid bifall till vad jag föreslagit anslaget för nästa budgetår böra minskas med 6 750 kronor till 301 850 kronor eller i avrundat tal 301 900 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Läroanstalter för blindas Omkostnader* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 301 900 kronor.

[265] **56. Vårdanstalten i Lund för blindas med komplicerat lyte: Avlöningar.** Detta förslagsanslag är nu uppfört med 509 000 kronor (statsliggaren s. 666). Beredningen av frågan om medelsbehovet för nästa budgetår har ännu icke slutförts, varför anslaget i riksstatsförslaget bör upp-

föras med preliminärt beräknat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1953/54 till *Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Avlöningar* beräkna ett förslagsanslag av 590 000 kronor.

[266] 57. **Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Omkostnader.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	133 500	160 534
1952/53 (statsliggaren s. 667)	173 600	
1953/54 (förslag)	192 600	

Skolöverstyrelsen föreslår höjning av anslaget för nästa budgetår med 36 900 kronor på sätt framgår av följande sammanställning, som även upptager av *statskontoret* föreslagna belopp.

1952/53	Skolöverstyrelsens förslag	Statskontorets förslag
<i>Utgifter:</i>		
1. Sjukvård m. m. åt personal, <i>förslagsvis</i>	500	+ 500
2. a. Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	45 000	+ 7 000
b. Övriga expenser	29 000	+ 6 000
3. Övriga utgifter:		
a. Undervisnings- och arbetsmateriel, <i>förslagsvis</i> . .	16 000	
b. Kosthåll, <i>förslagsvis</i>	112 500	+ 15 800
c. Beklädnad för elever, <i>förslagsvis</i>	26 000	+ 8 000
d. Sjukvård åt elever, <i>förslagsvis</i>	6 500	+ 2 000
e. Tandvård åt elever, <i>förslagsvis</i>	2 400	+ 600
f. Skyddsbeklädnad, <i>förslagsvis</i>	1 700	
Summa utgifter	239 600	+ 39 900
<i>Särskilda uppbördsmedel:</i>		
I. Ersättning för värme, elektrisk ström, städning, tvätt, skyddsbeklädnad m. m.	8 000	
II. Försäljning av slöjdalster	18 000	
III. Kstersättning	40 000	+ 3 000
Summa inkomster	66 000	+ 3 000
Nettoutgift	173 600	+ 36 900

Av handlingarna inhämtas bland annat följande.

3. b och III. *Överstyrelsen* beräknar nettoutgiften för elevernas kost till 85 300 kronor. Då inkomstposten av kstersättning bör höjas till 43 000

kronor, erfordras under utgiftsposten (85 300 + 43 000) 128 300 kronor. *Statskontoret* tillstyrker en höjning av utgiftsposten till 125 000 kronor för att den förbättring av koststandarden, som skolan erhöll läsåret 1951/52, skall kunna bibehållas. Enligt ämbetsverkets mening bör inkomstposten ej upptagas till lägre belopp än 45 000 kronor (den verkliga inkomsten uppgick budgetåret 1951/52 till 44 289 kronor).

3. c. *Överstyrelsen* anför att delposten till beklädnad är anmärkningsvärt låg; särskilt skyddslingarna i arbetshemmet och skolan har behov av bättre klädstandard. *Överstyrelsen* finner skäligt, att för skyddsling på vårdhemmet beräknas 125 kronor och för skyddsling på skol- och arbetshemmen 230 kronor. *Statskontoret* föreslår oförändrad medelsanvisning med hänsyn till att prisnivån på beklädnadsartiklar ej undergått någon nämnvärd förändring sedan 1 juli 1951.

3. d. och e. För höjningen av sjukvårdskostnaderna åberopar *överstyrelsen* höjda läkemedelskostnader och ökat behov av medicinsk behandling. Ökningen av tandvårdskostnaderna motiveras av överstyrelsen med prisstegringar å materiel samt väntad höjning av tandsköterskearvodet. *Statskontoret* föreslår oförändrad medelsanvisning, enär den sammanlagda belastningen å dessa delposter budgetåret 1951/52 uppgått till 5 765 kronor.

Departementschefen. För sjukvård m. m. åt personal samt bränsle etc. beräknar jag höjning med respektive 500 och 10 000 kronor. Delposten till övriga expenser bör uppräknas med 1 000 kronor. En höjning av delposten till kosthåll med det av statskontoret föreslagna beloppet, 12 500 kronor, finner jag skälig. Skolöverstyrelsens förslag till höjning av delposterna till elevernas beklädnad och sjukvård anser jag mig ej kunna biträda. Jag är icke nu beredd att taga ställning till frågan om efter vilka grunder posten till tandvård åt elever bör beräknas. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles bestämma detta. Jag beräknar därför icke nu någon ökning av denna förslagsvis betecknade post. Då beträffande inkomsterna av kostersättning en ökning kan beräknas med 5 000 kronor, torde anslaget vid bifall till vad jag nu föreslagit böra höjas med 19 000 kronor till 192 600 kronor.

I detta sammanhang ber jag att få anmäla en framställning av *byggnadsstyrelsen* om rätt att för bestridande av kostnaderna för oljeeldningsinstallation vid ifrågavarande vårdanstalt disponera 41 000 kronor ur anstaltens omkostnadsanslag. Byggnadsstyrelsen upplyser, att tre värmepannor vid anstaltens pannanläggning måste utbytas på grund av skador under sistförflutna bränslesäsong, och föreslår nu, att i samband med pannbytet de nya pannorna samt den kvarvarande högtrycksångpannan utrustas med oljeeldningsaggregat. Kostnaden härför, inberäknat viss elinstallation, beräknas till omkring 41 000 kronor. Övergång till oljeeldning medför enligt gjorda beräkningar en årlig besparing på cirka 9 000 kronor, vartill kommer att värmeskötaren därigenom frigöres för vissa reparationsarbeten, som annars måste utföras av utomstående arbetskraft. Jag föreslår att, om riksdagen ej riktar någon erinran däremot, det för ändamålet erforderliga be-

loppet av 41 000 kronor får belasta den för innevarande budgetår å anstaltens omkostnadsstat uppförda delposten till bränsle etc.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Omkostnader* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 192 600 kronor.

[267] **58. Skrivmaskiner åt avgående blindskolelever.** Detta reservationsanslag är nu uppfört med 16 600 kronor (statsliggaren s. 667). *Skolöverstyrelsen* föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 700 kronor till 17 300 kronor. Överstyrelsen beräknar till kontorsmaskiner för Tomtebodainstitutet (10 elever) 3 850 kronor samt till kontors- och punkt-skriftsmaskiner för skolorna i Kristinehamn (15 elever) och Växjö (7 elever) respektive 9 150 och 4 270 kronor.

Departementschefen. Jag har ingen erinran mot skolöverstyrelsens beräkning av medelsbehovet för nästa budgetår. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skrivmaskiner åt avgående blindskolelever* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 17 300 kronor.

[268] **59. Resor för blindskolelever jämte åtföljande vårdare.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	23 000	30 004
1952/53 (statsliggaren s. 668)	27 000	
1953/54 (förslag)	30 000	

I enlighet med förslag av skolöverstyrelsen torde detta förslagsanslag med hänsyn till belastningen under sistförflutna budgetår och den förutsebara belastningen under nästkommande budgetår böra höjas med 3 000 kronor till 30 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resor för blindskolelever jämte åtföljande vårdare* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 30 000 kronor.

[269] **60. Arvoden åt blivande blindlärare.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	8 000	10 202
1952/53 (statsliggaren s. 668)	3 800	
1953/54 (förslag)	15 400	

Enligt gällande bestämmelser må lärare, som vid Tomtebodainstitutet genomgår utbildning till lärare vid blindskolorna, tilldelas arvode å 10 908 kronor för läsår. Lärarinna, som vid institutet genomgår utbildning till lärarinna vid vårdanstalten i Lund, må tilldelas arvode å 4 512 kronor, beräknat för en vårtermin. De angivna arvodesbeloppen har fastställts av Kungl. Maj:t den 30 juni 1952. Innevarande budgetårs förslagsanslag, som är beräknat med utgångspunkt i tidigare gällande arvodesbelopp, avses till arvode åt en blivande lärarinna vid vårdanstalten.

Skolöverstyrelsen räknar för nästa budgetår med utbildning av en lärare för blindskolorna och en lärarinna för vårdanstalten. Överstyrelsen beräknar medelsbehovet till $(10\,900 + 4\,800 =) 15\,700$ kronor.

Departementschefen. Jag har icke någon erinran mot skolöverstyrelsens förslag beträffande omfattningen av blindlärarutbildningen under nästa budgetår. Med utgångspunkt i nu gällande arvodesbelopp torde anslaget dock böra höjas med 11 600 kronor till 15 400 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Arvoden åt blivande blindlärare* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 15 400 kronor.

[270] **61. Tryckning av blindskrifter.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	13 000	7 569
1952/53 (statsliggaren s. 669)	17 000	
1953/54 (förslag)	20 000	

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en höjning av anslaget med 5 000 kronor och åberopar därvid ökade löneutgifter och höjda papperspriser. Överstyrelsen framhåller angelägenheten av att verksamheten upprätthålles i minst samma omfattning som hittills. Enligt uppgift från rektor vid Tomtebodainstitutet har en å anslaget vid utgången av budgetåret 1951/52 förefintlig reservation förbrukats under sommaren 1952.

Statskontoret, som erinrar att priset på papper nedgått under den senaste tiden, vill icke motsätta sig, att anslaget för nästa budgetår uppräknas med 3 000 kronor till 20 000 kronor.

Departementschefen. Jag finner mig ej kunna förorda höjning av anslaget i vidare mån än statskontoret tillstyrkt. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tryckning av blindskrifter* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 20 000 kronor.

[271] 62. **Bidrag till anskaffande av böcker åt blinda.** Till detta ändamål föreslår skolöverstyrelsen för nästa budgetår ett reservationsanslag av 10 000 kronor.

Av överstyrelsens framställning inhämtas huvudsakligen följande.

De blindas förenings bibliotek fungerar som lånecentral för hela landets blinda. Biblioteket omfattar cirka 3 000 arbeten, av vilka flertalet är kopierade för hand medelst punktskriftmaskin. Därutöver finnes ett fåtal böcker (bibel, psalmbok, läroböcker för folkskolestadiet och några andra), som tryckts av Tomtebodas blindinstituts blindskriftstryckeri. Dupletter saknas så gott som fullständigt. Bokbeståndet är till stor del föråldrat; sedan 1892, då biblioteket grundades, har någon egentlig gallring icke företagits. Som en följd av bibliotekets begränsade ekonomiska resurser har vidare bokbeståndets sammansättning kommit att bli påfallande ensidig. Böcker i naturvetenskapliga ämnen saknas t. ex. nästan helt, och inom skönlitteraturen finnas stora luckor beträffande både äldre och nyare litteratur. Nyanskaffningen uppgår för närvarande till 40 à 50 arbeten per år, motsvarande cirka 250 volymer.

Styrelsen över De blindas förening u. p. a. anhåller för nästa budgetår om ett statsbidrag av 10 000 kronor till föreningens biblioteksverksamhet. Därigenom skulle möjliggöras en ökning av nyförvärven till biblioteket med 25 arbeten till en beräknad kostnad av 400 kronor per arbete. Styrelsen anför, att i största möjliga utsträckning blinda och andra partiellt arbetsföra användes för överförande av böckerna till blindskrift, varigenom verksamheten kan fylla ytterligare en social funktion. Styrelsen framhåller vidare, att de årliga statsanslagen till folkbiblioteksverksamheten icke på något sätt kommer de blinda till godo, enär de blinda är helt hänvisade till föreningens bibliotek.

Skolöverstyrelsen upplyser, att överstyrelsen med hänsyn till det stora behovet av ökad tillgång till litteratur för blinda den 22 januari 1952 uppdragit åt undervisningsrådet Hildur Nygren att verkställa en utredning i frågan. I avvaktan på utredningsresultatet bör enligt överstyrelsens mening likväl de mest trängande behoven tillgodoses. En utökning av bokanskaffningen till de blindas förenings bibliotek på det sätt, föreningens styrelse föreslagit, synes därvid särskilt angelägen.

Statskontoret erinrar om att staten genom särskilt anslag (jämför närmast föregående anslagspunkt) årligen bekostar tryckning av böcker för de blinda skolbarnen. Enligt ämbetsverkets mening vore det givetvis av värde, om såväl skön- som facklitteratur i större omfattning än vad som nu är fallet kunde göras tillgänglig för de blinda. Enligt vad ämbetsverket under hand inhämtat, tager den av skolöverstyrelsen föranstaltade utredningen sikte på de möjligheter, som numera står till buds att på andra vägar än genom tryckning av blindskrifter ge de blinda ökad tillgång till litteraturen. Statskontoret anser sig därför i avvaktan på resultatet av denna utredning böra förorda, att den nu föreliggande framställningen icke föranleder någon åtgärd.

Departementschefen. Av den lämnade redogörelsen framgår, att bokbeståndet vid de blindas förenings bibliotek till stor del är föråldrat och

påfallande ensidigt sammansatt samt att till följd av begränsade ekonomiska resurser endast en förhållandevis mycket ringa del av den nyutkommande litteraturen blir tillgänglig för de blinda. Med hänsyn härtill och då bokens värde som bildningsmedel och förmedlare av kontakt med omvärlden är särskilt påtagligt när det gäller de blinda, är det sålunda en angelägen åtgärd att vidga de blindas tillgång till modernare litteratur och till ett litteratururval, som är anpassat också efter vad som i nutiden är aktuellt på skilda områden. Den ifrågavarande biblioteksverksamheten finansieras för närvarande endast med enskilda fond- och gåvomedel. Mot ett statligt bidrag till verksamheten i nuvarande läge har statskontoret rest invändningar under åberopande av den av skolöverstyrelsen igångsatta utredningen rörande möjligheterna att öka tillgången till litteratur för de blinda. Enligt vad jag inhämtat tager denna utredning sikte på bland annat möjligheterna att genom bandinspelning eller liknande metod åstadkomma »den talande boken». Oavsett de ytterligare möjligheter till framställning av böcker för blinda, som genom en dylik anordning må kunna komma att skapas, anser jag likväl motiverat, att staten nu lämnar ett bidrag till den uppenbart angelägna förbättringen av bokbeståndet vid ifrågavarande bibliotek. Bidraget synes i enlighet med skolöverstyrelsens förslag böra bestämmas till 10 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av överstyrelsen meddela närmare bestämmelser rörande anslaget disposition. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till anskaffande av böcker åt blinda* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 kronor.

[272] **63. Skolor för döva: Avlöningar.** Detta förslagsanslag är nu uppfört med 2 754 000 kronor (statsliggaren s. 669). Då beredningen av frågan om medelsbehovet för nästa budgetår ännu ej är avslutad, bör anslaget i riksstatsförslaget upptagas med preliminärt beräknat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1953/54 till *Skolor för döva: Avlöningar* beräkna ett förslagsanslag av 3 400 000 kronor.

[273] **64. Skolor för döva: Omkostnader.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	1 059 000	1 131 097
1952/53 (statsliggaren s. 672)	1 234 000	
1953/54 (förslag)	1 349 300	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med i runt tal 201 000 kronor enligt följande sammanställning, som också upptager av statskontoret tillstyrkta höjningar.

	Nu anvisat belopp	För budgetåret 1953/54 föreslagen ökning eller minskning	
		skolöverstyrelsen	statskontoret
<i>Utgifter:</i>			
1. Sjukvård m. m. åt personal, <i>förslagsvis</i>	8 150	+ 4 200	+ 4 200
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	7 000		
3. Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	209 900	+ 28 200	+ 28 200
4. Övriga expenser	20 500	+ 3 950	+ 2 500
5. Undervisnings- och arbetsmateriel, <i>förslagsvis</i> ..	66 100	+ 5 700	of.
6. Inventarier och maskiner, <i>förslagsvis</i>	31 000	+ 17 000	+ 6 000
7. Tvätt och renhållning, <i>förslagsvis</i>	27 100	+ 15 700	+ 12 200
8. Sjukvård åt elever och skyddslingar, <i>förslagsvis</i>	22 400	+ 2 600	+ 2 600
9. Tandvård åt elever och skyddslingar, <i>förslagsvis</i>	9 300	+ 6 350	
10. Bad åt elever och skyddslingar, <i>förslagsvis</i>	5 100	+ 2 500	+ 1 000
11. Kosthåll, <i>förslagsvis</i>	463 500		
12. Utackordering av elever, <i>förslagsvis</i>	314 800	+ 33 700	+ 33 700
13. Beklädnad för elever och skyddslingar, <i>förslagsvis</i>	174 800	+ 36 000	of.
14. Fickpengar åt elever och skyddslingar (nu flitpengar åt fortsättningsskolelever och skyddslingar), <i>förslagsvis</i>	26 400	+ 27 000	
15. Parkers underhåll	2 500	+ 2 600	+ 500
16. Bibliotek	2 200		
17. Livränta åt förra ägarinnan av Broby gård	2 000		
18. Omkostnader för förskolan i Boden		+ 27 000	—
Summa	1 392 750	+ 203 200	
<i>Inkomster:</i>			
a. Ersättning för värme och lyse i tjänstebostäder ..	13 500		
b. Ersättning för tvätt åt personal	2 150		
c. Ersättning för kost åt personal	75 000		
d. Från fortsättningsskolan i Vänersborg försålda arbeten	45 000		
e. Från fortsättningsskolan i Växjö försålda arbeten	5 000		
f. Nettoinkomst från lantbruket och trädgården vid lantbruksskolan å Broby	3 500		
g. Från distriktsskolan i Härnösand försålda produkter	600		
h. Från distriktsskolan i Lund försålda produkter ..	2 000		
i. Från skol- och arbetshemmet å Mogård försålda produkter	12 000	+ 2 500	—
Summa	158 750	+ 2 500	
Nettoutgift	1 234 000	+ 200 700	

Av handlingarna i ärendet inhämtas beträffande härefter angivna utgiftsposter bland annat följande.

4. *Överstyrelsen* beräknar till följd av ökade tryckningskostnader och telefonavgifter förstärkning av anslagsmedlen vid skolorna å Broby och Manilla, i Härnösand, Lund, Vänersborg och Växjö. *Statskontorets* förslag innebär en något mer än 10-procentig höjning av delposten.

5. Förutom till täckande av återopade prisstegringar avses den av *överstyrelsen* föreslagna höjningen huvudsakligen till följande utgiftsändamål: Broby: materiel åt folkhögskolekursen och sommarkursen för vissa fortsättningskolpliktiga döva; Härnösand: batterikostnader för hörselträningsapparater; Manilla: kostnader för undervisningsmateriel; Örebro: materiel för skolköksundervisningen. *Statskontoret* finner ej tillräckliga skäl föreligga för en höjning av anslagsposten.

6. Den av *överstyrelsen* föreslagna höjningen hänför sig bland annat till helt eller delvis utanför ramen av nuvarande anslagsmedel fallande kostnader för anskaffande av följande inventarier och maskiner: universalmaskin för undervisning i slöjd och smide vid Brobyskolan, kombinerad trä- och metallsvarv vid skolan i Lund, nya möbler och dylikt för dagrum m. m. vid Manillaskolan, kontorsmaskiner, verktyg m. m. vid Vänersborgsskolan samt lysämnesrör till arbetssalarna vid Växjöskolan. *Statskontorets* förslag innebär en 20-procentig höjning av delposten.

7. *Överstyrelsen* anför, att en ökning med 9 300 kronor erfordras med hänsyn till att Vänersborgsskolans tvättstuga nedlagts och skolans tvätt nu utföres vid Restads sjukhus; beträffande avlöningsanslaget medför denna omläggning en viss kostnadsminskning. Återstoden av den begärda höjningen, 6 400 kronor, avses till ökade medel för samtliga skolor på grund av prisstegringar och, beträffande Vänersborgsskolan, även ökade lokalutrymmen.

9. *Överstyrelsen* beräknar, att ersättningen för tandläkarnas driftkostnader kommer att höjas till 7 kronor 50 öre per timme. *Statskontoret* förslår oförändrat belopp i avvaktan på resultatet av vissa förhandlingar.

10. *Överstyrelsen* återopar ökat behov av simundervisning samt höjda badpriser. Höjningen avses för skolorna å Manilla, i Vänersborg, Växjö och Örebro.

12. *Överstyrelsen* beräknar för skolorna i Lund och Örebro inackorderingskostnaden till 175 kronor per elev och månad. Vidare beräknas under denna post medel för utackordering av de tolv fortsättningsskolelever från Vänersborgsskolan, som försöksvis skall utbildas vid verkstadsskolor i Göteborg (jfr propositionen 1952: 103 s. 28). *Överstyrelsen* för yrkesutbildning har ställt i utsikt, att bostad för dessa skall beredas vid flygmekanikerskolan i Mölndal. Om det ej kan ordnas utan eleverna måste inackorderas i enskilda hem, torde inackorderingskostnaden böra beräknas något högre än i Lund och Örebro, förslagsvis till 200 kronor per månad. *Överstyrelsen* räknar av försiktighetsskäl med detta belopp, alltså för 12 elever 24 000 kronor.

13. Nuvarande anslagsmedel utgör genomsnittligt 230 kronor per elev. *Överstyrelsen* anser skäligt, att 300 kronor per elev beräknas för de manliga fortsättningsskoleleverna och för skyddslingarna i skol- och arbetshemmet å Mogård. För de kvinnliga fortsättningsskoleleverna, som själva syr sina kläder, och för eleverna i barndomsskolorna beräknar *överstyrelsen* ett genomsnittsbelopp av 250 kronor per elev. *Statskontoret* finner med hänsyn till tendenserna på textilmarknaden någon ökning av anslagsmedlen ej böra ske.

14. Fortsättningsskolelev samt skyddsling vid skol- och arbetshemmet å Mogård må för närvarande tilldelas flitpengar med högst 15 kronor per månad. *Överstyrelsen* föreslår nu, i överensstämmelse med vad *överstyrelsen* anfört under blindskolornas omkostnadsanslag, att medel i stället anvisas till fickpengar åt samtliga elever och skyddslingar, som ej åtnjuter folkpension. I fråga om storleken av fickpengarna framlägger *överstyrelsen* enahanda förslag som beträffande blindskoleleverna. *Statskontoret* hyser vissa betänkligheter mot ett genomförande av förslaget. Därest förslaget bifalles, torde anslagsposten böra bestämmas till högst 50 000 kronor.

18. Den av 1951 års riksdag beslutade statliga förskolan i Boden beräknas kunna träda i verksamhet hösten 1953. *Överstyrelsen* uppskattade 1948 behövt omkostnadsanslag för en förskola till preliminärt 20 900 kronor. *Överstyrelsen* föreslår nu 27 000 kronor, d. v. s. cirka 30 procents höjning av det tidigare beräknade beloppet. *Statskontoret* anser sig ej kunna på den föreliggande utredningen bedöma skäligheten av det äskade beloppet.

Departementschefen. I enlighet med *överstyrelsens* och *statskontorets* förslag torde de i sammanställningen upptagna utgiftsposterna 1 (sjukvård åt personal), 3 (bränsle etc.) och 8 (sjukvård åt elever) böra uppräknas med respektive 4 200, 28 200 och 2 600 kronor. Posten 4 (övriga expenser) torde böra höjas med av *statskontoret* tillstyrkt belopp, 2 500 kronor. I fråga om posten 5 (undervisnings- och arbetsmateriel) räknar jag med en anslagshöjning av 2 500 kronor för tillgodoseende av vissa av de av *överstyrelsen* enligt den föregående redogörelsen angivna utgiftsändamålen. I likhet med *statskontoret* tillstyrker jag höjning av posterna 6 (inventarier och maskiner), 7 (tvätt och renhållning), 10 (bad) och 15 (parkers underhåll) med respektive 6 000, 12 200, 1 000 och 500 kronor. Beträffande posten 6 vill jag framhålla, att den är avsedd huvudsakligen till underhållskostnader medan för engångsanskaffning av maskiner och dylikt torde böra disponeras medel ur det under nästföljande punkt behandlade reservationsanslaget till engångsanskaffning av utrustning m. m. vid dövskolorna. I anledning av *överstyrelsens* äskande under posten 9 (tandvård åt elever) får jag framhålla, att jag icke är beredd att nu taga ställning till frågan om de grunder, efter vilka denna post bör beräknas. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles besluta härom. I

avvaktan på dylikt beslut beräknar jag ingen ökning av denna förslagsvis betecknade post. Då enligt vad jag inhämtat de fortsättningsskolelever, som under nästa arbetsår försöksvis skall utbildas vid verkstadsskolor i Göteborg, torde komma att erhålla bostad vid flygmekanikerskolan i Mölndal, torde ökningen av posten 12 (utackordering) böra begränsas till 31 100 kronor.

Som överstyrelsen angivit beräknas den av 1951 års riksdag (prop. 1951: 65 p. 6, SU 109, Rskr 194) beslutade förskolan för döva i Boden kunna träda i verksamhet hösten 1953. Det ställer sig givetvis svårt att nu med någon större säkerhet beräkna de årliga driftkostnaderna vid denna skola. Jag finner mig böra förorda, att för nästa budgetår ett belopp av 27 000 kronor anvisas för ändamålet. Med hänsyn till att skolan, som är den första statliga i sitt slag, enligt statsmakternas beslut tills vidare skall ha viss försökskaraktär, synes det lämpligt, att de årliga driftkostnaderna beräknas avskilda från övriga skolors omkostnader. Det föreslagna beloppet å 27 000 kronor torde därför böra upptagas som en särskild anslagspost under förevarande anslag; anslagsposten torde få disponeras enligt bestämmande av Kungl. Maj:t framdeles.

Då jag ej heller beträffande skolorna för döva tillstyrker någon höjning av anslagsmedlen till beklädnad (p. 13) eller är beredd att nu förorda ökad medelsanvisning för utbyte av de nuvarande flitpengarna mot fickpengar åt samtliga elever och skyddslingar (p. 14), torde, vid bifall till vad jag föreslagit och med beaktande av att inkomsterna av försålda produkter vid skol- och arbetshemmet å Mogård i enlighet med överstyrelsens förslag bör uppräknas med 2 500 kronor, omkostnadsanslaget böra höjas med 115 300 kronor till 1 349 300 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skolor för döva: Omkostnader* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 1 349 300 kronor.

[274] **65. Skolor för döva: Engångsanskaffning av utrustning m. m.** För engångsanskaffning av utrustning m. m. vid dövskolorna har ett särskilt reservationsanslag utgått sedan budgetåret 1949/50. Anslagsmedlen har skolöverstyrelsen fått disponera i huvudsak på sätt överstyrelsen prövat lämpligt. Anslagsbeloppen och de huvudsakliga utgiftsändamålen har för budgetåren 1949—52 varit följande: 1949/50 1 85 000 kronor till inredningsarbeten, nyanskaffning av inventarier till lokaler av olika slag, anskaffande av köksutrustning; 1950/51 1 00 000 kronor till apparatur för provning och träning av hörselrester, hörapparater, läro- och läseböcker, filmapparater, lek- och idrottsmateriel; 1951/52 90 000 kronor, varav 20 000 kronor till möbler och andra inventarier vid Vänersborgsskolan samt återstoden till i stort sett samma ändamål som under 1950/51.

För innevarande budgetår föreslog skolöverstyrelsen en medelsanvisning av 146 000 kronor, varav 95 000 kronor till apparater för provning och träning av hörselrester m. m., 16 000 kronor till hörapparater till avgående elever, 16 500 kronor till läro- och läseböcker och dylikt, 15 000 kronor till filmapparater m. m. samt 3 000 kronor till viss inredning m. m. vid Härnösandsskolan. Beträffande nyssnämnda belopp å 95 000 kronor angav överstyrelsen, att 90 000 kronor erfordrades för anskaffande av ytterligare ett antal förstärkningsanordningar för klassundervisning, varigenom dövskolornas upprustning med dylik nödvändig apparatur skulle kunna vara slutförd under budgetåret 1952/53; återstående 5 000 kronor utgjorde första hälften av ett på två år fördelat engångsbelopp å 10 000 kronor till viss teknisk utrustning vid dövlärareseminariet. För innevarande budgetår har anvisats ett anslag av 1 24 000 kronor. Minskningen i förhållande till av överstyrelsen föreslaget anslagsbelopp har närmast avsetts skola gälla de för böcker och filmapparater m. m. beräknade medlen (se prop. 1952: 103 s. 46 ff.). Innevarande budgetårs anslag disponeras dock liksom tidigare av överstyrelsen på sätt överstyrelsen prövar lämpligt, dock att ett belopp av 3 000 kronor skall avse utrustning m. m. vid Härnösandsskolan.

Skolöverstyrelsen hemställer för nästa budgetår om ett anslag av 117 000 kronor, innebärande en anslagsminskning med 7 000 kronor. Överstyrelsen anför inledningsvis, att fortsatt medelsanvisning erfordras dels för att den av överstyrelsen i enlighet med dövstumutredningens förslag uppgjorda planen för barndomsskolornas utrustning med moderna tekniska hjälpmedel skall kunna fullföljas, dels för viss försöksverksamhet i fråga om möjligheterna att i dövundervisningen utnyttja nyare vetenskapliga rön främst beträffande vibrationsuppfattningen hos de hörselskadade, dels slutligen för att förse den statliga förskolan i Boden med erforderlig utrustning.

Det nu begärda anslaget avses skola disponeras sålunda:

a) Från innevarande budgetår kvarstående behov av medel till apparater för elevernas hörselprovning och hörselträning, till anskaffande av filmapparater och till läseboksbeståndets upprustning	25 000
b) Flygel och apparatur för träning av elevernas vibrationsuppfattning	8 000
c) Läro- och läsböcker	15 000
d) Filmapparater m. m.	15 000
e) Inventarier till förskolan i Boden (skolhemmet)	50 000
f) Inventarier och undervisningsmateriel till samma förskola (skolan)	4 000
	117 000

Av överstyrelsens närmare motivering för framställningen inhämtas bland annat följande.

a) När överstyrelsen för innevarande budgetår begärde ett anslag av 146 000 kronor, beräknades den ursprungliga planen för teknisk utrustning kunna fullföljas under budgetåret 1952/53 och dessutom anskaffning av viss teknisk apparatur till dövlararseminariet kunna påbörjas samt fortsatt anskaffande av läro- och läseböcker, filmapparatur m. m. kunna äga rum. Då 124 000 kronor beviljades, skulle alltså ytterligare 22 000 kronor erfordras för dessa ändamål. På grund av prisstegringar torde dock ett belopp av 25 000 kronor vara nödvändigt.

b) Vid dövskolor främst i U. S. A. och Holland har under ett antal år framgångsrika försök gjorts att träna och utnyttja elevernas vibrationsuppfattning. Då det är synnerligen angeläget, att även svenska dövskolor sättes i tillfälle att på samma sätt förbättra undervisningen, tillstyrker överstyrelsen en av rektor vid skolan och dövlararseminariet å Manilla gjord framställning om medel för anskaffande av en flygel — eventuellt en begagnad sådan — en förstklassig ljudförstärkare och några kraftiga högtalare samt mikrofoner till en sammanlagd kostnad av 8 000 kronor.

c) och d) Till fortsatt utökning och förbättring av läro- och läseboksbeståndet vid skolorna samt till anskaffning av filmarkiv och viss apparatur för filmundervisning föreligger — utöver det belopp som överstyrelsen beräknade för budgetåret 1952/53 — behov av anslag om 15 000 kronor för vartdera området eller sammanlagt 30 000 kronor även för budgetåret 1953/54.

e) och f) Förskolan i Boden måste under nästa budgetår erhålla full utrustning av möbler, textilier, porslin, kokkärl och dylikt för skolhemmets räkning samt av skolmöbler, lek- och undervisningsmateriel för skolan. Genom förmedling av socialstyrelsens barnavårdsbyrå har inventarielistor och kostnadsberäkningar för utrustning av ett nyinrättat barnhem ställts till överstyrelsens förfogande och likaså kostnadsberäkningar för en uppsättning möbler och undervisnings- och lekmateriel för en kindergarten. Med utgångspunkt i dessa uppgifter beräknar överstyrelsen kostnaderna för skolhemmets utrustning till 50 000 kronor, däri inberäknat möblering av föreståndarinnans bostad. Skolans utrustning beräknas kosta 4 000 kronor.

Statskontoret förklarar sig beträffande de under a) angivna utgiftsändamålen endast kunna tillstyrka anvisande av 5 000 kronor, utgörande kvarstående del av engångsbeloppet å 10 000 kronor till viss utrustning vid dövlararseminariet. Till fortsatt anskaffning av läro- och läseböcker samt filmapparater m. m. föreslår statskontoret en medelsanvisning av 22 000 kronor. Ämbetsverket anser sig ej på den föreliggande utredningen kunna bedöma det för förskolan i Boden erforderliga medelsbehovet.

Departementschefen. Ehuru under de senaste budgetåren avsevärda belopp anvisats till engångsanskaffning av utrustning m. m. vid dövskolorna, torde fortsatt medelsanvisning för ändamålet erfordras för att möjliggöra ytterligare förbättring av undervisningen och modernisering av utrust-

ningen vid de nuvarande skolorna. För nästa budgetår måste dessutom räknas med ofrånkomliga utgifter för utrustning av förskolan i Boden med inventarier och undervisningsmateriel; såsom tidigare nämnts avses denna skola börja sin verksamhet hösten 1953. Då under förevarande reservationsanslag för nästa budgetår tillgängliga medel liksom hittills torde få disponeras av skolöverstyrelsen för därmed avsedda ändamål i huvudsak på sätt överstyrelsen prövar lämpligt, anser jag mig ej här böra närmare ingå på prövning och beräkning av medelsbehovet för varje särskilt av överstyrelsen nu föreslaget utgiftsändamål, liksom jag ej vill ge några dispositionsregler i andra hänseenden än vad av det följande framgår. För nästa budgetår finner jag mig kunna tillstyrka en medelsanvisning under anslaget av sammanlagt 90 000 kronor. Härav torde ett belopp av 5 000 kronor disponeras till anskaffande av viss teknisk utrustning vid döv-lärarseminariet. Vidare beräknar jag för utrustning av förskolan i Boden — som är avsedd för 25 elever — i enlighet med överstyrelsens förslag ett belopp av 54 000 kronor. Övriga av överstyrelsen föreslagna utgiftsändamål — mot vilka jag ej i princip har någon erinran — torde få tillgodoses i den omfattning, som överstyrelsen prövar lämplig med hänsyn till å anslaget under nästa budgetår disponibla medel.

Anslaget torde alltså för nästa budgetår böra uppföras med 90 000 kronor, vilket innebär en anslagsminskning med 34 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att till *Skolor för döva: Engångsanskaffning av utrustning m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 90 000 kronor.

[275] **66. Skolor för döva: Resor för elever jämte åtföljande vårdare.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	48 000	57 890
1952/53 (statsliggaren s. 674)	55 000	
1953/54 (förslag)	84 000	

Enligt gällande bestämmelser må elev vid dövskola efter vederbörande styrelses beprövande erhålla ersättning för biljettkostnader vid resa vid läsårets respektive arbetsårets början och slut samt vid julferierna från vederbörande skola eller annan ort, där eleven undervisas eller vårdas, till hemorten eller annan lämplig plats för ferievistelsen och åter. Vårdare medföljer i regel endast eleverna vid skolorna i Härnösand och Örebro. Anslaget är alltså nu beräknat efter fyra enkla resor om året för varje elev.

Skolöverstyrelsen hemställer för nästa budgetår om en höjning av anslaget med 29 000 kronor och föreslår därvid, att möjlighet beredes eleverna

till ersättning för hemresa också under påskferien. Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande:

Överstyrelsen har tidigare principiellt uttalat sig för att eleverna vid skolor för döva i likhet med stipendieberättigade elever vid läroverk och andra högre skolor borde ha möjlighet till ersättning av statsmedel för hemresa vid påskferien. Denna är nu vid dövskolorna förlagd till tiden torsdag före påsk — onsdag efter påsk. Överstyrelsen har för avsikt att i ett senare sammanhang föreslå ändring av bestämmelserna angående påsklovet, så att det blir möjligt att för långväga elever utsträcka påskferien över två söndagar. Överstyrelsen framhåller, att en icke obetydlig utgift för elevernas kost kan inbesparas, om de mera allmänt kunde resa hem vid påsken. I det för nästa budgetår föreslagna anslaget har även inräknats resekostnader för elever vid förskolan i Boden.

Departementschefen. Det torde från alla synpunkter vara skäligt, att eleverna vid dövskolorna erhåller ersättning av statsmedel även vid hemresa under påskferien. Jag vill här endast framhålla, att det i betraktande särskilt av elevernas mångåriga vistelse vid dövskola är angeläget att tillvarata möjligheterna att underlätta deras kontakt med livet utanför skolan, främst med föräldrar och närstående och med hemmets miljö över huvud taget. Jag tillstyrker därför skolöverstyrelsens förslag i detta hänseende. Det förtjänar framhållas, att överstyrelsen övervägt ett enahanda förslag beträffande blindskoleleverna — för vilka i förevarande avseende gäller samma bestämmelser som för dövskoleleverna — men funnit detta av olika skäl icke för närvarande kunna realiseras.

Mot överstyrelsens beräkning av medelsbehovet under förevarande anslag för nästa budgetår finner jag ej anledning till erinran. Anslaget torde alltså bära höjas med 29 000 kronor till 84 000 kronor. I anslutning till vad överstyrelsen anført vill jag erinra om att jag under dövskolornas omkostnadsanslag ej beräknat någon ändring i medelsanvisningen under den förslagsvis uppförda delposten till kosthåll; det torde få bero på vidare erfarenheter i vad mån denna delpost bör undergå någon ändring med anledning av den nu föreslagna utvidgningen av elevernas möjligheter att under ferierna lämna vederbörande skola.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skolor för döva: Resor för elever jämte åtföljande vårdare* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 84 000 kronor.

[276] **67. Skolor för döva: Stipendier åt vissa fortsättningsskolepliktiga döva m. fl.** Ur detta anslag får skolöverstyrelsen bevilja understöd med högst 500 kronor (i särskilt ömmande fall 600 kronor) för arbetsår *dels* till den, som är pliktig att genomgå fortsättningsskola för döva men av överstyrelsen befriats därifrån för att hos enskild företagare erhålla

yrkesutbildning, dels ock till döv flicka, som genomgått den obligatoriska utbildningen vid fortsättningsskolan för talundervisade flickor och som erhåller yrkesutbildning hos enskild företagare å annan ort än den, där skolan är belägen eller hon har sitt hem. Anslaget har sedan budgetåret 1949/50 varit uppfört med 8 000 kronor (statsliggaren s. 674).

Skolöverstyrelsen föreslår oförändrat anslag för nästa budgetår. Överstyrelsen förnyar emellertid sin hemställan från föregående år, att av anslaget efter överstyrelsens beprövande måtte få utdelas stipendier även till äldre döva, i första hand sådana som efter avslutad yrkesutbildning erhållit arbetsanställning och har behov av att vidareutbilda sig.

Departementschefen. Skolöverstyrelsens förslag, att ur detta anslag skall få utgå understöd även till äldre döva, kan jag ej tillstyrka. Anslaget torde för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skolor för döva: Stipendier åt vissa fortsättnings- skolpliktiga döva m. fl.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 8 000 kronor.

[277] **68. Skolor för döva: Arvoden åt blivande lärare för döva.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	96 500	88 643
1952/53 (statsliggaren s. 674)	96 500	
1953/54 (förslag)	139 000	

Vid dövlararseminariet å Manilla meddelas den slutliga utbildningen till befattning som lärare vid dövskola. Detta gäller såväl för lärare i kunskapsämne och biträdande lärare vid barndomsskola som för lärare vid förskola och lärare vid skol- och arbetshemmet å Mogård. Enligt beslut vid 1952 års riksdag (prop. 103, SU 139, Rskr 287) skall utbildningen till lärare i kunskapsämne och biträdande lärare omfatta två år medan övriga utbildningslinjer skall vara ettåriga. Arvode åt elev under utbildningstiden utgår från och med innevarande budgetår med 10 908 kronor (löneklass 17) för läsår vid utbildning till lärare i kunskapsämne (inträdesfordran: avlagd folkskollärarexamen) och med 8 652 kronor (löneklass 11) vid övriga utbildningslinjer (inträdesfordran: småskollärarexamen eller därmed jämförlig examen).

Omfattningen av elevintagningen vid dövlararseminariet bestämmes av Kungl. Maj:t. Den 30 juni 1952 har Kungl. Maj:t på förslag av skolöverstyrelsen medgivit följande elevintagning för läsåret 1952/53, nämligen dels högst tre elever för utbildning till lärare i kunskapsämne, dels högst tre elever för utbildning till biträdande lärare, dels högst tre elever för utbildning till lärare vid förskola och dels högst två elever för utbildning till

lärare vid skol- och arbetshemmet, varjämte två elever, som genomgått ettårig utbildning vid seminariet, medgivits kvarstanna under ett andra utbildningsår för att erhålla kompetens som biträdande lärare.

I fråga om biträdande lärare må erinras om 1952 års riksdags beslut (se nyssnämnda prop. 103 etc.), att vid var och en av de fem barndomsskolorna successivt skall anställas en sådan lärare, alltså sammanlagt fem. Biträdande lärare skall ha till uppgift att i de lägre klasserna ersätta klassläraren under den tid, denne ägnar sig åt den individuella tal- och hörundervisningen. För innevarande budgetår har medgivits inrättande av de två första befattningarna som biträdande lärare.

Skolöverstyrelsen hemställer för nästa budgetår om en höjning av anslaget med 60 000 kronor till 156 500 kronor. Överstyrelsen beräknar därvid, i enlighet med förslag av föreståndaren för döv-lärarseminariet, arvoden för utbildning av åtta lärare i kunskapsämne (fem elever andra utbildningsåret och tre elever första utbildningsåret), fem biträdande lärare och tre lärare vid förskola eller skol- och arbetshemmet.

Departementschefen. Det torde liksom hittills få ankomma på Kungl. Maj:t att senare bestämma omfattningen av lärarutbildningen vid döv-lärarseminariet. Vad skolöverstyrelsen nu föreslagit ger mig icke för närvarande anledning till erinran annat än i fråga om antalet arvoden till elever för utbildning till biträdande lärare. Enligt vad jag inhämtat, har icke någon kompetent sökande anmält sig till de tre elevplatserna på denna utbildningslinje under innevarande läsår. Av de två elever med ettårig seminarietutbildning, vilka medgivits kvarstanna under ett andra utbildningsår för att erhålla kompetens som biträdande lärare, har endast en fortsatt utbildningen. Då successivt endast ytterligare fyra elever behöver utbildas till biträdande lärare synes med hänsyn även till den ringa frekvensen av kompetenta sökande till utbildningslinjen ej nu böra räknas med flera än tre arvoden till elever för dylik utbildning.

Med utgångspunkt i vad nu anförts beräknar jag medelsbehovet under förevarande förslagsanslag för nästa budgetår till 139 000 kronor, vilket innebär en höjning med 42 500 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skolor för döva: Arvoden åt blivande lärare för döva* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 139 000 kronor.

[278] **69. Bidrag till förskolor och skolhem för döva barn.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	60 600	70 959
1952/53 (statsliggaren s. 675)	150 000	
1953/54	150 000	

Statsbidrag till anstalt, som av Kungl. Maj:t godkänts som förskola eller skolhem för döva barn, utgår årligen med 1 200 kronor för varje barn i förskola och därjämte med 1 200 kronor för varje barn, som tillika är intaget i skolhem eller genom förskolans försorg och på dess bekostnad åtnjuter vård och underhåll. För varje anstalt utgår dock bidrag för högst det antal barn, som Kungl. Maj:t bestämmer. Såsom statsbidragsvillkor gäller bland annat, att undervisningen är avgiftsfri och att anstalten i den utsträckning så kan ske mottager barn från andra kommuner än den, inom vilken anstalten är belägen, samt att sistnämnda kommun lämnar bidrag till anstalten med skäligt belopp.

Det för innevarande budgetår uppförda anslaget avser statsbidrag till fyra förskolor, nämligen förskolan för döva och skolhemmet för döva småbarn i Göteborg, skolan och hemmet för döva småbarn i Stockholm, förskolan för döva barn i Borås samt förskolan och skolhemmet för döva barn å Degernäs herrgård i Degerfors köping (Örebro län).

Förskolan i Göteborg tillhör Sällskapet för bildande av småbarnsskolor i Göteborg, medan skolhemmet där äges av Stiftelsen Skolhemmet för dövstumma småbarn. För budgetåret 1951/52 har statsbidrag medgivits för högst 10 barn, som undervisats i förskolan, samt därjämte för högst 14 barn i samma skola, som tillika varit intagna i skolhemmet.

Skolan och skolhemmet i Stockholm äges av Hörselfrämjandet. För budgetåret 1951/52 har statsbidrag medgivits för högst 23 barn, som undervisats i skolan, för högst 17 barn i samma skola, som tillika varit intagna i skolhemmet, samt för högst 8 genom föreningens försorg och på dess bekostnad utackorderade barn.

Förskolan i Borås äges av föreningen Mariastiftelsen. För budgetåret 1951/52 har statsbidrag medgivits för högst 4 vid skolan undervisade barn och för högst 9 barn, vilka tillika genom skolans försorg och på dess bekostnad åtnjuter vård och underhåll.

Förskolan och skolhemmet å Degernäs har upprättats av Örebro läns landsting. För budgetåret 1951/52 har statsbidrag medgivits för högst 12 vid skolan undervisade och i skolhemmet intagna barn.

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår höjning av anslaget med 50 000 kronor och anför därvid i huvudsak följande.

Frågan om de döva småbarnens omhändertagande är för närvarande föremål för stort intresse ute i landet. Enligt vad överstyrelsen har sig bekant planeras på flera håll nya förskolor, bland annat en i södra Sverige, en i Västerbotten, en i Östergötland och en i Stockholm, den sistnämnda avsedd i första hand för hörselsvaga. Då överstyrelsen icke räknar med att statliga förskolor skall komma till stånd i samma utsträckning under de närmaste åren, anser överstyrelsen, att dessa privata initiativ bör uppmuntras. Överstyrelsen beräknar medel för nästkommande budgetår för ett 30-tal barn i de nya skolorna och inackorderingsbidrag för cirka 20 av dessa barn.

Departementschefen. Jag erinrar om att frågan rörande utformningen av förskolundervisningen för döva tidigare i skilda sammanhang varit föremål för statsmakternas ställningstagande (1951 års åttonde huvudtitel

s. 370, prop. 1951: 65 s. 19 och 1952: 103 s. 48). Under bedömande har därvid varit bland annat förslag om införande av obligatorisk förskolundervisning i statliga förskolor samt förstatligande av de nuvarande enskilda förskolorna. Införande av en allmän, obligatorisk och av staten omhändertagd förskola har emellertid av skilda orsaker icke ansetts möjligt i dagens läge. Ett förstatligande av de nuvarande enskilda förskolorna har ej heller befunnits aktuellt. I syfte att vinna erfarenheter rörande lämplig utrustning och personaluppsättning m. m. har dock beslutits, att i Boden upprätta en statlig förskola av försökskaraktär. Som jag tidigare i annat sammanhang nämnt, avses denna skola — som är dimensionerad för 25 barn — träda i verksamhet hösten 1953.

Skolöverstyrelsen föreslår nu, att statsbidrag för nästa budgetår skall beräknas för ytterligare fyra enskilda förskolor. Ehuru jag vill framhålla utbyggandet av dövskolväsendet med förskolor som en mycket angelägen åtgärd till förbättring av dövundervisningen, anser jag mig likväl ej kunna i nuvarande läge tillstyrka överstyrelsens förslag till höjning av anslaget för att möjliggöra statsbidrag till nya enskilda förskolor. I avvaktan på de erfarenheter, som av verksamheten vid den statliga förskolan i Boden må kunna erhållas i fråga om utformningen i allmänhet av förskolundervisningen och förskolororganisationen för döva, bör enligt min mening statsbidragsgivningen till de enskilda förskolorna i varje fall under nästa budgetår begränsas till de fyra skolor, som för närvarande uppbär sådant bidrag. Anslaget torde därför böra uppföras med oförändrat belopp för nästa budgetår. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till förskolor och skolhem för döva barn* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kronor.

[279] **70. Bidrag till bildningsverksamhet bland döva.** Detta anslag är nu uppfört med 7 500 kronor (statsliggaren s. 675). Härav avses 7 000 kronor till föreläsningsverksamhet (arvoden för föreläsningar och i förekommande fall rese- och traktamentsersättning åt föreläsare) samt 500 kronor till korrespondensundervisning.

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en höjning av anslaget med 500 kronor. Överstyrelsen anför, att på grund av resekostnadernas stegring anslagshöjningen är nödvändig för att föreläsningsverksamheten skall kunna pågå i samma omfattning som hittills.

Departementschefen. Jag biträder överstyrelsens förslag om höjning av anslaget för nästa budgetår med 500 kronor till 8 000 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till bildningsverksamhet bland döva* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 8 000 kronor.

[280] 71. Präster och konsulenter för döva: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	65 900	96 685
1952/53 (statsliggaren s. 675)	78 200	
1953/54 (förslag)	90 900	

Ur detta anslag bestrides kostnaderna för avlöning åt fem konsulenter för döva och fem präster för döva. Kostnaderna för prästernas avlöning ankommer slutligt på kyrkofonden och återgäldas statsverket i form av ett på avlöningsstaten såsom särskilda uppbördsmedel uppfört bidrag från kyrkofonden. Avlöningsstatens utgiftssida slutar för närvarande på 162 000 kronor. Då kyrkofondens bidrag nu utgör 83 800 kronor, är anslaget uppfört med 78 200 kronor.

Skolöverstyrelsen, som utgått från oförändrad löneställning för ifrågasvarande befattningshavare, beräknar en automatisk anslagshöjning med 8 800 kronor till följd av höjt rörligt tillägg åt konsulenterna; motsvarande kostnad för prästerna torde bestridas ur medel från kyrkofonden.

Departementschefen. Enligt beslut av 1952 års riksdag (höstsessionen) med anledning av propositionen 1952: 241 har konsulenterna för döva uppflyttats från Ca 24 till Ca 25 och prästerna för döva från Ca 24 till Ca 28. Detta bör föranleda en uppräknig av ordinarieposten, som nu är 122 000 kronor, till 126 400 kronor. Anslagsposten till rörligt tillägg torde med hänsyn härtill och till tilläggets höjning böra uppräknas från 39 000 till 66 200 kronor. Icke-ordinarieposten synes böra bibehållas vid nuvarande belopp, 1 000 kronor. Avlöningsstatens utgiftssida kommer därmed att sluta på 193 600 kronor. Å kyrkofonden ankommande kostnader för ifrågasvarande prästers avlöande kan beräknas till $(67\,100 + 500 + 35\,100 =) 102\,700$ kronor. Nettoutgiften för statsverket blir följaktligen $(193\,600 - 102\,700 =) 90\,900$ kronor, vilket innebär en anslagsökning med 12 700 kronor. Denna anslagsökning är helt automatisk. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för präster och konsulenter för döva, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54:

A v l ö n i n g s s t a t .

U t g i f t e r :

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	126 400
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	1 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	66 200
Summa kronor	193 600

Särskilda uppbördsmedel:

Bidrag från kyrkofonden	102 700
Nettoutgift kronor	90 900

b) till *Präster och konsulenter för döva: Avlöningar* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 90 900 kronor.

[281] 72. Präster och konsulenter för döva: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	24 300	30 107
1952/53 (statsliggaren s. 675)	29 300	
1953/54 (förslag)	31 400	

I fråga om det slutliga bestridandet av omkostnaderna för förevarande befattningshavare gäller samma regler, som angivits under närmast föregående anslagspunkt. Kyrkofondens bidrag utgör nu 28 950 kronor, vilket belopp alltså motsvarar summan av de för innevarande budgetår fastställda utgiftsposterna för prästerna.

Skolöverstyrelsen föreslår att den under anslaget uppförda anslagsposten till reseersättningar åt konsulenterna med hänsyn till höjda traktamentsersättningar ökas med 2 100 kronor.

Departementschefen. Jag har icke något att erinra mot skolöverstyrelsens förslag. Anslaget torde alltså för nästa budgetår böra höjas med 2 100 kronor till 31 400 kronor. Då den åberopade höjningen av traktamentsersättningarna även gäller prästerna för döva, torde anslagsposten till reseersättningar åt prästerna böra ökas med samma belopp, 2 100 kronor, och kyrkofondens bidrag alltså höjas till 31 050 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Präster och konsulenter för döva: Omkostnader* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 31 400 kronor.

[282] 73. Bidrag till tidning för döva. Detta anslag, som under budgetåren 1921/52 utgjorde 1 000 kronor, har för innevarande budgetår höjts till 2 000 kronor (statsliggaren s. 676). Bidraget utgår till Sveriges dövas riksförbund för utgivande av förbundets tidning för döva (*Dövas Tidskrift*).

Skolöverstyrelsen föreslår med anledning av en av förbundet gjord framställning, att anslaget höjes med 1 000 kronor. Förbundet har anhållit om en höjning av anslaget med 3 000 kronor.

Departementschefen. Förevarande anslag torde för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Bidrag till tidning för döva* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 2 000 kronor.

[283] **74. Bidrag till Hörselfrämjandet för kursverksamhet.** Till detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett anslag av 20 000 kronor (statsliggaren s. 676). Av anslaget har 6 000 kronor använts till en nordisk fortbildningskurs för avläsarlärare sommaren 1952 (jfr SU 1952: 8 p. 265: o). Av återstoden disponeras 12 000 kronor till bidrag till anordnande av kurser i labiologi (avläsning) för döva och 2 000 kronor till bidrag till anordnande av hörselträningskurser för döva, avseende användning av hörapparat.

Hörselfrämjandet anholder om anslag för nästa budgetår med dels 8 000 kronor till utbildning av avläsarlärare och dels 25 000 kronor till avläse- och hörselträningskurser för döva.

Skolöverstyrelsen föreslår en höjning av anslaget med 4 000 kronor enligt följande anslagsberäkning:

1. Bidrag till anordnande av en kurs för lärare för hörselsvaga	7 000	(+ 1 000)
2. Bidrag till anordnande av kurser i labiologi för döva	15 000	(+ 3 000)
3. Bidrag till anordnande av hörselträningskurser för döva, avseende användning av hörapparat	2 000	(—)
	24 000	(+ 4 000)

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat:

1. För nästa budgetår räknar överstyrelsen med en kurs av det slag, som tidigare anordnats under ett flertal år, nämligen en kurs om två månader med 8 deltagare. För budgetåret 1951/52 disponerades ett belopp av 4 000 kronor för detta ändamål. Dagtraktamente till kursdeltagare, som ej var bosatt å kursorten, utgick enligt då gällande bestämmelser med 4 kronor. Överstyrelsen beräknar nu ett medelsbehov av 7 000 kronor för att förbättrade traktamentsförmåner skall kunna beredas kursdeltagarna.

2. Hörselfrämjandet anför, att många lokalföreningars begäran om bidrag till avläsekurser måst avlösas i brist på medel. Såväl Hörselfrämjandet som överstyrelsen framhåller, att för många hörselskadade, som ej är hjälpta med hörapparat, avläsning är det enda medlet att kunna uppehålla kontakten med omvärlden. Överstyrelsen finner önskvärt, att antalet avläsekurser i olika delar av landet ökas efter hand som efterfrågan på dylik undervisning stiger.

Departementschefen. Jag ansluter mig till skolöverstyrelsens förslag, att anslaget för nästa budgetår höjes med 4 000 kronor till 24 000 kronor. Det

torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av skolöverstyrelsen meddela närmare bestämmelser rörande anslagets disposition. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Bidrag till Hörselfrämjandet för kursverksamhet* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 24 000 kronor.

J. Yrkesundervisningen.

[284] 1. Överstyrelsen för yrkesutbildning: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	784 000	974 623
1952/53 (statsliggaren s. 677)	975 000	
1953/54 (förslag)	1 207 000	

Överstyrelsen för yrkesutbildning hemställer i sina anslagsäskanden för nästa budgetår, att anslaget höjes med 329 300 kronor till 1 304 300 kronor. Höjningen betingas, förutom av automatiska utgiftsökningar, av följande förslag:

- 1) uppflyttning av ämbetsverkets chef från överdirektör i Cp 17 till generaldirektör i Cp 19,
- 2) ordinariesättning av en extra ordinarie byråchefstjänst (femte byrån),
- 3) inrättande av en byrådirektörstjänst i Ca 33 (andra byrån),
- 4) uppflyttning av en förste byråingenjörstjänst från Ca 27 till Ca 29 (andra byrån),
- 5) uppflyttning och ordinariesättning av en förste byråingenjörstjänst i Ce 27 till Ca 29 (femte byrån),
- 6) inrättande av en förste byråsekreterartjänst i Ca 27 (första byrån),
- 7) inrättande av en konsulenttjänst i Ce 27 för hemslöjdsundervisningen (fjärde byrån) och samtidigt indragning av ett arvode,
- 8) förändring av tre amanuens tjänster till byråsekreterartjänster i Ca 25,
- 9) inrättande av en konsulenttjänst i Ce 25 för sömnadsundervisningen (fjärde byrån),
- 10) ombildning av kassörstjänsten (kansliskrivartjänst) till kamrerartjänst i lägst Ce 23,
- 11) uppflyttning av en assistenttjänst i Ce 19 till Ce 20,
- 12) inrättande av två amanuens tjänster med lön enligt den reglerade befordringsgången,
- 13) inrättande av tre biträdestjänster med lön enligt den reglerade befordringsgången och samtidigt indragning av ett anvisat belopp till tillfällig arbetskraft,
- 14) ökning av antalet arvoden till examensombuden vid tekniska gymnasier och fackskolor och höjning av arvodenas belopp.

Överstyrelsen anför bland annat följande.

Ordinariesättning av en byråchefstjänst. Lärarutbildningsverksamheten, som handhas av den från och med den 1 juli 1949 inrättade femte byrån, måste, liksom byråns uppgifter att handlägga ärenden, som ha samband med pedagogisk reformverksamhet, anses vara av stadigvarande natur. Överstyrelsen, som redan i sina anslagsäskanden 1951 framställde förslag om ordinariesättning av byråchefstjänsten, upprepar därför detta förslag.

Inrättande av en byrådirektörstjänst. Byråchefens å andra byrån huvuduppgift är den facklig-pedagogiska ledningen för yrkesundervisningen inom industri och hantverk. Han har bland annat att därvid dels genom inspektionsresor öva tillsyn över denna del av yrkesundervisningen, dels genom råd och anvisningar samt propaganda och egna initiativ utveckla denna. Inspektionsverksamheten kan med hänsyn till den mångfald andra arbetsuppgifter inom överstyrelsen, som åvila byråchefen, icke bedrivas i önskvärd omfattning. En utvidgad och fortlöpande inspektion är emellertid nödvändig för att överstyrelsen skall kunna följa undervisningen vid de olika läroanstalterna. De två å byrån placerade byråingenjörerna kunna icke anlitas för inspektionsverksamheten annat än i begränsad omfattning på grund av det löpande arbetet inom ämbetsverket. Oaktat att antalet skolor under överstyrelsens inseeende ökar för varje år har omfattningen av de av byråchefen själv utförda inspektionsresorna på grund av arbetet i övrigt ej kunnat ökas. Den inom byrån pågående översynen av äldre undervisningsplaner i syfte att nå enhetliga kurstyper ökar behovet av erfaren arbetskraft. För att bereda byråchefen möjlighet att mer ägna sig åt de fackligt-pedagogiska uppgifterna skulle å den föreslagne byrådirektören överflyttas byråchefens beslutanderätt i ärenden angående meddelande av lärarbehörighet, fastställande av undervisningsplaner samt godkännande av undervisningsmateriel för centrala verkstadsskolor samt kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning. Inspektionsverksamheten skulle i huvudsak fördelas mellan byråchefen och byrådirektören och genom den föreslagna arbetskraftsförstärkningen kunna utökas.

I fråga om byrådirektörens löneställning har överstyrelsen tidigare föreslagit inplacering i Ca 31. För att kunna fullgöra de mycket kvalificerade arbetsuppgifter, som komma att åvila honom, bör han uppfylla minst de fordringar, som uppställas för erhållande av lektorskompetens i tekniska ämnen vid högre tekniskt läroverk. Om dylika lektorer komma att placeras i lönegrad 33, bör byrådirektören ej placeras i lägre lönegrad än dessa.

Förstärkning av amanuens- och biträdespersonal. Sista gången överstyrelsen erhöll medel till förstärkning av sin amanuenspersonal var vid tillkomsten av överstyrelsens fjärde (husliga) byrå från och med budgetåret 1947/48. Efter denna tid ha överstyrelsens arbetsuppgifter ökat väsentligt. Sålunda har antalet skolor på lärlings- och yrkes-skolstadiet ökat från oktober 1947 till oktober 1951 med nära 28 procent och elevantalet med cirka 32 procent. Övriga skolor (högre tekniska läroverk, konstfackskolan, särskilda anstalter för yrkesundervisning och handelsgymnasier) ha från läsåret 1947/48 till läsåret 1951/52 ökat med cirka 27 procent och elevantalet med cirka 17 procent. All anledning finnes att antaga, att ökningen kommer att fortgå. Härtill kommer bland annat att en femte byrå (för lärarutbildning) inrättats från och med budgetåret 1949/50 utan att överstyrelsen erhållit medel till avlönande av någon

amanuens. Beträffande omfattningen av denna byrås verksamhet må här framhållas, att överstyrelsen från och med november 1949 till och med juni 1952 i egen regi anordnat 68 kurser för lärare och blivande lärare om tillsammans närmare 7 400 undervisningstimmar och med ett deltagarantal av 2 058.

Behovet av biträdespersonal gör att överstyrelsen måste hemställa om att medel beräknas till ytterligare tre biträdestjänster i reglerad befordringsgång. Vid bifall härtill bör ett för innevarande budgetår beräknat belopp av 6 500 kronor för anställande av tillfällig arbetskraft (femte byrån) avgå.

A r v o d e n t i l l e x a m e n s o m b u d. Antalet examensombud utgör för närvarande sammanlagt vid de tekniska gymnasierna högst 33 och vid de tekniska fackskolorna 15, därav 9 i Stockholm och 6 vid de övriga. Överstyrelsen räknar med en ökning av antalet examensombud vid de tekniska gymnasierna med ett och vid de tekniska fackskolorna på annan ort än Stockholm med två. Vidare föreslår överstyrelsen att de nuvarande årsarvodena, 350 kronor till examensombud vid tekniskt gymnasium och tekniska fackskolan vid högre tekniska läroverket i Stockholm samt 225 kronor till examensombud vid övriga fackskolor, höjes till respektive högst 500 kronor och högst 300 kronor.

Statskontoret erinrar inledningsvis, att departementschefen i statsverkspropositionen till 1952 års riksdag (åttonde huvudtiteln, s. 376) uttalat, att han hade för avsikt att föranstalta om tillkallande av sakkunniga för verkställande av en översyn av överstyrelsens organisation.

Statskontoret anser, att de under punkterna 1—3, 6, 7 och 9 framförda önskemålen om uppflyttning av överstyrelsens chefstjänst, ordinariesättning av en byråchefsbefattning samt inrättande av en byrådirektörs-, en förste byråsekreterar- och två konsulenttjänster icke bör prövas nu utan först i samband med den förutskickade översynen.

I fråga om den under punkterna 4 och 5 föreslagna lönegradsuppflyttningen av två förste byråingenjörstjänster erinrar statskontoret, att lönegradsplaceringen av dessa båda tjänster redan prövats (propositionen 1952: 107, s. 51).

Framställningarna under punkterna 10 och 11 om uppflyttning av kasörs- och assistenttjänsterna har statskontoret icke funnit anledning bedöma, då löneställningen för dessa befattningar vid remissyttrandets avgivande övervägdes av tjänsteförteckningskommittén.

Den under punkt 8 föreslagna förändringen av tre amanuensjänster till ordinarie byråsekreterartjänster avstyrker statskontoret bestämt.

På föreliggande utredning ställer sig statskontoret tveksamt, om de i punkt 12 avsedda göromålen har den karaktären, att de bör handläggas av högskoleutbildad personal, samt ifrågasätter huruvida de icke lämpligen bör ankomma på assistent. Med hänsyn till överstyrelsens växande arbetsuppgifter tillstyrker statskontoret emellertid inrättande av en för sagda göromål avsedd tjänst ävensom inrättande av en biträdestjänst (punkt 13),

beträffande sistnämnda tjänst under förutsättning att medel icke beräknas för anställande av tillfällig arbetskraft å femte byrån.

Då arvoden till examensombuden höjts från och med innevarande budgetår, bör enligt statskontorets mening någon ytterligare uppräknings ifrågakomma.

Slutligen ifrågasätter statskontoret om icke de ur anslagsposten till Arvodet och särskilda ersättningar till inspektörer och sakkunniga biträden m. m. utgående bisysslelärarvoden till inspektören för den elektrotekniska yrkesundervisningen, inspektören för utbildningen av elektriska installatörer och konsulenten för hemslöjdsundervisningen, vilka arvoden bestämmas av överstyrelsen, från och med nästa budgetår bör fastställas av Kungl. Maj:t.

Departementschefen. Vid anmälan i föl av frågan om anslag under denna rubrik uttalade jag, att en översyn av överstyrelsens organisation borde komma till stånd och att jag hade för avsikt att föranstalta om tillkallande av sakkunniga för ändamålet. Med anledning av detta mitt uttalande samt motionerna I: 202 och II: 243 framhöll riksdagens statsutskott i utlåtande 1952: 8 under punkten 267: o) för sin del, att utskottet funnit den i utsikt ställda utredningen icke blott böra taga sikte på ifrågavarande ämbetsverks ändamålsenliga organisation utan — på sätt i motionerna antytts — vidgas till att omfatta samtliga de problem, som stode i samband med yrkesutbildningens centrala ledning. Det vore enligt utskottets mening angeläget att i möjligaste mån få en samordning till stånd i de frågor, som berörde yrkesutbildningen. Detta spörsmål syntes därför vid utredningen särskilt böra uppmärksammas. I skrivelse den 13 maj 1952, nr 8, har riksdagen anhållit om utredning i av utskottet angivna avseenden. Enligt min mening kan en utredning av den omfattning riksdagen sålunda begärt icke lämpligen igångsättas för närvarande, i alla händelser icke förrän 1952 års yrkesutbildningssakkunniga — som ju har att slutföra 1946 års skolkommissions utredning rörande yrkesutbildningen — fullgjort sitt uppdrag.

Vissa av de i överstyrelsens anslagsäskanden framförda förslagen torde emellertid vara av en sådan angelägenhetsgrad, att de bör tillgodoses redan nu. Sålunda tillstyrker jag överstyrelsens förslag om ordinariesättning av den för femte byrån avsedda extra ordinarie byråchefstjänsten. Härav föranledd ändring i personalförteckningen bör vidtagas. För att bereda chefen för andra byrån möjlighet att i större utsträckning än för närvarande ägna sig åt de fackligt-pedagogiska uppgifterna torde till denna byrå böra knytas en byrådirektörstjänst med i huvudsak de arbetsuppgifter överstyrelsen föreslagit. Tjänsten torde böra placeras i Ce 31 och redovisas å personalförteckningen.

Vidare tillstyrker jag inrättande av en amanuens-tjänst och en biträdestjänst, båda med lön enligt gällande bestämmelser angående reglerad be-

fordringsgång för viss icke-ordinarie personal i statens tjänst. Det under icke-ordinarieposten beräknade beloppet å 6 500 kronor för anställande av tillfällig arbetskraft torde böra bibehållas.

Mot den av överstyrelsen beräknade ökningen av antalet examensombud med ett vid de tekniska gymnasierna och två vid de tekniska fackskolorna på annan ort än Stockholm har jag ingen erinran. Däremot anser jag mig icke kunna tillstyrka någon uppräknings av arvodenas belopp.

I detta sammanhang vill jag erinra om att genom beslut av 1952 års riksdag (höstsessionen) i anledning av propositionen 1952: 241 lönegradsplaceringen m. m. för assistent-, kansliskrivar- och förste expeditionsvakt-tjänsterna vid överstyrelsen reglerats.

Jag beräknar hela avlöningsanslaget för nästa budgetår till 1 207 000 kronor, med den fördelning på olika poster, som framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan. Detta innebär en anslagshöjning med 232 000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1953/54, vidtaga de förändringar i personalförteckningen för överstyrelsen för yrkesutbildning, som föranledes av vad jag i det föregående förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för överstyrelsen för yrkesutbildning, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	353 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	7 000
3. Arvoden och särskilda ersättningar till inspektörer och sakkunniga biträden m. m., <i>förslagsvis</i>	37 200
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	407 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	402 800

Summa kronor 1 207 000

c) till *Överstyrelsen för yrkesutbildning*: Avlöningar för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 1 207 000 kronor.

[285] 2. Överstyrelsen för yrkesutbildning: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	113 000	132 174
1952/53 (statsliggaren s. 678)	129 000	
1953/54 (förslag)	144 500	

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 38 300 kronor på sätt framgår av följande sammanställning.

	Ökning
Sjukvård m. m. (nu 8 000)	2 000
Reseersättningar (nu 42 000)	10 000
Bränsle, lyse och vatten (nu 4 500)	—
Övriga expenser (nu 73 000)	26 300
Summa kronor	38 300

Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat:

Belastningen å anslagsposten till sjukvård m. m. har under budgetåret 1951/52 uppgått till 9 957 kronor.

Anslagsposten till reseersättningar bör vid oförändrad inspektionsverksamhet på grund av höjda biljettpreiser och traktamenten höjas med 2 000 kronor. Vid bifall till under avlöningsanslaget framförda förslag om personalökning bör anslagsposten höjas med ytterligare 8 000 kronor.

Av den föreslagna ökningen under delposten till övriga expenser hänför sig 9 000 kronor till ökade utgifter för skrivmaterialier, papper, blankettryck, telefon m. m., 15 000 kronor till inköp och underhåll av möbler och skrivmaskiner m. m. samt 2 300 kronor till ökade städningskostnader.

Statskontoret tillstyrker uppräknig av anslagsposten till sjukvård m. m. med 2 000 kronor, av anslagsposten till reseersättningar med 2 000 kronor och av delposten till övriga expenser med sammanlagt 7 000 kronor. Vidare föreslår statskontoret, att delposten till bränsle, lyse och vatten, å vilken belastningen under budgetåret 1951/52 uppgått till 9 283 kronor, uppräknas med 4 500 kronor. Enligt statskontorets förslag skulle sålunda hela omkostnadsanslaget höjas med 15 500 kronor.

Departementschefen. Med den fördelning å olika anslagsposter statskontoret föreslagit torde förevarande anslag för nästa budgetår böra höjas med 15 500 kronor till 144 500 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Överstyrelsen för yrkesutbildning: Omkostnader för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 144 500 kronor.

[286] **3. Överstyrelsen för yrkesutbildning: Yrkespedagogisk reformverksamhet.** Detta reservationsanslag är för innevarande budgetår uppfört med 50 000 kronor. Arten av ifrågavarande yrkespedagogiska reformverksamhet, som ytterst syftar till en effektivisering av såväl lärarutbildningen som yrkesundervisningen i allmänhet, finnes närmare angiven i propositionen 1949:167, s. 11 f. Anslaget utgör för yrkesundervisningens del en motsvarighet till det allmänna skolväsendets reservationsanslag till Skolöverstyrelsen: Försöksverksamhet m. m.

I enlighet med förslag av överstyrelsen för yrkesutbildning, mot vilket statskontoret i avgivet yttrande ej framställt erinran, torde ifrågavarande anslag för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Överstyrelsen för yrkesutbildning: Yrkespedagogisk reformverksamhet* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

[287] **4. Högre tekniska läroverk: Avlöningar.** Detta förslagsanslag är för innevarande budgetår uppfört med 4 890 000 kronor. Då beredningen av frågan om erforderligt anslag för nästa budgetår ännu icke avslutats, torde anslaget böra i riksstatsförslaget uppföras med preliminärt beräknat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1953/54 beräkna till *Högre tekniska läroverk: Avlöningar* ett förslagsanslag av 6 000 000 kronor.

[288] **5. Högre tekniska läroverk: Omkostnader.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	455 000	581 318
1952/53 (statsliggaren s. 683)	531 500	
1953/54 (förslag)	604 500	

Överstyrelsen för yrkesutbildning hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med 99 500 kronor enligt följande sammanställning.

	Ökning eller minskning
Sjukvård m. m. (nu förslagsvis 14 600)	+ 6 600
Reseersättningar till examensombud (nu förslagsvis 14 000)	+ 1 000
Rese- och flyttningersättningar åt befattningshavare (nu förslagsvis 1 000)	—
Bränsle, lyse och vatten (nu förslagsvis 311 500)	+ 33 000
Övriga expenser (nu 246 500)	+ 59 500
Höjning av särskilda uppbördsmedel (nu 56 100)	— 600
Summa ökning kronor	99 500

Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

I höjningen av anslagsposten till sjukvård m. m. ingår ett belopp av 1 800 kronor till skyddsbeklädnad för skolläkare och skolsköterskor. I övrigt grundar sig höjningen på av rektorerna lämnade uppgifter.

Höjningen av anslagsposten till reseersättningar till examensombud betingas av höjda rese- och traktamentskostnader.

Den under delposten till bränsle, lyse och vatten av överstyrelsen begärda höjningen överensstämmer med vad som begärts från läroverken och beror på de starkt ökade kostnaderna för bränsle och lyse.

Övriga expenser. Från läroverkens sida har begärts ökning med sammanlagt 59 500 kronor. Med hänsyn till de starkt ökade kostnaderna för bland annat städning samt tryck och papper tillstyrker överstyrelsen ökningen. Av totalbeloppet för övriga expenser, 306 000 kronor, kan cirka 195 000 kronor beräknas falla å städningskostnader. Städningsskostnaderna utgöra sålunda cirka 65 procent av de totala kostnaderna under delposten till övriga expenser. Då städlönerna, som utgör cirka 90 procent av städningskostnaderna, regleras genom kollektivavtal, har rektorerna praktiskt taget inga möjligheter att påverka dessa kostnader.

Särskilda uppbördsmedel. Dessa beräknar överstyrelsen med ledning av rektorernas uppgifter till 57 000 kronor eller 900 kronor mer än för innevarande budgetår. För avrundning av anslagets slutsumma uppföres ökningen med 600 kronor.

Statskontoret anför:

Under hänvisning till vad som i frågan tidigare förekommit kan statskontoret icke förorda medelsanvisning till skyddsbeklädnad för skolläkare och skolsköterskor. Under hand har inhämtats, att belastningen föregående budgetår å anslagsposten till reseersättningar till examensombud utgjorde 18 999 kronor, av vilket belopp emellertid 2 400 kronor avsågo under budgetåret 1950/51 företagna resor. Ämbetsverket föreslår, att posten höjes till 17 000 kronor. Även motsvarande belastningssiffra för posten till rese- och flyttningssersättningar, 4 539 kronor, torde böra föranleda en anslagsuppräknings, förslagsvis till 4 000 kronor. Främst med hänsyn till ökade städningskostnader vill statskontoret icke motsätta sig, att delposten till övriga expenser höjes. Ökningen torde dock kunna begränsas till 40 000 kronor. Mot övriga beräkningar har ämbetsverket icke något att erinra.

Departementschefen. Då jag icke heller i år är beredd att förorda någon medelsanvisning till skyddsbeklädnad för skolläkare och skolsköterskor, torde höjningen av sjukvårdsposten kunna begränsas till 4 800 kronor och posten uppföras med 19 400 kronor. Posten till reseersättningar till examensombud torde i enlighet med statskontorets förslag böra uppräknas med 3 000 kronor och uppföras med 17 000 kronor. Posten till rese- och flyttningssersättningar till befattningshavare torde såsom statskontoret föreslagit böra uppräknas med 3 000 kronor och uppföras med 4 000 kronor. I enlighet med överstyrelsens förslag beräknar jag en höjning av bränsleposten med 33 000 kronor till 344 500 kronor. En höjning av del-

posten till övriga expenser torde vara ofrånkomlig. Højningen torde emellertid böra begränsas till 30 000 kronor och delposten sålunda uppföras med 276 500 kronor. Beloppet av de särskilda uppbördsmedlen torde lämpligen kunna uppföras med 56 900 kronor, vilket innebär en ökning med 800 kronor. Vid bifall till vad jag nu föreslagit bör ifrågavarande förslagsanslag uppföras med 604 500 kronor, vilket innebär en højning med 73 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Högre tekniska läroverk: Omkostnader* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 604 500 kronor.

[289] 6. **Högre tekniska läroverk: Materiel, böcker m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	354 600	362 892
1952/53 (statsliggaren s. 684)	430 000	
1953/54 (förslag)	430 000	

Överstyrelsen för yrkesutbildning hemställer, att detta reservationsanslag för nästa budgetår höjes med 147 000 kronor enligt följande sammanställning.

1. Böcker, samlingar och undervisningsmateriel (nu 65 550) ..	+	15 850
2. Materiel m. m. till laborationer (nu 79 000)	+	18 800
3. Materiel m. m. till verkstad (nu 2 450)	+	350
4. Laboratorieutrustning m. m. (nu 283 000)	+	112 000
Summa ökning kronor		147 000

Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

Anslagsposterna 1—3. Av överstyrelsen föreslagna højningar, som utgör i genomsnitt 25 procent, är nödvändiga med hänsyn till höjda materielpriser.

Anslagsposten 4. Från läroverkens sida har begärts ökning med omkring 600 000 kronor. Med hänsyn till det statsfinansiella läget och då en del av anskaffningen torde kunna fördelas över två eller flera år, anser överstyrelsen att ökningen bör begränsas till 112 000 kronor och anslagsposten till laboratorieutrustning m. m. sålunda uppföras med 395 000 kronor. Sistnämnda belopp skulle fördelas med 100 000 kronor till läroverket i Eskilstuna, 10 000 kronor till läroverket i Gävle, 50 000 kronor till läroverket i Göteborg, 20 000 kronor till läroverket i Hälsingborg, 40 000 kronor till läroverket i Härnösand, 40 000 kronor till läroverket i Jönköping, 20 000 kronor till läroverket i Karlskrona, 50 000 kronor till läroverket i Luleå, 15 000 kronor till läroverket i Malmö, 20 000 kronor till läroverket i Norrköping, 10 000 kronor till läroverket i Skellefteå och 20 000 kronor till läroverket i Örebro.

Statskontoret påpekar, att reservationen å detta anslag, som den 1 juli 1951 uppgick till 420 798 kronor, vid ingången av innevarande budgetår

belöpte sig till 412 505 kronor. Enligt statskontorets mening bör en kartläggning äga rum rörande uppkomsten av denna stora behållning och den framtida dispositionen därav. I avvaktan härpå borde anslagsposten till laboratorieutrustning m. m. upptagas med oförändrat belopp. Övriga poster, vilka för innevarande budgetår ökats med 17 procent, borde icke höjas med mer än högst 10 procent.

Departementschefen. Med hänsyn till den stora behållningen å förevärande anslag torde detsamma för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp, 430 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av överstyrelsen för yrkesutbildning meddela bestämmelser angående anslaget disposition för nästa budgetår. Överstyrelsen torde jämväl ha att till Kungl. Maj:t inkomma med utredning och förslag i av statskontoret angivet hänseende. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Högre tekniska läroverk: Materiel, böcker m. m.*
för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av
430 000 kronor.

[290] **7. Högre tekniska läroverk: Föreläsningar och fortbildningskurser.** Detta reservationsanslag, vilket sedan budgetåret 1949/50 är uppfört med 21 000 kronor, disponeras på följande sätt:

1. Till föreläsningar i arbetarskydd och hygien	3 000
2. Till föreläsningar i tekniska, humanistiska och sociala ämnen, bland annat rörande arbetsmarknadsfrågor	10 000
3. Till fortbildningskurser vid de högre tekniska läroverken	8 000
	Summa kronor 21 000

Överstyrelsen för yrkesutbildning hemställer om höjning av anslagsposten 1 med 3 400 kronor och av anslagsposten 2 med 3 600 kronor. Höjningen avser att möjliggöra en uppräknig av arvudet per föreläsning från i allmänhet 25 kronor till 40 kronor.

Departementschefen. Enligt min mening bör den av överstyrelsen föreslagna uppräknigen av föreläsararvodena begränsas till 10 kronor. Med hänsyn till en vid utgången av budgetåret 1951/52 förefintlig reservation å förevärande anslag räknar jag icke med någon anslagshöjning för nästa budgetår. Anslaget bör alltså uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Högre tekniska läroverk: Föreläsningar och fortbildningskurser* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 21 000 kronor.

[291] 8. Konstfackskolan: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	559 000	706 552
1952/53 (statsliggaren s. 685)	666 000	
1953/54 (förslag)	801 000	

Kostnaderna för konstfackskolan fördelas mellan staten och Stockholms stad enligt grunder, som i propositionen 1945:296 underställts riksdagen för godkännande. I enlighet med vad i nämnda proposition förutsatts ha grunderna för fördelning av kostnaderna mellan staten och staden sammanfattats och preciserats i ett mellan parterna ingånget avtal. I fråga om avtalets ursprungliga lydelse torde få hänvisas till s. 2 ff. i propositionen 1946:143. Enligt överenskommelse mellan parterna ha, räknat från och med den 1 juli 1947, vidtagits vissa av den statliga löneregleringen påkallade jämkningar i avtalets avfattning, vilka Kungl. Maj:t för sin del godkänt genom beslut den 19 mars 1948 (jfr propositionerna 1947:102 och 1948:92).

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 189 000 kronor till 855 000 kronor. Höjningen betingas, förutom av automatiska utgiftsökningar, av i huvudsak följande förslag:

- 1) förändring av kansliskrivartjänsten i Ca 15 till bokhållartjänst i Ca 21,
- 2) uppräknig av arvodenä åt portvakt, tillsynslärare och styrelsens sekreterare,
- 3) inrättande av tre stipendier om ettvar 1 200 kronor för forskningsverksamhet,
- 4) anvisande av 4 500 kronor för anställande av en skolkurator med deltidstjänstgöring,
- 5) inrättande av två biträdande facklärartjänster i Ce 22,
- 6) inrättande av en kontorsbiträdestjänst i den reglerade befordringsgången,
- 7) uppräknig av arvodenä till föreläsare och speciallärare,
- 8) ökning av antalet speciallärartimmar i kemi med materiallära för keramiker,
- 9) ökning av antalet timlärartimmar för starkare differentiering av undervisningen,
- 10) uppräknig av arvodet åt biblioteksbiträdet,
- 11) anvisande av 400 kronor till särskild gottgörelse åt maskinisten för tillsyn över städning,
- 12) ökning av anslagsmedlen till vikariats- och övertidsersättningar.

Stadsfullmäktige i Stockholm har icke något att erinra mot överstyrelsens förslag.

Statskontoret — som icke funnit anledning yttra sig i frågan om förändring av kansliskrivartjänsten då denna fråga komme att prövas i annat

sammanhang — tillstyrker av automatiska utgiftsstegringar betingade höjningar samt anvisande av ytterligare 2 000 kronor för vikariats- och övertidsersättningar men ställer sig avvisande till överstyrelsens förslag i övrigt.

Departementschefen. Enligt beslut av 1952 års riksdag (höstsessionen) i anledning av propositionen 1952:241 har kansliskrivartjänsten ombildats till en kassörstjänst i Ca 19. Med hänsyn härtill anser jag mig icke böra förorda någon ytterligare uppflyttning av ifrågavarande tjänst.

Ur arvodesposten utgår bland annat arvode åt tillsynslärare med 400 kronor, arvode åt portvakt med 880 kronor och ersättning åt styrelsens sekreterare med 2 200 kronor. Dessa belopp torde skäligen böra höjas till respektive 450 kronor, 960 kronor och 2 400 kronor.

Det ur icke-ordinarieposten till ett biblioteksbiträde utgående arvodet torde skäligen böra höjas från 1 650 kronor till 1 800 kronor. Härvid förutsättes, att bitrådets arbetstid alltså är densamma som budgetåret 1951/52.

De under icke-ordinarieposten för vikariats- och övertidsersättningar beräknade anslagsmedlen torde böra höjas med 2 000 kronor till 20 000 kronor.

Därest i vederbörlig ordning bestämmes, att särskild gottgörelse för tillsyn över städning skall utgå till maskinisten, torde kostnaderna härför böra i vanlig ordning bestridas från icke-ordinarieposten.

I övrigt kan jag icke tillstyrka några icke-automatiska ändringar av förevärande anslag.

Vid bifall till vad jag i det föregående förordat och med hänsyn till utgiftsökningar av automatisk natur beräknar jag hela avlöningsanslaget för nästa budgetår till 801 000 kronor, med den fördelning på olika poster, som framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan. Detta innebär en anslagshöjning med 135 000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) godkänna följande avlöningsstat för konstfackskolan, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54:

A v l ö n i n g s s t a t.

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	249 200
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:	
a. Arvoden åt skolläkare m. m., <i>förslagsvis</i>	6 250

b. Ersättning åt vissa sakkunniga, förslagsvis	100	
c. Arvode åt bibliotekarie	6 840	
d. Arvode åt tillsynslärare	450	
e. Arvode åt portvakt	960	
f. Ersättning åt vissa teckningslärare och handledare, förslagsvis	4 800	
g. Ersättning åt styrelsens sekreterare	2 400	21 800
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, förslagsvis		460 100
4. Rörligt tillägg, förslagsvis		284 900
		Summa kronor 1 016 000

Särskilda uppbördsmedel:

1. Elevavgifter, förslagsvis	22 000	
2. Avkastning ur Sjöstedtska fonden ..	2 880	
3. Bidrag från Stockholms stad, förslagsvis	190 120	215 000
		Nettoutgift kronor 801 000

b) till *Konstfackskolan*: *Avlöningar* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 801 000 kronor.

[292] 9. Konstfackskolan: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	63 200	99 731
1952/53 (statsliggaren s. 687)	71 100	
1953/54 (förslag)	75 100	

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att delposten till övriga *expenser*, nu 71 900 kronor, höjes med 7 550 kronor. Av höjningen belöpa 1 000 kronor å expedition och trycksaker, 1 000 kronor å höjda telefonavgifter samt 5 550 kronor å ökade kostnader för renhållning.

Vidare föreslår överstyrelsen, att anslagsposten till *stipendier* m. m. — nu 6 500 kronor, varur må utgå jämte stipendier (belöningar) högst 2 500 kronor såsom ersättning åt färdledare vid vissa studieresor samt såsom bidrag till mindre bemedlade elevers resekostnader vid studieresorna — med hänsyn till ökat elevantal och ökade resekostnader uppräknas med 3 500 kronor.

Stadsfullmäktige i Stockholm har icke något att erinra mot överstyrelsens förslag.

Departementschefen. Jag anser mig kunna tillstyrka en till 6 000 kronor begränsad höjning av delposten till övriga *expenser*. Av höjningen skall

enligt gällande avtal Stockholms stad bidraga med en tredjedel eller 2 000 kronor. Anslagsposten till stipendier m. m., som icke beröres av de i propositionen 1952:220 förordade, av 1952 års riksdag godkända grunderna för studiehjälpen vid allmänna läroverk m. fl. läro- och utbildningsanstalter, torde bära bibehållas oförändrad. Vid bifall till vad jag föreslagit torde alltså förevarande förslagsanslag för nästa budgetår bära höjas med 4 000 kronor till 75 100 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Konstfackskolan: Omkostnader* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 75 100 kronor.

[293] **10. Konstfackskolan: Undervisningsmateriel m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	83 200	81 172
1952/53 (statsliggaren s. 687)	83 200	
1953/54 (förslag)	83 200	

Stockholms stads avtalsmässiga bidrag till förevarande ändamål tillgodo-föres anslaget såsom särskilda uppbördsmedel.

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att de för närvarande till 5 000 kronor beräknade anslagsmedlen till bibliotek höjes med 3 000 kronor. Av höjningen skulle enligt gällande avtal å Stockholms stad falla 500 kronor. Som skäl för höjningen åberopas bland annat ökad utlåningsfrekvens och prisstegringar.

Stadsfullmäktige i Stockholm har icke något att erinra mot överstyrelsens förslag.

Departementschefen. Jag anser mig icke för närvarande kunna förorda någon höjning av förevarande anslag, vilket alltså för nästa budgetår bör uppföras med oförändrat belopp, 83 200 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Konstfackskolan: Undervisningsmateriel m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 83 200 kronor.

[294] **11. Understöd åt handelsgymnasier.** Detta obetecknade anslag var för budgetåret 1951/52 uppfört med 698 100 kronor och är för innevarande budgetår uppfört med 979 600 kronor (statsliggaren s. 687). Med stöd av riksdagens i skrivelser 1951:50 och 1952:69 anmälda beslut har Kungl. Maj:t medgivit, att anslaget må överskridas under budgetåret 1951/52 med högst 192 700 kronor och under innevarande budgetår med högst 147 000 kronor. För innevarande budgetår har alltså anvisats tillhoppa 1 126 600 kronor.

Av sistnämnda belopp har genom Kungl. Maj:ts beslut den 10 oktober 1952 tagits i anspråk 1 122 900 kronor enligt följande fördelning.

Gävle handelsgymnasium	40 700
Göteborgs handelsgymnasium (Göteborgs handelsinstitut)	201 300
Göteborgs stads handelsgymnasium med aftonundervisning	21 000
Hälsingborgs handelsgymnasium	89 600
Kalmar handelsgymnasium	41 900
Karlstads handelsgymnasium	41 900
Malmö handelsgymnasium	142 600
Norrköpings handelsgymnasium	78 900
Stockholms stads handelsgymnasium	288 250
Sundsvalls handelsgymnasium	72 250
Umeå handelsgymnasium	46 000
Örebro handelsgymnasium	58 500
Summa kronor	1 122 900

Av de 12 statsunderstödda handelsgymnasierna är Göteborgs, Hälsingborgs, Malmö, Norrköpings och Örebro enskilda läroanstalter, medan de övriga är kommunala. Gävle handelsgymnasium, som utgör en del av »Gävle borgarskola och högre handelsinstitut», intar i viss mån en mellanställning; kommunen utser styrelse och svarar för kostnaderna för skolan, i den mån dessa icke täckes av statsbidrag och andra inkomster.

Huvudman för de enskilda handelsgymnasierna är i Malmö, Norrköping och Örebro särskilda för ändamålet bildade föreningar; i gymnasiernas styrelser ingår representanter för kommunerna. Beträffande Göteborgs handelsgymnasium råder viss oklarhet om huvudmannaskapet. Av styrelsens fem ledamöter utses två av stadsfullmäktige och tre av Handelsföreningen (tillika handelskammaren) i Göteborg. Hälsingborgs handelsgymnasium saknar egentlig ägare; av styrelsens sju ledamöter utses tre av stadsfullmäktige, två av Hälsingborgs handelsförening och två av Hälsingborgs köpmannaförening.

Icke-statsunderstödda handelsgymnasier finnes i Borås, Eskilstuna, Jönköping, Kristianstad och Luleå. Samtliga dessa är kommunala och har tillkommit under åren 1950 och 1951. De står under inseeende av överstyrelsen för yrkesutbildning.

Enligt kungörelsen 1938: 529 angående statsunderstödda handelsgymnasier skall sådant gymnasium omfatta 2-årig kurs, byggd på realexamen eller motsvarande kunskapsmått. Vid handelsgymnasium må därjämte anordnas 1-årig studentkurs. Sådana kurser finnes vid Göteborgs, Hälsingborgs, Malmö, Norrköpings, Stockholms stads och Örebro handelsgymnasier. Vidare är 4-åriga kurser med aftonundervisning — motsvarande nyssnämnda 2-åriga kurser — anordnade vid Göteborgs stads, Malmö och Stock-

holms stads handelsgymnasier. Läsåret vid handelsgymnasierna omfattar 36 veckor.

Vid handelsgymnasium skall enligt nämnda kungörelse vara anställda ordinarie ämneslärare till minst det antal, som överstyrelsen för yrkesutbildning bestämmer. Där ett mera konstant behov föreligger, må därjämte kunna anställas ordinarie övningslärare (huvudsakligen för undervisning i stenografi och maskinskrivning). Vid behov och i mån av tillgång på medel får vidare anställas icke-ordinarie lärare. Icke-ordinarie ämneslärartjänst, som är av mera stadigvarande beskaffenhet men likväl icke finnes böra förändras till ordinarie, må efter beslut av överstyrelsen för yrkesutbildning ombildas till extra ordinarie tjänst.

För närvarande finnes vid de statsunderstödda handelsgymnasierna 41 ordinarie ämneslärartjänster — varav 10 är förenade med rektorstjänst — 5 extra ordinarie ämneslärartjänster och 3 ordinarie övningslärartjänster. I övrigt ombesörjes undervisningen av extra ämneslärare och timlärare.

För behörighet till ordinarie och extra ordinarie lärartjänst gäller i fråga om utbildning, att sökande skall genom avlagd akademisk examen eller examen vid handelshögskola eller på annat sätt styrka sig ha förvärvat grundlig teoretisk insikt i de ämnen, som hör till tjänsten, samt därjämte i den omfattning, som betingas av de olika läroämnenas art och ändamål, visa sig äga erforderlig praktisk erfarenhet.

Enligt den förutnämnda kungörelsen 1938: 529 skall ordinarie ämneslärare »avlönas med minst samma belopp, som för adjunkt vid rikets allmänna läroverk är eller kan bli stadgat». Rektor skall, utöver avlöning som ordinarie ämneslärare, åtnjuta ett särskilt arvode å minst 2 000 kronor. Ordinarie övningslärare skall avlönas med belopp, vilket bestämmes vid den pensionsreglering, som skall ske beträffande varje ordinarie eller extra ordinarie lärartjänst. Utöver vad nu angivits innehåller kungörelsen — bortsett från vissa föreskrifter om löneklassuppflyttning — icke några bestämmelser rörande avlöningsförmåner åt lärare.

Beträffande omfattningen av statsunderstödet till handelsgymnasierna innehåller kungörelsen 1938: 529 endast den föreskriften, att kommun, där gymnasium åtnjuter statsunderstöd, skall själv eller genom enskilda donatorer tillhandahålla för undervisningen erforderliga och tjänliga lokaler, underhålla dessa lokaler samt till läroanstaltens uppehållande lämna ett kontant bidrag, motsvarande minst en tredjedel av statsunderstödet.

Överstyrelsen för yrkesutbildning hemställer i skrivelse den 27 augusti 1952 om en översyn av de bestämmelser, som nu gäller för de statsunderstödda handelsgymnasierna. Överstyrelsen riktar uppmärksamheten på att föreskriften i kungörelsen 1938: 529, att ordinarie ämneslärare skall avlönas med minst samma belopp, som är eller kan bli stadgat för läroverksadjunkt, uppenbarligen icke längre är tillfyllest, därest riksdagen fattar beslut i en-

lighet med den överenskommelse, som träffats rörande läroverksadjunkternas lönegradsplacering (Ca 27 eller Ca 29, jfr numera prop. 1952: 241, Rskr 438). Överstyrelsen framhåller vidare, att även bestämmelserna om rektors arvode bör omarbetas, varjämte föreskrifter bör meddelas om avlönning åt övningslärare och icke-ordinarie lärare. Nya och ändrade bestämmelser på dessa punkter nödvändiggör ändrade bestämmelser rörande statsbidraget till handelsgymnasierna.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår beräknar överstyrelsen — med utgångspunkt i oförändrade statsbidragsgrunder men utan medräknande av den bidragsökning, som kan föranledas av löneregleringen för läroverksadjunkterna — en höjning av anslaget med 492 300 kronor enligt följande sammanställning.

1. Ökat anslag för bestridande av löneökningar enligt riksdagens skrivelse 1952: 69	187 500
2. Löneklassuppflyttningar	1 400
3. Planenlig utbyggnad av Norrköpings handelsgymnasiums 2-åriga kurs	16 800
4. Planenlig utbyggnad av Malmö handelsgymnasiums 4-åriga aftonkurs samt inrättande av parallellavdelningar till samma handelsgymnasiums 2-åriga kurs	39 000
5. Inrättande av parallellavdelningar vid Örebro och Umeå handelsgymnasier	33 600
6. Ökat statsunderstöd till Hälsingborgs handelsgymnasium	7 000
7. Understöd åt Borås handelsgymnasium	41 000
8. Understöd åt Eskilstuna stads, Jönköpings, Kristianstads och Luleå handelsgymnasier	153 000
9. Understöd åt Linköpings handelsgymnasium	13 000
Summa ökning kronor	492 300

Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

1. Riksdagens skrivelse 1952: 69 avser det från och med år 1952 utgående 15-procentiga lönetillägget. Överstyrelsen beräknar merkostnaden för motsvarande lönetillägg åt personalen vid handelsgymnasierna till sammanlagt 250 200 kronor, varav 229 200 kronor belöper på lärarlönerna och återstående 21 000 kronor på löner åt vaktmästare, städerskor och annan biträdespersonal. Enligt hittills tillämpade grunder bör staten bestrida tre fjärdedelar av denna merkostnad eller 187 500 kronor.

2. Överstyrelsen beräknar merkostnaden för löneklassuppflyttningar till cirka 1 860 kronor, varav tre fjärdedelar utgör omkring 1 400 kronor.

3. För innevarande budgetår har beräknats ett understöd av 14 000 kronor till inrättande av en parallellavdelning till första klassen av den 2-åriga kursen vid Norrköpings handelsgymnasium. Som en konsekvens härav kommer från och med nästa läsår att anordnas en parallellavdelning till andra klassen av denna kurs. I enlighet med förslag av gymnasiets styrelse

beräknar överstyrelsen ett statsbidrag av 16 800 kronor till den nya avdelningen.

4. Av det under denna punkt yrkade beloppet beräknar överstyrelsen 5 400 kronor till understöd för planenlig utbyggnad av den 4-åriga aftonkursen vid Malmö handelsgymnasium med en tredje klass. Statsbidrag utgår nu till första och andra klasserna.

Statskontoret tillstyrker endast de anslagshöjningar, som betingas av lönetillägg och löneklassuppflyttningar samt av planenlig utbyggnad av Norrköpings handelsgymnasium och Malmö handelsgymnasiums 4-åriga aftonkurs. Därest en ytterligare utbyggnad av handelsgymnasieorganisationen skulle komma i fråga, torde denna, till undvikande av alltför små skolenheter, enligt statskontorets mening böra i första hand avse inrättande av parallellavdelningar vid Örebro och Umeå handelsgymnasier. I andra hand bör Malmögymnasiet få statsbidrag till en redan inrättad fjärde parallellavdelning.

Med anledning av vad överstyrelsen för yrkesutbildning anfört beträffande översyn av nu gällande bestämmelser rörande de statsunderstödda handelsgymnasierna, har inom ecklesiastikdepartementet verkställt särskild utredning i frågan, varvid rektorn vid Norrköpings handelsgymnasium G. Hedvall biträtt såsom expert.

Departementschefen. Mot den av överstyrelsen för yrkesutbildning beräknade merkostnaden för löner till lärare och biträdespersonal samt för löneklassuppflyttningar finner jag ej anledning till erinran.

En ytterligare närmast automatisk utgiftsstegring föranledes av den planenliga utbyggnaden av den 2-åriga kursen vid Norrköpings handelsgymnasium med en parallellavdelning till andra klassen och av den 4-åriga aftonkursen vid Malmö handelsgymnasium med en tredje klass. Statsbidrag till dessa ändamål utgör en direkt följd av statsmakternas tidigare beslut rörande statsbidrag till dessa två gymnasier.

Utöver denna planmässiga utbyggnad förordar överstyrelsen en väsentlig utvidgning av den statsunderstödda handelsgymnasieorganisationen. Bland annat föreslår överstyrelsen statsbidrag till de fem gymnasier, som nu ej åtnjuter understöd, samt till Linköpings handelsgymnasium, vilket avses skola upprättas från och med nästa läsår. En så avsevärd ökning av statens bidrag till handelsgymnasieorganisationen kan jag ej tillstyrka. Efter överbäggande av de olika lokala och regionala behoven av läroanstalter för högre merkantil utbildning finner jag mig för närvarande endast kunna förorda, att statsbidrag beräknas även för handelsgymnasiet i Luleå. Jämte detta gymnasium finnes i de fyra nordligaste länen endast Sundsvalls och Umeå handelsgymnasier. Bidragsbehovet för Luleå handelsgymnasium beräknas av överstyrelsen till 41 000 kronor.

Med utgångspunkt i oförändrade bidragsgrunder och ett med hänsyn till gällande statsbidragsbestämmelser naturligen rätt osäkert antagande, att den av 1952 års riksdag beslutade löneregleringen för läroverkslärarna skulle medföra en ökning av här förevarande statsbidrag med cirka 90 000 kronor, skulle anslaget med hänsyn till vad jag nu förordat för nästa budgetår behöva ökas med $(187\,500 + 1\,400 + 16\,800 + 5\,400 + 41\,000 + + 90\,000 =) 342\,100$ kronor till 1 321 700 kronor.

Såsom framhållits i skilda sammanhang, bland annat i handelsutbildningskommitténs betänkande angående handelsgymnasierna (SOU 1950: 12), i statsutskottets utlåtande 1952: 8 p. 277:o) och i överstyrelsens förutnämnda skrivelse den 27 augusti 1952, är emellertid de nu gällande bestämmelserna rörande statsbidrag till handelsgymnasierna otillfredsställande. Föreskriften, att vederbörande kommun själv eller genom enskilda donatorer årligen skall lämna ett kontant bidrag motsvarande minst en tredjedel av statsunderstödet, härrör sig från 1913, då handelsgymnasieorganisationen upprättades på grundval av de dåvarande handelsinstitut. Bidragen till de äldsta handelsgymnasierna har kommit att fastställas och uppbyggas med de före 1913 års reform utgående understödsbeloppen som grund. Dessa i botten liggande bidragsbelopp har ej utmätts efter några enhetliga principer. Under senare år har i regel som beräkningsgrund för statsbidraget tillämpats den principen, att 75 procent av nytillkommande utgifter skall utgå av statsmedel. Då emellertid författningen ej anger vilka utgifter, som är statsbidragsberättigade, och ej heller uppställer några normer för beräkningen av utgifterna, föreligger av naturliga skäl en viss osäkerhet rörande vilka utgifter statsbidraget avser. Genom att anslaget är obetecknat, har eftersläpningar i anslagstilldelningen varit oundvikliga. För underskott, som kan ha drabbat visst gymnasium på grund av ordinarie eller extra ordinarie lärares sjukdom eller dylikt, har täckning genom statsunderstöd ej kunnat erhållas efteråt.

Även om nu anförda olägenheter med det nuvarande statsbidragssystemet ej i och för sig nödvändiggör en omarbetning av statsbidragsbestämmelserna, får dock en sådan nu anses behövlig med hänsyn till den beslutade löneregleringen för läroverksadjunkterna. För de ordinarie adjunkterna är löneställningen alternativt Ca 27 eller Ca 29. Den för handelsgymnasierna gällande bestämmelsen, att ordinarie ämneslärare skall avlönas med minst samma belopp, som gäller för läroverksadjunkter, är i detta nya läge uppenbarligen för vag och, med avseende på beräkningen av statsbidraget, klart otillräcklig. Jag anser mig därför nu böra upptaga frågan om nya grunder för statsbidraget till handelsgymnasierna.

Vid en omarbetning av statsbidragsgrunderna bör riktpunkten vara att fastställa ett bidragsunderlag, som är lätt att bestämma och som tillgodoser de olika skolornas behov efter rättvisa normer. Efter övervägande av olika alternativ för en lösning i sådan riktning, har jag funnit det vara mest ratio-

nellit att låta kostnaderna för avlöningsförmåner åt lärarpersonalen — beräknade i huvudsak enligt samma grunder som gäller för avlöningsförmåner åt befattningshavare vid de högre kommunala skolorna m. fl. icke-statliga läroanstalter — utgöra bidragsunderlaget och fastställa statsbidraget till viss procent av detta underlag. Denna utformning av statsbidragssystemet ger handelsgymnasierna en garanti för att erhålla täckning för en viss del av sin största utgiftspost oberoende av förändringar i denna. Den här förordade principiella konstruktionen av statsbidraget är också den, som numera i regel användes vid beräkning av statsbidrag åt icke-statliga skolor.

För bestämmande av det sammanlagda bidragsunderlaget vid varje gymnasium måste fastställas de olika belopp, efter vilka bidraget till varje lärares avlöningsförmåner skall beräknas. I detta hänseende vill jag — med den förutsättningen, att läsåret vid de statsunderstödda handelsgymnasierna förlänges till 38 veckor — föreslå följande. I fråga om rektorstjänsterna synes en lämplig avvägning av bidragsunderlaget vara, att detta fastställs att motsvara de avlöningsförmåner, som tillkommer befattningshavare i Cb 10. Jag erinrar om att de flesta statsunderstödda handelsgymnasierna är av förhållandevis liten omfattning; som exempel kan nämnas, att statsunderstöd till flera än fem klassavdelningar för närvarande endast utgår vid tre gymnasier. Underlaget för bidrag till ordinarie ämneslärares avlöning bör motsvara de avlöningsförmåner, som tillkommer ordinarie läroverksadjunkt i Ca 29. För icke-ordinarie ämneslärares avlöning bör bidragsunderlaget motsvara avlöningsförmånerna för icke-ordinarie adjunkter vid läroverken, alltså vid full kompetens den reglerade befordringsgången inom adjunktskarriären (Cf 21—Ce 23—Ce 25) och eljest extra anställning. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter prövning i varje särskilt fall besluta om höjning av bidragsunderlaget till Ce 27 enligt grunder motsvarande dem, som gäller för inrättande av adjunktstjänst i Ce 27 vid allmänna läroverken. Underlaget för bidrag till avlöning åt timlärare bör beräknas efter timtaxan i enlighet med vad Kungl. Maj:t därutinnan bestämmer. Vad gäller underlaget för bidrag till avlöning åt ordinarie övningslärare vid handelsgymnasierna vill jag erinra om att löneställningen för de lönegradsplacerade övningslärarna i vår torde komma att bli föremål för förhandlingar mellan 1949 års tjänsteförteckningskommitté och vederbörande personalorganisationer. I avvaktan på statsmakternas ställningstagande till resultatet av förhandlingarna torde tills vidare såsom underlag för bidraget till avlöning åt här ifrågakvarande övningslärare böra fastställas nu gällande löneställning för dessa (varierande från Ca 22 till Ca 24).

Såsom villkor för erhållande av statsbidrag synes böra gälla, att lärarpersonalen uppbär avlöningsförmåner enligt nu angivna grunder. Den nuvarande minimiregeln i fråga om lärarnas avlöning bör alltså upphöra. I den mån avvikelse från den såsom statsbidragsunderlag bestämda löneställningen av särskilda skäl skulle befinnas motiverad i fråga om rektor eller ordi-

narie lärare, bör sådan — utan att fördenskull statsbidragsunderlaget höjes — kunna få ske efter tillstånd av Kungl. Maj:t. Vidare synes böra gälla den begränsningen, att i bidragsunderlaget må inräknas endast lönekostnader för ordinarie tjänster, vilkas inrättande medgives av Kungl. Maj:t, samt för icke-ordinarie tjänster och timplärartimmar, i den mån överstyrelsen så medgiver.

Då det synes skäligt, att understöd utgår även till bestridande av huvudmansavgifter för lärarnas pensionering, föreslår jag, att de fortlöpande pensionsavgifterna för lärare, till vilkas avlöning statsbidrag utgår, inräknas i bidragsunderlaget.

Vad härefter gäller storleken av statsbidraget vill jag förorda en avvägning, i princip överensstämmande med vad som gäller beträffande statsbidraget till privatläroverken (se kungörelsen 1952: 43). Jag föreslår alltså, att till varje statsunderstött handelsgymnasium utan behovsprövning får utgå statsbidrag med 60 procent av bidragsunderlaget, med möjlighet för det eller de gymnasier, för vilka ett statsbidrag av 60 procent provas vara otillräckligt, att efter framställning till Kungl. Maj:t erhålla ytterligare bidrag. Dock bör statsbidragen till samtliga bidragsberättigade gymnasier tillhopa ej få överstiga 70 procent av de sammanlagda bidragsunderlagen.

I överensstämmelse med vad som regelmässigt gäller i fråga om statsbidrag till lönekostnader på skolväsendets område, torde under löpande redovisningsår förskott på statsbidraget böra få utgå, förslagsvis med högst 90 procent av statsbidraget för närmast föregående redovisningsår.

Vid genomförande av den nu förordade ändringen i grunderna för statsunderstödet åt handelsgymnasierna fordras utöver vad jag härförut angivit vissa ytterligare bestämmelser rörande statsbidragsvillkor m. m. Dessa torde emellertid ej vara av beskaffenhet att behöva underställas riksdagens prövning. Det torde alltså få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av överstyrelsen för yrkesutbildning meddela erforderliga villkor och övriga föreskrifter beträffande det nya statsbidragssystemet.

Statens bidrag till lönekostnader och fortlöpande huvudmansavgifter enligt av mig nu förordade grunder torde med den omfattning av den statsbidragsberättigade handelsgymnasieorganisationen, som jag härförut föreslagit, kunna för nästa budgetår uppskattas till i runt tal 1 450 000 kronor, vilket belopp med hänsyn till den av mig förordade omläggningen av statsbidragssystemet torde böra anvisas såsom förslagsanslag. Anslagsökningen utgör 470 400 kronor. I jämförelse med den i det föregående med utgångspunkt i oförändrade statsbidragsgrunder verkställda anslagsberäkningen, kommer alltså det nya statsbidragssystemet att för nästa budgetår medföra en utgiftsökning av cirka 128 000 kronor.

Under återopande av vad jag sålunda anfört och föreslagit hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna av mig förordade ändrade grunder för statsbidrag till vissa handelsgymnasier, att gälla från och med budgetåret 1953/54;

b) till *Understöd åt handelsgymnasier* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 1 450 000 kronor.

[295] **12. Anordnande av handelsgymnasieexamen för lärjungar från enskild undervisning.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	12 000	19 103
1952/53 (statsliggaren s. 688)	22 000	
1953/54 (förslag)	22 000	

Detta anslag, som utgått sedan budgetåret 1947/48, är avsett till bestridande av vissa kostnader för anordnande på försök av handelsgymnasieexamen för lärjungar från enskild undervisning. Genom beslut den 24 februari 1950 har Kungl. Maj:t fastställt ändrade bestämmelser rörande denna examen, vilka innebära, bland annat, att prövningen skall vara antingen odelad, då examinanden vid samma examenstillfälle undergår alla erforderliga prov, eller delad, då prövningen verkställs vid två på varandra följande examenstillfällen.

Överstyrelsen för yrkesutbildning framhåller, att förevarande examen nu kan anses ha lämnat försöksstadiet. Bestämmelserna rörande själva anordnandet av examen har visat sig fungera väl, och det icke ringa antalet examinander visar att examen fyller ett behov. Antalet examinander uppgick vid prövningen vårterminen 1952 till sammanlagt 81, varav 4 i odelad prövning och 77 i delad prövning. Överstyrelsen föreslår viss uppräknings av arvoden till examensombud och examinators ävensom av en del andra ersättningar i samband med examen. Vidare framhåller överstyrelsen, att granskare och medbedömare, som deltagit i sammanträden för utarbetande av anvisningar för bedömning av de skriftliga examensproven, bör erhålla resekostnads- och traktamentsersättning. Överstyrelsen beräknar medelsbehovet för nästa budgetår till 23 500 kronor.

Departementschefen. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser rörande arvoden och ersättningar, som bör utgå för uppdrag i samband med här ifrågavarande handelsgymnasieexamen. I avvaktan på närmare erfarenheter rörande medelsbehovet torde ifrågavarande förslagsanslag för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anordnande av handelsgymnasieexamen för lärjungar från enskild undervisning* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 22 000 kronor.

[296] **13. Stipendier åt elever vid tekniska fackskolor och andra fackutbildningsanstalter.** Med hänsyn till de i propositionen 1952: 220 föreslagna, av 1952 års riksdag godkända grunderna för studiehjälpen vid allmänna läroverk m. fl. läro- och utbildningsanstalter torde under denna rubrik för nästa budgetår bära uppföras ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor. Anslaget skall tillgodose behovet av behovsprövade stipendier åt de elever vid olika fackutbildningsanstalter, vilkas väsentliga studiehjälp skall utgöras av studielån. Från detta anslag skall sålunda utgå stipendier till elever vid bland andra

folkskoleseminarier, småskoleseminarier samt övriga lärarutbildningsanstalter (t. ex. läroanstalter som utbildar barnavårdslärarinnor, barnträdgårdslärarinnor, handarbetslärarinnor, lanthushållslärarinnor, sinnesslölärarinnor, skolkökslärarinnor, teckningslärare, vävlärarinnor och yrkeslärare i sömnad),

fackskolor vid högre tekniska läroverk och vissa övriga tekniska fackutbildningsanstalter,

ettåriga studentkurser vid handelsgymnasier och vissa därmed jämförbara högre handelsskolor,

vissa övriga fackutbildningsanstalter.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Stipendier åt elever vid tekniska fackskolor och andra fackutbildningsanstalter* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor.

[297] **14. Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt kommunala anstalter för yrkesundervisning.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	5 500 000	5 387 565
1951/52	5 500 000	6 226 009
1952/53 (statsliggaren s. 688)	11 200 000	
1953/54 (förslag)	13 400 000	

Det för innevarande budgetår uppförda anslaget å 11 200 000 kronor är uppdelat på två poster, en till understöd till avlöning av lärare på förslagsvis 10 000 000 kronor och en till understöd till undervisningsmateriel m. m. på förslagsvis 1 200 000 kronor.

Statsbidragsgrunderna för de kommunala anstalterna för yrkesundervisning, som från och med innevarande budgetår undergått en avsevärd förbättring, äro angivna i § 1 kungörelsen 1921: 705, sådant författningsrummet lyder enligt kungörelsen 1952: 575. I huvudsak innebära dessa grunder att understöd utgår

1) till avlöning åt rektor och övriga lärare med belopp, som ej må överstiga 78 procent av sammanlagda beloppet av den till dem för den tid,

understödet avser, utgående avlöning och som, beräknat efter antalet undervisningstimmar, må utgå med högst 5 kronor 75 öre för undervisningstimme;

2) till ersättning åt föreläsare vid fristående föreläsningar eller serier av dylika vid yrkesskola med högst 12 kronor 50 öre för föreläsningstimme, när rese- och traktamentsersättning icke utgår till föreläsaren, och med högst 25 kronor för föreläsningstimme, när rese- och traktamentsersättning utgår, dock att understödsbeloppet ej må överstiga hälften av sammanlagda beloppet av de till föreläsarna för den tid, understöd avser, utgående arvoden och förekommande rese- och traktamentsersättningar;

3) till undervisningsmateriel med belopp, motsvarande hälften eller i vissa undantagsfall intill $\frac{2}{3}$ av kostnaderna, dock ej till inköp av förbrukningsmateriel för yrkesmässig produktion av till försäljning avsedda alster.

Till tre kommunala yrkesskolor, nämligen kvarnskolan i Mariestad, Steneby skolor för yrkesundervisning och Hässleholms tekniska skola, utgår enligt Kungl. Maj:ts beslut av respektive 16 oktober 1942, 23 november 1951 och 30 december 1952 understöd enligt vissa förmånligare grunder.

Under förutsättning av oförändrade statsbidragsgrunder beräknar överstyrelsen för yrkesutbildning medelsbehovet för nästa budgetår till 13 400 000 kronor, varav till lärarlöner 12 000 000 kronor och till undervisningsmateriel 1 400 000 kronor. Överstyrelsen anför bland annat:

Antalet statsunderstödda kommunala skolor för yrkesundervisning uppgick i oktober 1950 till 347 med 77 809 elever, varav 7 543 i heldagskurser om minst fem månaders längd. I oktober 1951 var antalet skolor 365 med 80 523 elever, varav 7 685 i heldagskurser om minst fem månaders längd. En fortgående ökning av såväl antalet skolor som elevantalet kan således konstateras.

Det kan beräknas att överstyrelsen på grundval av hittills inkomna ansökningar om statsunderstöd för budgetåret 1952/53 kommer att bevilja omkring 13 500 000 kronor till lärarlöner samt till undervisningsmateriel — av sökt belopp på i runt tal 1 630 000 kronor — omkring 1 400 000 kronor. De sökta beloppen till undervisningsmateriel ha de senaste åren efter prövning och prisgranskning brukat reduceras med 13—15 procent. Kurser komma icke alltid till stånd i den omfattning skolorna beräknat, varför beviljat statsunderstöd i viss omfattning icke tages i anspråk. Enligt en av skolkommissionen i dess år 1950 avgivna betänkande med förslag till nya statsbidragsgrunder för det kommunala och enskilda yrkes-skolväsendet (SOU 1950:44) redovisad undersökning togo skolorna av beviljade statsunderstöd för budgetåret 1948/49 i anspråk, av understöd till avlöning åt lärare 82,6 procent och av understöd till undervisningsmateriel omkring 87 procent. Förutsatt samma uttagsprocent skulle de ovan angivna talen reduceras till i runt tal 11 150 000 respektive 1 220 000 kronor eller tillsammans till 12 370 000 kronor. En del tilläggsansökningar för senare planerade kurser kunna dock antagas inkomma och föranleda att de angivna siffrorna få något uppräknas.

Enligt § 2 förutnämnda kungörelse 1921:705 gäller såsom villkor för utgående av understöd till undervisningsmateriel bland annat, att undervisningsmateriel, för vilkens anskaffning eller underhåll statsunderstöd

beviljats, av överstyrelsen för yrkesutbildning godkännes. Överstyrelsen föreslår nu en bestämmelse om att statsbidrag i den omfattning, överstyrelsen prövar skälig, må utan att överstyrelsen särskilt godkänner anskaffningen, utgå till anskaffning av stadigvarande undervisningsmateriel, som skolan finner erforderlig. I anslutning härtill anför överstyrelsen i huvudsak följande.

Enligt vad nu gäller kunna skolorna söka och erhålla statsbidrag till stadigvarande undervisningsmateriel, som icke på förhand behöver specificeras. För detta har överstyrelsen uppställt vissa regler; de ospecificerade beloppen få således uppgå endast till vissa av överstyrelsen angivna högstbelopp, vilka stå i relation till kostnaden för den undervisningsmateriel, till vilken statsbidrag sökes. På grund av föreskrift i statsbidragskungörelsen om att undervisningsmateriel, för vars anskaffning statsbidrag beviljats, skall godkännas av överstyrelsen, måste emellertid senare specifikationer ingivas för godkännande, innan statsbidraget kan utnyttjas. En viss obundenhet för skolornas vidkommande, ävensom marginal för oförutsedda smärre utgifter för stadigvarande undervisningsmateriel skulle kunna erhållas, om det medgives att överstyrelsens godkännande icke behöver inhämtas för anskaffning av erforderlig undervisningsmateriel från den statsbidragspost, som beräknats till dylik ospecificerad materiel. Ett dylikt förfaringsätt skulle även bereda såväl skolorna som överstyrelsen vissa administrativa lättnader. Ett genomförande av detta förslag skulle icke påverka anslagsbehovet för ifrågavarande undervisningsmateriel.

Statskontoret har icke någon erinran mot överstyrelsens anslagsberäkningar. Även överstyrelsens förslag rörande fri anskaffning av undervisningsmateriel tillstyrker statskontoret, som härom anför:

Statsbidrag till undervisningsmateriel utgår med belopp, motsvarande hälften eller i vissa undantagsfall intill två tredjedelar av kostnaderna för densamma. Enligt vad som under hand inhämtats torde antalet fall, där understöd beviljas med mer än hälften av kostnaderna, icke ens uppgå till en procent av hela antalet ansökningar om statsbidrag. Då vederbörande huvudmän sålunda ha samma ekonomiska intresse som statsverket att hålla utgifterna för stadigvarande undervisningsmateriel nere, kan ämbetsverket tillstyrka, att statsbidrag får utgå till sådan materiel i den omfattning, överstyrelsen prövar skälig, utan att överstyrelsen godkänner inköpen. Ämbetsverket förutsätter därvid, att medgivandena till »fri» anskaffning begränsas till ungefärligen de belopp, för vilka stadigvarande undervisningsmateriel nu må anskaffas utan avgivande av förhandsspecifikation.

Departementschefen. Överstyrelsens anslagsberäkningar ger mig icke anledning till erinran. Jag tillstyrker även överstyrelsens förslag att statsbidrag må, i den omfattning överstyrelsen prövar skälig, utgå till stadigvarande undervisningsmateriel, utan att överstyrelsen särskilt godkänner anskaffningen. Ett genomförande av detta förslag påverkar icke medelsbehovet under förevarande anslag. Anslaget torde för nästa budgetår i enlighet med överstyrelsens beräkningar böra uppföras med

13 400 000 kronor, vilket innebär en höjning med 2 200 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt kommunala anstalter för yrkesundervisning* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 13 400 000 kronor.

[298] **15. Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt enskilda anstalter för yrkesundervisning.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	930 000	876 120
1951/52	930 000	1 232 010
1952/53 (statsliggaren s. 690)	1 950 000	
1953/54 (förslag)	2 100 000	

Detta anslag disponeras för innevarande budgetår med 1 800 000 kronor till understöd till avlöning av lärare och med 150 000 kronor till understöd till undervisningsmateriel. Till enskilda yrkesskolor utgår statsbidrag med belopp, som av Kungl. Maj:t bestämmes. Skolorna äro indelade i två grupper, A och B. Till skolor i grupp A utgår bidrag enligt samma grunder som till de kommunala skolorna. Bidraget beviljas av överstyrelsen för yrkesutbildning inom ramen av ett av Kungl. Maj:t bestämt belopp för hela gruppen. Skolor i grupp B får ett statsbidrag, som i regel är lägre än om ovan angivna grunder skulle tillämpas, och vars belopp i varje särskilt fall fastställles av Kungl. Maj:t.

Till två anstalter av A-gruppen, nämligen Sveriges urmakareförbunds yrkesskola och Fredrika Bremerförbundets skola för kvinnlig yrkesutbildning, utgår, utöver vad nyss angivits, ytterligare understöd med högst 10 000 respektive högst 12 000 kronor för gäldande av den del av avlöningskostnaderna och övriga kostnader för verksamheten vid dessa skolor, som icke täckes av eljest utgående statsunderstöd, kommunalt bidrag, kursavgifter eller inkomster från försåld produktion.

Till Bröderna Pählmans handelsinstitut och Filip Holmqvists handelsinstitut, båda tillhörande B-gruppen, utgår till uppehållande av verksamheten understöd med högst respektive 102 980 kronor och 80 360 kronor. Dessutom utgår till dessa skolor, utöver vad nu angivits, ytterligare understöd med högst respektive 30 000 kronor och 25 000 kronor för gäldande av den del av avlöningskostnaderna och övriga kostnader för verksamheten, som icke täckes av förstnämnda statsunderstöd, kommunalt bidrag, kursavgifter eller inkomster från försåld produktion.

1951 års riksdag har icke haft något att erinra mot att Kungl. Maj:t för viss kursundervisning av målarlärningar från hela riket tillerkänner Karl-skoga praktiska läroverk, tillhörande A-gruppen, statsbidrag enligt förmån-

ligare grunder än de för motsvarande kommunala skolor gällande. Av detta bemyndigande har Kungl. Maj:t ännu icke begagnat sig.

Överstyrelsen för yrkesutbildning hemställer, att anslaget för nästa budgetår uppräknas med 150 000 kronor till 2 100 000 kronor. Till stöd här- för anföres i huvudsak:

Erfarenhetsmässigt kan man utgå från att, på grund av att i viss omfattning kurser, för vilka understöd beräknats, icke komma till stånd, medelsbehovet blir lägre än beviljade beloppen. Budgetåret 1950/51 uttogs sålunda omkring 90 procent av beviljade understöd. Vid samma uttagsprocent för innevarande budgetår skulle komma att uttagas i runt tal 1 960 000 kronor. På grund av att ytterligare skolor kunna antagas komma att bli i behov av understöd och behov även kan uppkomma att tillmäta understöd åt skolor i B-gruppen rikligare än för närvarande föreslår överstyrelsen, som därvid vad A-skolorna beträffar utgår från nu gällande understödsgrunder, att anslaget ökas med 150 000 kronor till 2 100 000 kronor, varav förslagsvis 1 950 000 kronor till lärarlöner och förslagsvis 150 000 kronor till undervisningsmateriel.

Departementschefen. Överstyrelsens anslagsberäkningar anser jag mig i stort sett kunna godtaga. Förevarande förslagsanslag torde därför för nästa budgetår böra uppföras med 2 100 000 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 150 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt enskilda anstalter för yrkesundervisning* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 2 100 000 kronor.

[299] **16. Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till inrättande av centrala verkstadsskolor m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	1 000 000	2 107 603
1951/52	1 000 000	2 592 426
1952/53 (statsliggaren s. 690)	1 500 000	
1953/54 (förslag)	2 000 000	

Överstyrelsen för yrkesutbildning hemställer, att anslaget för nästa budgetår uppföres med 2 000 000 kronor, vilket innebär en höjning med 500 000 kronor. Överstyrelsen anför i huvudsak följande.

Enligt föreskrifterna i § 38 mom. 1 och § 39 kungörelsen den 22 juni 1951 (nr 586) angående statsbidrag till centrala verkstadsskolor skall underdånig framställning angående statsbidrag till engångskostnader ingivas till överstyrelsen senast den 15 november under kalenderåret närmast före det budgetår ansökningen avser. Framställningar, som under år 1952 in-

komma sedan överstyrelsen avgivit sina anslagsäskanden, torde icke, så vitt kan bedömas, påverka anslagsberäkningen för budgetåret 1952/53.

Enligt en av överstyrelsen upprättad tablå över dels av Kungl. Maj:t i vissa fall tilldelade statsbidragsbelopp, dels av överstyrelsen tillstyrkta statsbidragsbelopp i ärenden, som äro under Kungl. Maj:ts prövning, dels ock av vederbörande huvudman beräknat statsbidrag i ärende, där framställning föreligger, som ännu icke slutgiltigt behandlats av överstyrelsen, uppgår summan av nämnda statsbidragsbelopp till i runt tal 12 200 000 kronor, varav dock de för pågående byggnadsarbeten m. m. för centrala verkstadsskolorna i Sandö och Skellefteå beviljade beloppen delvis torde uttagas under innevarande budgetår.

Överstyrelsen framhåller, att en snabbare genomförd utbyggnad än hittills av de centrala verkstadsskolorna enligt överstyrelsens uppfattning skulle bli av stor betydelse för att tillgodose näringslivets behov av utbildad arbetskraft och för att bereda de ökade ungdomskullarna möjligheter till en kvalificerad yrkesutbildning. Då överstyrelsen emellertid saknar möjlighet att bedöma, i vilken omfattning byggnadstillstånd kan komma att meddelas för planerade byggnadsföretag vid centrala verkstadsskolor och därför saknar säkrare grunder för en uppskattning av anslagsbehovet under förevarande anslag, begränsar sig överstyrelsen till att under hänvisning till vad här framhållits föreslå, att anslaget uppföres med förslagsvis 2 000 000 kronor.

Departementschefen. Överstyrelsens anslagsberäkningar ger mig icke anledning till erinran. Förevarande anslag torde därför för nästa budgetår böra uppräknas med 500 000 kronor till 2 000 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till inrättande av centrala verkstadsskolor m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 kronor.

[300] 17. Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av centrala verkstadsskolor.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	3 330 000	4 270 451
1952/53 (statsliggaren s. 690)	4 000 000	
1953/54 (förslag)	5 080 000	

Från och med budgetåret 1951/52 har provisorisk lönereglering genomförts för lärarpersonalen vid de centrala verkstadsskolorna. Angående innebörden härav torde få hänvisas till 1951 års åttonde huvudtitel s. 405 ff., statsutskottets utlåtande 1951: 69, riksdagens skrivelse 1951: 128 och kungörelsen 1951: 586 angående statsbidrag till centrala verkstadsskolor (ändrad genom kungörelsen 1952: 89).

Överstyrelsen för yrkesutbildning beräknar den för nästa budgetår erforderliga höjningen av detta förslagsanslag till 1 268 400 kronor. Av höj-

ningen hänför sig 880 000 kronor till automatiska utgiftsökningar, 50 000 kronor till införande av undervisning i allmänna ämnen, 45 000 kronor till ökning av statsbidragen till förbrukningsmateriel vid undervisning i svetsning och 293 400 kronor till ökning av statsbidraget till övriga årliga kostnader för driften (administration m. m.). Överstyrelsen avrundar höjningen till 1 250 000 kronor och föreslår, att anslaget uppföres med 5 250 000 kronor.

I fråga om de a u t o m a t i s k a u t g i f t s ö k n i n g a r n a anför överstyrelsen i huvudsak följande.

Statsbidrag för budgetåret 1952/53 utgår till de centrala verkstadsskolorna i Häggvik, Uppsala, Eskilstuna, Jönköping, Ljungby, Oskarshamn, Karlskrona, Uddevalla, Tidaholm, Östanås, Örebro, Ljusdal, Sandö, Sundsvall, Östersund, Vännäs, Skellefteå, Strömbacka och Övertorneå.

För att kunna bedöma anslagsbehovet för budgetåret 1953/54 har överstyrelsen från samtliga ovan angivna skolor infordrat uppgifter å beräknade kostnader och statsbidrag. Överstyrelsen har i en tablå gjort en sammanställning av det av överstyrelsen på grundval av skolstyrelsernas uppgifter beräknade statsbidraget till var och en av skolorna. I tablåen har också beräknats statsbidrag till centrala verkstadsskolan i Mjölby, som i begränsad omfattning beräknas kunna påbörja sin verksamhet hösten 1953. Vid beräkningen av statsbidraget till avlöning åt rektorer och övriga lärare har utgått från nu gällande löneläge men hänsyn icke tagits till tjänstledighetsavdrag och ej heller till avlöning åt vikarier vid tjänstledighet. Statsbidragen i övrigt ha i tablåen beräknats på grundval av nu gällande statsbidragsbestämmelser. Totalsumman av de i tablåen upptagna beloppen uppgår till 4 879 719 kronor. I denna summa ingår icke statsbidrag till sjukvård m. m. för rektorer och lärare. Erfarenhetsmässigt underlag för beräkning av medelsbehovet för detta ändamål saknas ännu. Totala anslagsbehovet torde dock med ledning av de i tablåen framkomna talen kunna vid oförändrade löner och i övrigt oförändrade bidragsgrunder beräknas till 4 880 000 kronor.

U n d e r v i s n i n g i a l l m ä n n a ä m n e n. Efter att ha erinrat om att statsbidrag för undervisning i allmänna ämnen från och med innevarande budgetår under vissa förutsättningar får utgå till kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning, föreslår överstyrelsen, att sådan undervisning måtte få anordnas vid centrala verkstadsskolor i den utsträckning, som prövas lämplig för försök rörande anknytning till enhetsskolan. I anslutning härtill anför överstyrelsen följande.

Det är överstyrelsens avsikt att tills vidare begränsa försöken till 2-åriga och längre kurser. Undervisningen i allmänna ämnen inlägges huvudsakligen i första årskursen och preliminärt räknar överstyrelsen, att härtill anslås 11 veckotimmar i medeltal under 35 veckor. Till undervisning i yrkesteoretiska ämnen anslås i allmänhet i första årskursen 6 veckotimmar under 35 veckor, till yrkesarbete under hela arbetsåret 25 veckotimmar och till gymnastik under hela arbetsåret 3 veckotimmar. Antalet veckotimmar för första årskursen blir således $(11 + 6 + 25 + 3 =) 45$ eller 3

mindre än vad nu är fallet. I andra och följande årskurser bibehålles oförändrat 37 veckotimmars undervisning i yrkesarbete under hela arbetsåret, 8 timmars undervisning i yrkesteoritiska ämnen under 35 veckor och 3 veckotimmar gymnastik under hela arbetsåret. Omfattningen av de fast anställda yrkeslärarnas fulla tjänstgöring rubbas icke. För undervisningen i allmänna ämnen få timlärare anlitas. Ersättning torde böra beräknas enligt de i statsbidragskungörelsens 22 § angivna grunderna angående ersättning åt timlärare i teoretiska ämnen.

Vid undervisning i allmänna ämnen kunna i regel elever i första årskursen från ett flertal yrkesavdelningar samundervisas.

Kostnaden för nämnda undervisning blir givetvis beroende av den omfattning försöksverksamheten kan få under året. Uppskattningsvis räknar överstyrelsen i detta sammanhang med ett till 50 000 kronor avrundat belopp.

Enligt 8 § 2 mom. statsbidragskungörelsen utgår särskilt statsbidrag till förbrukningsmateriel vid undervisning i svetsning i enlighet med vad i följande sammanställning anges:

Statsbidrag per år för elev i yrkesavdelning med	Gassvetsning kronor	Gas- och båg- svetsning kronor
2-årig utbildning	18—27	36—45
3-årig utbildning	12—18	24—30

Överstyrelsen för yrkesutbildning äger att inom ramen av angivna belopp avväga statsbidraget med hänsyn till det timantal, undervisningen i svetsning upptager i den för vederbörande yrkesavdelning fastställda undervisningsplanen.

Vid bestämmande av statsbidragsbeloppen har man utgått från att staten och vederbörande huvudman skola var för sig svara för i genomsnitt hälften av de beräknade kostnaderna för förbrukningsmaterielen (prop. 1946: 260, s. 27 f.).

Överstyrelsen föreslår nu, att ifrågavarande statsbidrag till förbrukningsmateriel vid undervisning i svetsning fördubblas. I anslutning härtill anför överstyrelsen bland annat:

Kostnaderna för förbrukningsmaterielen vid svetsundervisning ha ökat i oerhörd hög grad, sedan nuvarande statsbidragsbestämmelser tillkommo. De kostnader, varom här främst är fråga, utgöras för gassvetsning av kostnader för svetstråd, skrot, syrgas och acetylen-(dissous-)gas samt för bågsvetsning av kostnader för elektroder, elektrisk kraft, skrot, syrgas och även acetylengas. En höjning av statsbidraget är på grund av kostnadsstegringarna i hög grad motiverad och överstyrelsen föreslår, att så sker. Överstyrelsen beräknar att berörda kostnader för närvarande, alltefter svetsundervisningens omfattning för de olika yrkesavdelningarna, kan uppgå till 150 å 225 kronor per elev, som endast deltager i gassvetsning, samt till 430 å 640 kronor per elev, som deltager i såväl gas- som bågsvetsning. De beräknade kostnaderna äro vad enbart gassvetsning beträffar dubbelt så höga som vid statsbidragets tillkomst och vad gas- och bågsvets-

ning beträffar nära tre gånger större. I de enskilda fallen kunna förhållandevis stora avvikelser från de sålunda beräknade kostnaderna förekomma.

Enligt 10 § statsbidragskungörelsen utgår statsbidrag till gäldande av övriga årliga kostnader för driften (administration m. m.) med belopp, beräknat efter 100 kronor för elev och år, dock att statsbidraget sammanlagt ej må uppgå till högre belopp än som svarar mot huvudmannens verkliga kostnader för ändamålet under den tid bidraget avser.

Överstyrelsen föreslår, att ifrågavarande statsbidrag höjes till 200 kronor för elev och år. I anslutning härtill anför överstyrelsen bland annat:

Medelkostnaden per elev för »övriga kostnader för driften (administration m. m.)» utgör för samtliga budgetåret 1950/51 i verksamhet varande 18 skolor 555 kronor. Stora variationer förekomma skolorna emellan; lägsta kostnaden per elev är 351 kronor och högsta 771 kronor. Medelkostnaden per elev för de budgetåret 1945/46 i gång varande 14 skolorna utgjorde 350 kronor. Siffrorna ge oförtydligt vid handen en mycket väsentlig kostnadsstegring, som väl motiverar att frågan om statsbidragets storlek toges under överbäggande. Lönekostnaderna, som budgetåret 1950/51 utgjorde i medeltal omkring 43,5 procent av skolornas hithörande kostnader, ha därefter ytterligare ökat.

Statskontoret anför:

Vid oförändrade bidragsgrunder synes anslaget i enlighet med överstyrelsens förslag böra uppräknas med 880 000 kronor.

Statskontoret har icke något att invända mot att överstyrelsen erhåller bemyndigande att bevilja statsbidrag till försök med allmän undervisning även vid de centrala verkstadsskolorna. Ämbetsverket ifrågasätter emellertid, om icke försöksverksamheten åtminstone till en början bör givas en förhållandevis begränsad omfattning, och om icke medelsanvisningen för ändamålet till följd därav kan fastställas till lägre belopp än överstyrelsen föreslagit, 50 000 kronor.

De centrala verkstadsskolorna åtnjuta understöd enligt för huvudmännen förhållandevis mycket fördelaktiga statsbidragsgrunder. Sålunda utgår bidrag med hela avlöningskostnaden för lärarpersonalen, d. v. s. enligt förmånligare regler än till och med vid folkskolorna (jfr statsverkspropositionen 1951, VIII h. t., s. 419, och statsutsk. utl. 69, s. 13). Statskontoret vill det oaktat icke motsätta sig en förbättring av bidragen såväl till förbrukningsmateriel vid undervisning i svetsning som till administration m. m. Höjningen torde dock böra begränsas till att avse endast ett återställande av bidragsbeloppens realvärden. Från denna utgångspunkt lära desamma böra uppräknas med 50 procent.

Departementschefen. I fråga om medelsanvisningen för nästa budgetår under förevarande förslagsanslag biträder jag överstyrelsens för yrkesutbildning förslag med de begränsningar däri som statskontoret förordat. Sålunda beräknar jag en automatisk ökning i anslagsbelastningen med

880 000 kronor. Vidare tillstyrker jag, att överstyrelsen bemyndigas att bevilja statsbidrag till försök med undervisning i allmänna ämnen vid de centrala verkstadsskolorna. Medelsanvisningen för detta ändamål torde emellertid böra begränsas till högst 30 000 kronor. Slutligen tillstyrker jag en uppräkningsmateriel vid undervisning i svetsning och till övriga årliga kostnader för driften (administration m. m.). Denna uppräkningsmateriel torde komma att föranleda en ökning i anslagsbelastningen med omkring 170 000 kronor. Hela anslaget skulle sålunda för nästa budgetår behöva höjas med 1 080 000 kronor till 5 080 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av centrala verkstadsskolor* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 5 080 000 kronor.

[301] **18. Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av flygmekanikerskolan i Mölndal.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	255 000	294 531
1952/53 (statsliggaren s. 692)	285 000	
1953/54 (förslag)	320 000	

Genom beslut den 28 januari 1944 medgav Kungl. Maj:t, att Mölndals stads verkstadsskolor för arbetslös ungdom finge, räknat från och med den 1 januari 1944, successivt omorganiseras till en verkstadsskola för utbildning av flygmekaniker. Såsom bidrag till driften av denna skola har sedan budgetåret 1944/45 årligen under ovannämnda rubrik anvisats ett särskilt förslagsanslag. Angående tillkomsten av skolan torde i övrigt få hänvisas till propositionen 1944: 215, s. 17 ff., och riksdagens skrivelse 1944: 318. Såsom bidrag till anordnande av elevinternat vid skolan har anvisats särskilda reservationsanslag om tillhopa 269 000 kronor (se propositionerna 1945: 260 och 1949: 167). Statsbidraget till driften av skolan bestämmes för varje budgetår genom beslut av Kungl. Maj:t. Enligt gällande statsbidragsgrunder skola för åtnjutande av understöd till avlöning åt rektor och övriga lärare i tillämpliga delar gälla bestämmelserna i kungörelsen den 22 juni 1951 (nr 586) angående statsbidrag till centrala verkstadsskolor. I fråga om bidrag till övriga kostnader torde Mölndalsskolan få anses intaga en något fördelaktigare ställning än de centrala verkstadsskolorna.

Skolan består av 7 avdelningar för flygmekaniker och 8 specialavdelningar, nämligen för flygmotortekniker, byggnads- och inredningssnickare, bleck- och plåtslagare, reparatörer-smeder-svetsare, svetsare, verktygsskö-

tare, tapetserare och radiomontörer. Genom beslut den 5 december 1952 har Kungl. Maj:t medgivit, att två av flygmekanikeravdelningarna må ombildas till yrkesavdelningar för metallarbetare (jfr 1952 års åttonde huvudtitel, punkt 306). I samtidigt beslut om bidrag till driften av skolan under budgetåret 1952/53 har Kungl. Maj:t icke funnit sig kunna medgiva begärt bidrag till de fortlöpande avgifterna enligt SPA-reglementet för pensionering av skolans rektor och lärare, vilka avgifter åvila Mölndals stad såsom skolans huvudman.

Överstyrelsen för yrkesutbildning beräknar medelsbehovet för nästa budgetår till i runt tal 336 000 kronor. Överstyrelsen utgår härvid från att totala antalet yrkesavdelningar blir oförändrat och beräknar såsom statsbidrag till pensionsavgifter 15 000 kronor.

Departementschefen. Jag anser mig icke kunna förorda statsbidrag till pensionsavgifterna vid skolan. Medel för detta ändamål torde alltså icke böra beräknas för nästa budgetår. Överstyrelsens beräkningar i övrigt ger mig icke anledning till erinran. Förevarande förslagsanslag torde därför för nästa budgetår böra uppräknas med 35 000 kronor till 320 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av flygmekanikerskolan i Mölndal* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 320 000 kronor.

[302] **19. Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till inrättande av sjömansskolor.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	150 000	0
1951/52	100	45 250
1952/53 (statsliggaren s. 692)	75 000	
1953/54 (förslag)	150 000	

Hittills ha tre dylika skolor kommit till stånd, en i Göteborg, en i Kalmar och en i Hälsingborg. Den sistnämnda har påbörjat sin verksamhet under budgetåret 1951/52 med en utbildningslinje för kökspersonal. En skola planeras komma till stånd i Stockholm.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår hemställer *överstyrelsen för yrkesutbildning*, att detta förslagsanslag uppföres med 1 000 000 kronor. Överstyrelsen anför bland annat följande.

Sjömansskolan i Göteborg, som för närvarande omfattar 2 avdelningar för däckspersonal, 2 avdelningar för maskinpersonal och 1 avdelning för kökspersonal, har hittills haft provisoriska lokaler. Elevinternat saknas.

Planer föreligga att bereda sjömansskolan lokaler, även elevinternat, ombord å ett av Göteborgs stad inköpt segelfartyg »Viking», vilket skulle ombyggas för ändamålet. Skolan skulle därvid även utökas med ytterligare avdelningar för däck-, maskin- och kökspersonal. Styrelsen för Göteborgs stads skolor för yrkesundervisning har meddelat, att styrelsen för sin del helt är inställd på, att sjömansskolan bör förläggas ombord å Viking, vilken mening delas av såväl svenska sjöfolksförbundet som Sveriges redarförening. Med ledning av preliminära uppgifter, som lämnats av skolstyrelsen, beräknar överstyrelsen statsbidragen till engångskostnaderna för ifrågavarande ändamål till sammanlagt 1 525 000 kronor. I princip synes det överstyrelsen rimligt, att statsbidrag i skälig omfattning utgår, vilket överstyrelsen såsom sin uppfattning på därom gjord förfrågan också meddelat skolstyrelsen.

I en planerad första etapp av nybyggnad för Hälsingborgs stads skolor för yrkesundervisning ingå även undervisningslokaler för utbildningslinjen för kökspersonal, som nu har provisoriska lokaler. Den på dessa lokaler belöpande andelen av byggnadskostnader har av skolans styrelse preliminärt angivits till 145 000 kronor. Kostnader för anskaffning i samband med att lokaler komma till stånd av första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel har styrelsen beräknat till 32 000 kronor och kostnaderna för inventarier och inredning till 30 000 kronor. Statsbidrag enligt gällande grunder för de sålunda angivna beloppen skulle belöpa sig avrundat på $(72\,500 + 28\,000 + 15\,000 =) 115\,500$ kronor.

Den planerade sjömansskolan i anslutning till Stockholms stads skolor för yrkesundervisning har ännu icke erkänts av Kungl. Maj:t. I den tillbyggnad för skolorna, som nu planeras och för vilken enligt vad överstyrelsen erfarit byggnadstillstånd erhållits, avses undervisningslokaler för sjömansskolan ingå. Enligt uppgifter från yrkesskolstyrelsen skulle den på sjömansskolan fallande delen av byggnadskostnader mycket approximativt kunna beräknas till omkring 432 000 kronor och behovet av statsbidrag till byggnadskostnader sålunda kunna uppskattas till i runt tal 215 000 kronor. Därtill skulle komma behov av statsbidrag till kostnader för första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel och för inventarier och inredning. Ifrågavarande kostnader ha ännu icke kunnat närmare angivas av skolstyrelsen, som framhållit att sjömansskolan icke torde kunna tagas i bruk förrän hösten 1954.

Det är angeläget, att bättre möjligheter än för närvarande ordnas för utbildning av sjöfolk av manskapsgrad. I vilken omfattning och i hur snabb takt de här ovan refererade planerna kunna realiseras kan överstyrelsen icke nu med säkerhet bedöma.

Sedan överstyrelsen för yrkesutbildning avgivit sina anslagsäskanden, har stadsfullmäktige i Göteborg den 13 november 1952, under förutsättning att statsbidrag utgår enligt vissa beräkningar, beslutit att ombord å fartyget Viking låta anordna en sjömansskola med internat samt bevilja härför erforderligt kommunalt bidrag. Till verkställighet av beslutet har styrelsen för Göteborgs stads skolor för yrkesundervisning anhållit att ifrågavarande skola med internat måtte få anordnas samt att statsbidrag måtte beviljas med hälften av kostnaderna för anskaffning, ombyggnad

och inredning av såväl skola som internat eller med 1 414 500 kronor, med 90 procent av kostnaderna för anskaffning av maskiner, verktyg och stadigvarande undervisningsmateriel eller med 222 688 kronor, med hälften av kostnaderna för inredning och inventarier i skolan och internatet och för oförutsedda och ospecificerade kostnader med 88 478 kronor eller med tillsammans 1 725 666 kronor. Denna framställning är för närvarande under remissbehandling.

Departementschefen. I anslutning till överstyrelsens förslag torde medel för nästa budgetår böra beräknas till vissa engångskostnader för sjömansskolan i Hälsingborg. Däremot anser jag mig icke för nästa budgetår böra räkna med någon medelsanvisning från detta anslag för genomförande av projektet »Viking» vid sjömansskolan i Göteborg. Ej heller räknar jag med att anslaget kommer att belastas med några utgifter för en sjömansskola i Stockholm. Med hänvisning till vad jag sålunda anfört beräknar jag medelsbehovet för nästa budgetår till 150 000 kronor, med vilket belopp anslaget torde böra uppföras. Jag hemställer att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till inrättande av sjömansskolor* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kronor.

[303] 20. Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av sjömansskolor.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	100 000	63 838
1952/53 (statsliggaren s. 692)	130 000	
1953/54 (förslag)	180 000	

Överstyrelsen för yrkesutbildning hemställer, att detta förslagsanslag för nästa budgetår höjes med 50 000 kronor till 180 000 kronor. Till stöd härför anföres bland annat följande.

Överstyrelsen räknar med att bidrag ur anslaget kommer att under budgetåret 1953/54 utgå till sjömansskolorna i Göteborg, Kalmar och Hälsingborg. Medelsbehovet för dessa skolor kan med nuvarande omfattning av verksamheten och nu gällande bidragsgrunder beräknas till omkring 180 000 kronor. En utvidgning av sjömansskolan i Göteborg planeras såsom angivits under föregående punkt, därest projektet »Viking» kan realiseras. Anslagsbehovet skulle därvid, om ytterligare en avdelning för vardera av linjerna däck-, maskin- och kökspersonal kommer till stånd, ökas med i runt tal 50 000 kronor. I avsaknad av säkra hållpunkter för ett bedömande av om nyssnämnda utvidgning kan komma till stånd under budgetåret 1953/54 föreslår överstyrelsen med utgångspunkt från nuvarande omfattning av verksamheten vid sjömansskolorna ett anslag av 180 000 kronor.

Departementschefen. I överensstämmelse med överstyrelsens förslag torde ifrågavarande anslag för nästa budgetår böra höjas med 50 000 kronor till 180 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av sjömansskolor* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 180 000 kronor.

[304] **21. Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till anordnande av kurser för utbildning av elektriska installatörer.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	60 000	50 362
1952/53 (statsliggaren s. 692)	72 000	
1953/54 (förslag)	75 500	

Ur detta förslagsanslag utgår bidrag till vid kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning under budgetåret 1952/53 anordnade kurser för utbildning av elektriska installatörer med behörighet, som avses i kungörelsen den 2 juni 1939 (nr 219) angående behörighet att vid elektriska starkströmsanläggningar utföra installationsarbete, med *dels* sammanlagt högst 60 000 kronor till högst fem kurser för utbildande av installatörer med behörighet av klass B, *dels ock* sammanlagt högst 12 000 kronor till högst tre kurser för utbildande av installatörer med behörighet av klass C.

Överstyrelsen för yrkesutbildning, som för nästa budgetår räknat med samma antal kurser som för innevarande budgetår, alltså fem B-kurser och tre C-kurser, hemställer, att anslaget höjes med 13 000 kronor. Till stöd härför anföres i huvudsak följande.

I statsverkspropositionen till 1952 års riksdag räknade föredragande departementschefen med ett *medelarvode* till lärare å 15 kronor och 50 öre för undervisningstimme. Vid dessa kurser anlitas i stor omfattning lärare vid högre tekniska läroverk, även lektorer. Då dessa lärare fungera som timlärare vid bland annat egen skola erhålla de enligt gällande timlärartaxa ett väsentligt högre timlärararvode. Högsta timlärararvode per undervisningstimme är således enligt kungörelsen 1952:447 25 kronor och 10 öre. Överstyrelsen anser sig icke kunna räkna med ett lägre medelarvode än 18 kronor per veckotimme. Härvid skulle för B-kurserna erfordras en anslagshöjning av minst 1 550 kronor per B-kurs och 550 kronor per C-kurs. Då det emellertid i vissa fall vid högt elevantal visat sig nödvändigt att vid laborationer dela upp eleverna i mindre laborationsgrupper erfordras medel för ytterligare ett antal timmar utöver 620 respektive 220 för B- respektive C-kurs. Vidare synas *arvoden a t i l l k u r s f ö r e s t å n d a r n a* böra höjas till 300 kronor vid B-kurs och 300 kronor vid C-kurs. Härtill komma de ökade kostnaderna

för annonsering, vaktmästare och andra utgifter. Överstyrelsen finner, att man bör räkna med en total höjning av kostnaderna för varje B-kurs med 2 000 kronor och för varje C-kurs med 1 000 kronor, varigenom totala anslagshöjningen beräknas till $(5 \times 2\,000 + 3 \times 1\,000 =) 13\,000$ kronor.

Departementschefen. Medelarvodet till lärare beräknar jag även för nästa budgetår till 15 kronor 50 öre för undervisningstimme. Arvode till kursföreståndare torde böra beräknas till högst 480 kronor vid B-kurs och till högst 240 kronor vid C-kurs. I övrigt har jag ingen erinran mot överstyrelsens beräkningar. Med hänsyn till vad jag sålunda förordat torde förevarande förslagsanslag för nästa budgetår böra uppräknas med i runt tal 3 500 kronor till 75 500 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till anordnande av kurser för utbildning av elektriska installatörer* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 75 500 kronor.

[305] **22. Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Studiebidrag och stipendier åt elever.** Med hänsyn till de i propositionen 1952:220 föreslagna, av 1952 års riksdag godkända grunderna för studiehjälpen vid allmänna läroverk m. fl. läro- och utbildningsanstalter torde under denna rubrik för nästa budgetår böra uppföras ett förslagsanslag av 6 400 000 kronor. Ur detta anslag skulle utgå studiebidrag och stipendier åt elever vid kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning med undantag av sådana fackutbildningsanstalter, som hänförts till förslagsanslaget till Stipendier åt elever vid tekniska fackskolor och andra fackutbildningsanstalter. I fråga om gränsdragningen mellan de båda anslagen är att märka, att skolor för tandsköterskor samt förberedande kurser vid nämnda fackutbildningsanstalter hänförts till nu ifrågavarande anslag. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Studiebidrag och stipendier åt elever* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 6 400 000 kronor.

[306] **23. Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till grafiska institutet.** Anslaget är uppfört med 3 600 kronor och disponeras för gäldande av hyra för lokaler, som upplåtits åt institutet i den av konstfackskolan i Stockholm disponerade fastigheten.

Institutets direktion anhåller om statsbidrag för nästa budgetår med 33 600 kronor, varav 3 600 kronor för nämnda lokalhyra och 30 000 kronor

för uppehållande av institutets verksamhet i allmänhet. Direktionens framställning tillstyrkes av *överstyrelsen för yrkesutbildning*.

Departementschefen. I nuvarande läge anser jag mig icke kunna förorda någon ökad medelsanvisning under förevarande anslag, vilket alltså bör uppföras med oförändrat belopp, 3 600 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till grafiska institutet* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 3 600 kronor.

[307] **24. Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till bergsskolan i Filipstad m. m.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 54 300 kronor, varav 53 040 kronor såsom bidrag till uppehållande av verksamheten vid bergsskolan i Filipstad och 1 260 kronor såsom bidrag till kostnaden för pension åt f. d. vaktmästaren vid bergsskolan i Falun F. E. Skoog. På grund av de ökade kostnaderna för rörligt tillägg har Kungl. Maj:t medgivit, att anslaget må för innevarande budgetår överskridas med högst 6 850 kronor.

Jernkontoret anholder, att anslaget för nästa budgetår uppföres med 78 420 kronor. *Överstyrelsen för yrkesutbildning* beräknar anslaget till 68 700 kronor, vilket innebär en höjning med 14 400 kronor. Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat:

U p p e h å l l a n d e a v b e r g s s k o l a n s v e r k s a m h e t. För nästa budgetår beräknas nettoutgifterna för detta ändamål till 168 400 kronor. Härav skulle enligt hittills tillämpade grunder 40 procent eller 67 360 kronor falla å staten. Sistnämnda belopp uppföres för avrundning av anslagets slutsumma med 67 323 kronor, vilket innebär en ökning av statens bidrag med 14 283 kronor. Höjningen beror främst på ökade kostnader för undervisningsmateriel, uppvärmning, belysning, övriga expenser samt löneklassuppflyttningar.

P e n s i o n å t f. d. v a k t m ä s t a r e n F. E. S k o o g utgår enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1952 med 2 100 kronor, varav 1 500 kronor grundbelopp och 600 kronor dyrtidstillägg. Staten bidrar med 60 procent och Jernkontoret med 40 procent av kostnaderna. Överstyrelsen föreslår, att dyrtidstillägget beräknas efter 53 procent av grundbeloppet eller 795 kronor, vilket skulle föranleda en ökning av statens bidrag med 117 kronor.

Statskontoret framhåller, att av den begärda uppräkningsen med 14 283 kronor till uppehållande av bergsskolans verksamhet 7 350 kronor hänförs sig till statens andel i ökade utgifter för avlöning av skolans rektor, tre lektorer, adjunkt, extra lärare och vaktmästare, medan återstående 6 933 kronor avser omkostnadsökningar. Statskontoret tillstyrker allenast en uppräkningsen med 7 350 kronor. Beträffande pensionen åt f. d. vaktmästaren

F. E. Skoog vill statskontoret icke motsätta sig den av överstyrelsen föreslagna uppräknigen av dyrtidstillägget.

Departementschefen. Förevarande anslag torde för nästa budgetår bära uppräknas på sätt statskontoret föreslagit. Sålunda torde statens bidrag till pension åt f. d. vaktmästaren F. E. Skoog bära förhöjas med 117 kronor och statens bidrag till uppehållande av verksamheten vid bergsskolan med 7 350 kronor, vilket senare belopp för avrundning av anslagets slutsumma bör uppföras med 7 383 kronor. Hela anslaget bör alltså höjas med 7 500 kronor till 61 800 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till bergsskolan i Filipstad m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 61 800 kronor.

[308] 25. Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till textilinstitutet i Borås.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	62 500	71 631
1952/53 (statsliggaren s. 695)	77 500	
1953/54 (förslag)	88 200	

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att medelsanvisningen till institutet för nästa budgetår höjes med 67 200 kronor till 144 700 kronor. Den av överstyrelsen tillstyrkta höjningen avser följande ändamål.

1. Institutets verksamhet i allmänhet (nu 19 100)	+ 4 300
2. Anskaffande av apparatur (nu högst 2 600)	+ 5 700
3. Avlönande av föreståndare, facklärare och facklärarinnor (nu högst 29 813)	+ 2 972
4. Avlönande av spinnmästare och vävmästare (nu högst 9 984)	+ 1 232
5. Avlönande av extra lärare och assistenter (nu 3 000)	+ 8 900
6. Bidrag till pensionsavgifter (nu 1 050)	+ 1 680
7. Rörligt tillägg (nu förslagsvis 11 953)	+ 10 016
8. Extra anslag för utrustning (nu 0)	+ 32 400
	+ 67 200

Av handlingarna inhämtas bland annat följande.

I n s t i t u t e t s v e r k s a m h e t i a l l m ä n h e t. Överstyrelsen framhåller, att bidraget till institutets verksamhet i allmänhet är alldeles otillräckligt, därest verksamheten skall kunna fortsätta i minst samma omfattning som nu. Nettokostnaden för nästa budgetår beräknas till 35 100 kronor. Enligt hittills tillämpade grunder skulle av detta belopp på staten falla $\frac{2}{3}$ eller 23 400 kronor, vilket innebär en höjning med 4 300 kronor.

A n s k a f f a n d e a v a p p a r a t u r. Institutets styrelse beräknar medelsbehovet för anskaffning av apparatur till 19 000 kronor. Överstyrelsen tillstyrker en anskaffning för 12 500 kronor. Härav skulle staten bidra med $\frac{2}{3}$ eller 8 300 kronor, vilket innebär en ökning med 5 700 kronor.

F ö r e s t å n d a r e , f a c k l ä r a r e o c h f a c k l ä r a r i n n o r åtnjuta lön enligt någon av följande löneklasser å löneplan nr 1 i statens löneplansförfordning, nämligen föreståndaren 33—36, facklärare 25—28 och facklärarinnor 19—22. Löneklassuppflyttning sker efter samma grunder som för statstjänstemän i allmänhet. Med hänsyn till föreslagna lönegradsuppflyttningar för flertalet lärarkategorier finner överstyrelsen skäligt att lönerna för institutets föreståndare och lärare höjas med två löneklasser. Av ökningen skulle å staten falla $\frac{1}{2}$ eller 2 972 kronor.

S p i n n m ä s t a r e n o c h v ä v m ä s t a r e n åtnjuta lön enligt någon av löneklasserna 19—22. Även för dessa föreslår överstyrelsen en höjning med två löneklasser. Av ökningen skulle å staten falla $\frac{2}{3}$ eller 1 232 kronor.

E x t r a l ä r a r e o c h a s s i s t e n t e r. Överstyrelsen anser rimligt, att staten bidrar till kostnaderna för dessa kategorier i samma proportion som till lönerna för de ordinarie lärarna. Detta skulle medföra en ökning av statsbidraget med 8 900 kronor.

B i d r a g t i l l p e n s i o n s a v g i f t e r. Huvudmannens del i pensionsavgifterna för de anställda beräknas för budgetåret 1953/54 till 5 460 kronor. Statens bidrag har under de senaste två budgetåren varit uppfört med 1 050 kronor. Med hänsyn till att skolan icke har någon huvudman finner överstyrelsen skäligt att statens bidrag till dessa avgifter utgår efter samma proportion som bidraget till lönerna för ifrågavarande personal.

E x t r a a n s l a g f ö r u t r u s t n i n g. Överstyrelsen uppger, att stadsfullmäktige i Borås för till- och ombyggnad av institutet anvisat 1 080 000 kronor samt för inventarier till de nytillkomna lokalerna 75 000 kronor. Staden bestrider alla underhållskostnader för skollokalerna. Landstinget har för sin del beviljat i runt tal 32 500 kronor, motsvarande hälften av det för de nya lokalernas maskin- och apparatutrustning erforderliga beloppet. Överstyrelsen finner skäligt att statsbidrag utgår med 32 400 kronor till bestridande av återstående kostnader för ifrågavarande materielutrustning.

Överstyrelsen hemställer dessutom om särskilt bidrag av staten å i runt tal 23 500 kronor till täckande av vissa förluster å institutets verksamhet under de senaste två budgetåren.

Statskontoret tillstyrker allenast uppräknig av posten till institutets verksamhet i allmänhet (punkt 1) med 2 500 kronor, av posten till avlöande av extra lärare och assistenter (punkt 5) med 500 kronor samt av posten till rörligt tillägg (punkt 7) med 7 700 kronor. I övrigt avstyrker ämbetsverket överstyrelsens framställning och anför därvid följande.

Ämbetsverket anser sig icke kunna tillstyrka ett ökat bidrag till anskaffande av apparatur (punkt 2). Beträffande det statliga bidraget till pensionsavgifter i SPA (punkt 6) får statskontoret erinra, att ämbetsver-

ket i utlåtande föregående år angående textilinstitutets anslagsäskanden hävdade, att anslutning för institutets lärare i SPA innebär, att staten redan i princip påtagit sig omkring hälften av pensioneringskostnaderna. Ämbetsverket fann det därför icke motiverat, att staten skulle svara för någon del av merkostnaderna för pensionsavgifterna. Denna statskontorets ståndpunkt vann även statsmakternas gehör. Den omständigheten att institutet formellt icke har någon huvudman ändrar icke ämbetsverkets ståndpunkttagande. Det lär ankomma å styrelsen att från landstinget eller annat håll eller med egna medel täcka dessa utgifter. Vidare anser sig ämbetsverket icke kunna förorda uppräknig av bidragen till vissa lönekostnader (punkterna 3 och 4). Såvitt kan bedömas av den nu föreliggande framställningen måste de nu utgående lönerna anses skäligen vid en jämförelse med ersättningen till befattningshavare i statstjänst med jämförbara arbetsuppgifter.

Vad slutligen angår frågan om statligt bidrag till täckande av amortering av lån samt bidrag till materielutrustning till nybyggda lokaler må erinras, att äskanden av motsvarande innebörd framfördes i institutets petita för budgetåret 1952/53 utan att vinna statsmakternas bifall. Enligt statskontorets uppfattning hava dessa frågor icke kommit i ett ändrat läge, varför institutet torde få hänvisas att söka andra vägar för finansieringen av dessa utgifter.

Sedan den nuvarande föreståndaren för textilinstitutet S. I. Löfgren, tillika facklärare i spinneriteknik vid institutet, från och med den 1 september 1952 utnämnts till professor i textilmekanik vid Chalmers tekniska högskola, har Kungl. Maj:t den 22 augusti 1952 medgivit, att Löfgren må tills vidare intill utgången av juni 1953 med professuren förena befattningen som föreståndare för institutet. Såsom villkor härför gäller i huvudsak att Löfgren helt avstår från utövande av undervisning vid institutet samt överlåter en del av föreståndargöromålen till en biträdande föreståndare. Samtidigt har Kungl. Maj:t medgivit, att ur anslagsposten till avlönande av föreståndare, tillika lärare i spinneriteknik, må, med postens överskridande, utgå följande statsbidragsbelopp, för år räknat, nämligen till arvode åt föreståndare 3 600 kronor, till arvode åt biträdande föreståndare 2 400 kronor och till arvode åt lärare i spinneriteknik 5 076 kronor. Rörligt tillägg utgår icke å nämnda belopp. Älvsborgs läns landsting förutsattes tillskjuta minst samma belopp som utgår i statsbidrag.

Departementschefen. I fråga om medelsanvisningen till verksamheten vid textilinstitutet i Borås under nästa budgetår ansluter jag mig till vad statskontoret anför. Statens bidrag till institutet torde sålunda böra uppräknas med 10 700 kronor, varav 2 500 kronor till institutets verksamhet i allmänhet, 500 kronor till avlönande av extra lärare och assistenter samt 7 700 kronor till rörligt tillägg. Anslaget skulle alltså uppföras med 88 200 kronor.

Därest föreståndarskapet för institutet under nästa budgetår kommer att uppehållas på samma sätt som för närvarande, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela därav betingade föreskrifter om statsbidrag.

Då det torde vara skäligt, att staten bidrager till täckande av de förluster, som uppstått å institutets verksamhet, torde Kungl. Maj:t — därest riksdagen icke framställer erinran däremot — vilja medgiva, att från innevarande budgetårs anslag får för det nämnda ändamålet utgå högst det av överstyrelsen begärda beloppet, 23 500 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till textilinstitutet i Borås* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 88 200 kronor.

[309] **26. Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till Lennings textilt tekniska institut i Norrköping.** Detta anslag, som under budgetåren 1946/52 var uppfört med 33 000 kronor, har för innevarande budgetår höjts till 45 000 kronor. *Institutets styrelse* anhåller, att anslaget för nästa budgetår höjes med 30 000 kronor till 75 000 kronor, vilken höjning tillstyrkes av *överstyrelsen för yrkesutbildning*. Överstyrelsen anför bland annat följande.

Kostnaderna för institutets verksamhet budgetåret 1953/54 beräknas till 185 500 kronor eller praktiskt taget samma belopp som för innevarande budgetår. Den största utgiftsposten är löner som beräknas till 124 000 kronor. Under förutsättning att begärt statsbidrag av 75 000 kronor erhålles, skulle övriga huvudsakliga inkomster utgöras av elevavgifter (30 000: —), bidrag från Norrköpings stad (35 000: —) och från Norrköpings fabriksförening (10 000: —) samt försäljning och lönearbete (30 000: —).

Institutets verksamhet har sedan läsåret 1949—50 gått med underskott, vilka täckts genom egna fonder. Innevarande budgetårs beräknade underskott å cirka 43 000 kronor måste emellertid täckas genom lån.

Det är ur yrkesutbildningssynpunkt synnerligen angeläget att undervisningen vid institutet bedrivs i minst samma omfattning som för närvarande. Om institutet skulle bli tvunget att skära ner sin stat för 1953/54, blir det ofrånkomligt att även inskränka på institutets undervisning, vilket skulle vara till stort men för utbildningen inom ifrågavarande område. Enligt överstyrelsens mening är det icke möjligt att göra besparingar i institutets omkostnader. Överstyrelsen kan icke finna annat än att omkostnaderna äro låga för en verksamhet av den omfattning, varom här är fråga.

Statskontoret vill icke motsätta sig en höjning av anslaget med förslagsvis 10 000 kronor. Ämbetsverket anför:

Institutet har genom att öka lärarnas undervisningsskyldighet och anlita institutets elever för reparations- och andra arbeten kunnat räkna med oförändrade driftkostnader för nästkommande budgetår trots löne- och prishöjningar. För att balansera skolans budget erfordras dock utöver inkomster från enskilt håll bidrag från det allmänna med i runt tal 110 000 kronor. Härvid räknar institutet med ett bidrag från Norrköpings stad av 35 000 kronor. Även om i och för sig utgiftsstatsens i det närmaste oförändrade slutsumma skulle kunna motivera samma tillskott av statsmedel som för innevarande budgetår, synes institutet genom sina långtgående åtgärder i syfte att hålla utgifterna inom ramen för givna anslag vara väl förtjänt av ytterligare statsanslag.

Departementschefen. Med hänsyn till de ökade kostnaderna för institutets verksamhet torde en höjning av förevarande anslag vara befogad. I fråga om anslagshöjningens belopp ansluter jag mig till överstyrelsens förslag. Anslaget torde sålunda för nästa budgetår böra uppräknas med 30 000 kronor till 75 000. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till Lennings textilt tekniska institutet i Norrköping* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 75 000 kronor.

[310] **27. Bidrag till vissa omskolningskurser m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	1 100 000	892 443
1952/53 (statsliggaren s. 696)	1 100 000	
1953/54 (förslag)	1 100 000	
1. Anordnande i begränsad omfattning vid behov av yrkesutbildningskurser för partiellt arbetslösa m. fl., <i>förslagsvis</i> ..	1 000 000	
2. Yrkesutbildning för f. d. fast anställt manskap vid försvaret, <i>förslagsvis</i>		25 000
3. Andra särskilda utbildningskurser, <i>förslagsvis</i>		75 000
	Summa kronor	1 100 000

Närmare bestämmelser angående ifrågavarande kurser finnas angivna i kungörelsen 1945: 445.

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår efter samråd med arbetsmarknadsstyrelsen och försvarets socialbyrå oförändrad medelsanvisning och anslagsdisposition för nästa budgetår. Rörande kursverksamheten under budgetåret 1951/52 har överstyrelsen i sin petitaframställning lämnat en redogörelse, till vilken jag tillåter mig hänvisa.

Departementschefen. Ifrågavarande förslagsanslag torde i enlighet med överstyrelsens förslag för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp, 1 100 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till vissa omskolningskurser m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 1 100 000 kronor.

[311] 28. Främjande av praktisk lärlingsutbildning hos hantverksmästare.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	250 000	260 004
1952/53 (statsliggaren s. 696)	265 000	
1953/54 (förslag)	300 000	

Anslagets rubrik är för närvarande »Befrämjande av praktisk lärlingsutbildning hos hantverksmästare».

Under innevarande budgetår får överstyrelsen för yrkesutbildning bevilja understöd för utbildning av högst 350 lärlingar. Antalet understödsrum var under föregående budgetår 325 och dessförinnan 300. Statsunderstöd för utbildande av lärling utgår med 900 kronor och utanordnas med 400 kronor efter första utbildningsåret, med 200 kronor efter andra utbildningsåret och med 300 kronor efter utbildningens slut. Även för fortsatt utbildning av lärling, som erhållit undervisning i högst två årskurser vid verkstadsskola, kan under vissa förutsättningar understöd utgå. Utbildningen står under tillsyn av överstyrelsen för yrkesutbildning med biträde av lärlingsombud, som av överstyrelsen förordnas till ett antal av högst två för varje lärling. Till lärlingsombud utgår ersättning med 20 kronor per lärlings utbildningsår och, därest lärlingsombud är bosatt å annan ort än den, där utbildningen äger rum, även resekostnadsersättning enligt klass III allmänna resereglementet samt traktamentsersättning av 10 kronor per dag för resor i den omfattning överstyrelsen må föreskriva.

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår för nästa budgetår, att antalet understödsrum ökas med 50 till 400 samt — i anslutning till en framställning från Sveriges hantverks- och småindustriorganisation — att understödet för utbildande av lärling höjes med 300 kronor till 1 200 kronor. Vidare föreslår överstyrelsen, att traktamentsersättningen till lärlingsombud höjes med 5 kronor till 15 kronor per dag.

Departementschefen. Rubriken å förevarande förslagsanslag torde lämpligen böra ändras till »Främjande av praktisk lärlingsutbildning hos hantverksmästare». I fråga om antalet understödsrum anser jag mig allenast kunna tillstyrka en uppräknings med 25 till 375. På grund av gällande utbetalningsbestämmelser kommer denna ökning att belasta anslaget först från och med budgetåret 1954/55. Någon höjning av understödsbeloppet anser jag mig icke heller i år kunna förorda. Ej heller kan jag för närvarande tillstyrka en uppräknings av traktamentsersättningen till lärlingsombud. Med hänsyn till den av 1952 års riksdag beslutade ökningen av antalet understödsrum torde förevarande anslag för nästa budgetår böra uppräknas med 35 000 kronor till 300 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Främjande av praktisk lärlingsutbildning hos hantverksmästare* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 300 000 kronor.

[312] **29. Främjande av lärlingsutbildning inom muraryrket m. m.**
Med bifall till Kungl. Maj:ts i propositionen 1952:98 framlagda förslag har riksdagen under denna rubrik för innevarande budgetår anvisat ett förslagsanslag av 200 000 kronor. Ur anslaget utgår understöd till byggnadsföretag, som anordna lärlingsutbildning inom muraryrket och andra byggnadsyrken. Antalet understödsrum är 300 och understödsbeloppet för varje lärling 900 kronor, vilket belopp utanordnas med 600 kronor efter första utbildningsåret och med 300 kronor efter det utbildningen avslutats. Utbildningen står under tillsyn av överstyrelsen för yrkesutbildning med biträde av yrkesombud, som av överstyrelsen förordnas till ett antal av högst två för varje lärling. Till yrkesombud utgår ersättning med 20 kronor per lärlings utbildningsår och, därest yrkesombud är bosatt å annan ort än den, där utbildningen äger rum, även resekostnadsersättning enligt klass III allmänna resereglementet samt traktamentsersättning av 10 kronor per dag för resor i den omfattning överstyrelsen må föreskriva.

Överstyrelsen för yrkesutbildning hemställer, efter överläggningar med representanter för arbetsmarknadsstyrelsen, svenska byggnadsindustriförbundet, svenska murareförbundet och svenska byggnadsarbetareförbundet, att förevarande anslag för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp samt att, därest vid utgången av innevarande budgetår samtliga 300 understödsrum icke tagits i anspråk, återstående understödsrum måtte få disponeras under nästa budgetår.

Departementschefen. Enligt vad jag inhämtat hade intill den 1 november 1952 till överstyrelsen för yrkesutbildning inkommit 84 ansökningar om understöd, av vilka 62 beviljats, 8 avslagits och 14 var under remissbehandling. Antalet understödsrum för nästa budgetår torde i första hand böra bibehållas vid oförändrat antal, 300. I anledning av vad överstyrelsen föreslagit vill jag dock förorda att Kungl. Maj:t erhåller rätt att, därest förhållandena därtill giva anledning, medgiva ökning av detta antal i den mån understöd icke tagits i anspråk vid slutet av innevarande budgetår. Förevarande förslagsanslag torde såsom överstyrelsen föreslagit för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp, 200 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Främjande av lärlingsutbildning inom muraryrket m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kronor.

[313] **30. Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov.** Detta reservationsanslag är för närvarande uppfört med 20 000 kronor. *Överstyrelsen för yrkesutbildning* hemställer om en höjning av anslaget med 5 000 kronor till 25 000 kronor. Till stöd härför anför överstyrelsen följande.

Under de senaste åren ha gesällprov utförts i väsentligt ökad omfattning. Sålunda uppgick antalet gesällprov, godkända av distriktslärlingsnämnder under år 1948 till 669, år 1949 till 858, år 1950 till 901 och denna utveckling synes komma att fortsätta. Någon tillförlitlig beräkning av antalet gesällprov under de närmaste åren torde dock icke kunna åstadkommas. Ökningen av biljettpreiser vid järnvägsresor m. m. är i sammanhanget också att taga i betraktande. Sannolikt är att ytterligare ökade anspråk komma att ställas på detta anslag.

Departementschefen. I enlighet med överstyrelsens förslag torde ifrågasvarande anslag för nästa budgetår böra höjas med 5 000 kronor till 25 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 25 000 kronor.

[314] **31. Resestipendier för yrkesutbildning.** Detta reservationsanslag, som under budgetåren 1947/52 var uppfört med 40 000 kronor, har från och med innevarande budgetår höjts till 46 000 kronor. Närmare bestämmelser angående anslagets användning äro meddelade i kungörelsen 1944: 392.

Överstyrelsen för yrkesutbildning hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med 24 000 kronor till 70 000 kronor för att möjliggöra ökning av stipendiernas antal och belopp.

Departementschefen. Jag anser mig icke nu kunna förorda större höjning av anslaget än med 4 000 kronor till 50 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resestipendier för yrkesutbildning* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

[315] **32. Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen.** Detta reservationsanslag, som för budgetåren 1947/49 var uppfört med 110 000 kronor, för budgetåren 1949/51 med 180 000 kronor och för budgetåret 1951/52 med 200 000 kronor, är för innevarande budgetår uppfört med 240 000 kronor. Anslaget är i första hand avsett till bestridande av kostnaderna för utbildning av lärare för industri och hantverk, vissa lärare vid högre tekniska läroverk samt handelslärare, allt i enlighet med av chefen

för ecklesiastikdepartementet i propositionen 1949: 167 förordade riktlinjer. Allmänna bestämmelser för ifrågavarande utbildning ha meddelats av Kungl. Maj:t genom beslut den 20 januari 1950 (se statsliggaren s. 699).

För nästa budgetår beräknar *överstyrelsen för yrkesutbildning*, under förutsättning av oförändrade traktamentsbelopp, kostnaderna för utbildning och fortbildning av lärare för industri och hantverk till 181 200 kronor, för pedagogisk utbildning av lärare vid högre tekniska läroverk m. fl. läroanstalter till 14 700 kronor, för utbildning och fortbildning av lärare inom handeln till 57 500 kronor samt för utbildning och fortbildning av lärare och konsulenter inom det husliga området till 153 800 kronor eller tillhopa 407 200 kronor. Överstyrelsen hemställer emellertid, att nu utgående traktamenten, för deltagare från ort utom kursorten 10 kronor för dag och för deltagare från kursorten 5 kronor för dag, uppräknas med 30 procent till respektive 13 kronor och 6 kronor 50 öre. Ett bifall här till skulle föranleda en ökning av förutnämnda kurskostnader med respektive 21 400 kronor, 1 400 kronor, 5 100 kronor och 21 900 kronor eller tillhopa 49 800 kronor. Det totala medelsbehovet för nästa budgetår uppgår alltså enligt överstyrelsens förslag till 457 000 kronor, innebärande en ökning med 217 000 kronor.

Statskontoret anför bland annat:

Med hänsyn till att traktamentet till å kursorten icke bosatta deltagare i kurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter samt i vissa fortbildningskurser (se anslagen VIII H 28, 29, I 12) höjts från och med den 1 juli 1952 från tio till tolv kronor, synas motsvarande traktamenten till yrkeslärare också böra fastställas till sistnämnda belopp. Vad angår det till å kursorten bosatta kursdeltagare utgående traktamentet om fem kronor, som närmast har karaktären av ett stipendium, vill statskontoret icke motsätta sig en ökning med en krona. Kursverksamheten lär böra ha i stort sett samma omfattning som den för innevarande år planerade. Då kostnaderna för denna kunna beräknas till 250 000 kronor samt reservationen å anslaget torde komma att förbrukas under budgetåret, erfordras av denna anledning en anslagsförhöjning om 10 000 kronor. Med hänsyn till att antalet yrkesutbildningsanstalter årligen växer, kan ämbetsverket emellertid förorda, att anslaget ökas med 15 000 kronor utöver den uppräknings som föranledes av traktamenternas höjning till tolv respektive sex kronor.

Departementschefen. Då jag icke är beredd att till nästa budgetår framlägga något förslag i anledning av sakkunnigbetänkandet angående utbildningen av lärarinnor inom det husliga området (SOU 1950: 46), torde, liksom hittills, medel för utbildning i viss omfattning av yrkeslärare inom detta område böra anvisas från förevarande anslag.

Till kursdeltagare nu utgående traktamenten, som är beräknade med hänsyn till levnadskostnaderna hösten 1949, torde skäligen böra uppräknas med 20 procent och sålunda utgå med 12 kronor för dag till deltagare

från ort utom kursorten och 6 kronor för dag till deltagare från kursorten. Kostnadsökningen härför torde kunna beräknas till ungefär 33 000 kronor.

Under förevarande anslag har för innevarande budgetår beräknats ett belopp av omkring 7 000 kronor till understöd åt sådana lärare vid skolor överstyrelsen underställda läroanstalter, vilka deltagar i av överstyrelsen för yrkesutbildning anordnade yrkeslärarkurser. För nästa budgetår torde för enahanda ändamål böra beräknas ett belopp av omkring 9 000 kronor.

Jag anser i likhet med överstyrelsen viktigt, att detta anslag för nästa budgetår utmätas så, att det medger även en viss utvidgning av utbildningsverksamheten. Utöver de angivna anslagsökningarna av (33 000 + + 2 000 =) 35 000 kronor bör därför medgivas en generell höjning för möjliggörande av utvidgad verksamhet. Jag föreslår att härför beräknas 55 000 kronor. Sammanlagt bör anslaget alltså höjas med 90 000 kronor till 330 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 330 000 kronor.

[316] **33. Resestipendier åt lärare vid yrkesundervisningen.** Detta reservationsanslag, som under budgetåren 1947/52 var uppfört med 10 000 kronor, har från och med innevarande budgetår höjts till 11 500 kronor. Anslaget disponeras till resestipendier åt lärare vid läroanstalter, som stå under inseeende av överstyrelsen för yrkesutbildning.

Överstyrelsen för yrkesutbildning hemställer om uppräknig av anslaget till 15 000 kronor. Som skäl åberopas bland annat angelägenheten av att kunna utdela stipendier jämväl åt lärare vid vanförestalternas yrkeskolor. Beträffande dessa skolor tillkommer det enligt gällande instruktion överstyrelsen att utöva inspektion samt godkänna undervisningsplaner, lärare, lokaler och undervisningsmateriel.

Departementschefen. I nuvarande läge anser jag mig icke kunna förorda någon uppräknig av förevarande anslag, vilket alltså bör uppföras med oförändrat belopp, 11 500 kronor. Med hänsyn härtill torde icke heller för närvarande någon ändring i grunderna för anslagets disposition böra ifrågakomma. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resestipendier åt lärare vid yrkesundervisningen* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 11 500 kronor.

[317] **34. Bidrag till vissa kurser i cement- och betongteknik.** Från detta anslag, som är uppfört med 13 700 kronor, utgår bidrag till svenska forskningsinstitutet för cement och betong vid kungl. tekniska högskolan

i Stockholm för anordnande av vissa kurser. Institutet hemställer om en med 5 000 kronor förhöjd medelsanvisning för nästa budgetår.

Departementschefen. Jag anser mig icke nu kunna förorda någon höjning av förevarande anslag, vilket alltså bör uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till vissa kurser i cement- och betongteknik* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 13 700 kronor.

K. Folkbildningsåtgärder i övrigt m. m.

[318] 1. Understöd åt folkbiblioteksväsendet.

	Anslag	Nettoutgift
1948/49	3 010 000	3 329 661
1949/50	3 300 000	3 533 514
1950/51	3 480 000	3 728 125
1951/52	3 900 000	3 978 901
1952/53 (statsliggaren s. 700)	4 334 000	
1953/54 (förslag)	5 240 000	

Skolöverstyrelsen har i sina anslagsäskanden för de två senaste budgetåren föreslagit genomförande i vissa delar av en biblioteksreform i anslutning till folkbibliotekssakkunnigas betänkande och förslag angående folk- och skolbibliotek (SOU 1949: 28). I sina nu föreliggande anslagsäskanden förnyar överstyrelsen detta förslag. Utöver tidigare anförda skäl för reformen (jfr åttonde huvudtiteln 1951 s. 433 och 1952 s. 417) framhåller överstyrelsen, att som en följd av kommunindelningsreformen ett betydande organisationsarbete bedrivits i syfte att inom de nya kommunerna skapa bibliotekssystem med erforderliga resurser för ett tillgodoseende av landsbygdsbefolkningens bokbehov. Organisationsarbetet har mötts av ännu starkare förståelse från de kommunala myndigheternas sida än man kunnat förutse. De kommunala bidragen har ökat avsevärt. Överstyrelsen understryker, att detta betydelsefulla omdaningsarbete motiverar, att man från statsmakternas sida ställer de ökade resurser till förfogande, som folkbibliotekssakkunniga föreslagit. Också för skolbibliotekens del har den senaste tidens utveckling gjort en biblioteksreform mera angelägen än tidigare. För att höja skolbiblioteken till paritet med övriga hjälpmedel för den moderna undervisningen fordras, att staten övertager det ekonomiska ansvaret också för denna del av skolans verksamhet. En upprustning av skolbiblioteken utgör enligt överstyrelsens mening en av förutsättningarna icke blott för genomförandet av skolreformen utan även för den aktivisering av det inre arbetet i skolorna, som för närvarande eftersträvas.

Liksom tidigare föreslår överstyrelsen, att sakkunnigförslaget genomföres i etapper. Den första etappen, som skulle genomföras från och med budgetåret 1953/54, skulle för folkbibliotekens del innebära ett principbeslut om

reformen samt vissa särskilt angelägna åtgärder men för skolbibliotekens del omfatta den föreslagna reformen i dess helhet.

Överstyrelsen beräknar, att för nästa budgetår föreslagna reformåtgärder och andra förändringar beträffande biblioteksväsendet föranleder följande ökningar i medelsbehovet:

	Ökning
1. <i>Folk-, studiecirkel-, sjukhus-, truppförbands- och sjömansbibliotek:</i>	
a) höjning av understödsmaximum	300 000
b) sjukhusbibliotek	20 000
c) truppförbandsbibliotek	170 000
d) svenska sjömansbiblioteket	25 000
e) ökning med anledning av beräknad ökning av lokala biblioteksanslag	600 000
2. <i>Biblioteksverksamhet bland svenskar i utlandet:</i> avskaffande av ortsbidragen, innebärande en statsbidragsökning av 9 000 kronor, som dock belastar anslaget först 1954/55	
3. <i>Centralbibliotek:</i>	
a) ökat understöd till centralbibliotek med särskilt stora verksamhetsområden	100 000
b) utbyggnad av organisationen	105 000
4. <i>Vandringsbiblioteksverksamhet m. m. vid landsbiblioteken:</i>	
a) ökning på grund av bokprisernas stegring	3 000
b) ökning i samband med upprättande av landsbibliotek i Växjö	14 000
5. <i>Resekostnads- och traktamentsersättningar vid biblioteksinspektion från lands- och centralbibliotek:</i> ökning vid utbyggnad av lands- och centralbiblioteksorganisationen samt på grund av höjda resekostnadsersättningar	5 200
6. <i>Skolbibliotek</i> (ingår nu i anslagsposten 1): utbyggnad enligt sakkunnigförslaget 5 162 700 kronor, uppräkning härav på grund av högre elevantal i folk- och småskolor 826 000 kronor, bidrag till vissa privatläroverk och nomadskolor samt högre bidrag till folkhögskolor 189 000 kronor, å vilka belopp under nästa budgetår utgår förskott med 90 procent; ökat medelsbehov	4 855 000
7. <i>Bibliotekskurser:</i>	
a) biblioteksskola	18 900
b) 3 kurser för folkbibliotekarier med biblioteksarbetet som bisyssla	41 300
c) 4 kurser för skolbibliotekarier	41 700
d) kortare kurser rörande skolbiblioteket och dess utnyttjande i undervisningen	2 000
8. <i>Sigtunastiftelsens bibliotek:</i> ökning på grund av penningvärdets fall	1 500
Summa ökning kronor 6 302 600	

Av handlingarna inhämtas bland annat följande:

1. a) Statsunderstöden till *folk- och studiecirkelbiblioteken* utgår i princip procentuellt i förhållande till ortsbidragen. Understöden är emellertid maximerade till 10 000 kronor för varje borgerlig kommun, av vilket belopp det kommunala biblioteket har förmånsrätt till 7 000 kronor och studiecirkelbiblioteken till 3 000 kronor. För att icke statsunderstöden till de större biblioteken skall undergå en reell minskning, bör de angivna maximibeloppen höjas. Överstyrelsen erinrar om att statsutskottet i utlåtande 1952: 8, p. 299:o, funnit angeläget, att en standardsänkning icke

kommer till stånd beträffande folkbiblioteksväsendet, och att utskottet understrukit önskvärdheten av att Kungl. Maj:t beaktar de svårigheter, som kan uppstå för de bibliotek, där understöden nu är maximerade. Överstyrelsen beräknar den genomsnittliga ökningen av bibliotekens kostnader för löner samt bokinköp och bokbindning till 30 procent och föreslår, att statsunderstödet maximeras till 13 000 kronor. Grundunderstödet maximibelopp bör i enlighet härmed fastställas till 6 500 kronor. Av förstnämnda belopp synes det kommunala biblioteket böra ha förmånsrätt till 9 100 kronor och studiecirkelbiblioteken till 3 900 kronor. Kostnadsökningen kan med ledning av förhållandena under 1951/52 beräknas till 300 000 kronor.

b) För *bibliotek vid sjukvårdsanstalter* föreslår överstyrelsen en höjning av understödet från 1 krona 50 öre till 2 kronor per sängplats.

c) Chefen för försvarsstaben hemställer, att folkbibliotekssakkunnigas förslag angående *truppförbandsbiblioteken* genomföres i den form, det erhållit i försvarsstabschefens yttrande angående sakkunnigförslaget. Detta skulle innebära, att kravet på ortsbidrag slopades och att statsbidraget fastställdes till 7 kronor per värnpliktig. Överstyrelsen förordar, att de föreslagna bestämmelserna genomföres från och med budgetåret 1953/54.

d) Överstyrelsen tillstyrker en av styrelsen för svenska sjömansbiblioteket gjord framställning om understöd till *svenska sjömansbiblioteket* med sammanlagt 60 000 kronor, varav 25 000 kronor skulle utgå utan villkor om tillskott från annat håll och högst 35 000 kronor på villkor, att ett hälften så stort belopp lämnas biblioteket av andra än statsmedel. För närvarande utgår till sjömansbiblioteket ett understöd om högst 35 000 kronor, varav 10 000 kronor utan villkor om tillskott från annat håll och återstoden under villkor av minst hälften så stort ortsbidrag. Bibliotekets utgifter för löner och arvoden har under budgetåret 1950/51 stigit till närmare 16 000 kronor och sedan dess ytterligare ökats på grund av indextillägg till löner. Bibliotekets omkostnader inklusive hyror och frakter uppgick under samma år till i runt tal 9 000 kronor. I brist på medel har biblioteket ej möjlighet att tillgodose det stegrade behovet.

e) I likhet med vad som gäller för innevarande år, bör jämväl under budgetåret 1953/54 understöd få utgå till folk-, studiecirkel- och sjukhusbibliotek endast om vederbörande bibliotek tidigare åtnjutit understöd ur förevarande anslag för tid efter den 1 januari 1930. Enligt överstyrelsens bestämmande bör dock understöd få utgå jämväl till annat bibliotek, om detta befinnes fylla ett påtagligt behov eller särskilda skäl eljest prövas föreligga. Det skall därvid åligga överstyrelsen att på av vederbörande gjord ansökan företaga här avsedd prövning redan innan biblioteket trätt i verksamhet.

För kalenderåret 1951 uppgick de av överstyrelsen anvisade statsunderstöden till folk-, studiecirkel-, sjukhus-, truppförbands- och sjömansbibliotek till inalles 2 710 413 kronor. Beloppet överstiger med i runt tal 187 000 kronor det belopp, som anvisats till samma bibliotek för närmast föregående år. Med hänsyn till den upprustning av landsbygdens biblioteksväsen, som förut berörts och som erhållit en större omfattning än som kunnat förutses, måste överstyrelsen för nästa budgetår räkna med att den automatiska stegringen av anslagsbehovet blir större än tidigare. Överstyrelsen beräknar ökningen till 600 000 kronor.

3. a) Överstyrelsen ifrågasätter icke någon höjning av det särskilda centralbiblioteksanslaget, som enligt beslut vid 1952 års riksdag ökats från

25 000 till 30 000 kronor per år och bibliotek. Däremot föreslår överstyrelsen, att det totala årliga understödet till *centralbiblioteken* ökas med 100 000 kronor. Även med den höjning, som det särskilda centralbiblioteksanslaget erhållit, kan det icke undvikas, att centralbiblioteksstäderna, i första hand i de vidsträckta norrländska länen men också i län med stor folkmängd, måste vidkännas betydande kostnader för biblioteksverksamheten utanför centralbiblioteksstaden. Det föreslagna beloppet är avsett att fördelas mellan de centralbibliotek, för vilka centralbiblioteksverksamheten ställer sig särskilt dyrbar.

b) I enlighet med sakkunnigförslaget förordar överstyrelsen, att sju nya centralbibliotek upprättas. Kostnaden kan beräknas till 210 000 kronor för år. De föreslagna nya centralbiblioteken bör lämpligen träda i verksamhet den 1 januari 1954.

4. Anslagsposten till *vandringsbiblioteksverksamhet m. m. vid landsbiblioteken*, som för innevarande budgetår höjts från 20 000 till 39 000 kronor, avser i huvudsak kostnader för bokinköp och bokbindning. Med hänsyn till dessa kostnaders ytterligare stegring bör posten höjas med 3 000 till sammanlagt 42 000 kronor. Under förutsättning att landsbibliotek upprättas i Växjö, bör posten ökas med ytterligare 14 000 kronor.

5. Anslagsposten till *reskostnads- och traktamentsersättningar vid biblioteksinspektion från lands- och centralbibliotek* har för innevarande budgetår höjts från 15 800 till 19 550 kronor. Med hänsyn till de ökade biljettpiserna uppskattar överstyrelsen anslagsbehovet till i genomsnitt 900 kronor per bibliotek och år mot för närvarande 850 kronor. Ökningen uppgår till 1 150 kronor. För de föreslagna nya lands- och centralbiblioteken tillkommer $(900 + 7 \times 450 =) 4\,050$ kronor.

6. Skolbibliotek.

I fråga om bibliotek vid folk- och småskolor innebär sakkunnigförslaget, att statsbidrag skall utgå med sju kronor för barn och redovisningsår, varjämte vissa tilläggsbelopp beräknas skola utgå till skolor av lägre form. Vissa andra statsunderstödda skolor beräknas erhålla statsbidrag efter i huvudsak samma grunder.

Till följd av penningvärdets fall anser överstyrelsen en ökning av det av de sakkunniga föreslagna bidragsbeloppet per elev motiverad. Med hänsyn till den betydande anslagsökning, som härav skulle föranledas, anser sig överstyrelsen emellertid för närvarande icke böra framställa något yrkande härom.

I likhet med föregående år utgår överstyrelsen från att statsbidrag — utöver vad de sakkunniga föreslagit — skall utgå till vissa privatläroverk samt att bidraget till bibliotek vid folkhögskolor skall bestämmas till 10 kronor per elev, dock minst 500 kronor. Överstyrelsen anser det vidare önskvärt, att statsunderstöd för skolbiblioteksverksamhet enligt sakkunnigförslagets grunder jämväl må utgå för upprättande av skolbibliotek vid nomadskolorna. Någon skolbiblioteksverksamhet har endast sporadiskt kunnat bedrivas vid dessa skolor och i huvudsak haft gävor av enskilda som förutsättning. Överstyrelsen finner det självklart, att nomadskolornas elever böra beredas samma tillgång till litteratur som elever vid andra skolor. Kostnaden kan beräknas till i runt tal 2 700 kronor och bör bestridas ur förevarande anslag.

Med utgångspunkt i ett beräknat elevantal i folk- och småskolor av 632 000 har de sakkunniga beräknat kostnaderna för det första utbygg-

nadsåret till 5 162 700 kronor, vartill kommer vissa kostnader för utbildning av skolbibliotekarier m. m. Elevantalet för läsåret 1953/54 kan beräknas till i runt tal 750 000. Enligt de av de sakkunniga föreslagna grunderna ökas anslagsbehovet under sådana omständigheter med $(118\,000 \times 7 =) 826\,000$ kronor. Även kostnaderna för övriga skolor torde böra omräknas med hänsyn till elevantalets förändringar, vartill kommer den ökning, som föranledes av överstyrelsens förslag i fråga om vissa privatläroverk, folkhögskolor och nomadskolor. Den sammanlagda kostnadsökningen för nu nämnda skolor kan beräknas till 189 000 kronor.

De sakkunniga har föreslagit, att statsbidragen till skolbiblioteken skola rekvideras under det redovisningsår, för vilket bidrag sökes. I sitt yttrande över förslaget har överstyrelsen förordat, att bidragen utbetalas i efterskott i överensstämmelse med vad 1945 års folkskolesakkunniga föreslagit i fråga om rekvisitionsförfarandet beträffande vissa andra statsbidrag till folkskoleväsendet. Vid bifall härtill skulle alltså något anslag för budgetåret 1953/54 icke erfordras. Billigheten synes emellertid kräva, att under första verksamhetsåret viss del av bidragen utbetalas förskottsvis. I anslutning till vad som gäller i fråga om förskott å statsbidrag till avlöande av folk- och småskollärare, synes denna del böra bestämmas till 90 procent. Anslagsbehovet under denna punkt uppgår alltså till 90 procent av $(5\,162\,700 + 826\,000 + 189\,000 =) 6\,177\,700$ kronor eller i runt tal 5 560 000 kronor. Till ifrågavarande bibliotek anvisades 1951 i runt tal 705 000 kronor, varför kostnadsökningen kan beräknas till 4 855 000 kronor.

Understöden till skolbiblioteken utgår för närvarande för kalenderår. De sakkunnigas förslag innebär, att bidragen till skolbiblioteksväsendet skall utgå för redovisningsår. Vid ett genomförande av de nya bestämmelserna från och med redovisningsåret 1953/54 skulle skolbiblioteken vara berättigade till understöd enligt nu gällande grunder för första halvåret 1953, vilket understöd jämväl skulle komma att belasta förevarande anslag för budgetåret 1953/54. Överstyrelsen har emellertid icke ansett sig böra beräkna något belopp för detta ändamål utan förordar, att de nya statsbidragen skall utgå under villkor, att vederbörande skoldistrikt avstår från distriktet eljest tillkommande rätt till understöd för kalenderåret 1953 enligt nu gällande grunder.

Därest Kungl. Maj:t — trots de starka skäl, som enligt överstyrelsens mening talar för reformens omedelbara genomförande — alltså icke skulle anse sig kunna nu framlägga de sakkunnigas förslag med avseende på *skolbiblioteken*, synes under alla omständigheter ändrade grunder för de nuvarande understöden böra genomföras med hänsyn till dels de stegrade bokpriserna, dels den inverkan, som kommunindelningsreformen medfört. Liksom föregående år föreslår överstyrelsen, att maximum höjes från 1 000 till 5 000 kronor per år och skoldistrikt. Kostnadsökningen kan på grundval av uppgifter rörande de lokala bidragen för 1952 beräknas icke komma att understiga 300 000 kronor.

Under samma förutsättning att sakkunnigförslaget icke skulle komma att genomföras under budgetåret 1953/54 synes med hänsyn till penningvärdets fall det nuvarande maximibeloppet för understöd till kommunala flickskolor m. fl. skolor böra höjas från 300 till 390 kronor. Kostnadsökningen kan beräknas till 27 000 kronor. Likaledes bör nomadskolorna

erhålla bidrag för skolbiblioteksverksamhet med en beräknad kostnad av 2 700 kronor.

7. Anslagsposten till *bibliotekskurser* är nu uppförd med 21 500 kronor. Beloppet avses till anordnande av dels en biblioteksskola för personal med biblioteksarbete som huvudsyssla (6 100 kronor), dels en kurs om två veckor för utbildning av folkbibliotekarier med biblioteksarbetet som bisyssla (6 700 kronor), dels en kurs om en vecka för utbildning av skolbibliotekarier (6 700 kronor) och dels länsvis hållna kurser rörande skolbiblioteket och dess utnyttjande i undervisningen (2 000 kronor).

a) Överstyrelsen hemställer, att biblioteksskola anordnas jämväl under budgetåret 1953/54. Den nuvarande anordningen med biblioteksskola endast vartannat år kan icke anses ändamålsenlig. Det stora behovet av utbildad bibliotekspersonal har gjort det nödvändigt att antaga ett större antal elever till biblioteksskolan än vad som kan betecknas som önskvärt ur praktiska och pedagogiska synpunkter. I enlighet med sakkunnigförslaget, som likaledes räknar med en årlig biblioteksskola, bör skolan få en längd av nio månader mot hittills sex. Överstyrelsen beräknar kostnaden för denna biblioteksskola till 25 000 kronor.

b) Den kurs för utbildning av bibliotekarier med biblioteksarbetet som bisyssla, vartill överstyrelsen för innevarande år erhållit medel, samlade ett stort antal sökande. Detta föranledde överstyrelsen att anordna tre extrakurser med en särskild kursavgift om 30 kronor för varje deltagare till utgifter för föreläsare m. m. Överstyrelsen kan icke räkna med att till ett kommande år bibliotekarierna skall vara villiga att deltaga på dessa villkor. De, som i år deltog i extrakurserna, var som regel bibliotekarier vid de större landsbygdsbiblioteken. För bibliotekarier vid mindre och medelstora bibliotek kvarstår ett betydande utbildningsbehov. Under sådana omständigheter torde under nästa år minst tre kurser om tre veckor vardera för utbildning av folkbibliotekarier böra anordnas. Kostnaderna för tre sådana kurser med sammanlagt 75 deltagare kan — med resekostnads- och traktamentersättning åt kursdeltagarna enligt klass III C i allmänna resereglementet — beräknas till 48 000 kronor.

c) Också skolbibliotekariernas utbildning påkallar vidgad uppmärksamhet. Till den utbildningskurs, som anordnades i juni 1952 hade anmält sig över 200 sökande, av vilka blott 44 kunde antagas. Överstyrelsen föreslår att för utbildning av skolbibliotekarier anordnas fyra kurser om vardera en vecka och 40 deltagare. Kostnaderna kan beräknas till 12 100 kronor per kurs eller sammanlagt 48 400 kronor.

d) Överstyrelsen hemställer om 4 000 kronor för länsvis anordnade kurser rörande skolbiblioteket och dess utnyttjande i undervisningen.

8. Med hänsyn till ökade omkostnader för bokinköp och personal föreslås en höjning av anslagsposten till *Sigtunastiftelsens bibliotek* med 1 500 kronor.

Departementschefen. Förevarande anslag har sedan budgetåret 1948/49 i olika etapper undergått en höjning av sammanlagt drygt 1,32 miljoner kronor. De senaste budgetårens höjningar har huvudsakligen varit av automatisk natur eller betingats av penningvärdets förändring. Skolöverstyrelsen föreslår nu en anslagshöjning av icke mindre än 6,3 miljoner kronor.

Huvuddelen av den ifrågasatta anslagsökningen avser genomförande i vissa delar av folkbibliotekssakkunnigas förslag.

Jag anser det icke vara möjligt att i nuvarande läge genomföra så kostnadskrävande ändringar beträffande statens bidrag till folkbiblioteksväsendet som de av skolöverstyrelsen föreslagna. Oaktat de för nästa budgetår erforderliga automatiska ökningarna i medelsanvisningen under anslaget är avsevärda, finner jag mig dock böra därutöver tillstyrka reella förbättringar av statsunderstödet till vissa av de ifrågavarande bidragsändamålen med därav följande icke-automatiska utgiftsstegringar.

Det årliga statsbidraget till skoldistrikt för upprättande och underhåll av distriktets skolbibliotek utgår nu dels i form av grundunderstöd med samma belopp som ortsbidraget upp till 400 kronor och därutöver efter en i förhållande till ortsbidraget fallande skala (i lägsta intervallen minst 70 procent av ortsbidraget), dels som tilläggsunderstöd med högst hälften av det belopp, varmed ortsbidraget överskjuter grundunderstödet. Det sammanlagda statsbidraget må dock ej överstiga 1 000 kronor per år och skoldistrikt. Denna maximering gäller sedan år 1933. Av vad skolöverstyrelsen inledningsvis anfört framgår, att en upprustning av skolbiblioteken är synnerligen angelägen. Såsom jag nyss framhållit, är jag dock ej beredd att tillstyrka en så genomgripande omläggning av statsbidragsgrunderna, som skolöverstyrelsen i första hand förordat; överstyrelsens förslag innebär i praktiken, att kostnaderna för ifrågavarande biblioteksverksamhet skulle komma att helt övertagas av staten. För att emellertid statsbidraget skall kunna återföras till tidigare nivå i de fall, där det kommit att minskas genom kommunindelningsreformen, och för att därutöver en viss standardförbättring av skolbiblioteken skall bli möjlig, föreslår jag, att maximum för statsbidraget höjes från 1 000 till 3 000 kronor per år och skoldistrikt. Proportionerna mellan statsbidrag och ortsbidrag torde böra anpassas till vad som nu gäller i fråga om folkbiblioteken. Höjningen av statsbidragsmaximum torde kunna beräknas medföra en utgiftsökning av 200 000 kronor.

Jämväl i fråga om sjukhusbiblioteken synes en höjning av statsbidragsmaximum vara angelägen. Statsbidraget utgår med lika stort belopp som ortsbidraget, dock med högst 1 krona 50 öre per år och sängplats. Jag tillstyrker en höjning av maximibeloppet till 1 krona 80 öre per år och sängplats. Denna förbättring torde kunna beräknas medföra en utgiftsökning av 18 000 kronor.

Statsbidraget till truppförbandsbibliotek utgår med lika stort belopp som ortsbidraget, dock med högst 1 500 kronor per år. Även här torde statsbidragsmaximum böra höjas. Jag föreslår en höjning till 1 800 kronor per år, vilket torde kunna beräknas medföra en utgiftsökning av 3 000 kronor.

Beträffande statsunderstödet till svenska sjömansbiblioteket anser jag mig böra tillstyrka en höjning av maximum från 35 000 till 40 000 kronor,

innebärande en utgiftsökning av 5 000 kronor. Av bidraget torde 15 000 kronor få utgå utan villkor om tillskott från annat håll, medan hittillsvarande villkor bör gälla för överskjutande belopp.

Nu berörda fyra olika statsbidrag belastar anslagsposten till folk-, studiecirkel-, skol-, sjukhus-, truppförbands- och sjömansbibliotek. Utöver härförut angivna utgiftsökningar torde i fråga om denna anslagspost i enlighet med skolöverstyrelsens förslag böra beräknas en automatisk utgiftstegring med 600 000 kronor. Anslagsposten torde sålunda böra ökas med $(200\,000 + 18\,000 + 3\,000 + 5\,000 + 600\,000 =) 826\,000$ kronor.

Det särskilda centralbiblioteksunderstödet har från och med innevarande budgetår höjts från 25 000 till 30 000 kronor per år och bibliotek. Till följd av centralbiblioteksområdenas olika invånarantal, befolkningsspridning och geografiska utsträckning föreligger emellertid väsentliga skillnader i bibliotekens förutsättningar att fullgöra sin verksamhet. För att en viss utjämning härvidlag skall kunna åstadkommas, föreslår jag en höjning av anslagsposten till centralbibliotek med 40 000 kronor, ur vilket belopp efter behovsprövning i varje särskilt fall torde få utgå bidrag åt centralbibliotek vid sidan av det i statsbidragsförfattningen fixerade särskilda centralbiblioteksunderstödet.

Ur anslagsposten till vandringsbiblioteksverksamhet m. m. vid landsbiblioteken utgår till vart och ett av de nuvarande tre landsbiblioteken ett belopp av 13 000 kronor för inköp och inbindning av böcker till bibliotekets vandringsbiblioteksförråd m. m. Tidigare har jag under stifts- och landsbibliotekens avlöningsanslag föreslagit inrättande av ett fjärde landsbibliotek, i Växjö. Vid bifall till detta förslag torde här förevarande anslagspost böra ökas med 13 000 kronor.

Med hänsyn till ökade resekostnader synes under anslagsposten till resekostnads- och traktamentsersättningar vid biblioteksinspektion från lands- och centralbibliotek genomsnittskostnaden per bibliotek böra höjas från 850 till 900 kronor och anslagsposten på grund därav ökas med 1 150 kronor. För landsbiblioteket i Växjö tillkommer därjämte 900 kronor. Anslagsposten torde alltså böra ökas med sammanlagt 2 050 kronor.

Vad gäller skolöverstyrelsens förslag beträffande bibliotekskurser tillstyrker jag på av överstyrelsen anförda skäl, att biblioteksskola anordnas också under nästa budgetår. Skolan torde få samma längd som hittills, alltså sex månader. Anslagsmedlen för ändamålet, nu 6 100 kronor, torde böra ökas med 900 kronor till 7 000 kronor. Jag föreslår vidare, att medel beräknas för två tvåveckorskurser för folkbibliotekarier med biblioteksarbetet som bisyssla. Medelsbehovet beräknar jag till 7 000 kronor per kurs eller sammanlagt 14 000 kronor. Sistnämnda belopp innebär i förhållande till innevarande budgetårs anslagsmedel för ändamålet, 6 700 kronor, en utgiftsökning av 7 300 kronor. Beträffande kursverksamheten för skolbibliote-

karier föreslår jag medelsanvisning för tre kurser om vardera en vecka. Kostnaden per kurs torde beräknas till 7 000 kronor och det sammanlagda medelsbehovet till 21 000 kronor, vilket i förhållande till innevarande budgetårs anslagsmedel för ändamålet, 6 700 kronor, innebär en ökning med 14 300 kronor. Slutligen torde till de länsvis anordnade kurserna rörande skolbiblioteket och dess utnyttjande i undervisningen böra anvisas ytterligare 2 000 kronor. Anslagsposten till bibliotekskurser bör alltså uppräknas med sammanlagt $(900 + 7\,300 + 14\,300 + 2\,000 =)$ 24 500 kronor.

Vid bifall till vad jag nu föreslagit torde förevarande anslag böra höjas med sammanlagt 905 550 kronor eller i avrundat tal 906 000 kronor till 5 240 000 kronor.

Ett genomförande av de av mig förordade förbättringarna beträffande statsbidragen till skol-, sjukhus- och truppförbandsbiblioteken torde föranleda vissa ändringar i kungörelsen 1930: 15 angående understödjande av folkbiblioteksväsendet.

Utöver vad jag i det föregående förordat kan jag icke tillstyrka skolöverstyrelsens förslag beträffande förevarande anslag.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna av mig förordade ändrade grunder för vissa statsbidrag på folkbiblioteksväsendets område, att tillämpas från och med budgetåret 1953/54,

b) till *Understöd åt folkbiblioteksväsendet* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 5 240 000 kronor.

[319] **2. Bidrag till bildningsverksamhet bland sjömän.** Till detta ändamål har för ett vart av de sex sista budgetåren anvisats ett anslag av 5 000 kronor. Anslaget utbetalas till svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse för att användas för den instruktörs- och studiecirkelverksamhet, som bedrivs av styrelsens utskott för sjömansvård i hemlandet. I enlighet med framställning av skolöverstyrelsen föreslår jag oförändrat anslag för nästa budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till bildningsverksamhet bland sjömän* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 5 000 kronor.

[320] **3. Bidrag till bildningsverksamhet bland fiskare.** Till detta ändamål föreslår *skolöverstyrelsen* för nästa budgetår ett anslag av 5 000 kronor. Till stöd för sitt förslag anför överstyrelsen huvudsakligen följande.

Hos överstyrelsen föreligger en ansökan från Svenska fiskarens studieförbund om erkännande som riksförbund för studiecirkelverksamhet. Under förbundets ledning bedrivs bildningsarbete inom Svenska västkustfiskarnas centralförbund (SVC), Svenska ostkustfiskarnas centralförbund (SOC),

Svenska insjöfiskarnas centralförbund (SIC), Svenska sydkustfiskarnas centralförbund (SSC), Skånes fiskareförbund (SF), Malmöhus läns havsfiskeförening (MLH) och Blekinge läns havsfiskeförening (BLH). Verksamheten bedrivs främst genom kurser, föreläsningar och studiecirklar.

Enligt överstyrelsens uppfattning är det arbete, som Svenska fiskarenas studieförbund bedriver med små ekonomiska tillgångar och ofta under svåra yttre betingelser, så värdefullt, att förbundet bör få regelbundet stöd från det allmänna för sin verksamhet. Fiskarebefolkningens arbetsförhållanden fordrar emellertid en speciell uppläggning av bildningsarbetet, och studiecirkeln spelar en förhållandevis underordnad roll. Enligt överstyrelsens uppfattning kan Svenska fiskarenas studieförbund därför inte jämföras med de nu erkända riksförbunden för studiecirkelverksamhet. Förbundet bör i stället erhålla ett särskilt bidrag, på samma sätt som Svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse nu erhåller bidrag till sin instruktions- och studiecirkelverksamhet bland sjömän i hemlandet.

Departementschefen. Enligt den beslutande myndighetens (skolöverstyrelsens) mening tala tydligen principiella skäl emot att Svenska fiskarenas studieförbund godkännes som riksförbund för studiecirkelverksamhet enligt kungörelsen 1947:508. Med hänsyn till värdet av förbundets arbete synes emellertid nämnda omständighet ej böra hindra, att statsunderstöd må kunna utgå till den ifrågavarande bildningsverksamheten. I likhet med vad som gäller beträffande det av skolöverstyrelsen omnämnda bidraget till bildningsverksamhet bland sjömän synes ett särskilt anslag för ändamålet böra uppföras på riksstaten. Jag biträder överstyrelsens förslag, att bidraget för nästa budgetår bestämmas till 5 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser rörande villkor m. m. för åtnjutande av bidraget. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till bildningsverksamhet bland fiskare* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 5 000 kronor.

[321] **4. Understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	500 000	456 615
1951/52	510 000	489 621
1952/53 (statsliggaren s. 703)	570 000	
1953/54 (förslag)	790 000	

Den del av anslaget (nu 229 400 kronor), som ej disponeras för särskilda ändamål, är avsedd till understöd åt de lokala föreläsningsanstalterna.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 260 000 kronor enligt följande sammanställning:

	Ökning
1. Bidrag åt centralbyråer (nu högst 82 000)	30 000
2. Bidrag åt föreläsningsförbund (nu högst 29 500)	5 500
3. Bidrag till anordnande av föreläsningar i anslutning till lokalt organiserat studiearbete (nu högst 150 000)	100 000
4. Bidrag till anordnande av föreläsningar på orter, där lokala föreläsningsanstalter icke finnas, m. m. (nu minst 26 000) ..	4 000
5. Bidrag till nya föreläsningsanstalter	20 500
6. Højning av till lokal föreläsningsanstalt utgående bidrag per föreläsning från 25 till högst 35 kronor upp till tio föreläs- ningar samt från 10 till 15 kronor för varje föreläsning där- utöver	100 000
Summa ökning kronor	260 000

Av motiveringen till överstyrelsens förslag inhämtas bland annat följande.

1. Samtliga fyra centralbyråer anholder om höjda bidrag. Framställningarna motiveras med vidgad omfattning av verksamheten, prisstegringar samt ökade lönekostnader. Överstyrelsen anser motiveringarna för de begärda anslagshøjningarna bärande. Centralbyråernas personal arbetar i regel mot låg ersättning. Det är skäligt, att centralbyråerna beredes möjlighet att ge sin personal kompensation för det försämrade penningvärdet. Det synes även överstyrelsen ofrånkomligt, att byråerna får höjda bidrag till sina omkostnader, såsom porto, telefon, skrivmateriel och dylikt.

2. Föreläsningsförbundens riksorganisation framhåller, att föreläsningsförbunden genom den allmänna prisstegringen fått vidkännas kraftigt ökade omkostnader, vartill kommer att verksamhetens utveckling med tillkomsten av många nya föreläsningsanstalter medfört ökat arbete. En ökning av bidraget till föreläsningsförbunden med 10 000 kronor anses av organisationen behöfvlig, om föreläsningsförbunden skall kunna på ett tillfredsställande sätt och utan alltför stora uppoffringar från föreståndarnas sida fullgöra sina uppgifter. För närvarande arbetar 22 föreläsningsförbund, som erhåller bidrag ur denna anslagspost. Överstyrelsen tillstyrker en højning med 5 500 kronor.

3. Arbetarnas bildningsförbund anholder om ett till 250 000 kronor höjt anslag. Förbundet anför bland annat, att antalet föreläsningar under de senaste åren minskat på grund av att de stegrade kostnaderna för föreläsare endast i mindre utsträckning kompenserats genom ökat statsbidrag och höjda kursavgifter från de lokala arrangörerna. Från och med den 1 juli 1952 har föreläsararvodena måst höjas från 30 till 35 kronor per föreläsning, och resekostnaderna har stigit genom den taxehøjning, som ägde rum från och med den 1 april 1952. Överstyrelsen anser starka skäl tala för en väsentlig højning av ifrågavarande bidrag och föreslår, att det höjes med 100 000 kronor till 250 000 kronor.

4. Föreläsningsförbundens riksorganisation föreslår en højning med 5 000 kronor till 31 000 kronor. Överstyrelsen tillstyrker i likhet med föregående år en højning till 30 000 kronor.

5. Överstyrelsen anser det skäligt, att anslaget höjes så, att statsbidrag

kan utgå till samtliga föreläsningar, till vilka statsbidrag författningsenligt kan utgå, och föreslår därför en höjning av bidraget till lokala föreläsningsanstalter med 20 500 kronor till 249 900 kronor.

6. Föreläsningsförbundens riksorganisation anhåller, att bidraget till varje föreläsning måtte höjas med 20 kronor. Från och med den 1 juli 1952 är normalarvodet 55 kronor och traktamentets övre gräns 27 kronor eller sammanlagt 82 kronor. Överstyrelsen finner den höjning av arvoden och traktamenten till föreläsare, som centralbyråerna måst vidtaga sedan de nuvarande bidragsbeloppen fastställdes, motivera en motsvarande höjning av statsbidraget per föreläsning. Överstyrelsen har iakttagit, att det är ett i förhållande till tidigare år ökat antal föreningar, som anfört, att orsaken till att de under budgetåret 1951/52 icke kunnat anordna hela det av överstyrelsen föreskrivna antalet föreläsningar varit av ekonomisk art. Överstyrelsen vill därför starkt framhålla, att det är synnerligen angeläget, att den höjning av bidraget till 35 kronor per föreläsning upp till ett antal av 10 och till 15 kronor för varje föreläsning därutöver, som överstyrelsen de närmast föregående åren föreslagit, kommer till stånd.

Överstyrelsen upplyser, att statens folkbildningsnämnd tillstyrkt överstyrelsens förslag, dock att nämnden ansett bidraget åt föreläsningsförbund (p. 2) böra höjas med 10 000 kronor.

Professorn H. Siegvall m. fl. hemställer på uppdrag av en konferens den 7 september 1952 mellan centralbyrån i Lund och ombud för föreläsningsanstalterna i Skåne, att anslaget höjes så, att den populärvetenskapliga föreläsningsverksamheten kan fortsätta åtminstone i nuvarande omfattning.

Minerva, förening för Sveriges vetenskapliga och populärvetenskapliga författare, hemställer att statsbidraget till de lokala föreläsningsanstalterna måtte höjas till ett belopp, som i huvudsak svarar mot det dubbla av vad som nu utgår. Enligt föreningens mening bör sålunda bidraget för de tio första föreläsningarna höjas till 50 kronor per föreläsning.

Ur förevarande anslag utgår för innevarande budgetår högst 28 800 kronor till föreläsningsverksamhet inom försvarsväsendet. Enligt för denna verksamhet gällande bestämmelser utgår understöd av statsmedel till föreläsningsverksamhet vid truppförband med högst 60 kronor för varje anordnad föreläsning. *Chefen för försvarsstaben* hemställer, i samråd med försvarets upplysnings- och personalvårdsnämnd, att arvodet höjes till högst 75 kronor per föreläsning, dock med rätt för vederbörande chef att för särskilt kvalificerad föreläsare i undantagsfall höja arvodet till 100 kronor, samt att särskild resekostnads- och traktamentsersättning till föreläsare vid truppförband får utgå i enlighet med vad därom gäller för föreläsare inom civil populärvetenskaplig föreläsningsverksamhet (resekostnadsersättning enligt klass II i allmänna resereglementet).

Statens lönenämnd erinrar om att statsunderstödet till föreläsningsverksamheten vid truppförband hittills avpassats med hänsyn till de beräkna-

de kostnaderna för både arvode och reseersättning åt föreläsaren. Lönenämnden föreslår, i anslutning till vad som enligt en mellan centralbyråerna träffad överenskommelse gäller för den civila föreläsningsverksamheten, att ifrågavarande arvode — reseersättning ej inräknad — bestämmes till högst 55 kronor för s. k. enkel föreläsning om 45 minuter samt högst 70 kronor för s. k. dubbel föreläsning. Med hänsyn till att vissa föreläsare betingar sig högre ersättning än vad nu angivits, förordar lönenämnden därjämte, att arvodet — efter medgivande av chefen för försvarsstaben — i undantagsfall må utgå med högst 75 kronor för enkel och 90 kronor för dubbel föreläsning. Lönenämnden har vidare ingen erinran mot att särskild resekostnads- och traktamentsersättning utgår till här avsedda föreläsare.

Departementschefen. Anslagsmedlen till bidrag åt centralbyråer (p. 1) har för innevarande budgetår höjts med 10 000 kronor till 82 000 kronor. Särskilt med tanke på förbundens ökade lönekostnader synes en ytterligare höjning erforderlig. Jag föreslår för detta ändamål en ökning av 15 000 kronor. Jämväl anslagsmedlen till bidrag åt föreläsningsförbund (p. 2), som för innevarande budgetår höjts med 3 000 kronor, torde böra undergå en ytterligare ökning för att förbunden på ett tillfredsställande sätt skall kunna administrera den ökande lokala föreläsningsverksamheten. Jag tillstyrker i detta hänseende en ökning med 5 000 kronor. Anslagsmedlen till anordnande av föreläsningar i anslutning till lokalt organiserat studiearbete (p. 3) utgår i sin helhet till Arbetarnas bildningsförbund. Förbundet har till stöd för en höjning av bidraget från 150 000 till 250 000 kronor åberopat bland annat, att antalet föreläsningar under de senare åren måst minskas på grund av att de stegrade kostnaderna för föreläsare endast i mindre utsträckning kompensrats genom ökat statsbidrag och höjda kursavgifter från de lokala arrangörerna. Ifrågavarande bidrag har sedan 1947 års folkbildningsreform utgått för budgetåren 1947/50 med högst 110 000 kronor samt för budgetåren 1950/52 med högst 117 000 kronor. För innevarande budgetår har bidraget höjts med 33 000 kronor till högst 150 000 kronor. Det måste enligt min mening anses vara av synnerlig vikt, att det värdefulla inslag i och komplement till det lokala studiearbetet, som ifrågavarande föreläsningsverksamhet utgör, icke beskäres i omfattningen till följd av de under de senaste åren inträdda förändringarna i penningvärdet och därav följande minskning av statsbidragets realvärde. I betraktande härav och då vidare en ökning av verksamhetens omfattning är angelägen, anser jag mig böra tillstyrka, att bidraget för nästa budgetår höjes med 100 000 kronor till högst 250 000 kronor.

Enligt 1947 års riksdags beslut må till lokal föreläsningsanstalt utgå statsbidrag — frånsett resekostnadsersättning — med högst 25 kronor för varje under ett budgetår anordnad föreläsning upp till ett antal av tio och med högst 10 kronor för varje under budgetåret därutöver anordnad före-

läsning. Till grund för detta beslut vid 1947 års riksdag låg ett förslag av 1944 års folkbildningsutredning. Utredningens förslag till statsbidragets avvägning — som överensstämmer med de nu gällande grunderna — utgick från ett normalarvode till föreläsare av 30—40 kronor. Vid tidpunkten för statsmakternas beslut år 1947 hade arvodet höjts till högst 45 kronor per föreläsning. Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen för anslagsäskandena, utgör normalarvodet från och med den 1 juli 1952 55 kronor, varjämte traktamente, som år 1946 utgick med högst 20 kronor, numera utgår med högst 27 kronor. Sedan år 1947 har vidare omkostnaderna för föreläsningsslokaler, reklam och administration ökat. I betraktande av den sålunda inträdda förskjutningen i relationen mellan statsbidraget och de faktiska kostnaderna för föreläsningsverksamheten synes en uppräknings av statsbidragsbeloppen motiverad. Jag ansluter mig i detta hänseende till den av skolöverstyrelsen förordade avvägningen och föreslår alltså, att statsbidraget till lokal föreläsningssanstalt höjes från 25 till högst 35 kronor för varje föreläsning upp till ett antal av tio och från 10 till högst 15 kronor för varje därutöver anordnad föreläsning. Denna uppräknings av statsbidragsbeloppen torde böra beräknas medföra en utgiftsstegring av 100 000 kronor.

Jag är icke nu beredd att taga ställning till frågan om en höjning av arvoden för föreläsningsverksamhet vid truppförband. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att senare pröva denna fråga. I avvaktan härpå beräknar jag ej någon ökning av de för ifrågavarande ändamål avsedda anslagsmedlen. Därest riksdagen ej riktar någon erinran däremot, torde Kungl. Maj:t emellertid i mån av behov få medgiva överskridande av anslaget med belopp, som ytterligare må komma att erfordras för den händelse en omreglering av förevarande arvoden kommer till stånd.

Utöver de avsevärda anslagsökningar, som jag härförut förordat, anser jag mig ej kunna föreslå någon höjning av anslaget. Vid bifall till vad jag föreslagit torde anslaget för nästa budgetår böra höjas med 220 000 kronor till 790 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna av mig förordade ändrade grunder för statsbidrag till lokala föreläsningssanstalter, att tillämpas från och med budgetåret 1953/54,

b) till *Understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar*, för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 790 000 kronor.

[322] 5. **Understöd för anordnande av folkbildningskurser m. m.** Detta anslag är nu uppfört med 155 000 kronor (statsliggaren s. 704) och disponeras sålunda:

1. Bidrag till anordnande av folkbildningskurser	125 000
2. Bidrag till Folkbildningsförbundet för konsulentverksamhet ..	30 000
	Summa kronor 155 000

Skolöverstyrelsen föreslår höjning av anslaget för nästa budgetår med 30 000 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat följande.

A n s l a g s p o s t e n 1. Statsbidraget till längre folkbildningskurs har från och med innevarande budgetår höjts från högst 400 till högst 500 kronor för 30 timmars kurs. Statsbidraget till ämneskurs, vilken som regel skall omfatta 10—20 undervisningstimmar, har från och med samma budgetår höjts från högst 15 till högst 20 kronor för undervisningstimme. Till föreläsare vid längre fortbildningskurs må utgå resekostnadsersättning av statsmedel för intill tio i kursen ingående föreläsningstimmar.

Folkbildningsförbundet anhåller, att anslagsposten höjes med 50 000 kronor samt att statsbidrag till föreläsares resor i viss utsträckning får utgå även vid ämneskurser.

Statens folkbildningsnämnd förordar, att statsbidraget till längre folkbildningskurs höjes till 600 kronor och att resekostnadsersättning vid ämneskurs får utgå till halva antalet i kursen ingående timmar.

Skolöverstyrelsen framhåller, att anslagsposten icke helt utnyttjats under budgetåret 1951/52. Orsaken härtill torde i viss mån ha varit, att det dåvarande statsbidraget varit alltför litet i förhållande till samtliga kostnader för en kurs. I avvaktan på resultatet av de numera förbättrade bidragsvillkoren föreslår överstyrelsen oförändrad medelsanvisning under denna anslagspost. Beträffande Folkbildningsförbundets framställning rörande resekostnadsersättning vid ämneskurs framhåller överstyrelsen, att det visat sig nödvändigt att stundom anlita föreläsare från annan ort vid dessa kurser för att kunna upprätthålla god kvalitet på kurserna. Överstyrelsen föreslår därför, att bidrag ur anslaget till Resekostnadsersättning åt föreläsare får utgå till föreläsare vid ämneskurs för intill fem i kursen ingående undervisningstimmar.

A n s l a g s p o s t e n 2. Detta bidrag skall användas till bestridande av högst hälften av kostnaderna för avlönande av minst sex av Folkbildningsförbundet anställda konsulenter.

Folkbildningsförbundet anhåller om bidrag till ökat antal konsulenter samt om höjning av bidraget per konsulent från 5 000 till 6 750 kronor för heltidsanställd konsulent och från 2 500 till 3 375 kronor till halvtidsanställd konsulent.

Statens folkbildningsnämnd tillstyrker den av Folkbildningsförbundet föreslagna höjningen av bidraget per konsulent och förordar vidare, att medel beräknas för fem nya konsulenter.

Skolöverstyrelsen framhåller, att med nuvarande storlek på anslagsposten icke alla län, som anställt konsulenter, kan erhålla bidrag till dessa. Överstyrelsen föreslår, att under bidraget till konsulentverksamhet beräknas medel för ytterligare fyra konsulentbefattningar samt att bidraget per konsulent på grund av det förändrade penningvärdet höjes till 6 000 kronor för heltidsanställd konsulent och till 3 000 kronor för halvtidsanställd konsulent. Anslagsposten bör därför ökas med 30 000 kronor.

Departementschefen. Anslagsposten 1 torde i enlighet med skolöverstyrelsens förslag böra uppföras med oförändrat belopp, 125 000 kronor. Införande av resekostnadsersättning av statsmedel även åt föreläsare vid ämneskurs kan jag ej tillstyrka. Icke heller anser jag mig kunna förorda någon uppräknings av de under anslagsposten 2 avsedda särskilda bidragen till avlönande av de av Folkbildningsförbundet anställda konsulenterna. Där emot synes med hänsyn till den fastare form, som konsulentorganisationen numera vunnit, och till konsulentverksamhetens omvittnade värde för folkbildningsarbetet i länen medel nu böra anvisas till bidrag till avlönande av ytterligare fyra konsulenter. Jag avser därvid de heltidsanställda konsulenterna i Blekinge och Kopparbergs län samt de närmast för halvtidstjänstgöring anställda konsulenterna i Gotlands och Örebro län. För detta ändamål torde böra beräknas en höjning av anslagsposten 2 med 15 000 kronor till 45 000 kronor. Anslaget torde alltså för nästa år böra uppföras med 170 000 kronor, vilket innebär en anslagsökning med 15 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd för anordnande av folkbildningskurser m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 170 000 kronor.

[323] 6. Resekostnadsersättning åt föreläsare.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	150 000	192 808
1952/53 (statsliggaren s. 704)	175 000	
1953/54 (förslag)	200 000	

Skolöverstyrelsen har med hänsyn till den höjning av biljettpriiserna, som genomförts den 1 april 1952, och till att nettoutgiften under sistförflutna budgetår utgjort 192 808 kronor förordnat en anslagshöjning med 25 000 kronor.

Departementschefen. Jag biträder överstyrelsens förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resekostnadsersättning åt föreläsare* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kronor.

[324] 7. Understöd åt studiecirkelverksamhet.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	1 700 000	2 425 900
1951/52	2 200 000	2 770 070
1952/53 (statsliggaren s. 704)	2 300 000	
1953/54 (förslag)	3 125 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 1 300 000 kronor. Av detta belopp avses 1 100 000 kronor till höjning av de olika statsbidragsbeloppen samt återstående 200 000 kronor till förstärkning av anslaget på grund av verksamhetens ökade omfattning.

Här ifrågavarande statsbidrag avser allmänna studiecirklar och ungdomscirklar. Bidrag utgår till kostnaderna för lärararvode, ledararvode, korrespondenskurs samt studieplaner och grundböcker. I fråga om allmänna studiecirklar utgör bidragen högst hälften av kostnaderna för angivna ändamål. Beträffande ungdomscirklar utgör bidragen högst tre fjärdedelar av kostnaderna för samtliga ändamål utom studieplaner och grundböcker, för vilket ändamål bidraget liksom i fråga om allmänna studiecirklar utgår med högst hälften av kostnaderna. Statsbidragen är därjämte för samtliga ändamål maximerade även till vissa högsta belopp. För innevarande budgetår gäller vidare den allmänna begränsningen, att statsbidrag må utgå med sammanlagt högst 300 kronor per studiecirkel och budgetår. Nu gällande maximibelopp för de olika ändamålen samt av skolöverstyrelsen föreslagna höjda sådana belopp framgår av följande sammanställning:

Bidragsändamål	Nu gällande maximibelopp	Av skolöverstyrelsen föreslagna maximibelopp
<i>Allmän studiecirkel:</i>		
a) bidrag till lärararvode	högst 3 kr/tim.	högst 5 kr/tim.
b) bidrag till ledararvode	högst 1 kr/tim.	högst 1 kr 50 öre/tim.
c) bidrag till korrespondenskurs	högst 50 kr	bidrag till studiemateriel (korrespondenskurser, studieplaner, grundböcker, grammo-fonskivor, ljusbilder, film o. d. materiel) högst 7 kr./medlem
d) bidrag till studieplaner och grundböcker	högst 5 kr/medlem	
<i>Ungdomscirkel:</i>		
a) bidrag till lärararvode	högst 4 kr 50 öre/tim.	högst 7 kr 50 öre/tim
b) bidrag till ledararvode	högst 1 kr 50 öre/tim.	högst 2 kr/tim.
c) bidrag till korrespondenskurs	högst 75 kr	} = Allmän studiecirkel
d) bidrag till studieplaner och grundböcker	högst 5 kr/medlem	

Överstyrelsen erinrar om att de nuvarande bidragsbeloppen fastställts vid 1947 års riksdag. Under de gångna åren har de verkliga utgifterna för de bidragsberättigade ändamålen stigit avsevärt (exempelvis för korrespondenskurser och grundböcker minst 40 procent). Genom att bidragen är maximerade till vissa högsta belopp, har i realiteten bidragsprocenten under de senaste åren ofta blivit mindre än vad som ursprungligen beräknats. Det är därför enligt överstyrelsens mening nödvändigt att nu höja

maximibeloppen. De av överstyrelsen förordade justeringarna är ej procentuellt lika stora, enär överstyrelsen föreslagit höjning till jämna belopp för att underlätta beräkningen av statsbidragen. Överstyrelsen framhåller slutligen i förevarande avseende, att statens folkbildningsnämnd föreslagit en hundra procentig höjning av de nuvarande maximibeloppen.

Beträffande den föreslagna förstärkningen av anslaget på grund av verksamhetens ökade omfattning anför överstyrelsen, att de statsbidrag, som avser budgetåret 1951/52, preliminärt beräknas till sammanlagt 2 400 000 kronor och att man även ett kommande budgetår kan vänta en viss ökning av antalet bidragsberättigade studiecirklar.

Departementschefen. När de nuvarande grunderna för statsunderstödet åt studiecirkelverksamheten år 1947 beslöts, fastställdes understödet i princip skola utgå för allmän studiecirkel med högst hälften och för ungdomscirkel med högst tre fjärdedelar (i vissa avseenden högst hälften) av de verkliga kostnaderna för cirkelverksamheten med den begränsning som kunde ligga däri, att maximibelopp fastställdes för statsbidragen till lärar- och ledararvode samt korrespondenskurser, studieplaner och grundböcker. Genom att statsbidragen för de olika ändamålen sålunda är maximerade även till vissa högsta belopp, har till följd av penningvärdets förändring bidragen under de senaste åren ofta blivit förhållandevis lägre än vad ursprungligen avsetts. Jag finner därför motiverat, att — med bibehållande av den grundläggande maximeringen av understödet till högst hälften respektive tre fjärdedelar av kostnaderna samt den för innevarande budgetår gällande allmänna maximeringen av understödet per studiecirkel till högst 300 kronor årligen — de särskilda maximibeloppen från och med nästa budgetår undergår en viss uppräknings. I detta hänseende föreslår jag följande.

Beträffande allmän studiecirkel bör maximibeloppet för bidrag till lärararvode höjas från 3 kronor till 4 kronor per studietimme och maximibeloppet för bidrag till ledararvode från 1 krona till 1 krona 50 öre per studietimme. I fråga om ungdomscirkel bör maximibeloppet för bidrag till lärararvode höjas från 4 kronor 50 öre till 6 kronor per studietimme och maximibeloppet för bidrag till ledararvode från 1 krona 50 öre till 2 kronor per studietimme.

Därjämte synes i enlighet med skolöverstyrelsens förslag de nuvarande bidragen till korrespondenskurs samt till studieplaner och grundböcker bära i fråga om vardera cirkelkategorien sammanföras till ett bidrag till studiemateriel med högst hälften av kostnaderna härför, dock högst 7 kronor för varje medlem i cirkeln. Till studiemateriel torde få hänföras, förutom den materiel vartill statsbidrag nu utgår, även grammofonskivor, ljusbilder, film

och annan dylik materiel. Denna nya konstruktion av förevarande bidrag torde komma att medföra en väsentlig förenkling av administrationsarbetet. Den utgiftsökning, som kan följa genom den vidare innebörden av begreppet studiemateriel, torde genom bidragets maximering till visst högsta belopp per medlem bli jämförelsevis ringa.

Jämväl i ett ytterligare hänseende anser jag mig böra förorda ändring i grunderna för statsunderstödet åt studiecirkelverksamheten. Enligt gällande bestämmelser avses med studiecirkel en kamratkrets för gemensamma teoretiska eller praktiska studier över ett angivet ämne efter en på förhand uppgjord plan. Vidare gäller bland annat, att medlem i ungdomscirkel skall ha fyllt 14 år. Dessa bestämmelser har visat sig i viss utsträckning begränsa musikcirkelarnas möjligheter till statsbidrag för sin verksamhet. För uppnående av ett gott resultat måste nämligen musikcirkelns studiearbete delvis bedrivas i form av undervisning av mindre deltagargrupper och av enskilda medlemmar såsom förberedelse till det gemensamma arbetet. För denna del av musikcirkelns verksamhet kan statsbidrag för närvarande ej utgå. Det har vidare ansetts önskvärt, att ungdomscirkelarna i musik kunde upptaga även medlemmar, som ej fyllt 14 år, utan att fördenskull gå miste om rätten till statsbidrag. 1944 års folkbildningsutredning har i sitt betänkande del II angående det estetiska folkbildningsarbetet (SOU 1948: 30) bland annat föreslagit, att de nu berörda begränsningarna skulle slopas beträffande musikcirkelarna. Jag finner det motiverat, att musikcirkel må kunna erhålla statsbidrag även för den del av verksamheten, som utgöres av undervisning av mindre grupper inom cirkeln eller av enskilda cirkelmedlemmar såsom en förberedelse till cirkelns gemensamma arbete. Med hänsyn till att den musikaliska begåvningen ofta redan tidigt gör sig gällande och torde kunna tillvaratagas och skolas även hos ungdomar under 14 år, synes vidare ett slopande av den nedre åldersgränsen för ungdomscirklar vara motiverat beträffande musikcirkelarna. Jag förordar därför, att de ifrågavarande statsbidragsbestämmelserna ändras i enlighet med vad jag nu anför. Jag får i detta sammanhang framhålla, att med hänsyn till den allmänna maximeringen av statsbidraget till 300 kronor per studiecirkel och år de ekonomiska konsekvenserna av denna uppmjukning av statsbidragsvillkoren för musikcirkelarna torde bli av ringa betydelse.

Vad slutligen gäller storleken av medelsanvisningen under förevarande förslagsanslag för nästa budgetår, synes den anslagsökning, som erfordras med hänsyn till de förordade höjningarna av statsbidragens maximibelopp, kunna uppskattas till 625 000 kronor. Härtill kommer den anslagshöjning med 200 000 kronor på grund av verksamhetens ökade omfattning, som närmast är av automatisk natur. Anslaget torde alltså för nästa budgetår böra höjas med sammanlagt 825 000 kronor och således uppföras med 3 125 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna av mig förordade ändringar av grunderna för statsunderstödet åt studiecirkelverksamheten, att tillämpas från och med budgetåret 1953/54,

b) till *Understöd åt studiecirkelverksamhet* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 3 125 000 kronor.

[325] 8. **Understöd för anordnande av s. k. universitetscirklar.**

Detta reservationsanslag uppfördes på riksstaten budgetåret 1947/48 och utgår sedan dess med 30 000 kronor (statsliggaren s. 704).

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 15 000 kronor enligt följande fördelning:

1. Höjning av lärararvodet per dubbeltimme från högst 60 till högst 70 kronor	+ 5 000
2. Utökning av antalet cirklar	+ 10 000
Summa ökning kronor 15 000	

Till stöd för sitt förslag anför överstyrelsen huvudsakligen följande.

1. Det har visat sig allt svårare att erhålla kompetenta krafter, som är villiga att ställa sig till förfogande mot en ersättning av 60 kronor per dubbeltimme. Från den 1 juli 1952 utgår ersättningen till föreläsare i den populärvetenskapliga föreläsungsverksamheten med 70 kronor per dubbel föreläsning.

2. Under de senaste tre åren har överstyrelsen nödgats avslå ansökningar om bidrag till ett flertal planerade universitetscirklar. Då erfarenheterna av de hittills genomförda universitetscirkarna är mycket positiva och då denna cirkelform utgör en mycket värdefull möjlighet till kontakt mellan det vetenskapliga arbetet och folkbildningsarbetet, föreslår överstyrelsen, att anslaget höjes med 10 000 kronor för att behovet av universitetscirklar bättre skall kunna tillgodoses.

Departementschefen. Mot den av skolöverstyrelsen föreslagna höjningen av maximibidraget per dubbeltimme till lärararvode har jag icke något att erinra. Jag delar till fullo överstyrelsens uppskattning av värdet av universitetscirkarna och tillstyrker därför också, att anslaget höjes med 10 000 kronor för att möjliggöra en utökning av antalet cirklar. Sammanlagt torde anslaget alltså bära höjas med 15 000 kronor till 45 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd för anordnande av s. k. universitetscirklar* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 45 000 kronor.

[326] 9. Utbildning av studieledare för folkbildningsarbetet m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	61 500	53 407
1952/53 (statsliggaren s. 705)	67 000	
1953/54 (förslag)	84 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 35 000 kronor enligt följande sammanställning:

	Ökning
1. Ändrade grunder för resekostnads- och traktamentsersättning åt kursdeltagare	3 000
2. Ökade medel till undersökningar och försöksverksamhet	15 000
3. Högre bidrag till bildningspropaganda på landsbygden	15 000
4. Högre bidrag till tidskriften Folklig Kultur	2 000
Summa ökning kronor	35 000

Av överstyrelsens motivering inhämtas huvudsakligen följande.

1. Liksom föregående år föreslås, att resekostnads- och traktamentsersättning åt kursdeltagare får beräknas enligt klass III D i allmänna rese-reglementet. Då internatförläggning kan påräknas i flertalet fall och då viss del av kostnaden kan bestridas av olika organisationer, torde den erforderliga ökningen kunna begränsas till 3 000 kronor.

2. För innevarande budgetår har vid sidan av anslaget anvisats ett engångsbelopp å högst 15 000 kronor av på anslaget uppkommen reservation för att möjliggöra undersökningar och försöksverksamhet i syfte att främja folkbildningsarbetets utveckling. Då det är av största vikt för det fria och frivilliga folkbildningsarbetet, att även i fortsättningen möjlighet ges att stödja experiment av olika slag, föreslår överstyrelsen, att anslagsposten till stöd åt nya bildningsformer inom det folkliga bildningsarbetet (nu 10 000 kronor) höjes med 15 000 kronor.

3. Bidraget till bildningspropaganda på landsbygden (nu 15 000 kronor) har visat sig vara av betydelse för en intensifierad bildningsverksamhet på landsbygden. Varje år har emellertid ansökningar om bidrag med väsentligt högre belopp än som stått till förfogande inkommit till överstyrelsen, och från olika håll har förslag framförts om en höjning av detta bidrag. Överstyrelsen föreslår därför en ökning av bidraget med 15 000 kronor för nästkommande budgetår.

4. Tidskriften Folklig Kultur har under de senaste åren kämpat med stora ekonomiska svårigheter. För innevarande år utgår bidraget till tidskriften med 6 000 kronor. För att tidskriftens fortsatta utgivning skall kunna säkras, torde det vara oundgängligt, att bidraget höjes med 2 000 kronor i enlighet med vad som begärts av Samverkande bildningsförbunden.

I särskild framställning anhåller föreningen *Musikfrämjandet*, att på riksstaten måtte upptagas ett bidrag av 10 000 kronor till anordnande av sommarkurser för kommunala musikledare. Av framställningen inhämtas huvudsakligen följande.

Amatörmusikverksamhetens snabba utveckling har medfört, att ett stort antal högt kvalificerade musikinstruktörer måste finnas tillgängliga. Ett femtiotal kommuner har genom inrättande av kommunala musikledarbefattningar sökt ge de musikintresserade möjlighet att under kvalificerad ledning musicera i ungdoms- och amatörorkestrar, sjunga i körer, delta i musikcirklar o. s. v. För närvarande förekommer emellertid att i brist på musikaliskt meriterade personer mindre kvalificerade ledare måste anlitas. Musikfrämjandet har tagit som en av sina huvuduppgifter att genom anordnande av kurser för kommunala musikledare söka avhjälpa denna brist. Sedan 1948 har sålunda varje sommar anordnats en dylik kurs om två veckor. Sedan behovet av en grundläggande dirigentutbildning visat sig vara särskilt stort, har vidare i anslutning till 1952 års kurs anordnats en speciell dirigeringskurs för kommunala musikledare. Musikfrämjandet, som för den hittills bedrivna kursverksamheten åtnjutit bidrag från åttonde huvudtiteln anslag till extra utgifter med 4 000 kronor år 1948 och därefter med 3 000 kronor årligen, understryker betydelsen av att denna kursverksamhet för kommunala musikledare vidmakthålles och utvecklas. Föreningen avser att varje sommar anordna en allmän fortbildningskurs om två veckor samt, om möjligt, tre dirigentkurser om vardera en vecka, nämligen en elementär dirigeringskurs, en fortbildningskurs för dirigentelever och en mästarkurs i dirigering. Kostnaderna för en sådan årlig kursverksamhet, som skulle omfatta sammanlagt 30 elever, beräknar Musikfrämjandet till 44 500 kronor, varav kostnaderna för kursdeltagarnas resor och vivre, 22 500 kronor, skulle täckas genom kursavgifter. Av återstående 22 000 kronor skulle Musikfrämjandet tillskjuta 12 000 kronor medan återstoden skulle täckas av det äskade statsbidraget.

Statskontoret förklarar sig i avvaktan på 1947 års musikutrednings förslag rörande bland annat utbildningen av de kommunala musikledarna ej berett att tillstyrka bifall till Musikfrämjandets framställning.

Departementschefen. Vid utgången av budgetåret 1951/52 fanns enligt budgetredovisningen på detta anslag reserverade medel å cirka 41 400 kronor. Enligt vad jag inhämtat kan härav ett belopp av ungefär 10 000 kronor beräknas icke bli disponerat. Därest riksdagen ej framställer erinran däremot, torde Kungl. Maj:t få medgiva, att de sålunda på vissa anslagsposter uppkomna reserverade medlen må intill ett belopp av högst 10 000 kronor användas till undersökningar och försöksverksamhet i syfte att främja folkbildningsarbetets utveckling. Jag erinrar om att till samma ändamål må under innevarande budgetår disponeras högst 15 000 kronor av på anslaget uppkommen reservation (jfr 1952 års åttonde huvudtitel s. 433).

Till deltagare i utbildningskurser för studieledare utanför studieorganisationerna utgår nu traktamentsersättning med 9 kronor — i särskilda fall högst 12 kronor — för dag samt resekostnadsbidrag, beräknat enligt klass III i allmänna resereglementet. Med hänsyn till vad som gäller beträffande traktamentsersättning vid exempelvis de olika kurserna för lärare vid undervisningsväsendet föreslår jag, att även traktamentsersätt-

ning åt deltagare i här förevarande kurser generellt får utgå med högst 12 kronor per dag. Anslagsposten för kurserna bör med hänsyn härtill uppräknas med 2 000 kronor.

Anslagsposten till bidrag till bildningspropaganda på landsbygden torde med anledning av vad skolöverstyrelsen anfört böra höjas med 5 000 kronor. För att utgivandet av tidskriften *Folklig Kultur* skall säkerställas, synes i enlighet med överstyrelsens förslag bidraget till denna tidskrift böra höjas från 6 000 till 8 000 kronor och alltså anslagsposten till bidrag till utgivande av tidskrifter ökas med 2 000 kronor.

Musikfrämjandet har sedan år 1948 åtnjutit bidrag ur åttonde huvudtiteln extra utgiftsanslag till den av föreningen bedrivna kursverksamheten för kommunala musikledare. Denna verksamhet möjliggör en förbättring av de kommunala musikledarnas kompetens, såväl i musikaliskt som i pedagogiskt avseende, och är därför otvivelaktigt av stor betydelse för en gynnsam utveckling av den alltmera omfattande amatörmusikverksamheten i landet. Jag anser det motiverat, att bidrag till ifrågakvarande kursverksamhet för nästa budgetår upptages å riksstaten. Bidraget synes böra uppföras såsom en särskild anslagspost under förevarande anslag. För att en viss utbyggnad av den hittillsvarande verksamheten skall bli möjlig, föreslår jag en medelsanvisning av 8 000 kronor för ändamålet. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser rörande anslagspostens disposition.

Vid bifall till vad jag nu föreslagit, torde anslaget för nästa budgetår böra höjas med 17 000 kronor till 84 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbildning av studieledare för folkbildningsarbetet*
m. m. för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag
av 84 000 kronor.

[327] 10. Bidrag till studieförbund för organisations- och administrationskostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	580 000	517 232
1951/52	600 000	593 200
1952/53 (statsliggaren s. 706)	800 000	
1953/54 (förslag)	1 300 000	

Anslaget är nu fördelat sålunda:

1. Bidrag till Arbetarnas bildningsförbund för anordnande av instruktionskurser för sjömän samt anställande av folkbildningsinstruktörer för sjömän 17 300
2. Bidrag enligt 27 § kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 508) angående statsbidrag till det fria och frivilliga folkbildningsarbetet 782 700

Summa kronor 800 000

Enligt 27 § nyssnämnda kungörelse må bidrag av statsmedel för organisations- och administrationskostnader utgå till av skolöverstyrelsen jämlikt 23 § samma kungörelse godkänt riksförbund för studiecirkelverksamhet med högst hälften av förbundets utgifter för studieverksamheten, däri inräknade kostnaderna för av förbundet anordnade studieledare- och instruktionskurser samt för av förbundet anställda instruktörer och konsulenter.

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår höjning av anslaget med 930 000 kronor, varav 12 700 kronor belöper på anslagsposten 1 och återstående 917 300 kronor på anslagsposten 2.

Höjningen av anslagsposten 1 motiveras dels med penningvärdets fall och dels med att Arbetarnas bildningsförbund har för avsikt att upptaga verksamhet även i hamnar på ostkusten.

Till belysande av medelsbehovet under anslagsposten 2 har överstyrelsen upprättat följande sammanställning:

Studieförbund	Tilldelat bidrag 1951/52	Verkliga utgifter 1951/52	Äskat bidrag 1953/54
1. Arbetarnas bildningsförbund	236 400	838 350	770 000
2. Folkuniversitetet	36 000	238 484	124 660
3. Frikyrkliga studieförbundet	15 000	37 400 ¹⁾	43 250
4. Godtemplarordens studieförbund	46 000	148 631	107 500
5. Jordbrukare-ungdomens förbund	22 620	83 137 ¹⁾	57 350
6. K. F. U. K:s och K. F. U. M:s riksstudieförbund	4 600	10 644	7 300
7. Liberala studieförbundet	11 400	91 732	60 500
8. Nationaltemplarordens studieförbund	28 150	88 429	50 905
9. Studieförbundet medborgarskolan	22 600	165 258	82 625
10. Svenska landsbygdens studieförbund	79 630	220 525	162 000
11. Sveriges blåbandsförenings studieförbund	9 060	30 198	15 500
12. Sveriges kyrkliga studieförbund	30 600	126 425	78 328
13. Tjänstemännens bildningsverksamhet	40 640	175 222	134 000
Summa kronor	582 700	2 254 435	1 693 918

¹⁾ Avser 1950/51.

Beträffande anslagsposten 2 anför överstyrelsen vidare huvudsakligen följande.

Överstyrelsen vill vitsorda, att studieförbunden kämpar med stora ekonomiska svårigheter. Under de senaste åren har förbunden tvingats höja lönerna och resekostnaderna har stigit avsevärt, vilket medför, att instruktionsverksamheten med de redan förut otillräckliga anslagen ytterligare måste inskränkas. Samtidigt har förbundens verksamhet ökat kraftigt i omfattning, vilket medför ökat behov av studieledareutbildning och konsu-

lentverksamhet. Överstyrelsen finner det därför nödvändigt, att förbunden erhåller ett så avvägt stöd från det allmänna, att de mest trängande behoven kan tillgodoses.

Därtill kommer, att det är synnerligen angeläget, att studieförbunden beredes möjligheter att bedriva instruktions- och konsulentverksamhet inom ämnesområdena musik, teater och bildande konst, för vilket ändamål medel hittills i allmänhet saknats.

Överstyrelsen anser sig böra tillstyrka så stor höjning av anslagsposten, att bidrag under 1953/54 kan utgå med lika stort belopp som förbunden själva tillsköt för ifrågavarande ändamål under 1951/52. Detta innebär, att posten höjes från 782 700 kronor till 1 671 735 kronor. Till detta bör läggas 30 000 kronor, för att studieförbunden skall få möjlighet att bedriva konsulentverksamhet inom det estetiska folkbildningsarbetet. Sammanlagt bör alltså posten höjas till i avrundat tal 1 700 000 kronor.

Departementschefen. Det stora intresse, som inom vårt folk förefinnes för frivilligt studiearbete och som tydligt avspeglar sig i den betydande omfattningen av det fria och frivilliga folkbildningsarbetet, är mycket glädjande. En fortsatt ökning av studiearbetet bör också eftersträvas. Emellertid är detta arbetes effektivitet i stor utsträckning beroende av den ledning, instruktion och samordning, som de skilda studiegrupperna kan erhålla från studieförbunden. Därest dessa förbund icke blir i stånd att fullgöra sina viktiga uppgifter, äventyras i hög grad hela studiearbetet.

Överstyrelsen har i sin medelsframställning beträffande förevarande anslag ånyo framhållit, att studieförbunden kämpar med stora ekonomiska svårigheter. Deras utgifter har ökats mycket starkt under senare år och dessutom har deras verksamhet utvidgats i ej ringa grad. Med hänsyn till dessa förhållanden har skolöverstyrelsen tillstyrkt en höjning av anslaget från 800 000 kronor till 1 730 000 kronor, d. v. s. mer än fördubbling av anslaget.

Jag delar skolöverstyrelsens uppfattning, att en betydande höjning av anslaget nu måste göras för att ge studieförbunden en verksam ekonomisk hjälp. Den höjning, som av överstyrelsen föreslagits, utgår från att staten skall ge ett bidrag med lika stort belopp som förbunden själva kunnat tillskjuta för ett visst tidigare år. Statsbidragsgrunderna måste emellertid innebära, att man utgår från de verkliga kostnaderna och icke från en beräkning av vad verksamheten skulle kunna kosta, därest staten i efterhand höjde sitt bidrag till samma belopp som förbundens insats under ett tidigare år. Förbundens verkliga utgifter uppgick, enligt av överstyrelsen lämnade upplysningar, under budgetåret 1951/52 till ungefär 2 250 000 kronor. En mycket approximativ beräkning synes kunna ge vid handen, att motsvarande utgifter för budgetåret 1953/54 kan beräknas komma att uppgå till 2 600 000 kronor. Maximalt skulle enligt gällande principer härå kunna utgå statsbidrag med 1 300 000 kronor, innebärande en statsbidragsökning i förhållande till innevarande budgetår med 500 000 kronor.

Jag förordar, att anslaget för nästa budgetår uppräknas med 500 000 kronor till 1 300 000 kronor, vilket bör medföra en betydande hjälp åt studieförbunden. Härvid beräknar jag en höjning med 7 700 kronor under anslagsposten 1 och med 492 300 kronor under anslagsposten 2.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till studieförbund för organisations- och administrationskostnader* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 1 300 000 kronor.

[328] **11. Bidrag till verksamheten vid hemgårdar.** Detta anslag, som under budgetåren 1944/52 utgick med 30 000 kronor, har för innevarande budgetår höjts till 35 000 kronor (statsliggaren s. 706). Höjningen skall utgöra ett bidrag till riksförbundet Sveriges hemgårdar för dess administrationskostnader.

Riksförbundet Sveriges hemgårdar anhåller liksom tidigare, att anslaget höjes till 150 000 kronor. Riksförbundet framhåller, att antalet hemgårdar mer än fördubblats sedan budgetåret 1944/45 och att dessutom utgifterna för varje hemgård ökat genom verksamhetens utveckling och till följd av penningvärdets fall.

Skolöverstyrelsen tillstyrker bifall till riksförbundets framställning. Hemgårdarna har stora ekonomiska svårigheter, som bland annat gör det svårt att skaffa och behålla kvalificerade hemgårdsföreståndare. Hemgårdarna kommer nu genom sina verksamhetsgrenar i kontakt med omkring 30 000 människor, varav ungefär 9 600 i åldern 13—25 år. Den föreslagna anslagshöjningen med 115 000 kronor synes överstyrelsen angelägen för att de nuvarande hemgårdarna skall kunna bättre tillvarataga sina möjligheter att bedriva ungdomsarbete.

Departementschefen. Förevarande statsbidrag täcker endast en ringa del av kostnaderna för driften av hemgårdarna. Det bör emellertid ej förbises, att också statsbidrag från andra anslag till folkbildningsåtgärder utgår till verksamheten vid hemgårdarna, exempelvis studiecirkelarbetet. De från förevarande anslag utgående bidragen avser främst att vara en hjälp till lokalkostnader och dylikt. Därest statsbidragen från detta anslag skulle kunna verksamt avhjälpa hemgårdarnas ekonomiska svårigheter, skulle erfordras en mycket betydande anslagshöjning. En dylik är i nuvarande läge icke möjlig. En viss höjning synes dock böra genomföras. Jag förordar, att den för verksamheten vid hemgårdarna avsedda bidragssumman ökas med 10 000 kronor. Anslaget torde alltså för nästa budgetår böra uppföras med 45 000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 10 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till verksamheten vid hemgårdar* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 45 000 kronor.

[329] **12. Bidrag till verksamheten vid studiehjem.** Detta anslag är sedan budgetåret 1945/46 uppfört med 30 000 kronor (statsliggaren s. 706).

Arbetarnas bildningsförbund, Godtemplarordens studieförbund samt KFUK:s och KFUM:s riksstudieförbund, vilka nu åtnjuter bidrag ur anslaget med respektive 24 000, 3 500 och 2 500 kronor, anhåller för nästa budgetår om bidrag med sammanlagt 92 000 kronor.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget höjes med 30 000 kronor till 60 000 kronor. Överstyrelsen framhåller, att endast ett fåtal av de nuvarande omkring 1 080 studiehemma kan få del av det nu utgående bidraget och att dessutom de olika bidragsbeloppen är blygsamma i förhållande till verksamhetens omfattning.

Departementschefen. Vad jag under närmast föregående punkt anför rörande anslaget till verksamheten vid hemgårdar gäller i stort sett även beträffande nu förevarande anslag. Även om verksamheten vid studiehemma vore värd ett mycket kraftigare stöd genom höjda bidrag från detta anslag, kan jag alltså i nuvarande läge endast föreslå en begränsad höjning av anslaget. Jag tillstyrker, att anslaget höjes med samma belopp som anslaget till hemgårdarna, d. v. s. med 10 000 kronor. Anslaget bör alltså för nästa budgetår uppföras med 40 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till verksamheten vid studiehjem* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 40 000 kronor.

[330] **13. Bidrag till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande.** Detta anslag, vars disposition framgår av statsliggaren s. 706 ff., har för härefter angivna budgetår uppförts med följande belopp:

1946/47		355 700
1947/48		455 500
1948/49		455 500
1949/50		489 000
1950/51		489 000
1951/52		489 000
1952/53		564 000

Skolöverstyrelsen föreslår — under framhållande av att från vederbörande organisationer för nästa budgetår äskats statsbidrag till ett sammanlagt belopp av 1 856 950 kronor — höjning av anslaget med 706 000 kronor till 1 270 000 kronor. Överstyrelsens förslag belyses av följande sammanställning:

Bidragets ändamål	Beviljat bidrag för budgetåret 1952/53 kronor	För budgetåret 1953/54	
		begärt bidrag kronor	av över- styrelsen tillstyrkt bidrag (ökning) kronor
1) Centralförbundet för nykterhetsundervisning för främjande av förbundets verksamhet	126 500	180 000	155 000 (+ 28 500)
2) C. F. N. för föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande m. m. . . .	125 000	200 000	200 000 (+ 75 000)
3) C. F. N. för anordnande av en allmän utbildningskurs i alkoholfrågan	12 700	16 800	16 800 (+ 4 100)
4) C. F. N. för fortbildningskurs i alkoholfrågan för lärare vid högre skolor	—	11 000	11 000 (+ 11 000)
5) C. F. N. för anskaffande av upplysningsfilmer i alkoholfrågan	—	20 000	15 000 (+ 15 000)
6) C. F. N. för utgivande av ny undervisningsmateriel för nykterhetsundervisning	—	30 000	25 000 (+ 25 000)
6 a) Utgivande av handledning för lärare vid nykterhetsundervisning	10 000	—	—
7) Främjande av De kristna samfundens nykterhetsrörelses upplysnings- och ungdomsverksamhet	23 000	95 000	50 000 (+ 27 000)
8) Främjande av Svenska sällskapets för nykterhet och folkuppföstran verksamhet	—	3 000	2 000 (+ 2 000)
9) Främjande av Sveriges storloges av I.O.G.T. upplysnings- och ungdomsverksamhet	40 300	131 000	105 000 (+ 64 700)
10) Främjande av Sveriges Godtemplares ungdomsförbunds verksamhet	3 500	15 000	10 000 (+ 6 500)
11) Främjande av Sveriges blåbandsförenings upplysnings- och ungdomsverksamhet	12 700	51 600	25 000 (+ 12 300)
12) Främjande av Nationaltemplarordens upplysnings- och ungdomsverksamhet	12 700	40 000	30 000 (+ 17 300)
13) Främjande av nykterhetsorganisationen Verdandis upplysnings- och ungdomsverksamhet	6 900	12 000	12 000 (+ 5 100)
14) Främjande av Sveriges studerande ungdoms helynykterhetsförbunds verksamhet	12 700	47 500	30 000 (+ 17 300)
15) Främjande av nykterhetsföreningen Vita Bandets upplysnings- och ungdomsverksamhet	6 900	22 000	12 000 (+ 5 100)
16) Främjande av Sveriges lärares nykterhetsförbunds verksamhet	11 500	18 000	18 000 (+ 6 500)
17) Främjande av Svenska läkarnas nykterhetsförenings verksamhet	6 900	10 000	10 000 (+ 3 100)
18) Främjande av Järnvägsmännens helynykterhetsförbunds verksamhet	6 900	20 000	15 000 (+ 8 100)
19) Främjande av Motorförarnas helynykterhetsförbunds verksamhet	26 500	83 000	45 000 (+ 18 500)
20) Främjande av Sveriges polismäns helynykterhetsförbunds verksamhet	—	3 000	2 000 (+ 2 000)

Bidragets ändamål	Beviljat bidrag för budgetåret 1952/53 kronor	För budgetåret 1953/54	
		begärt bidrag kronor	av över- styrelsen tillstyrkt bidrag (ökning) kronor
21) Främjande av Svenska frisksportförbundets verksamhet	—	14 000	4 000 (+ 4 000)
22) Bidrag till uppehållande av Internationella byråns i Lausanne för alkoholismens bekämpande (Bureau internationale contre l'alcoolisme) verksamhet	5 500	10 000	8 000 (+ 2 500)
23) Instrukörer för nykterhetsupplysning	84 500	328 000	216 000 (+ 131 500)
24) Främjande av Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamlings verksamhet	—	16 000	16 000 (+ 16 000)
25) Främjande av Kommitténs för samarbete mellan nykterhetsrörelsen och fackföreningsrörelsen verksamhet	11 500	18 000	15 000 (+ 3 500)
26) Främjande av Kvinnoföreningarnas samarbetskommittés för nykterhetsfrågor verksamhet	5 800	10 000	7 500 (+ 1 700)
27) Bidrag till nykterhetsorganisationer för organisations- och administrationskostnader	—	452 050	200 000 (+ 200 000)
28) Främjande av nykterhet på andra än ovan anförda sätt och motarbetande av dryckenskapens följder (Till Kungl. Maj:ts disposition)	12 000	—	14 700 (+ 2 700)
Summa kronor	564 000	1 856 950	1 270 000

Beträffande den närmare motiveringen för de föreslagna särskilda bidragen torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

Departementschefen. Förevarande anslag har sedan budgetåret 1946/47 undergått en successiv höjning med sammanlagt över 200 000 kronor. För innevarande budgetår utgör höjningen 75 000 kronor, varav 65 000 kronor motiverats med angelägenheten av att den nuvarande organisationen för undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande icke till följd av penningvärdets försämring bringas i sådant läge, att dess upprätthållande äventyras. De av vederbörande organisationer begärda bidragen för nästa budgetår uppgår till ett mellan tre och fyra gånger så stort belopp som det nuvarande anslaget. Skolöverstyrelsens förslag innebär en dryg fördubbling av nu utgående anslag.

Ehuru en ytterligare effektivisering av nykterhetsundervisningen och nykterhetsupplysningen förvisso är angelägen, finnes i nuvarande läge uppenbarligen ej utrymme för ett statligt bidrag av den storlek, som skolöverstyrelsen ifrågasatt. För egen del anser jag mig för närvarande endast kunna tillstyrka en förhöjning av anslaget med 61 000 kronor till 625 000

kronor. Det torde liksom hittills få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av skolöverstyrelsen meddela närmare bestämmelser om anslagets disposition. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Bidrag till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 625 000 kronor.

[331] **14. Studiehjälpnsämnden.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	100 000	115 136
1952/53 (statsliggaren s. 709)	125 000	
1953/54 (förslag)	125 000	

Förevarande anslag bär för närvarande rubriken Statens studielån: Studielånenämnden. I propositionen 1952:220, vari framlagts förslag till grunder för studiehjälpen vid allmänna läroverk m. fl. läro- och utbildningsanstalter, att tillämpas från och med ingången av budgetåret 1953/54, har förordats bland annat, att studielånenämnden från och med samma tidpunkt benämnas studiehjälpnsämnden. Riksdagens beslut (skrivelse nr 432) i anledning av nämnda proposition innebär med avseende å studiehjälpens administration i huvudsak följande. Beslutanderätten i fråga om studiebidrag (icke behovsprövade stipendier) skall anförtros åt vederbörande rektor (föreståndare). Frågor rörande studielån och behovsprövade stipendier skall tills vidare i regel handläggas av samma myndigheter som hittills. Samtliga ärenden rörande studielån skall sålunda handhavas av studiehjälpnsämnden, till vilken även i regel bör överföras de studiehjälpsärenden, som avser både studielån och stipendier åt samma elever. Studiehjälpnsämnden skall därjämte vara det sammanhållande och ledande organet för studiehjälpen och i nära samarbete med de andra stipendiemyndigheterna uppdraga de principer, som skall vara gemensamma för alla studiehjälpskategorierna.

Studielånenämnden föreslår oförändrat förslagsanslag för nästa budgetår. Nämnden framhåller, att dess arbete visserligen minskas genom att beslutanderätten rörande studiebidragen anförtros åt vederbörande rektorer men att å andra sidan nämndens arbete kommer att öka i fråga om studielånen, som får en avsevärt större omfattning än nu, vartill kommer arbetet med de stipendier, som vid sidan av studielån skall kunna tilldelas elever vid fackutbildningsanstalter. I avvaktan på närmare erfarenhet av nämndens i viktiga delar ändrade verksamhet anser nämnden sig ej böra föreslå någon ändring i medelsanvisningen.

Departementschefen. Anslaget, som bör erhålla den ändrade och förkortade rubrik jag härförut angivit, torde i enlighet med studielånenämnden

dens förslag böra uppföras med oförändrat belopp för nästa budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Studiehjälsnämnden* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 125 000 kronor.

[332] **15. Ersättning till postverket för dess bestyr med statens studielån.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	32 000	41 280
1952/53 (statsliggaren s. 709)	40 000	
1953/54 (förslag)	40 000	

Rubriken å detta förslagsanslag lyder nu Statens studielån: Ersättning till postverket för dess bestyr med statens studielån. Anslagsrubriken bör förkortas i enlighet med vad jag föreslagit under närmast föregående anslagspunkt. Anslaget torde för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till postverket för dess bestyr med statens studielån* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 40 000 kronor.

[333] **16. Statens biografbyrå: Avlöningar.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	86 800	109 838
1952/53 (statsliggaren s. 710)	106 500	
1953/54 (förslag)	122 500	

Direktören för biografbyrån föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 18 500 kronor enligt följande sammanställning:

	Ökning
1. Höjning av ordinarieposten på grund av löneklassuppflyttningar	4 000
2. Automatisk höjning av arvodesposten	4 200
3. Ökning av posten till rörligt tillägg	10 300
Summa ökning	18 500

Till stöd för det under 2 angivna yrkandet åberopas, att Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens i skrivelsen 1952: 69 anmälda beslut medgivit, att arvodesposten för innevarande budgetår må överskridas med 4 176 kronor.

Departementschefen. Höjningen av ordinarieposten synes för nästa budgetår kunna begränsas till 1 500 kronor. Arvodesposten och anslagsposten till rörligt tillägg böra undergå en automatisk höjning med de av direktören för biografbyrån föreslagna beloppen. Anslaget bör således höjas med

sammanlagt (1 500 + 4 200 + 10 300 =) 16 000 kronor till 122 500 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för statens biografbyrå, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54:

A v l ö n i n g s s t a t.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	58 500
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	34 500
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	500
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	29 000
Summa kronor	122 500

b) till *Statens biografbyrå*: *Avlöningar* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 122 500 kronor.

[334] 17. Statens biografbyrå: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	10 000	9 851
1952/53 (statsliggaren s. 710)	10 000	
1953/54 (förslag)	12 000	

Statens biografbyrås omkostnadsstat upptager nu en anslagspost till sjukvård m. m. å förslagsvis 300 kronor och en anslagspost till expenser å förslagsvis 9 700 kronor. *Direktören för biografbyrån* hemställer, att sistnämnda post — som ej undergått någon ökning sedan budgetåret 1950/51 — med hänsyn till stegrade kostnader höjes med 5 000 kronor.

Departementschefen. Jag anser mig böra tillstyrka en uppräknings av anslagsposten till expenser med 2 000 kronor. Anslaget torde alltså för nästa budgetår böra uppföras med 12 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens biografbyrå*: *Omkostnader* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 12 000 kronor.

[335] 18. **Bidrag till Samfundet för hembygdsvård.** Samfundet, som bildades år 1916, har enligt sina stadgar till uppgift att främja den svenska hembygdsvården och vill i detta syfte verka för att nyanläggningar och nydaningar utföres med hänsyn till såväl landskapet och bygden som närmast omgivande natur och förutvarande anläggningar, för att natur- och kulturminnen av värde bevaras och för att kunskapen om och kärleken till hembygden ökas.

Förevarande anslag är alltsedan budgetåret 1944/45 uppfört med 25 000 kronor (statsliggaren s. 710) och användes till bestridande av kostnaderna för upprätthållande av samfundets verksamhet. Förutom detta bidrag har samfundet innevarande budgetår erhållit understöd av statsmedel *dels* ur anslaget till folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränsorter m. m. med 3 000 kronor till främjande av hembygdsstudier i nämnda gränsorter, *dels* ur anslaget till understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker med 4 000 kronor till utgivande av »Bygd och Natur, tidskrift för hembygdsvård», *dels* ur det under sjätte huvudtiteln uppförda reservationsanslaget Bidrag till vissa forsknings- och undersökningsarbeten med 15 000 kronor till bestridande av kostnaderna för av samfundet bedriven verksamhet i vägvårdande syfte (se statsliggaren s. 368).

Samfundets ställning och arbetsuppgifter har berörts i samband med statsmakternas behandling av den nya naturskyddslagstiftning, som trätt i kraft den 1 januari 1953. I propositionen 1952:188 med förslag till naturskyddslag m. m. har sålunda chefen för jordbruksdepartementet med avseende å naturskyddsarbetets utrednings- och rådgivningsverksamhet anfört bland annat följande (s. 33 o. f.).

Samfundet för hembygdsvård torde böra utnyttjas såsom rådgivande organ beträffande den gren av naturskyddsverksamheten som brukar betecknas med ordet landskapsvård. I enlighet härmed bör enligt min mening samfundet anlitas som remissinstans företrädesvis i ärenden, som röra tillämpning av den nya naturskyddslagens bestämmelser till skydd för landskapsbilden. Det arbete som bedrivs inom samfundets vägvårdsbyrå torde böra fortsättas i samma former som hittills. Enligt vad jag erfarit har samfundet planer på att utvidga området för byråns verksamhet till att omfatta, förutom vägväsendet, även vattenföretag av olika slag. Mot en sådan utveckling har jag intet att erinra. Vad jag nyss anfört om lämpligheten av, att svenska naturskyddsföreningen genom sina lokalföreningar blir representerad i de naturskyddsråd, som må komma att inrättas hos länsstyrelserna, samt att dessa lokalföreningar även eljest anlitas för att biträda länsstyrelserna, äger motsvarande tillämpning i fråga om samfundet och dess hembygdsföreningar. Jag anser också önskvärt att samfundet, i likhet med svenska naturskyddsföreningen, bedriver propaganda och upplysningsarbete samt tar de initiativ, till vilka samfundet finner anledning. Därvid förutsätter jag att denna verksamhet väsentligen begränsas till landskapsvårdens område. Jag har genom överläggningar med representanter för samfundet övertygat mig om, att samfundet är villigt att i mån av tillgängliga resurser medverka i naturvårdsarbetet i enlighet med nu angivna riktlinjer.

Vad i propositionen sålunda anförts har av riksdagen lämnats utan erinran (L³, U 28, Rskr 413).

Samfundet för hembygdsvård anhåller för nästa budgetår om höjning av anslaget med 40 000 kronor. Det under de senaste budgetåren anvisade bidraget å 25 000 kronor, vars realvärde till följd av dyrtiden minskat,

användes främst för upplysande verksamhet rörande hembygdsvården. För att denna verksamhet, som bedrivs huvudsakligen genom samarbete med skolan och den frivilliga bildningsrörelsens organisationer, skall kunna upprätthållas i någorlunda oförändrat skick, anser samfundet en höjning av bidraget med 15 000 kronor vara erforderlig. För att vidare kunna fullgöra de uppgifter med avseende å landskapsvården, som i propositionen 1952:188 förutsatts skola ankomma på samfundet, finner samfundet en ytterligare ökning av bidraget med 25 000 kronor nödvändig.

Skolöverstyrelsen ansluter sig till samfundets beräkning av det för nästa budgetår erforderliga bidraget.

Statskontoret erinrar om att departementschefen i förutnämnda proposition 1952:188 (s. 89) icke ansett någon ökning av ifrågavarande bidrag för budgetåret 1952/53 erforderlig, enär det syntes komma att dröja någon tid, innan verkningarna av den nya naturskyddslagstiftningen gjorde sig gällande. Bland annat med hänsyn härtill anser statskontoret stor försiktighet böra iakttagas vid beräkning av den på grund av de nya arbetsuppgifterna erforderliga medelsförstärkningen. Då emellertid även förändringarna i penningvärdet torde motivera viss uppräknings av anslaget, vill statskontoret likväl ej motsätta sig, att detsamma höjes med 20 000 kronor till 45 000 kronor.

Departementschefen. Förevarande bidrag till samfundet för hembygdsvård har alltsedan budgetåret 1944/45 utgått med 25 000 kronor. Med hänsyn till samfundets i det föregående berörda nya arbetsuppgifter med avseende å landskapsvården och då vidare samfundet ej av ekonomiska skäl bör tvingas att inskränka sin hembygdsvårdande verksamhet, synes en viss förstärkning av bidraget vara önskvärd. I likhet med statskontoret anser jag emellertid, att försiktighet bör iakttagas vid utmätandet av medelsförstärkningen. Jag anser mig i nuvarande läge ej böra tillstyrka höjning av förevarande bidrag i vidare mån än statskontoret föreslagit. Anslaget torde alltså för nästa budgetår böra uppräknas med 20 000 kronor till 45 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser rörande anslagets disposition. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Bidrag till Samfundet för hembygdsvård* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 45 000 kronor.

L. Gymnastiska centralinstitutet m. m.

[336] 1. Gymnastiska centralinstitutet: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	260 000	329 888
1952/53 (statsliggaren s. 711)	320 000	
1953/54 (förslag)	365 000	

Direktionen över institutet hemställer för nästa budgetår om en höjning av detta förslagsanslag med 64 000 kronor. Höjningen är i huvudsak motiverad av följande förslag.

1. Uppräkning av arvodena till lärare i anatomi, hälsolära, allmän patologi samt psykologi och pedagogik (kostnad i runt tal 6 800 kronor);
2. generell höjning med minst tio procent av vissa andra arvoden (kostnad i runt tal 2 100 kronor);
3. höjning av ersättningen till handledare vid övningsundervisning från nuvarande belopp omkring 37 kronor till 100 kronor per veckotimme (kostnad i runt tal 10 000 kronor);
4. höjning av arvodet för specialföreläsningar från 30 till 40 kronor per timme (kostnad 500 kronor);
5. anvisande av 1 600 kronor till föreläsningar för sjukgymnasteleverna (nu ingen medelsanvisning).

I fråga om motiveringen till direktionens förslag samt den närmare innebörden av desamma må här anföras följande.

1) Uppräkning av vissa lärararvoden. Ifrågavarande lärares undervisningsskyldighet m. m. samt nuvarande arvoden framgår av följande sammanställning.

Lärare i	Undervisningsskyldighet i timmar	Tentamensskyldighet, motsvarande ett beräknat antal timmar av minst	Arvode i kronor
Anatomi	225	20	7 452
Hälsolära	64	20	1 656
Allmän patologi	32	9	996
Psykologi och pedagogik	108	14	2 760

Direktionen föreslår, att arvodena beräknas efter 40 kronor per timme samt att tiden för tentamina därvid räknas med. Följande arvodesbelopp

föreslås, nämligen i anatomi 9 800 kronor, i hälsolära 3 360 kronor, i allmän patologi 1 640 kronor samt i psykologi och pedagogik 4 888 kronor.

2) Generell höjning av vissa arvoden. Direktionens förslag om uppräknig av vissa arvoden med minst 10 procent framgår av följande sammanställning.

Befattningshavare	Nuvarande arvode	Föreslaget arvode
1 biträdande föreståndare	564	612
1 lärare i röstbehandling	1 872	2 040
1 lärare i sjukgymnastik	3 084	3 360
1 förste instruktionsgymnast	1 872	2 040
7 instruktionsgymnaster	1 212	1 360
1 instruktionsgymnast för undervisning i sjukgymnastik för barnförämningsfall	1 212	1 360
1 sekreterare	1 500	1 632
1 bibliotekarie	1 116	1 212

3) Höjning av ersättningen till handledare vid övningsundervisning. Såsom handledare vid undervisningsövningar med elever å gymnastiklärarlinjen är det nödvändigt att anställa även lärare utom institutet. Antalet veckotimmar för dessa handledare var under läsåret 1951/52 115½ och beräknas för läsåret 1952/53 till 145½. Denna ökning beror på ökat elevantal. För ersättning till handledarna har i anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal beräknats ett belopp av 4 500 kronor. Detta innebär att ersättning kan utgå med endast ungefär 37 kronor för veckotimme. Såväl ifrågavarande lärare som svenska gymnastiklärarsällskapet har förklarat, att gymnastiklärare icke vidare komma att mottaga uppdrag som handledare för denna låga ersättning. Direktionen hemställer om medgivande, att till sådan handledare utbetalas ersättning med 100 kronor för veckotimme och läsår.

4) Höjning av arvodet för specialföreläsningar. För sjukgymnasteleverna hållas specialkurser i nervsjukdomar (20 timmar), gipsnings-, bandage- och proteslära (10 timmar) samt fysikaliska behandlingsmetoder (20 timmar). Föreläsarna vid dessa kurser ha hittills åtnjutit en ersättning av 25 kronor för timme. Från och med innevarande budgetår kan ersättning utgå med 30 kronor för timme men direktionen anser denna höjning vara otillräcklig och föreslår en ytterligare höjning till 40 kronor för timme.

Departementschefen. Genom beslut den 22 februari 1952 har Kungl. Maj:t medgivit, att för den tid, under vilken innehavaren av en tjänst vid institutet som institutionsvaktmästare i lönegraden Ca 13 uppehölle en angiven högre tjänst vid annat verk, finge vid institutet inrättas en extra ordinarie tjänst som institutionsvaktmästare i lönegraden Ce 13. Sedermera har nämnda ordinarie tjänst som institutionsvaktmästare genom 1952 års tjänsteförteckningsrevision uppflyttats till lönegraden Ca 14. Med anledning av vad som sålunda förevarit bör ordinarieposten tillfälligt minskas

med belopp motsvarande lönen vid en tjänst i lönegraden Ca 13 och icke-ordinarieposten tillfälligt ökas med belopp motsvarande lönen vid en tjänst i Ce 14.

Jag anser en viss uppräkningsbörda ske av vissa av de av Kungl. Maj:t bestämda arvoden, som nu utgår till befattningshavare vid institutet. Jag föreslår sålunda, att medel beräknas till följande förhöjda arvoden, nämligen till lärare i anatomi 8 004 kronor, i hälsolära 1 800 kronor, i allmän patologi 1 080 kronor, i psykologi och pedagogik 3 000 kronor, i röstbehandling 2 040 kronor och i sjukgymnastik 3 360 kronor samt till biträdande föreståndare 600 kronor, till förste instruktionsgymnast 2 040 kronor, till envar av åtta instruktionsgymnaster 1 320 kronor, till sekreterare 1 620 kronor och till bibliotekarie 1 200 kronor. För nu angivna arvodeshöjningar erfordras en anslagshöjning med i runt tal 2 800 kronor.

Vad angår övningsundervisningen anser jag det erforderligt med en viss ökning av de anslagsmedel, som nu disponeras till arvoden åt handledare. För detta ändamål beräknar jag under icke-ordinarieposten ett ytterligare belopp av 3 500 kronor. Härvid har jag utgått från en ersättning av högst 55 kronor per veckotimme. Under samma post beräknar jag vidare 250 kronor till en höjning av arvodena för specialföreläsningar samt 3 400 kronor till ålderstillägg.

Med hänsyn till 1952 års beslut om särskilda lönetillägg föreslår jag slutligen en höjning av anslagsposten till rörligt tillägg med 33 800 kronor.

Utöver vad jag nu anfört ifrågasätter jag icke för nästa budgetår någon ändring beträffande förevarande anslag. Medelsbehovet under anslaget beräknar jag till 365 000 kronor, vilket är 45 000 kronor mer än innevarande års anslag. Anslaget torde böra fördelas på olika poster på sätt framgår av efterföljande hemställan.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för gymnastiska centralinstitutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	103 300
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	54 900
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	106 500
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	100 300
Summa kronor	365 000

b) till *Gymnastiska centralinstitutet*: Avlöningar för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 365 000 kronor.

[337] 2. Gymnastiska centralinstitutet: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	85 200	99 959
1952/53 (statsliggaren s. 712)	101 000	
1953/54 (förslag)	107 000	

Direktionen hemställer om en höjning av detta förslagsanslag med 7 500 kronor och räknar därvid med en ökning av medelsbehovet under bränsleposten (nu 63 400) med 1 600 kronor, under delposten till övriga expenser (nu 44 200) med 5 800 kronor samt under anslagsposten till publikationstryck (nu 700) med 100 kronor. Höjningarna motiveras främst med inträdda prisstegringar. Särskilt påpekas, att kostnaderna för städning och renhållning stigit.

Departementschefen. Jag tillstyrker en höjning av detta anslag med 6 000 kronor, varav 1 500 kronor under delposten till bränsle, lyse och vatten och 4 500 kronor under delposten till övriga expenser. Anslaget bör sålunda uppföras med 107 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gymnastiska centralinstitutet: Omkostnader* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 107 000 kronor.

[338] 3. Gymnastiska centralinstitutet: Materiel, böcker m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	12 000	12 339
1952/53 (statsliggaren s. 712)	14 500	
1953/54 (förslag)	18 700	

Direktionen föreslår, att anslaget höjes med 17 500 kronor, varav 16 500 kronor till materiel (nu 12 500) och 1 000 kronor till bokinköp och bokbindning (nu 2 000). I fråga om anslagsposten till materiel framhåller direktionen i första hand, att de anslagsmedel till materiel, som nu kan disponeras för den fysiologiska institutionen — beräknade till 8 400 kronor — är helt otillräckliga och långt mindre än motsvarande belopp vid universiteten, karolinska institutet och medicinska högskolan i Göteborg. För detta ändamål anser direktionen en höjning med 11 600 kronor ofrånkomlig. Vidare anses en höjning med 3 400 kronor erforderlig för underhåll och ersättning av försliten gymnastik- och idrottsmateriel (nu beräknas 2 600 kronor kunna disponeras). Återstoden av den begärda anslagshöjningen för materiel, 1 500 kronor, avser materiel för anatomiundervisningen.

Departementschefen. En viss förstärkning av institutets anslagsmedel till materiel, böcker m. m. synes erforderlig. Jag föreslår därför en höjning

med 200 kronor av anslagsposten till bokinköp och bokbindning och med 4 000 kronor av anslagsposten till materiel. Av sistnämnda belopp har jag därvid beräknat 3 600 kronor för fysiologiska institutionen och 400 kronor för underhåll och ersättning av försliten gymnastik- och idrottsmateriel. Vid bifall till vad jag nu förordat bör förevarande anslag för nästa budgetår höjas med 4 200 kronor till 18 700 kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gymnastiska centralinstitutet: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 18 700 kronor.

[339] **4. Gymnastiska centralinstitutet: Särskild undervisning i idrott och gymnastik m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	7 500	7 498
1952/53 (statsliggaren s. 713)	7 500	
1953/54 (förslag)	8 800	

Av detta anslag beräknar *direktionen över gymnastiska centralinstitutet* att för innevarande år kunna disponera 2 600 kronor till simundervisning, 4 400 kronor till vinterutbildning (skidutbildning i fjällterräng) och sommarövningar samt 500 kronor till annan specialutbildning. För nästa budgetår hemställer *direktionen* om en höjning med 7 900 kronor. Av denna höjning avses 1 400 kronor till simundervisning och 2 200 kronor till vinterutbildning och sommarövningar. Återstoden av höjningen avser undervisning i rytmik och annan specialutbildning.

Departementschefen. Med hänsyn till att institutets elevantal ökat och även till inträdda prisstegringar synes en viss ökning av medelsanvisningen särskilt för simundervisningen samt vinterutbildning och sommarövningar erforderlig. Jag föreslår därför, att förevarande anslag höjes med 1 300 kronor till 8 800 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gymnastiska centralinstitutet: Särskild undervisning i idrott och gymnastik m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 8 800 kronor.

[340] **5. Bidrag till Stockholms students idrottsförening till lokalhyra m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	5 500	5 500
1952/53 (statsliggaren s. 713)	6 500	
1953/54 (förslag)	6 500	

Enligt beslut av Kungl. Maj:t skall detta anslag huvudsakligen användas till bestridande av kostnader för förhyrande av simhallar, idrottshallar, gymnastiksalar, idrottsplatser och dylikt till kurser i olika idrottsgrenar för studerande vid Stockholms högskolor.

Föreningen hemställer för nästa budgetår om ett anslag å 15 300 kronor.

Departementschefen. Jag anser mig icke kunna tillstyrka någon höjning av detta anslag utan föreslår för nästa budgetår anvisande av oförändrat belopp, 6 500 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Bidrag till Stockholms students idrottsförening till lokalhyra m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 6 500 kronor.

[341] 6. Undervisning i idrott för högskolestudenter i Stockholm och Göteborg.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	21 400	22 321
1952/53 (statsliggaren s. 713)	26 500	
1953/54 (förslag)	15 000	

Vid avvägningen av medelsbehovet under detta anslag för innevarande budgetår har till nedannämnda ändamål beräknats följande belopp, nämligen till

arvode åt en idrottslärare i Stockholm	12 000
» » » » Göteborg	6 000
anskaffande av lokaler m. m. i Stockholm	4 500
» » » » Göteborg	4 000

Genom beslut den 25 april 1952 har emellertid Kungl. Maj:t — i anslutning till 1952 års beslut om särskilda lönetillägg till statstjänstemännen — föreskrivit, att till en idrottslärare i Stockholm må utgå arvode och arvodestillägg om sammanlagt 13 800 kronor och till en idrottslärare i Göteborg arvode och arvodestillägg om sammanlagt 6 900 kronor. Medel till bestridande av de sålunda beslutade arvodeshöjningarna om tillhopa 2 700 kronor har för budgetåret 1952/53 ställts till förfogande ur det under tolfte huvudtiteln anvisade anslaget till Täckning av beräknat överskridande av anslagsmedlen för vissa löne- och pensionsförmåner.

I egenskap av inspektor för undervisningen i gymnastik och idrott vid landets universitet och högskolor hemställer *professorn D. E. Holmdahl*, bland annat, att befattningarna som idrottslärare i Stockholm och Göteborg måtte omändras till extra ordinarie tjänster med placering i lönegraden Ce 23, respektive Ce 9.

Departementschefen. Förslaget om en omreglering av befattningarna som idrottslärare i Stockholm och Göteborg, vilket framfördes även för innevarande budgetår, kan jag icke tillstyrka. Medelsbehovet under anslaget beräknar jag, med beaktande av nyssnämnda arvodessättning, till sammanlagt 29 200 kronor. Emellertid föreligger enligt budgetredovisningen under detta anslag en reservation å 19 579 kronor. Med hänsyn härtill synes det tillräckligt, att anslaget för nästa budgetår uppföres med 15 000 kronor, vilket innebär en sänkning med 11 500 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Undervisning i idrott för högskolestudenter i Stockholm och Göteborg* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 kronor.

[342] 7. **Understöd åt svenska Dalcroze-institutet.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	10 000	10 000
1952/53 (statsliggaren s. 714)	10 000	
1953/54 (förslag)	10 000	

Föreståndaren för svenska Dalcroze-institutet hemställer för nästa budgetår om en höjning av detta anslag med 5 000 kronor.

Departementschefen. Jag anser mig icke kunna tillstyrka någon anslagshöjning utan föreslår oförändrad medelsanvisning. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Understöd åt svenska Dalcroze-institutet* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 10 000 kronor.

M. Understöd åt vetenskap, vitterhet och konst m. m.

[343] 1. Understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	285 000	290 000
1952/53 (statsliggaren s. 714)	365 000	
1953/54 (förslag)	400 000	

Av detta reservationsanslag disponeras nu 100 000 kronor till bidrag till utgivande av Svenskt biografiskt lexikon och 265 000 kronor till understöd åt tidskrifter, lärda verk och läroböcker i övrigt. *Styrelsen för Samfundet för Svenskt biografiskt lexikons utgivande* hemställer för nästa budgetår om en höjning av förstnämnda belopp med 11 500 kronor. Av denna höjning avser huvuddelen eller i runt tal 10 800 kronor löneökningar motsvarande särskilt lönetillägg och ålderstillägg åt personalen, medan återstoden avser att bereda ökade medel till omkostnader.

Departementschefen. Jag tillstyrker en ökning av de för svenskt biografiskt lexikon avsedda anslagsmedlen med 11 500 kronor. Med hänsyn till de höjda kostnaderna för utgivande av tidskrifter och böcker vill jag även beträffande anslaget i övrigt föreslå en viss ökning. För detta ändamål beräknar jag 23 500 kronor. Då jag icke i övrigt ifrågasätter någon ändring beträffande anslaget, bör detta sålunda, vid bifall till vad jag nu förordat, för nästa budgetår höjas med 35 000 kronor till 400 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kronor.

[344] 2. **Bidrag till nämnden för svensk språkvård.** I underdånig skrivelse den 27 mars 1952 hemställer *nämnden för svensk språkvård* om ett anslag av 21 000 kronor. Av tillgängliga handlingar inhämtas följande angående nämndens uppgifter, organisation och verksamhet.

Enligt sina stadgar har nämnden för svensk språkvård till uppgift att följa det svenska språkets utveckling i tal och skrift samt utöva en språkvårdande verksamhet. Nämnden skall tillika söka åvägabringa nordiskt samarbete på språkvårdens område i syfte att vidmakthålla och stärka den nordiska språkgemenskapen.

Nämndens ledamöter utses för en tid av tre år av de myndigheter, institutioner och organisationer, som är nämndens stiftare. Dessa är enligt stadgarna den svenska föreningen Norden, svenska akademien, vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien, publicistklubben, Sveriges författarförening, tekniska nomenklaturcentralen, radiotjänst, samverkande bildningsförbunden, skolöverstyrelsen och universitetskanslern. Inom nämnden finnes ett arbetsutskott samt en byrå för det språkvårdande arbetet.

Nämndens arbete bedrivs i form av en omfattande rådgivning till institutioner och enskilda samt genom utgivande av skrifter och hållande av föredrag. Under utgivande är bland annat dels en dansk-svensk ordbok dels en svensk handordbok.

Nämndens inkomster utgöres av bidrag från stödjande ledamöter m. fl. samt — ehuru i ganska ringa omfattning — royalty och räntor. Dessutom har nämnden vid vissa tillfällen för särskilda ändamål erhållit anslag från olika håll, exempelvis under 1951 från humanistiska fonden och Magn. Bergvalls stiftelse. För tjänstgöring som sekreterare hos nämnden har vidare lektorn vid högre realläroverket å Norrmalm i Stockholm G. Bergman erhållit partiell ledighet från sin lektorstjänst mot B-avdrag å lönen, senast för innevarande läsår genom beslut av Kungl. Maj:t den 18 april 1952.

Nämnden, som våren 1952 beräknade, att den för sin allmänna verksamhet under nämnda år skulle kunna disponera i runt tal 9 000 kronor, anför följande angående sitt medelsbehov.

Genom att lokal, telefon och viss kontorsutrustning gratis ställts till nämndens förfogande har utgifterna kunnat nedbringas. Utgifterna till inköp av litteratur har tyvärr måst hållas tillbaka på ett i längden ödesdigert sätt. Ett skrivbiträde har icke kunnat anställas. Endast för stencileringsarbeten har en skrivbyrå anlåtats. Möten och konferenser har måst inskränkas till det minsta möjliga. Arbetsutskottet, till vilket ingen ersättning utgår, sammanträder en gång i månaden, men nämnden i sin helhet har endast kunnat sammankallas en gång om året.

Med den omfattning verksamheten numera tagit är det en angelägen sak att söka uppbringa medel för att anställa en sekreterare, som helt kan ägna sina krafter åt de löpande göromålen, åt att leda pågående undersökningar och den övriga verksamhet, som nämnden utvecklar. En icke minst viktig uppgift är att vara redaktionssekreterare för den svenska handordboken och den dansk-svenska ordboken. En kompetent kraft, som helt ägnar sig åt skötseln av nämndens ärenden, torde icke kunna erhållas med mindre han erbjudes ett arvode motsvarande lektors lön eller cirka 21 000 kronor. Ett statsanslag på detta belopp skulle göra det möjligt för nämnden att på ett rationellt sätt lösa sina uppgifter.

Skolöverstyrelsen tillstyrker, att nämnden erhåller statsbidrag och anför därvid bland annat följande.

För modersmålsundervisningen i svenska skolor har det inte minst under de senaste årtiondena varit besvärande, att klara normer för det svenska språkets bruk i tal och skrift i stor utsträckning har saknats. Ett tidigare, något ensidigt formalistiskt betraktelsesätt har upplösts, och — såsom naturligt är vid reaktionen mot en överdrift — har utvecklingen tenderat till att acceptera nära nog vilket språkbruk som helst. Att lotsa sig fram mellan sådana ytterligheter har för modersmålslärarna varit en ytterst vanskelig uppgift. Det har därför varit mycket värdefullt, att de på åtskilliga punkter kunnat få vägledning i den skriftserie, som utgivits av nämnden för svensk språkvård.

Om skolöverstyrelsen anser sig kunna konstatera, att nämndens arbete är av stor betydelse för skolväsendet, beror detta emellertid icke enbart på den vägledning och de synpunkter, som lärarna kan finna i av nämnden utgivna skrifter. Det torde för undervisningens resultat vara ej mindre väsentligt, att den allmänna opinionen i språkvårdsfrågor ges en inriktning, som inte motverkar skolans arbete utan så långt möjligt står i samförstånd därmed. Även i detta hänseende synes nämnden både genom sina publikationer och genom sin insiktsfulla och omdömesgilla rådgivningsbyrå ha gjort en värdefull insats. Över huvud taget måste en verksamhet av denna art anses vara en allmän angelägenhet av stor vikt. Sålunda skulle det vara mycket väl motiverat att, om icke nämnden redan funnes, för ändamålet inrätta ett organ, för vilket staten skulle bära det fulla ekonomiska ansvaret. Under sådana omständigheter kan överstyrelsen icke finna annat än att nämnden förtjänar statsbidrag av sådan omfattning, att den kan uppehålla och utvidga sin verksamhet. Överstyrelsen får därför tillstyrka den föreliggande framställningen.

Departementschefen. I likhet med skolöverstyrelsen hyser jag den uppfattningen, att en verksamhet av den art, som nämnden för svensk språkvård bedriver, är en allmän angelägenhet av stor vikt. I själva verket torde ett behov av en auktoritativ ledning och upplysning i språkvårdsfrågor oavslåtligen göra sig gällande i en mängd olika sammanhang. Jag anser det även vara av betydelse med ett samarbete för främjande av den nordiska språkgemenskapen. Med hänsyn till det nu anförda vill jag föreslå, att nämnden för nästa budgetår erhåller ett bidrag av 20 000 kronor till sin verksamhet. Detta bidrag torde böra uppföras som ett särskilt, obetecknat anslag å riksstaten och erhålla förutnämnda rubrik.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till nämnden för svensk språkvård* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 20 000 kronor.

[345] **3. Bidrag till främjande av humanistisk forskning.** *Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien* hemställer efter framställning av *humanistiska fondens nämnd*, att detta anslag för nästa budgetår måtte höjas från 600 000 kronor till 900 000 kronor. Till stöd för höjningen framhålles bland annat följande.

De medel, som står till buds för främjande av humanistisk forskning, täcker föga mer än hälften av vad som i verkligheten är erforderligt. Om orsakerna till detta missförhållande kan, kort sammanfattat, här sägas, att medan anslaget ej höjts, sedan det första gången beviljades år 1947, har tryckningskostnader nära nog fördubblats och utgifter för vetenskaplig forskning (främst förlorade löneinkomster och resekostnader) likaledes undergått en stark stegring.

Departementschefen. Med hänsyn till de i ärendet åberopade omständigheterna finner jag det påkallat, att anslaget höjes. I rådande statsekonomiska läge begränsar jag mig nu till att föreslå, att anslaget ökas med 75 000 kronor till 675 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Bidrag till främjande av humanistisk forskning* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 675 000 kronor.

[346] 4. Statens medicinska forskningsråd: Förvaltningskostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	93 000	76 635
1951/52	93 000	117 175
1952/53 (statsliggaren s. 715)	95 500	
1953/54 (förslag)	102 500	

Forskningsrådet hemställer för nästa budgetår om en höjning av detta förslagsanslag med 15 500 kronor. Höjningen fördelar sig på olika anslagsposter på sätt framgår av följande sammanställning:

1. Rese- och traktamentsersättningar åt ledamöter av rådet och dess försvarsmedicinska nämnd (nu förslagsvis 11 500) 6 000
2. Ersättningar för särskilda utredningar (nu förslagsvis 41 500) .. 4 000
3. Ersättning åt sekreterare och annan personal, expenser m. m. (nu förslagsvis 39 500) 5 500

Den föreslagna höjningen motiveras beträffande posten 1 — förutom med att biljettpiserna höjts och att traktamentskostnaderna beräknas stiga — med att rådet utökats med en ledamot samt med att arbetets omfattning gjort det nödvändigt att tillsätta ett arbetsutskott. Den beräknade ökningen av medelsbehovet under posten 2 motiveras särskilt med en intensifiering av försvarsmedicinska nämndens arbete. Vad slutligen angår posten 3 framhålls, att rådets fasta kanslipersonal i anslutning till höjningen av de statsanställdas löner erhållit en viss löneförbättring. Därjämte anföres, att inträffade prisstegringar medför ett behov av ökade medel till expenser.

Departementschefen. Med hänsyn till vad forskningsrådet anfört tillstyrker jag en höjning av anslagsposten till rese- och traktamentsersättningar med 1 500 kronor och av anslagsposten till ersättning åt sekreterare och annan personal, expenser m. m. med 5 500 kronor. I övrigt ifrågasätter jag icke någon ändring beträffande förevarande anslag, som alltså för nästa budgetår bör höjas med sammanlagt 7 000 kronor till 102 500 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens medicinska forskningsråd: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 102 500 kronor.

[347] 5. **Statens medicinska forskningsråd: Främjande av medicinsk forskning.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	1 100 000	1 300 259
1952/53 (statsliggaren s. 716)	1 320 000	
1953/54 (förslag)	1 500 000	

För nästa budgetår räknar *forskningsrådet* med en ökning i behovet av anslagsmedel till främjande av medicinsk forskning om sammanlagt 705 000 kronor enligt följande sammanställning:

1. Återställande av anslagets realvärde 180 000
2. Realhöjning av anslagsmedlen till medicinsk forskning utom den försvarsmedicinska forskningen 350 000
3. Realhöjning av de medel under anslaget, som nu av rådet beräknas disponibla för försvarsmedicinsk forskning 175 000

Till stöd för den begärda anslagshöjningen anför rådet bland annat följande.

1. Det senaste årets löne- och prisstegringar har de facto minskat de till medicinska forskningsrådets förfogande stående forskningsanslagen genom den sänkning, som inträffat i de fördelade anslagens realvärde. Rådet beräknar, att prisstegringarna inneburit en höjning av anslagsbehovet med 180 000 kronor, förutsatt att den relativa fördelningen av anslagen på löner och omkostnader motsvarar budgetåret 1951/52 och att vidare löneökningen beräknas efter principerna för löneökning för statsanställda och att omkostnadsökningen beräknas till 15 procent.

En anslagsökning med 180 000 kronor är således erforderlig för att återställa anslagets realvärde.

2. Rådet finner flera omständigheter motivera ett yrkande om en höjning av realvärdet av rådets forskningsanslag. Den medicinska högskolan i Göteborg har utbyggt med ett antal institutioner och kommer inom en nära framtid att vara helt utbyggd. Tillkomsten av en ny utbildningsanstalt, som i storlek motsvarar nära $\frac{1}{3}$ av de övriga medicinska lärosätena sammantagna, kommer under de närmaste åren att i hög grad öka kraven på anslag från rådet. Rådets initiativforskning kräver vidare ökade anslag.

Således har rådet beslutat avsätta fast budget för de ur samhällsmedicinsk synpunkt betydelsefulla forskningsområdena, alkoholforskning och odontologisk forskning. Med hänsyn till behovet av intensifierad forskning särskilt inom kliniska områden, som fordrar forskningsinitiativ med speciell hänsyn till förhållandena i vårt land, avser forskningsrådet att ge ökat understöd till arbetsgrupper, som studerar psykiatriska, geriatriska och socialmedicinska problem. Rådet beräknar, att nu nämnda ändamål icke kan tillgodoses i tillbörlig omfattning med mindre än att rådets forskningsanslag höjes med 350 000 kronor.

3. Anslaget till försvarsmedicinsk forskning måste bedömas icke blott ur vetenskaplig synpunkt utan även ur beredskapssynpunkt. Försvarsmedicinska nämnden har klarlagt, att med särskild hänsyn till den sistnämnda synpunkten trängande uppgifter av medicinsk art föreligger särskilt för forskning rörande brännskadebehandling, blodtransfusionsproblem, biologisk krigsföring samt psykologiska och psykiatriska beredskapsproblem. En planmässig utveckling av denna försvarsmedicinska forskning med hänsyn till dagens beredskapsläge kräver enligt försvarsmedicinska nämndens beräkningar en höjning av anslaget för försvarsmedicinsk forskning från nuvarande 120 000 kronor till 310 000 kronor. Av detta belopp utgör 15 000 kronor återställande av anslagets realvärde, vilken summa ingår i anslagshöjning under moment 1, och 175 000 kronor en realhöjning av det till försvarsmedicinska nämndens disposition stående anslaget.

I detta sammanhang torde jag jämväl få anmäla, att forskningsrådets samarbetsdelegation i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt om ändring i de bestämmelser, som för närvarande föreskriver, att beslut om utdelning av anslag skall underställas Kungl. Maj:t, om anslaget överstiger visst maximibelopp, 20 000 kronor eller i vissa fall 10 000 kronor. Denna framställning gäller — såvitt nu är i fråga — de medicinska och naturvetenskapliga forskningsråden, och förordar i första hand, att inskränkningarna i rätten att besluta om anslag helt borttages, och i andra hand, om detta icke skulle befinnas lämpligt, att gränsen avsevärt höjes, åtminstone till 50 000 kronor.

Departementschefen. Med hänsyn till vad rådet anfört vill jag tillstyrka en viss höjning av detta anslag. Jag anser mig dock i nuvarande läge icke kunna gå längre än till att förorda, att anslaget uppföres med 1 500 000 kronor, innebärande en höjning med 180 000 kronor.

Jag torde i detta sammanhang även få anmäla, att rådet i sina anslagsäskanden hemställt om anvisande av särskilda riksstatsanslag dels till en medicinsk publiceringsnämnd, dels ock till forskardocenturer. Jag anser mig emellertid icke kunna tillstyrka, att något förslag i anledning härav nu förelägges riksdagen.

Vad angår den gjorda framställningen om ändring i de bestämmelser, som inskränker forskningsrådets rätt att på egen hand utdela större anslag, vill jag erinra om att dessa bestämmelser tillkom i samband med rådets inrättande och sålunda ingår som led i riksdagens beslut därom

(se prop. 1945: 301, s. 39 f., och 1946: 273, s. 134). Därest riksdagen ej framställer erinran häremot, torde det emellertid lämpligen framdeles böra få ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra, om och i vad mån dylika in-
skränkande bestämmelser bör finnas.

Under återopande av det nu anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens medicinska forskningsråd: Främjande av medicinsk forskning* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor.

[348] **6. Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Förvaltningskostnader.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	60 000	59 796
1952/53 (statsliggaren s. 716)	60 000	
1953/54 (förslag)	63 000	

Naturvetenskapliga forskningsrådet hemställer om en höjning av detta förslagsanslag med 8 000 kronor. Höjningen fördelar sig på olika anslagsposter på sätt framgår av följande sammanställning.

1. Rese- och traktamentsersättningar åt ledamöter av rådet och dess publiceringsnämnd (nu förslagsvis 5 500 kronor) 1 000
2. Ersättningar för särskilda utredningar (nu förslagsvis 14 000 kronor) 5 000
3. Ersättning åt sekreterare och annan personal, expenser m. m., (nu förslagsvis 34 000 kronor) 2 000

Rådet framhåller till stöd för sitt förslag om ökad medelsanvisning till rese- och traktamentsersättningar bland annat, att rådet bör ha möjlighet att vid vissa tillfällen förlägga sammanträde till annan ort än Stockholm, exempelvis Göteborg eller universitetsstäderna. I fråga om posten 2 uttalas, att en höjning av denna post är nödvändig med hänsyn dels till ökningen av antalet ansökningar, dels till höjningen av den allmänna löne- och prisnivån, vilken nödvändiggör en viss höjning av utgående ersättningar. Höjningen av posten 3 är föranledd av att något ökade kostnader beräknats dels för arvoden åt rådets personal, dels för expenser.

Departementschefen. Jag föreslår, att detta anslag för nästa budgetår höjes med 3 000 kronor till 63 000 kronor. Vad angår anslagets fördelning på olika anslagsposter synes det böra få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles efter förslag av rådet meddela erforderliga bestämmelser. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 63 000 kronor.

[349] **7. Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Främjande av naturvetenskaplig forskning.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	1 000 000	1 075 633
1952/53 (statsliggaren s. 716)	1 200 000	
1953/54 (förslag)	1 400 000	

Forskningsrådet hemställer för nästa budgetår om en höjning av detta reservationsanslag med 600 000 kronor till 1 800 000 kronor. Till stöd här- för anför rådet till en början bland annat följande.

Rådet har i flera tidigare petitaskrivelser framhållit den starka dispro- portionen mellan det föreliggande behovet och rådets möjligheter att be- vilja medel för naturvetenskaplig forskningsverksamhet. Denna dispro- portion tenderar att bli alltmera markerad. Under det tilländalupna bud- getåret stod 1 000 000 kronor till rådets förfogande. Mot detta svarar ett belopp på inkommande ansökningar på cirka 1,8 miljoner kronor. Bristen på medel visar sig också däri, att rådet alltmera tvingats att redan före budgetårets början disponera de medel, som vid budgetårets ingång blir tillgängliga (besluten göres i sådana fall givetvis med reservation för att riksdagen verkligen ställer medel till förfogande). Det är emellertid knap- past möjligt att gå längre på denna väg. Redan nu har på detta sätt rådets möjligheter att under budgetårets senare del lämna medel till aktuella uppgifter härigenom blivit på ett betänkligt sätt starkt beskurna.

Rådet framhåller vidare, att en stark kostnadsstegring under det gångna året gjort sig gällande inom rådets verksamhetsområde. För såväl löner som materiel beräknas denna stegring till omkring 15 procent. Med nu- varande penningvärde anses därför en höjning med 300 000 kronor erfor- derlig för att återställa anslagets realvärde. Därutöver anser rådet en höj- ning böra ske med ytterligare 300 000 kronor och erinrar i detta samman- hang om vissa betydelsefulla forskningsuppgifter, som kräver rådets stöd och i en del fall är permanenta eller halvpermanent, i andra åter åt- minstone löper under flera års tid. Slutligen anför rådet följande.

Liksom i föregående petitaskrivelse vill rådet starkt understryka, att vad vi lägger ned på vetenskaplig forskning torde på något längre sikt sett vara bland de mest vinstgivande investeringar, som vårt land kan göra, och innebär en mäktig hävstång för höjandet av vår materiella lev- nadsstandard. Enligt rådets mening avsätter vårt land — även om endast kallt ekonomiska synpunkter anlägges — ännu en alltför liten del av sin nationalinkomst till vetenskaplig forskning och till utbildning på högsta planet. Rent allmänt torde det vara uppenbart, att forskningens betydelse i samhället är från år stegras. Alla näringslivets verksamheter blir mer och mer fotade på komplicerade vetenskapliga metoder och mer och mer be- roende av att successivt tillföras den modernaste och mest avancerade vetenskapens landvinningar. Det ter sig därför naturligt och nödvändigt, att staten, i stället för att minska sina bidrag, ställer ökade resurser till forskningens förfogande.

I samband med sina anslagsäskanden gör rådet också framställning angående rätten att utdela bidrag, vilken framställning sammanhänger med den framställning av forskningsrådets samarbetsdelegation, som jag anmält under anslaget till främjande av medicinsk forskning.

Departementschefen. Jag är medveten om att goda skäl talar för en icke oväsentlig höjning av detta anslag, men anser mig i nuvarande ekonomiska läge icke kunna gå längre än till att föreslå, att anslaget för nästa budgetår höjes med 200 000 kronor till 1 400 000 kronor. Vad angår den väckta frågan om utvidgning av rådets rätt att besluta om utdelande av bidrag ur anslaget, torde jag få hänvisa till vad jag härom anfört vid anmälan av anslaget till främjande av medicinsk forskning. Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Främjande av naturvetenskaplig forskning* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 1 400 000 kronor.

[350] 8. **Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Naturvetenskaplig publiceringsverksamhet.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	250 000	258 523
1952/53 (statsliggaren s. 717)	335 000	
1953/54 (förslag)	365 000	

För nästa budgetår hemställer *naturvetenskapliga forskningsrådet* om en höjning av detta reservationsanslag med sammanlagt 95 000 kronor. Därvid åberopar rådet en av förre tryckeriintendenten i statskontoret gjord beräkning, enligt vilken tryckningskostnaderna under förra budgetåret stigit med omkring 15 procent. Denna kostnadsstegring gör att anslaget enligt rådets mening bör höjas med omkring 65 000 kronor. Därtill kommer, att rådet i anslutning till ett av 1945 års universitetsberedning framlagt förslag (SOU 1951: 9) förordar anvisande av 30 000 kronor till översättning och språkgranskning av doktorsavhandlingar.

Departementschefen. Jag är icke heller i år beredd att framlägga något förslag om anvisande av medel till översättning och språkgranskning av doktorsavhandlingar. Däremot vill jag med hänsyn till vad rådet i övrigt anfört tillstyrka, att förevarande anslag för nästa budgetår höjes med 30 000 kronor till 365 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Naturvetenskaplig publiceringsverksamhet* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 365 000 kronor.

[351] 9. Bidrag till publicering av den svenska djuphavsexpeditionens resultat.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	50 000	10 046
1952/53 (statsliggaren s. 717)	60 000	
1953/54 (förslag)	60 000	

Jag föreslår, att detta reservationsanslag i enlighet med en av statens naturvetenskapliga forskningsråd gjord framställning för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till publicering av den svenska djuphavsexpeditionens resultat* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 60 000 kronor.

[352] 10. Statens samhällsvetenskapliga forskningsråd: Förvaltningskostnader m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	20 000	15 378
1951/52	20 000	15 652
1952/53 (statsliggaren s. 717)	20 000	
1953/54 (förslag)	17 000	

Samhällsvetenskapliga forskningsrådet föreslår, att detta förslagsanslag uppföres med oförändrat belopp.

Departementschefen. Med hänsyn till anslagsbelastningen synes anslaget kunna för nästa budgetår sänkas med 3 000 kronor till 17 000 kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens samhällsvetenskapliga forskningsråd: Förvaltningskostnader m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 17 000 kronor.

[353] 11. Statens samhällsvetenskapliga forskningsråd: Främjande av samhällsvetenskaplig forskning.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	300 000	294 296
1952/53 (statsliggaren s. 717)	300 000	
1953/54 (förslag)	335 000	

Forskningsrådet hemställer för nästa budgetår om en höjning av detta reservationsanslag med 100 000 kronor. Av motiveringen härför må anföras följande.

Under de två senaste budgetåren har rådet utdelat större belopp än de för dessa år anvisade anslagen, vilket varit möjligt därigenom, att vissa

reservationer, som uppstått under tidigare år, kunnat anlitas. Rådet har därför kunnat undvika att begära en höjning av anslaget. Medelsbehovet är emellertid nu så stort, att det ej går att fylla utan en ökning av anslagsmedlen. En höjning av anslaget med 100 000 kronor anser rådet vara nödvändig för att återställa anslagets realvärde.

Departementschefen. Jag föreslår för nästa budgetår en höjning av detta anslag med 35 000 kronor till 335 000 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens samhällsvetenskapliga forskningsråd: Främjande av samhällsvetenskaplig forskning* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 335 000 kronor.

[354] **12. Flyg- och navalmedicinska nämnden: Avlöningar. 13. Flyg- och navalmedicinska nämnden: Omkostnader. 14. Flyg- och navalmedicinska nämnden: Flyg- och navalmedicinsk forskning.** Under anslagsrubriken Flyg- och navalmedicinsk forskning har för budgetåren 1950/53 anvisats anslag enligt följande sammanställning, i vilken jämväl angivits nettoutgifterna för ändamålet under de två första av nämnda år.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	270 000	237 190
1951/52	295 000	276 066
1952/53 (statsliggaren s. 717)	335 600	

Genom beslut den 6 och den 30 juni 1952 har vissa bestämmelser meddelats innebärande arvodesförbättringar för flyg- och navalmedicinska nämndens tre laboratorer, tre försöksassistenter och tre laboratoriebiträden. De genom dessa beslut uppkommande merkostnaderna bestrides för innevarande budgetår från det under tolfte huvudtiteln uppförda anslaget till Täckning av beräknat överskridande av anslagsmedlen för vissa löne- och pensionsförmåner.

Flyg- och navalmedicinska nämnden hemställer för nästa budgetår att till flyg- och navalmedicinsk forskning måtte anvisas sammanlagt 522 400 kronor, varav 247 900 kronor under ett förslagsanslag till avlöningar, 25 750 kronor under ett förslagsanslag till omkostnader och 248 750 kronor under ett reservationsanslag till forskning. Denna uppdelning av det nuvarande anslaget på tre anslag sammanhänger med att nämnden föreslagit inrättande av vissa extra ordinarie tjänster. I jämförelse med det riksstatsanslag, som anvisats för innevarande budgetår, innebär nämndens förslag en ökning med 186 800 kronor. Denna ökning är föranledd av följande förslag.

	Ökning resp. minskning.
1. Anvisande av medel till täckande av nyssnämnda arvodesförbättringar	+ 16 116
2. Inrättande i stället för arvodesbefattningar av	
3 tjänster som laborator i Ce 33	—
3 tjänster som försöksassistent i Ce 20	—
3 tjänster som laboratoriebiträde i Ce 11 (nu arvode motsvarande löneklass 9)	+ 2 208
3. Inrättande av tre tjänster som mekaniker i Ce 12	+ 26 280
4. Inrättande av följande tjänster för centrifuganläggningen vid karolinska institutet:	
1 ingenjör i Ce 22	+ 13 956
1 laboratoriesköterska i Ce 14	+ 9 684
1 instrumentmakare i Ce 14	+ 9 684
5. Höjning av följande anslagsposter:	
rese- och traktamentsersättningar åt nämndens ledamöter (nu 3 000)	+ 2 000
arvoden och reseersättningar åt av nämnden anlitade experter m. m. (nu 23 804)	+ 11 010
inköp av flyg- och navalmedicinsk litteratur (nu 2 500)	+ 1 250
driftkostnader (nu 75 000)	+ 30 000
stipendier för flyg- och navalmedicinska studier utomlands m. m. (nu 20 000)	+ 4 000
6. Ökning av medelsanvisningen till navalmedicinsk forsknings- och försöksverksamhet (nu 35 000)	+ 60 612

I fråga om de framlagda förslagen inhämtas av handlingarna i ärendet bland annat följande.

Inrättande av tjänster som laborator, försöksassistent och laboratoriebiträde. Hos nämnden finnes för närvarande inrättade arvodestjänster som laborator, försöksassistent och laboratoriebiträde. Inom vardera av dessa personalkategorier finnes tre stycken anställda, och dessa äro så stationerade, att till envar av de flyg- och navalmedicinska avdelningarna vid de fysiologiska institutionerna vid universitetet i Lund, karolinska institutet respektive gymnastiska centralinstitutet finnes knutna en laborator, en försöksassistent och ett laboratoriebiträde. Samtliga dessa tjänster är av stadigvarande natur och bör därför enligt nämndens uppfattning vara ordinarie eller i vart fall extra ordinarie. Nämnden föreslår därför, att dessa tjänster inplaceras i löneplan.

Såsom särskild motivering till nämndens förslag, att laboratorerna skall erhålla pensionsberättigande tjänsteställning framhålles, att de nuvarande laboratorerna, vilka tjänstgjort hos nämnden sedan dess tillkomst den 1 oktober 1946, är födda åren 1910, 1912 och 1916. De kan sålunda enligt gällande pensionsreglementen icke erhålla full pension på grund av bristande antal tjänsteår. Ett uppskjutande av frågan om deras tjänsteställning skulle ytterligare minska dem i framtiden eventuellt tillkommande pension och därigenom öka riskerna för att de söker pensionsberättigande tjänst inom annat verksamhetsområde.

Inrättande av tjänster för centrifuganläggningen. Sedan 1950 års riksdag bifallit nämndens hemställan om anvisande av medel till en centrifuganläggning vid karolinska institutet har anläggningen numera avancerat så långt, att den beräknas vara färdig att tagas i bruk under våren 1953. Centrifugen är en tekniskt komplicerad anläggning, i vilket avseende särskilt framhålles, att den förses med ett stort antal automatiska anordningar för samtidig och kontinuerlig registrering av olika fysiologiska funktioner hos försöksobjekten. Centrifugen drives av ett elektriskt maskineri kapabelt att frigöra stora och — i den mån de icke på ett tillfredsställande sätt kontrolleras — för personal och försöksobjekt riskabla krafter. Vidare erinras, att försöksobjekten ofta är människor, en omständighet som fordrar särskilt hänsynstagande för undvikande av olycksfall vid centrifugens användning. Även de försök, som i centrifugen utföres på djur, är emellertid tekniskt synnerligen krävande. Att det måste finnas en tekniskt kunnig och väl samövad personal, som får ansvaret för anläggningens permanenta drift och skötsel, synes nämnden därför uppenbart.

Nämnden, som noga övervägt i vad mån behovet av ytterligare personal för centrifuganläggningen kan minskas genom att den vid avdelningen redan befintlige laboratorn i flygmedicin jämte försöksassistent och laboratoriebiträde fullt utnyttjas för accelerationsforskningen, har stannat för att såsom ett minimibehov föreslå inrättande av följande tjänster, en tjänst som ingenjör i lönegraden Ce 22, en tjänst som laboratoriesköterska i lönegraden Ce 14 och en tjänst som instrumentmakare i lönegraden Ce 14. Nämnden har därvid utgått ifrån att dess förslag om inrättande av mekanikertjänster vid bland annat den flyg- och navalmedicinska avdelningen vid karolinska institutet kommer att bifallas.

Ingenjörens uppgifter bör, anför nämnden, ingå att ansvara för att den tekniska utrustningen vid anläggningen befinner sig i funktionsdugligt skick. Han skall vidare som teknisk expert biträda vid uppläggningen och genomförandet av försöken. En viktig del av hans verksamhet är nykonstruktioner av speciell mät- och registreringsapparat för centrifugen, en uppgift som i sig själv fordrar en tidskrävande kontinuerlig forsknings- och försöksverksamhet. Han skall dessutom tjänstgöra som instruktör och ledare för den biträdande tekniska personalen samt vara behjälplig vid övrig instruktionsverksamhet vid anläggningen. Härutöver skall han handhava och kontrollera den betydelsefulla och komplicerade elektriska registreringen i kamerarummet av mätresultaten under centrifugkörningarna.

Ingenjören bör besitta teoretisk utbildning svarande mot avgångsexamen från tekniskt gymnasium eller därmed jämförliga läroanstalter och behärska elektroteknisk mät- och registreringsmetodik.

En laboratoriesköterska bör enligt nämndens mening anställas för förekommande laboratoriesysslor av mera speciell karaktär. Hon skall biträda vid de rutinmässiga förundersökningarna på försökspersoner (blodtryck, pulsfrekvens, EKG, vanliga kliniska laborationer etc.) samt föra läkarjournalkort och svara för arkiveringen av dessa. Hon skall assistera vid steriloperationer på människor (direkta artär- och ventrycksmätningar, kateteriseringar etc.) samt ansvara för sterilinstrumentens skötsel.

En instrumentmakare bör, framhåller nämnden, anställas, som

får till första uppgift att utföra de vid centrifugen nödvändiga installationsarbetena och monteringarna. Han skall vidare handhava löpande tillverkning och justeringar av för centrifugen erforderliga utrustningsdetaljer och instrument, en uppgift som kommer att bli synnerligen tidskrävande. Därutöver skall han biträda vid de ofta förekommande utbytena av kopplingar och apparatenheter på centrifugen, när denna användes i försöksserier med varierande metodik.

Rese- och traktementsersättningar åt nämndens ledamöter. Till detta ändamål har alltsedan nämndens tillkomst år 1946 årligen anvisats 3 000 kronor. Antalet ledamöter, som vid nämndens tillkomst var sex, har emellertid numera utökats till nio. Med hänsyn härtill och till de ökade biljettpriserna föreslår nämnden en ökning med 2 000 kronor.

Arvoden och reseersättningar åt experter m. m. Som motivering för en ökning av anslagsmedlen till detta ändamål framhåller nämnden bland annat den ökade betydelse, som tillmätas de psykologiska problemen för säkerheten inom såväl flygets som marinens verksamhetsområden, vilka problem nämnden finner nödvändigt upptaga till ingående prövning. Den härför erforderliga expertisen måste helt sökas utanför nämndens egen krets.

Inköp av litteratur samt driftkostnader och stipendier. Med hänsyn till prisstegringarna föreslår nämnden en uppräknig av posterna till stipendier och till driftkostnader med 20 procent. Under sistnämnda post räknar nämnden därutöver med behov av en höjning med 15 000 kronor för centrifuganläggningen. Anslagsposten till inköp av litteratur anser nämnden böra höjas med 50 procent på grund av de ökade kostnaderna.

Navalmedicinsk forsknings- och försöksverksamhet. I brist på medel har, framhåller nämnden, nämndens möjligheter att fullgöra sina instruktionsmässigt givna uppgifter inom navalmedicinen hittills varit synnerligen begränsade. Nämnden understryker ånyo vikten av aktiv forsknings- och försöksverksamhet på det navalmedicinska området. En rad problem av praktisk betydelse, väntar på sin snara bearbetning, utan vilken viktiga tekniska och organisatoriska framsteg framförallt i samband med submarina operationer icke kan till fullo utnyttjas.

För navalmedicinska arbetsuppgifter föreslår nämnden ökning av olika anslagsposter med tillhopa 95 612 kronor. Vid bifall till nämndens förslag bortfaller emellertid den för innevarande budgetår anvisade särskilda anslagsposten för navalmedicinsk forskning, 35 000 kronor, varför nettoökningen skulle uppgå till 60 612 kronor. Nämnden anser minimibehovet av personal för den navalmedicinska forsknings- och försöksverksamheten vara en laborator i Ce 33, en försöksassistent i Ce 20 och ett laboratoriebiträde i Ce 11 och framhåller, att en för laboratorstjänstens krävande arbetsuppgifter synnerligen kompetent person för närvarande finnes tillgänglig. Denne, som för nämndens räkning i U. S. A. studerat hithörande problem, har med utnyttjande av hittills tillgängliga medel för navalmedicinsk forskning anlitats som tillfällig forskarkraft. Denna utväg är i längden ohållbar.

Av ett av *statskontoret* avgivet yttrande må anföras följande.

Statskontoret vill icke motsätta sig, att laboratoriebiträdena nu i lönehänseende jämställas med befattningshavare med motsvarande arbetsuppgifter vid universitetsinstitutionerna. Ämbetsverket anser vidare, att övervägande skäl talar för att de därvid erhålla extra ordinarie anställning ävensom att laboratorerna och försöksassistenterna inplaceras i lönegrad (Ce 33 respektive Ce 20).

Personalbehovet för centrifuganläggningen vid karolinska institutet undandraget sig i viss mån statskontorets bedömande. Ämbetsverket förordar emellertid, att möjligheterna att i personalbesparande syfte samordna nu avsedda göromål med övrigt institutionsarbete vid institutet närmare övervägas. Enligt statskontorets uppfattning bör de för den nya anläggningen erforderliga tjänsterna vara arvodesbefattningar. I och för sig finnes icke något att erinra mot att arvoden för ingenjör och laboratoriesköterska utgå efter löneklass 22 respektive 14. Ämbetsverket vill däremot starkt ifrågasätta, huruvida icke instrumentmakartjänsten kan ersättas med befattning för institutionsvaktmästare, arvoderad efter löneklass 12.

Departementschefen. Flyg- och navalmedicinska nämndens förslag om inrättande av extra ordinarie tjänster vid nämnden har framförts flera gånger tidigare utan att vinna statsmakternas bifall. Starka skäl synes mig emellertid tala för att man nu åtminstone i viss utsträckning går nämnden till mötes. Framhållas må sålunda, att nämndens uppgifter, såvitt man nu kan överblicka, måste anses vara av permanent natur. Ett inrättande av extra ordinarie tjänster skulle vidare göra det lättare för nämnden att behålla den nuvarande personalen. Jag tillstyrker därför, att vid nämnden må inrättas tre extra ordinarie tjänster som laborator, tre som försöksassistent och tre som laboratoriebiträde. Laboratorerna torde böra placeras i samma lönegrad som universitetslaboratorer, d. v. s. Ce 34, samt försöksassistenterna och laboratoriebiträdena i högst Ce 20, respektive högst Ce 13. De nya tjänsterna bör knytas till de olika fysiologiska institutionerna på samma sätt som de nuvarande arvodesbefattningarna.

Nämndens förslag om inrättande av tre tjänster som mekaniker i lönegraden Ce 12 kan jag icke nu tillstyrka. Ej heller anser jag, att några extra ordinarie tjänster nu bör inrättas för centrifuganläggningen vid karolinska institutet. Vad nämnden anført angående personalbehovet för denna anläggning har emellertid icke givit mig anledning till erinran, och jag räknar därför med att medel bör anvisas för anställande som extra tjänstemän av en ingenjör, en laboratoriesköterska och en instrumentmakare. Dessa tjänster torde böra placeras högst i följande lönegrader nämligen Cg 23, Cg 14 respektive Cg 14.

Med hänsyn till vad nämnden anført tillstyrker jag en ökning av de nuvarande anslagsmedlen till rese- och traktamentsersättningar åt nämndens ledamöter med 1 000 kronor, till arvoden och reseersättningar åt av nämnden anlitade experter m. m. med 2 500 kronor, till inköp av flyg-

och navalmedicinsk litteratur med 500 kronor samt — med anledning av centrifuganläggningens tillkomst — till driftkostnader med 15 000 kronor.

Vad angår den navalmedicinska forsknings- och försöksverksamheten anser jag mig nu liksom i fjol icke kunna gå längre än till att tillstyrka en ökning av de anslagsmedel, som är särskilt avsedda för denna verksamhet. För detta ändamål beräknar jag 10 000 kronor.

Medelsbehovet till flyg- och navalmedicinsk forskning beräknar jag i anslutning till vad jag nu förordat till 425 000 kronor, vilket är 89 400 kronor mer än det nuvarande anslagsbeloppet.

Vid bifall till förslaget om uppförande å extra ordinarie stat av vissa hittillsvarande arvodesbefattningar bör personalförteckning fastställas för flyg- och navalmedicinska nämnden. Vidare bör anslagsmedlen till flyg- och navalmedicinsk forskning i fortsättningen anvisas under tre anslag, vilka lämpligen bör få rubrikerna Flyg- och navalmedicinska nämnden: Avlöningar, Flyg- och navalmedicinska nämnden: Omkostnader samt Flyg- och navalmedicinska nämnden: Flyg- och navalmedicinsk forskning. Förstnämnda två anslag bör vara förslagsanslag, det sistnämnda däremot reservationsanslag.

Beträffande det nuvarande anslagets fördelning på de tre nya anslagen vill jag föreslå följande. Under avlöningsanslaget anvisas medel till löner åt laboratorer, försöksassistenter, laboratoriebiträden och extra personal samt till arvoden åt sekreterare, kamrerare, tillfällig skrivhjälp m. m. Anslaget uppföres med 185 000 kronor samt fördelas på olika poster på sätt framgår av efterföljande hemställan.

Under omkostnadsanslaget anvisas medel till sjukvård m. m. ävensom de anslagsmedel, som beräknats till expenser, inköp av litteratur samt rese- och traktamentsersättningar åt laboratorerna och åt nämndens ledamöter. Sistnämnda medel bör få disponeras för nämndens ledamöter och personal över huvudtaget. Anslaget uppföres med 19 000 kronor, varav 1 000 kronor till sjukvård m. m.

Återstående anslagsändamål slutligen tillgodoses under forskningsanslaget. Under detta anvisas alltså de anslagsmedel, som beräknats till arvoden och reseersättningar åt av nämnden anlitade experter m. m., till stipendier för flyg- och navalmedicinska studier utomlands, till flyg- och navalmedicinsk undervisnings- och instruktionsverksamhet, till navalmedicinsk forsknings- och försöksverksamhet samt till driftkostnader, beträffande sistnämnda post dock med undantag av 10 000 kronor, som hänförts dels till avlöningsanslaget för arvoden åt viss personal såsom kamrerare, skrivhjälp m. m., dels till omkostnadsanslaget för sjukvård m. m. Sammanlagt uppföres detta anslag med 221 000 kronor.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av nämnden meddela erforderliga bestämmelser angående anslagens disposition.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1. bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1953/54, fastställa personalförteckning för flyg- och navalmedicinska nämnden i enlighet med vad jag i det föregående anfört;

2. godkänna följande avlöningsstat för flyg- och navalmedicinska nämnden, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Arvode, bestämt av Kungl. Maj:t	2 400
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal..	124 300
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	58 300
Summa kronor	185 000

3. för budgetåret 1953/54 anvisa

a) till *Flyg- och navalmedicinska nämnden: Avlöningar* ett förslagsanslag av 185 000 kronor;

b) till *Flyg- och navalmedicinska nämnden: Omkostnader* ett förslagsanslag av 19 000 kronor;

c) till *Flyg- och navalmedicinska nämnden: Flyg- och navalmedicinsk forskning* ett reservationsanslag av 221 000 kronor.

[355] 15. Atomenergiforskning.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	1 900 000	2 182 765
1952/53 (statsliggaren s. 719)	2 300 000	
1953/54 (förslag)	2 475 000	

I propositionen 1952:137 anmälde jag, att atomkommittén i ett den 22 augusti 1951 framlagt betänkande föreslagit omändring av atomkommittén till statens atomenerginämnd. Jag redogjorde därvid i största kortet för skälen för den föreslagna omorganisationen och den närmare innebörden av densamma. I sina anslagsäskanden för nästa budgetår framhåller *atomkommittén* starkt önskvärdheten av att den föreslagna omorganisationen — med vissa smärre ändringar — nu genomföres. Medelsbehovet för atomenergiforskning beräknas för nästa budgetår till sammanlagt 3 072 800 kronor, varav 156 000 kronor föreslås anvisade under ett förslagsanslag till avlöningar, 16 800 kronor under ett förslagsanslag till omkostnader och 2 900 000 kronor under ett reservationsanslag till forskning.

Angående behovet av anslagsmedel anför kommittén följande allmänna synpunkter.

Kommitténs verksamhet kan nu sägas ha börjat komma in i ett andra skede. Det första skedet har varit karakteriserat av att en relativt stor del av anslagsmedlen förbrukats för uppbyggnad av större apparatur och för utrustning av de vetenskapliga institutionerna med modern materiel. Ännu är visserligen de i början av kommitténs verksamhet planerade stora apparatanläggningarna icke helt färdiga, men uppbyggnaden har dock fortskridit så långt, att en alltmera stegrad avkastning i form av resultat, redovisade i vetenskapliga publikationer, kommer till synes, såsom framgår av de redogörelser, som av kommittén ingivits till chefen för ecklesiastikdepartementet. Härigenom minskas behovet av medel för apparatanskaffning. Detta medför dock ingalunda, att det totala behovet av medel skulle minskas, snarare tvärtom. All modern teknisk och vetenskaplig utrustning fordrar för sitt utnyttjande en stor kader av välutbildad personal, och då denna utrustning börjar komma i alltmera intensiv användning, stiger givetvis också i motsvarande grad kostnaderna för förbrukningsmateriel m. m. Endast som ett exempel på det senare förhållandet kan anföras, att den stora cyklotronen vid vetenskapsakademiens forskningsinstitut för fysik kan beräknas draga en kostnad för elektrisk ström uppgående till storleksordningen 100 000 kronor per år. Därtill kommer, att i realiteten de vetenskapliga institutionernas utrustning naturligtvis aldrig är eller blir färdig. Utvecklingen på apparatområdet går ständigt vidare, och för att vetenskapliga resultat i den främsta linjen i framtiden skall kunna nås, är det nödvändigt med en ständigt fortgående förnyelse och modernisering av apparaturen. Erfarenheten har hittills visat, att under den successivt skeende övergången från det första nyss angivna skedet till det andra, det totala medelsbehovet i själva verket stegrats. Det bör i detta sammanhang framhållas, att i forskningsverksamheten inom kärnfysik och kärnkemi nu mycket stora kapital investerats, vilka inte kan nyttiggöras utan tillgång till tillräckliga resurser ifråga om personal och materiel. Dessa investeringar har ingalunda enbart gjorts med statliga medel.

Vid beräkningen av det belopp av 2 900 000 kronor, som föreslagits anvisat under ett forskningsanslag, har kommittén utgått från det belopp, som äskats för innevarande år, samt med hänsyn till ökade kostnader för löner och materiel höjt detta med cirka 15 procent. En översikt över medelsförbrukningen under de senaste åren och de behov, som nu kan överblickas, har enligt kommittén bestyrkt, att ett medelsbehov av denna storlek föreligger.

Departementschefen. Jag anser mig icke nu böra ifrågasätta någon omorganisation av atomkommittén. Medel till atomenergiforskningen torde därför även för nästa budgetår böra anvisas under förevarande anslag. En viss ökning av medelsanvisningen torde emellertid böra ske. Med hänsyn till att jag i det föregående föreslagit överförande av vissa anslagsmedel från förevarande anslag till anslaget Vetenskapsakademien: Bidrag till forskningsinstitutet för experimentell fysik anser jag emellertid, att denna

ökning bör begränsas till 175 000 kronor. Anslaget till Atomenergiforskning bör sålunda uppföras med 2 475 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Atomenergiforskning* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 2 475 000 kronor.

[356] **16. Matematikmaskinnämnden: Avlöningar. 17. Matematikmaskinnämnden: Omkostnader. 18. Matematikmaskinnämnden: Materiel m. m.** Under rubriken Matematikmaskinnämnden har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 400 000 kronor. Detta anslag disponeras till matematikmaskinnämndens verksamhet enligt bestämmelser, som finnes införda å s. 719 i statsliggaren. Genom beslut den 25 september 1952 har Kungl. Maj:t vidare anvisat ett belopp av 57 000 kronor ur det under tolfte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Täckning av beräknat överskridande av anslagsmedlen för vissa löne- och pensionsförmåner, vilket belopp skall tillgodoföras reservationsanslaget till Matematikmaskinnämnden.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår erinrar *matematikmaskinnämnden* om sitt den 11 oktober 1951 avgivna betänkande »Institut för numerisk analys» och hemställer, att det i detta betänkande framlagda förslaget om ersättande av nämnden med ett permanent institut för numerisk analys nu måtte — med vissa ändringar — genomföras. Vid bifall därtill bör enligt nämndens mening det nuvarande anslaget till Matematikmaskinnämnden ersättas med tre anslag till »Institutet för numerisk analys», nämligen ett förslagsanslag till avlöningar å 396 000 kronor, ett förslagsanslag till omkostnader å 65 000 kronor och ett reservationsanslag till materiel å 50 000 kronor. Sammanlagt beräknar nämnden sålunda medelsbehovet för nästa budgetår till 511 000 kronor, vilket är 54 000 kronor mer än det sammanlagda belopp, som för innevarande år anvisats till nämndens verksamhet.

Till stöd för förslaget om inrättande av ett institut för numerisk analys anför nämnden bland annat följande.

Under hänvisning till sitt betänkande får nämnden starkt framhålla önskvärdheten av att det föreslagna institutet upprättas från och med budgetåret 1953/54. Ett bibehållande av den nuvarande provisoriska organisationen under ännu ett år framåt torde icke vara försvarligt. Det gångna årets erfarenheter har ytterligare bestyrkt nämnden i dess tidigare uttalade mening, att ett uppskov med institutets inrättande torde komma att medföra mycket stora svårigheter såväl i fråga om att bibehålla nu utbildad personal som vid nyrekrytering av personal på längre sikt. Det inom nämndens arbetsgrupp pågående arbetet med den nya matematikmaskinen BESK har nu fortskridit så långt, att densamma torde kunna planenligt provköras under innevarande budgetår. Vissa kompletteringar återstår emellertid, innan maskinen kan användas för större räkneuppgifter. I händelse av en mera omfattande avgång bland arbetsgruppens personal i

ledande ställning skulle allvarliga svårigheter uppstå att färdigställa maskinen och intrimma densamma. Med hänsyn jämväl till de betydande kostnader, som nedlagts på maskinen, är det angeläget, att densamma snarast möjligt kan börja utnyttjas för forskningsuppgifter och kommersiellt bruk.

Det föreslagna institutet anses böra bli fristående i förhållande till andra statsinstitutioner. I ekonomiskt hänseende räknar nämnden med att institutets verksamhet kommer att ge ganska betydande inkomster — vid fullt utbyggd organisation uppskattade till 350 000 kronor per år — men att institutet dock ej kommer att bli helt självbärande. Ett årligt statsbidrag beräknas därför bli erforderligt. Vidare räknar nämnden med en viss ekonomisk samverkan mellan institutet och den svenska industrien. Härom har vissa underhandlingar redan förekomit, men nämnden framlägger icke nu något förslag till överenskommelse utan anser, att nya förhandlingar bör inledas, när större klarhet vunnits rörande institutets framtid. Av nämndens betänkande inhämtas emellertid, att nämnden tänkt sig, att ett avtal skulle träffas mellan institutet och en av industriella organisationer bildad grupp. I avtalet skulle stadgas, att gruppen såsom sådan skulle lämna vissa årliga bidrag till institutet ävensom utse vissa ledamöter i institutets styrelse. De industriella anslagsmedlen skulle användas till att bekosta dels ytterligare maskinell utrustning, dels förstärkning av institutets personal i syfte att utföra för den industriella gruppens medlemmar särskilt viktiga arbeten.

För institutet föreslår nämnden nu följande organisation: en styrelse bestående av ordförande och fyra eller, om samverkan med industrien kommer till stånd, sex ledamöter, en institutschef i lönegraden Cp 15, två laboratorer i lönegraden Ce 33 som chefer för var sin avdelning av institutet (en matematisk och en teknisk avdelning), sju matematiker och ingenjörer fördelade på lönegraderna Ce 31—27, sammanlagt 16 heltidsanställda tjänstemän i lägre lönegrader samt slutligen en arvodesanställd kamrerare och en arvodesanställd sekreterare.

Departementschefen. Då jag i fjol anmälde frågan om anslag till matematikmaskinnämndens verksamhet (propositionen 1952: 137) uttalade jag, att enligt min mening ytterligare överväganden erfordrades, innan ställning kunde tagas till det då framlagda, ganska omfattande omorganisationsförslaget. Jag räknade därvid med, att den fortsatta verksamheten skulle kunna ge ytterligare erfarenheter av värde för ett bedömande av förslaget.

Nämndens arbetsgrupp har i sitt arbete nu hunnit så långt, att den andra matematikmaskinen, kallad BESK, beräknas kunna till sin huvuddel provköras under innevarande budgetår. Jag är icke beredd tillstyrka, att nämnden, på sätt föreslagits, nu ombildas till ett institut för numerisk analys. Det är dock enligt min mening av största vikt för nämnden att kunna er-

bjuda personalen vid nämndens arbetsgrupp sådana anställningsvillkor, att nämnden kan behålla de befattningshavare, som genom sin speciella kompetens och icke minst sin erfarenhet är av stort värde för nämndens arbete. Även med hänsyn till det behov av nyrekrytering, som kan uppkomma, är det av vikt för nämnden att kunna bjuda goda anställningsvillkor. I detta läge anser jag mig böra tillstyrka, att vid nämnden må inrättas vissa extra ordinarie tjänster. Vid bedömandet hur många dylika tjänster, som bör inrättas, och i vilken lönegrad de bör placeras, har jag utgått från att en blivande omorganisation av nämnden icke bör föregripas.

I anslutning till vad jag nu anfört föreslår jag inrättande av åtta extra ordinarie tjänster enligt följande. Två tjänster placeras med tjänstebemyndningen byrådirektör i lönegraden Ce 31. Innehavarna av dessa tjänster bör förestå var sin del av nämndens arbetsgrupp, den ene en teknisk och den andre en matematisk del. I lönegraden Ce 29 placeras två tjänster som matematiker eller förste byråingenjör och i lönegraden Ce 27 en dylik tjänst. Innehavarna av dessa tjänster bör — liksom självfallet även byrådirektörerna — vara kompetenta att självständigt bearbeta uppdrag och utveckla arbetsmetodiken samt överhuvudtaget bedriva forskning. I den reglerade befordringsgången för amanuenspersonal bör inplaceras en tjänst som matematiker och en som ingenjör. För samtliga hittills nämnda tjänster förutsättes högskoleutbildning. Därutöver bör ådagalagd fallenhet och vunnen erfarenhet i fråga om de speciella arbetsuppgifter, det här är fråga om, tillmätas en väsentlig betydelse. Till lönegraden Ce 25 slutligen bör hänföras en tjänst som ingenjör, av vars innehavare bör krävas teoretisk teknisk utbildning samt därutöver avsevärd praktisk skicklighet och erfarenhet inom de tekniska områden, som är av betydelse vid matematikmaskinkonstruktioner.

Till den mera fast anställda personalen vid nämndens arbetsgrupp utgår nu arvoden med vissa av Kungl. Maj:t fastställda belopp. Därutöver är denna personal i vissa hänseenden tillförsäkrad samma förmåner som extra tjänstemän, nämligen i vad gäller semester, tjänstledighet, reseersättning, sjukvård m. m. Med hänsyn till att jag nu för viss personal i nyckelställning föreslagit extra ordinarie anställning räknar jag med att anställning som extra tjänsteman bör i huvudsak ifrågakomma för den övriga personalen.

Utöver vad jag nu förordat i fråga om inrättande av extra ordinarie tjänster vid nämnden samt anställande av extra tjänstemän i stället för arvodister ifrågasätter jag icke för nästa budgetår någon ändring i nämndens organisation.

Vid bifall till förslaget om inrättande av extra ordinarie tjänster bör personalförteckning fastställas för nämnden. Vidare bör det nuvarande reservationsanslaget ersättas med ett förslagsanslag till avlöningar, ett förslagsanslag till omkostnader och ett reservationsanslag till materiel m. m. An-

slagen bör erhålla de rubriker, som jag inledningsvis angivit. Under förstnämnda anslag bör tillgodoses de ändamål, för vilka nu disponeras anslagsposterna till avlöningar till personal vid nämndens arbetsgrupp, till arvoden åt nämndens ledamöter och sekreterare m. m. och till anlitande av utomstående expertis och annan tillfällig arbetshjälp. Under omkostnadsanslaget bör tillgodoses de ändamål, för vilka nu disponeras posterna till studier och konferenser utomlands m. m. och till övriga utgifter. Reservationsanslaget till materiel bör motsvara den nuvarande anslagsposten till kostnader för materiel till matematikmaskinerna.

Medelsbehovet under avlöningsanslaget beräknar jag på följande sätt. Till arvoden samt till ersättningar i förekommande fall för mistade löneförmåner åt nämndens ordförande, ledamöter och sekreterare beräknar jag 16 000 kronor. Jag räknar därvid med att ordförande, ledamöter och sekreterare liksom hittills skall åtnjuta ersättning enligt kommittékungörelsen. Till avlöningar åt förutnämnda åtta extra ordinarie tjänstemän samt till avlöningar och arvoden åt extra tjänstemän, tillfällig arbetskraft och utomstående expertis m. m. beräknar jag 426 000 kronor. Sammanlagt erfordras alltså under avlöningsanslaget ett belopp av 442 000 kronor. Inflytande inkomster av driften av matematikmaskinerna synes emellertid böra tillgodoföras detta anslag som särskilda uppbördsmedel. För nästa budgetår räknar jag med att dessa inkomster kommer att uppgå till 100 000 kronor. I avlöningsstaten bör därför ingå en inkomstpost om detta belopp, och nettoutgiftssumman under anslaget kan alltså reduceras till 342 000 kronor. Därest inkomsterna överstiger detta belopp, torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att pröva, vilket anslag de överskjutande inkomsterna bör tillgodoföras.

Jag vill i detta sammanhang uttala, att jag icke funnit anledning till erinran mot att en viss ekonomisk samverkan ordnas mellan nämnden och den svenska industrien. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles, i den mån en sådan samverkan blir aktuell, besluta härom.

Avlöningsanslaget bör fördelas på olika poster på sätt framgår av efterföljande hemställan.

Omkostnadsanslaget torde i anslutning till nämndens beräkningar böra uppföras med 65 000 kronor, vilket innebär oförändrad medelsanvisning.

Vad angår materielanslaget har nämnden räknat med ett medelsbehov av 50 000 kronor. Häremot har jag icke funnit anledning till erinran. Jag förutsätter, att den reservation, som vid utgången av innevarande budgetår kan komma att finnas å det nuvarande reservationsanslaget till Matematikmaskinnämnden, må tillgodoföras det nya materielanslaget.

Vid bifall till vad jag här förordat bör under de tre nya anslagen sammanlagt anvisas 457 000 kronor. I jämförelse med summan av de anslagsmedel, som nämnden nu disponerar, innebär detta oförändrat belopp.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1. bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1953/54, fastställa personalförteckning för matematikmaskinnämnden i enlighet med vad jag i det föregående anfört;

2. godkänna följande avlöningsstat för matematikmaskinnämnden, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54:

A v l ö n i n g s s t a t.

Utgifter.

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	16 000
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	283 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	143 000
Summa kronor	442 000

Särskilda uppbördsmedel.

Inkomster från drift av matematikmaskinerna ..	100 000
Nettoutgift kronor	342 000

3. för budgetåret 1953/54 anvisa

a) till *Matematikmaskinnämnden*: *Avlöningar* ett förslagsanslag av 342 000 kronor;

b) till *Matematikmaskinnämnden*: *Omkostnader* ett förslagsanslag av 65 000 kronor;

c) till *Matematikmaskinnämnden*: *Materiel m. m.* ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

[357] 19. Bidrag till Konung Gustaf V:s forskningsinstitut.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	115 000	142 100
1952/53 (statsliggaren s. 720)	131 800	
1953/54 (förslag)	156 000	

I anslutning till den uppräknig av statstjänstemännens löner, som skett under år 1952, har Kungl. Maj:t med stöd av ett av riksdagen fattat beslut (skrивelsen 1952: 69) medgivit, att detta anslag under budgetåret 1952/53 må överskridas med högst 20 600 kronor. *Styrelsen för Konung Gustaf V:s 80-årsfond* hemställer nu efter förslag av forskningsinstitutets nämnd, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas med nämnda belopp, 20 600 kronor, samt därutöver med ett belopp av 3 600 kronor. Sistnämnda höjning motiveras med att lönen vid vissa tjänster som institutionsvaktmästare,

expeditionsvakt och ekonomibitråde höjts såsom en följd av lönegradsuppflyttningen av motsvarande tjänster inom statsförvaltningen samt vidare med att lönestegringen den 1 januari 1952 medfört ökade kostnader för ålderstillägg, vikarier och pensionsavgifter.

Departementschefen. Jag tillstyrker en höjning av förevarande anslag med det äskade beloppet 24 200 kronor till 156 000 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Bidrag till Konung Gustaf V:s forskningsinstitut* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 156 000 kronor.

[358] **20. Bidrag till medicinska Nobelinstitutets avdelning för biokemi.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	65 000	63 158
1952/53 (statsliggaren s. 721)	83 900	
1953/54 (förslag)	97 000	

Genom beslut den 30 juni 1952 har Kungl. Maj:t från det för innevarande budgetår under tolfte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Täckning av beräknat överskridande av anslagsmedlen för vissa löne- och pensionsförmåner anvisat 11 800 kronor till bestridande av förhöjda arvoden till vissa befattningshavare vid medicinska Nobelinstitutets avdelning för biokemi.

Vid avvägningen av förevarande anslag för innevarande budgetår beräknades till löner 75 100 kronor. Härtill kommer nyssnämnda belopp av 11 800 kronor, vilket gör, att till avlöningar vid avdelningen för biokemi nu disponeras sammanlagt 86 900 kronor. Till materiel m. m. beräknades återstoden av förevarande anslag eller 8 800 kronor.

Lärarkollegiet vid karolinska mediko-kirurgiska institutet räknar i sina anslagsäskanden för nästa budgetår med att lönekostnaderna vid avdelningen vid oförändrad organisation kommer att uppgå till 86 940 kronor. För materiel m. m. räknas med ett medelsbehov av 11 000 kronor. Sammanlagt anses ett anslag av 98 000 kronor erforderligt.

Universitetskanslern har ej någon erinran mot anslagsberäkningen utan tillstyrker en anslagshöjning med 14 100 kronor till 98 000 kronor. Kanslern framhåller därvid, att anslagsmedlen till materiel m. m. icke på samma sätt som materielanslagen vid universiteten och högskolorna blivit föremål för en av prisutvecklingen betingad generell uppräknings.

Departementschefen. Jag föreslår, att detta anslag för nästa budgetår höjes med 13 100 kronor till 97 000 kronor, och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till medicinska Nobelinstitutets avdelning för biokemi* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 97 000 kronor.

[359] **21. Bidrag till oceanografiska institutet.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	64 700	73 600
1952/53 (statsliggaren s. 721)	81 300	
1953/54 (förslag)	93 600	

Genom beslut den 30 juni 1952 har Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens i skrivelsen 1952: 69 anmälda beslut medgivit, att detta anslag må under budgetåret 1952/53 överskridas med högst 8 800 kronor. Detta överskridande avser att täcka ökade lönekostnader.

Styrelsen för oceanografiska institutet hemställer för nästa budgetår om en höjning av detta anslag med 11 400 kronor till 92 700 kronor. Av denna höjning motsvarar 8 800 kronor nyssnämnda överskridande, medan återstoden avser dels ålderstillägg åt institutets laborator, dels ökade omkostnader.

Departementschefen. Då förslag i förra årets statsverksproposition framlades om anslag till oceanografiska institutet (bilagan åttonde huvudtiteln, punkten 364), förutsattes, att institutets laborator även framdeles liksom dittills skulle få åtnjuta arvode motsvarande universitetslaborators lön, dock under viss i propositionen 1952: 12 angiven förutsättning i fråga om undervisnings- och examinationsskyldighet. Från riksdagens sida riktades icke någon erinran häremot. Med hänsyn härtill och till den lönereglering för universitetslaboratorerna, som efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1952: 241 godkänts av riksdagen, synes arvodet vid ifrågavarande laboratorstjänst nu böra uppräknas till belopp motsvarande löneklass 34 å löneplan 1 i statens allmänna avlöningsreglemente. Därutöver föreslår jag emellertid en ytterligare uppräkning. Den nuvarande laboratorn har nämligen tjänstgjort såsom sådan sedan den 1 oktober 1948. Som styrelsen för institutet föreslagit synes han nu böra komma i åtnjutande av ett ålderstillägg, och jag beräknar därför till laboratorsarvode ett belopp av 24 552 kronor, vilket motsvarar lönen i löneklass 35 i dyrortsgrupp 4.

Förevarande anslag torde för nästa budgetår böra höjas dels med det belopp, varmed anslagsöverskridande medgivits för innevarande budgetår, nämligen 8 800 kronor, dels med sammanlagt 1 600 kronor för beredande av medel till arvodeshöjning vid laboratorstjänsten och ålderstillägg åt nuvarande tjänstinnehavaren. Ytterligare föreslår jag i enlighet med institutets hemställan en höjning med 1 900 kronor på grund av ökade omkostnader. Sammanlagt förordar jag sålunda en anslagshöjning med 12 300

kronor till 93 600 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till oceanografiska institutet* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 93 600 kronor.

[360] **22. Understöd åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	75 000	75 000
1952/53 (statsliggaren s. 721)	100 000	
1953/54 (förslag)	100 000	

Av det för innevarande budgetår till detta ändamål anvisade anslaget har minst 30 000 kronor avsetts skola disponeras till understöd åt äldre högt förtjänta skönlitterära författare, medan återstoden av anslaget förutsatts skola disponeras — förutom till understöd — även till stipendier åt yngre, lovande skönlitterära författare. Jag föreslår, att anslaget för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 100 000 kronor.

[361] **23. Understöd åt skriftställaren E. H. Thörnberg.** Detta anslag, som utgått alltsedan budgetåret 1936/37, är för innevarande år uppfört med 4 800 kronor. För nästa år föreslår jag anvisande av oförändrat belopp och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd åt skriftställaren E. H. Thörnberg* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 4 800 kronor.

[362] **24. Statens konstråd.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	10 500	9 671
1952/53 (statsliggaren s. 721)	10 500	
1953/54 (förslag)	13 000	

Konstrådet hemställer för nästa budgetår om en höjning av detta anslag med 10 700 kronor till 21 200 kronor. Av höjningen avses 4 000 kronor till en höjning med 500 kronor av ettvarrt av arvodena åt rådets ordförande (nu 1 000 kronor) och ledamöter (nu 500 kronor) samt nationalmusei representant i rådet (nu 500 kronor). Till höjning av sekreterararvodet, nu 3 000 kronor, avses i runt tal 5 700 kronor, varvid sekreterarens tjänst-

göring förutsättes motsvara halvtidstjänstgöring. Till expenser samt rese- kostnads- och traktamentsersättningar slutligen beräknas en höjning med 1 000 kronor av det nuvarande beloppet 3 000 kronor.

Av rådets framställning må anföras följande.

Den arbetsuppgift, som åvilar en ledamot av konstrådet, inskränker sig icke endast till att deltaga i rådets plenarsammanträden, vilka som regel hålles en gång varje månad under arbetsåret, utan omfattar även ett aktivt deltagande i förberedande kommittéarbeten, vilket arbete stundom kan bli ganska betungande. Arbetsbördan har även visat en tendens att alltmer öka, bland annat på grund av rådfrågningar från kommunala myndigheter. Såsom ett annat exempel vill konstrådet omnämna, att byggnadsstyrelsen nyligen hemställt att i ökad omfattning få konsultera rådet i frågor rörande kyrklig utsmyckning. Det är även enligt konstrådets mening önskvärt, att rådet lämnar byggnadsstyrelsen sådant bistånd, samtidigt som det synes rådet orimligt, att nya arbetsuppgifter påläggas dess ledamöter, så länge dessa för ett arvode av endast 500 kronor om året måste med åsidosättande av eget konstnärligt arbete eller behov av vila ägna avsevärd tid åt denna statliga verksamhet.

Med den omfattning arbetet vid konstrådet nu har måste en halvtidsanställd sekreterare framstå som ett minimikrav. Med nuvarande anordning har visserligen det löpande arbetet kunnat skötas, men den upplysnings- och konsulterande verksamhet, som borde utgå från konstrådets kansli, har blivit eftersatt. Konstrådet får därför hemställa, att, vid byte av sekreterare, tjänsten i likhet med vad tidigare torde ha varit fallet jämföras med en intendentsbefattning på halvtid vid nationalmuseum och att arvodet beräknas i enlighet härmed. I annat fall är en motsvarande ökning av konstrådets kanslikostnader nödvändig.

Med hänsyn till ökade biljettpreiser och höjda traktamentsersättningar samt till att Kungl. Maj:t dels till ledamot och dels till suppleant i konstrådet utsett två konstnärer, bosatta utanför Stockholm, är de medel otillräckliga, som för närvarande beräknats till resekostnads- och traktamentsersättningar. Den fortgående penningvärdeförsämringen föranleder även en förhöjning av expensmedlen.

Departementschefen. Jag föreslår en höjning med 200 kronor till 1 200 kronor av arvodet till konstrådets ordförande samt med 100 kronor till 600 kronor av ettvarrt av arvoden till rådets ledamöter och till nationalmusei representant i rådet. Vad angår sekreterararvodet tillstyrker jag en höjning med 600 kronor till 3 600 kronor. Sammanlagt medför denna arvodesförbättring en kostnadsökning med 1 500 kronor. I fråga om anslagsposten till expenser samt resekostnads- och traktamentsersättningar synes inträdda kostnadsstegringar motivera en viss uppräknig. Därtill kommer, att denna post under nästa budgetår kan väntas bli belastad med betydligt högre kostnader för rese- och traktamentsersättningar än under det sistförflutna året, enär numera i rådet ingår en ordinarie ledamot, som är bosatt i södra Sverige. Med hänsyn till det nu anförda föreslår jag en

höjning av nämnda anslagspost med det begärda beloppet 1 000 kronor till 4 000 kronor. Sammanlagt föreslår jag sålunda en anslagshöjning med 2 500 kronor till 13 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens konstråd* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 13 000 kronor.

[363] **25. Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	150 000	110 555
1952/53 (statsliggaren s. 722)	175 000	
1953/54 (förslag)	200 000	

Statens konstråd hemställer i sina anslagsäskanden för nästa budgetår i första hand om återupplivande av den av riksdagen år 1937 godkända principen, att vid beviljande av medel till statliga byggnader i anslaget skulle inbegripas ett för konstnärlig utsmyckning avsett belopp, i allmänhet icke understigande en procent av byggnadskostnaderna. För det fall att denna hemställan icke skulle vinna bifall hemställer konstrådet i andra hand om en höjning av förevarande anslag med 50 000 kronor, vilket belopp anses motiverat redan med hänsyn enbart till den inträdda penningvärdesförsämringen.

I detta sammanhang torde jag jämväl få anmäla, att *tekniska högskolans i Stockholm byggnadskommitté* hemställer om ett anslag av 95 000 kronor till konstnärlig utsmyckning av nybyggnad för de lägre årskurserna vid nämnda högskola.

Departementschefen. Med anledning av de föreliggande framställningarna föreslår jag för nästa budgetår en höjning av detta anslag med 25 000 kronor till 200 000 kronor. Jag anser mig sålunda icke kunna tillstyrka någon särskild medelsanvisning till den angivna nybyggnaden för tekniska högskolan i Stockholm utan förutsätter, att det medelsbehov för detta ändamål, som må förefinnas, får efter prövning i vanlig ordning och i den utsträckning så anses böra ske tillgodoses genom anlitande av förevarande anslag. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kronor.

[364] **26. Bidrag till samfundet De nio.** Detta anslag torde för nästa budgetår i enlighet med en av samfundet gjord framställning böra upp-

föras med oförändrat belopp, 10 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Bidrag till samfundet De nio* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 10 000 kronor.

[365] **27. Vetenskapliga observationer vid den totala solförmörkelsen 1954.** I en gemensam framställning ha *prefekterna för Lunds, Stockholms och Uppsala observatorier, professorerna Knut Lundmark, Bertil Lindblad och Gunnar Malmquist* hemställt om ett anslag av 90 000 kronor till vetenskapliga observationer vid den totala solförmörkelse, som kommer att inträffa i vårt land den 30 juni 1954. Om denna solförmörkelse anföres i framställningen till en början följande.

Den 30 juni 1954 inträffar i Sverige en total solförmörkelse, som utmärkes av en för våra breddgrader ovanligt lång varaktighet, nämligen två och en halv minut. Ett mycket stort vetenskapligt intresse koncentrerar sig till denna totala förmörkelse, bland annat därför att det är den sista, som vår generation får tillfälle att bevittna i Sverige. Först år 2126 inträffar nämligen nästa totala förmörkelse i vårt land.

En annan mycket märklig omständighet i samband med förmörkelsen den 30 juni 1954 är den ur väderlekssynpunkt mycket lämpliga årstiden samt totalitetsbältets gynnsamma sträckning från Strömstad på Västkusten över Vätterns sydspets mot Oskarshamn och vidare över norra delen av Öland. Även Gotland berörs delvis av totalitetsbältet, ehuru själva centrallinjen går fram närmare tre mil söder om Hoburgen.

Vid en konferens i Saltsjöbaden den 29 januari 1952 mellan representanter för landets tre astronomiska observatorier enades man om vissa riktlinjer för förverkligandet av ett intimt vetenskapligt »team-work» i anledning av förmörkelsen. För genomförande av detta arbete anses det nu begärda anslaget av 90 000 kronor erforderligt. Av anslaget avses 30 000 kronor skola utgå till ettvarrt av observatorierna.

Den plan som ligger till grund för kostnadsberäkningen förutsätter utsändandet av expeditioner till fyra platser nämligen 1) till Ramsö och Sörkoster utanför Strömstad, 2) till Persnäs på Norra Öland, 3) till en ännu ej närmare rekognoscerad plats två mil norr om Huskvarna och 4) till Hoburgen på Gotland.

Det viktigaste programmet, som för övrigt är gemensamt för de tre observatorierna, avser en kinematografisk registrering med noggranna tidsangivelser av solrandens spektrum omedelbart före och efter den totala förmörkelsen. Observationer av detta slag utfördes av svenska astronomer med stor framgång i Övre Norrland vid förmörkelsen den 9 juli 1945 och i Västafrika vid förmörkelsen den 20 maj 1947. Betydelsen av sådana arbeten ligger främst däri, att de ger möjligheter till noggranna bestämningar av avståndet mellan orter längs centrallinjen, en uppgift av stort geodetiskt intresse, vartill kommer möjligheten av synnerligen intressanta astrofysikaliska undersökningar över solatmosfärens konstitution. Denna spektralfotometriska metod, som först föreslagits och prövats av professor

B. Lindblad, och som sedermera närmare utvecklats av docenten H. Kristenson i dennes förra året publicerade gradualavhandling, har tilldragit sig stor uppmärksamhet även i utlandet. Vid 1954 års förmörkelse planeras uppsättandet av tre observationsenheter för arbeten av nämnda slag, en från varje observatorium. Den erforderliga instrumentella utrustningen är delvis redan befintlig, men avsevärda kompletteringsarbeten bli nödvändiga.

Förutom dessa arbeten planeras omfattande undersökningar över solkoronan och protuberanserna. Även på detta område äger svenska astronomer genom tidigare undersökningar stor erfarenhet, och det måste anses synnerligen önskvärt, att den kommande förmörkelsen på bästa sätt utnyttjas för fortsatta studier. En stor del av de härför erforderliga instrumenten finnes även tillgängliga inom landet, men i viss omfattning måste nyanskaffning och komplettering företagas.

De olika expeditionerna kommer att grupperas på sådant sätt, att följderna av en eventuellt inträffande ogynnsam väderlek på någon av de fyra observationsplatserna icke skall äventyra huvudprogrammets genomförande. Enligt meteorologiska experter är det mycket osannolikt, att samtliga eller ett flertal av observationsplatserna samtidigt skall få ogynnsamt väder.

Departementschefen. Det synes mig mycket önskvärt, att de svenska astronomerna få möjlighet att för sina vetenskapliga studier begagna det enastående tillfälle, som den totala solförmörkelsen nästa år kommer att erbjuda. Härför torde emellertid erfordras, att särskilda anslagsmedel ställas till förfogande. Den i ärendet angivna kostnadsberäkningen på 90 000 kronor inrymmer kostnader både för instrumentkomplettering och för materiel, frakter, resor och traktamenten m. m. Jag har icke funnit anledning till erinran mot denna beräkning och tillstyrker därför, att för ändamålet å riksstaten för nästa budgetår uppföres ett reservationsanslag av 90 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser angående anslagets disposition. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vetenskapliga observationer vid den totala solförmörkelsen 1954* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 90 000 kronor.

[366] **28. Bearbetning av Antarktisexpeditionens fyndmaterial.** Å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisade riksdagen ett reservationsanslag av 100 000 kronor till Bidrag till vetenskaplig expedition till Antarktis (prop. 1948: 303 och riksdagens skrivelse 1948: 456). Till samma ändamål anvisades därefter för budgetåren 1949/52 anslag om sammanlagt ytterligare 298 000 kronor. I skrivelse den 27 september 1952 har nu *ambassadören Hans W:son Ahlmann* i egenskap av ordförande i svenska antarktiska kommittén hemställt om ett anslag av 47 000 kronor till bestridande av kostnaderna under tiden den 1 januari—den 30 sep-

tember 1953 för bearbetningen av det av de svenska deltagarna i expeditionen hemförda materialet. I skrivelsen anföres bland annat följande.

Expeditionen återvände till Europa i februari 1952 efter 23 månaders arbete på den antarktiska isen. Forskningsprogrammet hade icke blott till fullo genomförts utan även icke oväsentligt utökats. De internationella förväntningarna på resultaten är därför avsevärda. Det är mycket önskvärt, att detta sällsynt rika vetenskapliga material blir bearbetat snarast möjligt särskilt som de svenska deltagarnas arbeten rör mycket aktuella problem.

I den av kommittén för riksdagen 1948 framlagda kostnadsberäkningen fanns medel upptagna för bearbetningen, men eftersom expeditionen genomfördes under en tid med ständigt fallande penningvärde, hade samtliga av riksdagen anvisade medel förbrukats i och med utgången av juli 1952. Kommittén hoppas emellertid, att den ekonomiska situationen skall icke obetydligt förbättras under 1953, eftersom en populärt hållen redogörelse för expeditionen utkommer under hösten 1952 och det förväntas, att den skall finna en stor läsekrets. Första avräkningen på inkomsterna av boken skall äga rum senast den 30 september 1953 och därefter hoppas kommittén, att bokens inkomster skall vara tillfyllest för att bestrida kostnaderna för de fortsatta bearbetningarna.

Kommitténs utgifter för tiden 1 januari—30 september 1953 beräknas uppgå till 47 000 kronor fördelade på löner med 42 138 kronor och på övriga utgifter med 4 862 kronor.

Departementschefen. Då Antarktisexpeditionen planerades och statsbidrag till dess genomförande beviljades framhölls, att expeditionen ej blott var av stort vetenskapligt intresse utan även väntades nå fram till resultat av största praktiska betydelse. Med hänsyn härtill och till vad i framställningen anförts om Antarktiskommitténs ekonomiska möjligheter att genomföra den vetenskapliga bearbetningen av expeditionens svenska material vill jag tillstyrka, att det begärda anslaget om 47 000 kronor beviljas. Huvuddelen av detta belopp avser löner åt de båda deltagarna i expeditionen meteorologen Gösta Liljequist och fil. lic. Valter Schytt samt åt ett räknebiträde och ett skrivbiträde. Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bearbetning av Antarktisexpeditionens fyndmaterial* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 47 000 kronor.

N. Diverse.

[367] 1. **Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Slottsbyggnadernas delfond. 2. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond. 3. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Uppsala universitets delfond. 4. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Lunds universitets delfond.** Anslagen är nu uppförda med respektive 29 000 kronor, 9 142 000 kronor, 927 000 kronor och 854 000 kronor. Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1953/54 anvisa

a) till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Slottsbyggnadernas delfond* ett förslagsanslag av 29 000 kronor;

b) till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond* ett förslagsanslag av 9 547 000 kronor;

c) till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Uppsala universitets delfond* ett förslagsanslag av 1 021 000 kronor;

d) till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Lunds universitets delfond* ett förslagsanslag av 934 000 kronor;

[368] 5. **Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 12 100 kronor. Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet under rubriken för flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 12 100 kronor.

[369] 6. Sveriges anslutning till vissa internationella vetenskapliga sammanslutningar.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	15 500	16 700
1952/53 (statsliggaren s. 723)	18 800	
1953/54 (förslag)	24 000	

Vetenskapsakademien har i sina anslagsäskanden beräknat medel till en ny årsavgift, nämligen 400 guldfraucs till internationella unionen för matematik. Tillika har akademien anhållit, att i de fall, då höjningar av årsavgiften komme att ske, medel måtte få tagas i anspråk härför ur detta anslag. Akademien har vidare hemställt, att medel måtte anvisas såsom bidrag till de olika nationalkommittéernas utgifter för expenser (skrivhjälp, papper, porton, telefon m. m.) med 300 kronor för varje kommitté. Slutligen har akademien hemställt, att anslagsposten till bidrag till bestridande av resekostnader för svenska representanter vid deltagande i ifrågasvarande sammanslutningars sammanträden måtte med hänsyn till de stegrade resekostnaderna och tillkomsten av den svenska nationalkommittén för matematik höjas med 500 kronor till 1 500 kronor.

Svenska nationalkommittén för geodesi och geofysik har hemställt, att för årsavgift till den internationella unionen för geodesi och geofysik måtte beräknas ett belopp, motsvarande 300 pund mot tidigare 200 pund.

Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien har gjort framställning om oförändrat anslag för svensk anslutning till Union académique internationale. *Nationalkommittén för geodesi och geofysik, den svenska nationella kommittén av The International Council of Museums (ICOM)* och *svenska nationalkommittén för hushållsundervisning* har var för sin del hemställt om oförändrat anslag.

Riksföreningen för kräftsjukdomarnas bekämpande har anhållit om anslag av statsmedel med belopp, motsvarande 200 dollar, till årsavgift för anslutning till Union Internationale contre le Cancer.

Professorn Geo Widengren har anhållit om ett anslag av 1 000 kronor till medlemsavgift för Sveriges medlemskap i International Association for the Study of History of Religions. *Universitetskanslern* har, efter hörande av teologiska fakulteten vid universitetet i Uppsala, tillstyrkt framställningen.

Departementschefen. Jag anser mig böra tillstyrka de nu gjorda framställningarna om anslag till årsavgifterna för Sveriges anslutning till internationella unionen för matematik, till Union Internationale contre le Cancer och till International Association for the Study of History of Religions. En viss ökning av medelsbehovet föranledes vidare av höjningen av årsavgiften till internationella unionen för geodesi och geofysik. Vidare

bör de för resekostnader avsedda medlen uppräknas med 500 kronor till 1 500 kronor. Akademiens förslag att medel måtte beräknas till bidrag till de olika nationalkommittéernas utgifter för expenser är jag icke beredd tillstyrka. Anslagsbehovet uppskattar jag till 24 000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 5 200 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Sveriges anslutning till vissa internationella vetenskapliga sammanslutningar* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 24 000 kronor.

[370] **7. Bidrag till svenska institutet i Rom m. m.** Detta anslag är nu uppfört med 79 500 kronor och disponeras på sätt framgår av statsliggaren, s. 724.

Institutets styrelse hemställer om en anslagshöjning med 4 000 kronor, varav 50 kronor avser ökning av anslagsmedlen till omkostnader, 650 kronor höjning av stipendiet åt arkitekt från 5 950 kronor till 6 600 kronor, 650 kronor höjning av det större stipendiet åt klassisk arkeolog från 5 950 kronor till 6 600 kronor, 1 300 kronor höjning av det större stipendiet åt klassisk filolog från 5 300 kronor till 6 600 kronor och 1 350 kronor höjning av de tre mindre stipendierna åt klassiska arkeologer och filologer från 1 500 kronor till 1 950 kronor.

Departementschefen. Förutom till nyssnämnda stipendier utgår medel från förevarande anslag till två stipendier å 1 875 kronor åt läroverkslärare i klassiska ämnen. Dessa stipendier avser studier under en restid av 4 månader. Stipendieinnehavarna, som tidigare fått behålla oavkortad lön, har under senare år fått vidkännas B-avdrag under tjänstledighetstiden, varvid de erhållit viss ersättning för avstådda löneförmåner från åttonde huvudtiteln's anslag till extra utgifter. Jag förordar, att dessa två stipendiernas belopp höjes med 2 000 kronor till 3 875 kronor, varvid jag räknar med att ersättning för mistade löneförmåner ej vidare kommer att utgå. I fråga om övriga stipendier kan jag icke nu förorda någon höjning. Anslaget bör därför höjas med 4 000 kronor till 83 500 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Bidrag till svenska institutet i Rom m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 83 500 kronor.

[371] **8. Bidrag till driften av stiftelsen San Michele.** Till detta ändamål har för ettvar av budgetåren 1950/51 och 1951/52 anvisats ett anslag av 10 000 kronor och för innevarande budgetår ett anslag av 5 000 kronor. *Styrelsen för svenska institutet i Rom*, som tillika utgör styrelse för stiftelsen San Michele, hemställer om fortsatt anslag för ifrågavarande ändamål med 5 000 kronor och anför därvid följande.

De byggnads- och inredningsarbeten på San Michele, för vilka intendentsbefattningens bibehållande såsom en heltidsbefattning i petita för budgetåren 1951/52 och 1952/53 bedömes vara erforderligt, har under det förflutna budgetåret i stort sett blivit slutförda. Detta oaktat, och med hänsyn tagen till den betydelse intendentsbefattningen visat sig äga för skötseln av San Micheles gästhem samt turistvisningarna av anläggningen i dess helhet, har styrelsen funnit lämpligt att behålla denna befattning såsom en heltidsbefattning. I samband med intendentens anställande på ytterligare två år framåt har dennes lön även något förhöjts. I betraktande härav samt av nödvändigheten att i gemenskap med vederbörandes förre arbetsgivare sörja för intendentens pensionering, har styrelsen, med tanke även på vissa vid San Michele kvarstående, smärre inredningsarbeten, funnit påkallat att, intill dess stiftelsens ekonomi ytterligare stabiliserats, alltjämt räkna med ett anslag ur statsmedel för driftens upprätthållande. I likhet med föregående år har styrelsen funnit detta anslag kunna begränsas till 5 000 kronor.

Ehuru ett driftsöverskott börjat uppstå alltsedan budgetåret 1950/51 har styrelsen funnit försiktigheten bjuda att fortfarande reservera detta för täckande av eventuella i framtiden uppstående underskott samt för andra oundgängliga utgifter.

Byggnadsstyrelsen hemställer, att för nästa budgetår måtte anvisas ett belopp av 10 000 kronor till installation av åskledare på San Michele. Styrelsen erinrar därvid om att för budgetåren 1950/52 till vissa istandsättningsåtgärder å San Michele anvisats sammanlagt 175 000 kronor, men uttalar, att dessa medel icke förslår till utförande även av en åskledaranläggning. En sådan synes emellertid styrelsen fullt berättigad med hänsyn till åskrisken på platsen. Det anföres, att åsknedslag redan medfört betydande skador på anläggningen, vilka avhjälppts inom ramen för de till restaureringsarbetet anvisade medlen. Kostnaden för en åskledaranläggning har av professorn H. Norinder i Uppsala preliminärt beräknats till 10 000 kronor.

Departementschefen. Med anledning av de föreliggande framställningarna föreslår jag, att förevarande anslag för nästa budgetår uppföres med 15 000 kronor, varvid jag beräknar 10 000 kronor under anslaget till installation av en åskledare på San Michele. Jag förutsätter, att anslaget från och med budgetåret 1954/55 skall kunna utgå ur riksstaten. Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till driften av stiftelsen San Michele* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 15 000 kronor.

[372] **9. Skandinavisk bibliotekarie vid nordiska avdelningen av S:te Genevièvebiblioteket i Paris m. m.** Detta anslag, som från och med budgetåret 1950/51 varit uppfört med 4 600 kronor, disponeras med 2 640 kronor som bidrag till avlönande av den skandinaviske biblioteka-

rien och med 1 960 kronor för anskaffande av svensk litteratur åt den nordiska avdelningen av biblioteket.

Riksbibliotekarien hemställer om en medelsanvisning av 2 500 kronor för nästa budgetår till anskaffning av svensk litteratur för bibliotekets nordiska avdelning.

Departementschefen. Jag tillstyrker, att till sistnämnda ändamål anvisas 2 500 kronor. Med hänsyn till de stegrade levnadskostnaderna i Frankrike har Kungl. Maj:t genom beslut den 3 oktober 1952 anvisat 360 kronor från åttonde huvudtitelns anslag till extra utgifter för beredande av löne-tillägg åt den skandinaviske bibliotekarien under innevarande budgetår. På grund härav föreslår jag, att 3 000 kronor anvisas för nästa budgetår som bidrag till bibliotekariens avlönande. Vid bifall till vad jag sålunda förordat bör anslaget uppföras med 5 500 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 900 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skandinavisk bibliotekarie vid nordiska avdelningen av S:te Genevièvebiblioteket i Paris m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 5 500 kronor.

[373] **10. Bidrag till avlöning av föreståndare för svenska studenthemmet i Paris.** Till detta ändamål har riksdagen för ettvarrt av budgetåren 1946/50 anvisat ett anslag av 8 000 kronor. Anslaget har på grund av devalveringen av svenska kronan från och med budgetåret 1950/51 höjts med 1 000 kronor till 9 000 kronor. Med hänsyn till de stegrade levnadskostnaderna i Frankrike föreslår jag nu, att anslaget höjes med 1 500 kronor till 10 500 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till avlöning av föreståndare för svenska studenthemmet i Paris* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 10 500 kronor.

[374] **11. Främjande av internationellt-kulturellt samarbete.** Till detta ändamål är nu uppfört ett reservationsanslag av 225 000 kronor. Härav ha, såsom framgår av s. 725 i statsliggaren, 105 735 kronor anvisats såsom bidrag till vissa grenar av svenska institutets verksamhet, nämligen 87 735 kronor för sammanlagt 26 stipendier till studerande från vissa främmande länder för studier i Sverige och 18 000 kronor till lönefyllnad åt av institutet avlönade svenska universitetslektorer i utlandet. I övrigt avses anslaget skola av Kungl. Maj:t disponeras dels till reseunderstöd och studiestipendier för såväl svenskar som utlänningar, dels ock till ett allsidigt främjande av internationellt-kulturellt samarbete även på annat sätt.

Departementschefen. Förevarande anslag har visat sig vara av synnerligen stor betydelse för främjandet av våra kulturella förbindelser med utlandet. Förslag har framförts om ytterligare åtgärder i sådant syfte. Jag anser mig sålunda böra nämna, att från svenska institutets sida ifrågasatts dels en utökning av antalet stipendier, dels ock ökat bidrag till lektoratsverksamheten. Jag erinrar om att anslaget under en följd av år varit uppfört med oförändrat belopp trots det förändrade penningvärdet. Det synes mig ej längre vara möjligt att utan anslagshöjning i någorlunda tillfredsställande omfattning tillgodose berättigade önskemål. Jag begränsar mig nu till att föreslå, att anslaget höjes med 35 000 kronor till 260 000 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Främjande av internationellt-kulturellt samarbete* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 260 000 kronor.

[375] **12. Främjande av nordiskt-kulturellt samarbete.** För innevarande budgetår är detta reservationsanslag uppfört med 200 000 kronor och disponeras på följande sätt:

1. Nordiska docentstipendier	37 800
2. Bidrag till svenska kommittén för nordiskt-akademiskt samarbete	25 000
3. Bidrag till svenska föreningen Norden för lektoratsverksamhet	70 000
4. Bidrag till svenska föreningen Norden för lärarutbyte inom det allmänna skolväsendet mellan Sverige, Norge, Danmark och Finland	16 800
5. Anordnande av nordiskt-akademiskt lärarutbyte	1 000
6. Bidrag till Nordens skolresetjänst för främjande av skolresor och skolungdomsutbyten mellan de nordiska länderna	5 000
7. Till Kungl. Maj:ts disposition	44 400
Summa kronor 200 000	

Universitetskanslern har hemställt om en höjning av posten 1 med 2 400 kronor, avseende en ökning av stipendiernas belopp från 12 600 kronor till 13 400 kronor. *Svenska kommittén för nordiskt-akademiskt samarbete* har hemställt om oförändrad medelsanvisning under posten 2. *Föreningen Nordens centralstyrelse* har anhållit om höjning av anslagsposten 3 med 6 000 kronor för tillgodoseende av behovet av ökade medel till resekostnads- och traktamentsersättningar. Härjämte har centralstyrelsen under åberopande av höjda resekostnader begärt ökning av anslagsposten 4 med 1 500 kronor. *Styrelsen för Nordens skolresetjänst* har under åberopande av bland annat stegrade omkostnader för verksamheten begärt höjning av anslagsposten 6 med 2 500 kronor.

Departementschefen. Såsom en tillfällig åtgärd har detta anslag för budgetåren 1951/53 minskats med 37 600 kronor till 200 000 kronor. Detta har bland annat möjliggjorts genom att reservationer å anslagsposten till anordnande av nordiskt-akademiskt lärarutbyte, vilken post före budgetåret 1951/52 var uppförd med 30 000 kronor, kunnat tagas i anspråk för andra med anslaget avsedda ändamål. Jag finner det ej längre möjligt att bibehålla anslaget vid nuvarande belopp utan förordar, att detsamma höjes med 35 000 kronor till 235 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser i fråga om dispositionen av anslaget, varjämte Kungl. Maj:t alltjämt bör äga besluta angående dispositionen av uppkomna eller uppkommande reservationer å de olika anslagsposterna. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Främjande av nordiskt-kulturellt samarbete* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 235 000 kronor.

[376] **13. Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco.** Detta förslagsanslag är nu uppfört med 953 000 kronor. Den för innevarande budgetår fastställda staten för Svenska Unescorådet återfinnes å s. 728 i statsliggaren.

Svenska Unescorådet hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med 18 138 kronor till 971 138 kronor och beräknar därvid medelsbehovet på sätt framgår av efterföljande sammanställning:

1. Årsbidrag till Unesco	850 000
2. Kostnader för deltagande i generalkonferensens sammanträde år 1954	30 000
3. Kostnader för deltagande i av Unesco anordnade internationella konferenser m. m.	20 000
4. Kostnader för Svenska Unescorådets verksamhet	71 138
	Summa kronor 971 138

Av handlingarna inhämtas bland annat följande.

Posten 1. Sveriges årsbidrag till Unesco är beroende dels av Unescos årsbudget för år 1953, och dels av den av FN fastställda bidragskvoten för medlemsstaterna.

Posten 2. Unescos generalkonferens kommer från och med 1952 endast att sammanträda vartannat år och anslag för deltagande i generalkonferensens sammanträden behöver följaktligen endast beräknas vartannat år. Preliminärt har Montevideo Uruguay föreslagits som sammanträdesort och som tidpunkt angivits våren 1954. Under dessa förutsättningar och med hänsyn bland annat till de höga resekostnaderna till Montevideo föreslår rådet att under denna post beräknas ett från 20 000 till 30 000 kronor förhöjt belopp.

Posten 3 har beräknats till samma belopp som för innevarande budgetår.

Posten 4. Den för innevarande budgetår av Kungl. Maj:t fastställda staten slutar på 58 900 kronor. Rådet föreslår, att posten ökas med 12 238 kronor enligt följande sammanställning.

Sekreteraren (nu 19 596)	+ 1 488
Övrig kanslipersonal (nu 13 304)	+ 7 000
Utredningskostnader (nu 3 000)	+ 750
Upplysningsverksamhet (nu 5 000)	+ 2 000
Expenser m. m. (nu 8 000)	+ 1 000

Summa ökning kronor 12 238

Till stöd för de föreslagna höjningarna anför rådet i huvudsak följande.

Sekreteraren. Bortsett från av riksdagen medgivna rörliga lönetillägg har rådets sekreterare, sedan han förordnades att vara sekreterare hos Svenska unescokommittén från den 1 juli 1949, icke erhållit någon arvodesökning. Rådet föreslår därför en ökning av denna post, så att sekreterarens arvode kommer att motsvara de kontanta löneförmånerna enligt lönegrad Ce 29, löneklass 30.

Övrig kanslipersonal. En av de viktigaste förutsättningarna för Unescos verksamhet och för medlemsstaternas nyttiggörande av medlemskapet i Unesco är att de nationella råden har tillgång till arbetsdugliga sekretariat. Svenska unescorådets kansli består för närvarande av en sekreterare och ett kanslibitråde. Beträffande sekreteraren måste man enligt gjorda erfarenheter räkna med att han i samband med tjänsteuppdrag och semester är borta från kansliet tre à fyra månader per år. Medel för ersättare för sekreteraren finnes icke, varför nämnd frånvaro alltid medför besvärlig stagnation och eftersläpning i kansliets och rådets verksamhet. De växande kraven på rådet såväl från Unesco som från svenska institutioner, organisationer och enskilda har medfört att rådet, trots överlämnande av största möjliga antal ärenden till andra institutioner samt sovring och begränsning av ifrågakommande arbetsuppgifter, för närvarande icke anser sig i tillfredsställande omfattning kunna fullgöra sina uppgifter, om icke viss personalförstärkning medges för kansliet. Rådet vill erinra om att Svenska unescokommittén i sitt betänkande den 30 september 1950 framhållit som önskvärt att kansliet erhöles 4 heltidstjänster.

Rådet finner det önskvärt att en heltidsanställd biträdande sekreterare kunde anställas men begränsar sig, med hänsyn till allmänna besparingssträvanden, till att föreslå ökning av här ifrågavarande delpost med 7 000 kronor, avseende arvode för en halvtidsanställd biträdande sekreterare. Denne bör i huvudsak handha administrativa och rutinartade ärenden och utredningar och i sekreterarens frånvaro kunna ansvara för löpande ärendens handläggning.

Utredningskostnader, upplysningsverksamhet och expenser m. m. Rådet vill erinra om att priserna för såväl arvoden för i detta sammanhang ifrågakommande tjänster som för bland annat papper, tryckning och kontorsmaterial under de sista två åren kraftigt höjts utan att rådet tidigare erhållit någon kompensation härför. Härtill kommer utökad verksamhet och de tidigare nämnda växande kraven på rådet. Särskilt finner rådet angeläget att det genom höjt anslag för upplysningsverksamhet beredes möjlighet att bättre än för närvarande tillvarata och stimulera det allmänt

stigande intresset för Unesco och andra former av internationellt samarbete. Med nuvarande anslag för detta ändamål kan rådet endast i mycket begränsad omfattning tillmötesgå framställda önskemål om t. ex. föredrag, litteratur och annat upplysningsmaterial.

Departementschefen. Det torde vara tillräckligt, att för årsbidrag till Unesco beräknas 800 000 kronor. Unescorådets beräkning av medelsbehovet, tillhoppa 50 000 kronor, för bestridande av kostnader dels för deltagande i generalkonferensens sammanträde år 1954, dels ock för deltagande i av Unesco anordnade internationella konferenser m. m. anser jag mig böra godtaga. Staten för Unescorådets verksamhet slutar nu på 58 900 kronor. Jag föreslår, att arvodet till rådets sekreterare höjes med 552 kronor till 20 148 kronor. För ytterligare sekreterarhjälp beräknar jag 3 000 kronor, för rådets upplysningsverksamhet ytterligare 1 000 kronor och till expenser ytterligare 800 kronor. Medelsbehovet för Unescorådets verksamhet beräknar jag därför till i runt tal 64 300 kronor. Förevarande anslag torde böra uppföras med ett till 915 000 kronor avrundat belopp, vilket innebär en sänkning med 38 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 915 000 kronor.

[377] **14. Bidrag till bestridande av kostnader för vissa internationella kongresser i Sverige.** För detta ändamål har å riksstaten för innevarande budgetår under åttonde huvudtiteln anvisats ett reservationsanslag av 161 000 kronor. Beloppet avser bidrag till fyra kongresser, varav en hållits år 1950 och två år 1952 samt en skall hållas år 1953.

Anslag har nu äskats enligt följande sammanställning:

1. Nordiska hjälpskoleförbundets tionde förbundskongress i Sigtuna år 1953	8 000
2. Elfte skandinaviska matematikerkongressen i Lund år 1953 ..	35 500
	Summa kronor 43 500

H j ä l p s k o l e f ö r b u n d e t s k o n g r e s s. Nordiska hjälpskoleförbundet är en sammanslutning av hjälpskollärare och andra för hjälpskolans sak intresserade personer i de nordiska länderna. Förbundets kongresser, som pågått sedan år 1923 med tidsintervaller på i genomsnitt tre år, har växelvis varit förlagda till de olika länderna. Senaste kongressen i Sverige hölls i Sigtuna 1937. Förbundets tionde kongress avses skola hållas i Sigtuna under tiden den 29 juni—den 3 juli 1953 med Svenska hjälpskoleförbundet som värd och arrangör. Antalet deltagare beräknas till mellan 300 och 500. Föredrag och överläggningar skola helt ägnas hjälpskolans undervisning och fostran samt de medicinska och psykologiska problem, som stå i samband med skolans behandling av efterblivna barn. I

samband med kongressen kommer att anordnas utställningar av elevarbeten, undervisningsmateriel och böcker, som belysa arbetet i hjälpskolorna. Kostnaderna för kongressens organisation och administration beräknas till sammanlagt 13 800 kronor. *Svenska hjälpskoleförbundet* anhåller om ett statsbidrag av 8 000 kronor för anordnandet av kongressen.

M a t e m a t i k e r k o n g r e s s e n. *Svenska nationalkommittén för matematik* anhåller om bidrag av statsmedel med 35 500 kronor till bestridande av omkostnaderna för den XI Skandinaviska matematikerkongressen, som planeras äga rum i Sverige under augusti månad 1953.

Den första skandinaviska matematikerkongressen hölls år 1909 i Stockholm. Enligt då uppdragna riktlinjer för kongressernas fortsatta genomförande skulle kongresserna äga rum omväxlande i de fyra skandinaviska länderna med fyra års tidsintervaller. De senaste kongresserna hölls sålunda i Sverige 1934 och i Finland 1938 samt efter andra världskriget i Danmark 1946 och i Norge 1949. I framställningen framhålles, att kongresserna varit av utomordentligt stor betydelse för det nordiska samarbetet inom den matematiska vetenskapens olika grenar och att de ständigt omfattats med största intresse av representanterna för såväl den rena som den tillämpade matematiken.

Antalet deltagande matematiker beräknas till cirka 250, varav omkring 100 svenska. Kostnaderna för kongressen har preliminärt beräknats sålunda:

Sekreterare	6 000
Skrivhjälp	2 000
Accidenstryck m. m.	2 500
Mottagning	9 000
Receptionsbyrå	1 000
Tryckning av kongressförhandlingarna	25 000
Resebidrag till yngre obemedlade matematiker	10 000
Summa kronor	55 500

Det begärda statsbidraget motsvarar skillnaden mellan de sålunda beräknade utgifterna och ett av Svenska livförsäkringsbolags förening utlovat understöd å 20 000 kronor.

Vetenskapsakademien instämmer helt i nationalkommitténs uttalanden rörande den stora betydelsen av de skandinaviska matematikerkongresserna. Med hänsyn härtill finner akademien det begärda statsbidraget väl motiverat och tillstyrker därför framställningen.

Departementschefen. Under år 1953 avses två kongresser skola hållas i Sverige med deltagare från de fyra nordiska länderna, för vilka kongresser bidrag nu begärts av statsmedel. För den ena kongressen, Nordiska hjälpskoleförbundets tionde förbundskongress, begäres bidrag med 8 000 kronor och för den andra, elfte skandinaviska matematikerkongressen, med 35 500 kronor. Jag anser mig böra tillstyrka, att bidrag av statsmedel utgår för ifrågavarande ändamål. Det för hjälpskoleförbundets kongress begärda bidraget har icke givit mig anledning till erinran. Däremot torde med hänsyn till de framlagda kostnadskalkylerna en viss reducering utan

större olägenhet kunna ske av det för matematikerkongressen begärda bidraget. Jag föreslår, att bidraget bestämmes till 30 000 kronor. Förevarande anslag bör därför uppföras med 38 000 kronor, vilket innebär en anslagssänkning med 123 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Bidrag till bestridande av kostnader för vissa internationella kongresser i Sverige* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 38 000 kronor.

[378] **15. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	800 000	798 856
1951/52	850 000 ¹	818 094
1952/53 (statsliggaren s. 729)	850 000	
1953/54 (förslag)	900 000	

Kostnaderna för kommittéer och utredningar har under en följd av år uppgått till betydande belopp och även för nästa budgetår räknar jag med avsevärda utgifter för ändamålet. Jag vill särskilt framhålla, att kostnaderna för reseersättningar och traktamenten samt för ersättningar för löneförmåner, som avståtts vid tjänstledighet för kommittéarbete, kan väntas medföra ett ökat medelsbehov. Jag anser mig icke kunna uppskatta detta behov för nästa budgetår till lägre belopp än 900 000 kronor. Anslaget torde därför för nästa budgetår bör höjas med 50 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 900 000 kronor.

[379] **16. Extra utgifter.** Detta reservationsanslag, som för budgetåret 1939/40 var uppfört med 150 000 kronor, är nu upptaget med 210 000 kronor. Nettoutgiften å anslaget utgjorde under sistförflutna budgetår, då anslaget var uppfört med 175 000 kronor, i runt tal 186 800 kronor. Anslaget belastas regelmässigt av vissa årligen återkommande utgifter av skilda slag, vilka icke ansetts vara av sådan natur, att särskilda anslagsmedel för ändamålet bort anvisas under åttonde huvudtiteln, och därjämte av en mängd tillfälliga utgifter av engångsanslags karaktär, ofta av så brådskande art eller av sådan beskaffenhet, att riksdagens medverkan icke ansetts böra ifrågasättas. För nästa budgetår räknar jag med en tillfällig, stark belastning å anslaget för tillgodoseende av vissa ändamål, för vilka särskilda anslag icke ansetts böra upptagas i riksstaten.

¹ Härav å tilläggsstat II 100 000 kronor.

Jag anser mig därför böra föreslå, att anslaget höjes med 30 000 kronor till 240 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 240 000 kronor.

[380] **17. Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst.** Barntilläggen utgå övergångsvis för barn intill 16 års ålder och komma således att successivt upphöra. Med hänsyn härtill torde anslaget, som nu är uppfört med 80 000 kronor, kunna sänkas till 60 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 60 000 kronor.

[381] **18. Barntillägg åt vissa lärare vid högre kommunala skolor.** Detta anslag, som för innevarande budgetår är uppfört med 3 000 kronor, bör uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Barntillägg åt vissa lärare vid högre kommunala skolor* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 3 000 kronor.

Sammanfattning.

Huvudtitelns slutsumma, i den av 1952 års riksdag godkända

riksstaten utgörande	786 360 600
skulle vid bifall till de i det föregående framställda förslagen	
för budgetåret 1953/54 komma att uppgå till	969 523 500
innebärande en höjning med	183 163 000

Förändringarna inom huvudtitelns avdelningar framgå av följande sammanställning:

Avdelning	Anvisat 1952/53	Äskat 1953/54	Ökning eller minskning
A. Ecklesiastikdepartementet	944 900	1 097 500	+ 152 600
B. Arkiv, bibliotek och museer	5 671 800	6 955 600	+ 1 283 800
C. Kyrkliga ändamål	6 237 600	6 304 200	+ 66 600
D. Akademier m. m.	3 500 300	4 156 500	+ 656 200

E. Universiteten, den medicinska undervisningen

m. m.	47 070 600	56 881 600	+	9 811 000
---------------	------------	------------	---	-----------

F. Tekniska högskolor	13 763 700	16 049 000	+	2 285 300
-------------------------------	------------	------------	---	-----------

G. Skolöverstyrelsen	3 903 000	4 555 000	+	652 000
--------------------------------	-----------	-----------	---	---------

H. Allmänna läroverken

m. m.	127 417 000	174 556 000	+	47 139 000
---------------	-------------	-------------	---	------------

I. Folkundervisningen	508 540 700	619 127 500	+	110 586 800
-------------------------------	-------------	-------------	---	-------------

J. Yrkesutbildningen	37 167 000	43 852 600	+	6 685 600
--------------------------------	------------	------------	---	-----------

K. Folkbildningsåtgärder i

övrigt m. m.	9 465 500	12 018 500	+	2 553 000
----------------------	-----------	------------	---	-----------

L. Gymnastiska central-

institutet m. m.	502 000	531 000	+	29 000
--------------------------	---------	---------	---	--------

M. Understöd åt vetenskap,

vittherhet och konst m. m. . .	7 988 400	9 105 900	+	1 117 500
--------------------------------	-----------	-----------	---	-----------

N. Diverse	14 188 000	14 332 600	+	144 600
----------------------	------------	------------	---	---------

Summa kronor	786 360 500	969 523 500	+	183 163 000
--------------	-------------	-------------	---	-------------

Åttonde huvudtiteln föreslås för budgetåret 1953/54 höjd med icke mindre än i runt tal 183 miljoner kronor. Denna betydande utgiftsökning är emellertid till större delen av automatisk natur på grund av i första hand ökat barnantal i våra skolor och den genomförda höjningen av det rörliga tillägget. De av statsmakterna beslutade lönergleringarna har likaledes medfört stora utgiftsökningar under åttonde huvudtiteln. Av de förslag till utgiftsökningar av icke automatisk natur, som framlägges under åttonde huvudtiteln, torde några såsom varande av mer allmänt intresse sammanfattningsvis böra omnämnas.

Ett flertal nya befattningar vid universiteten och vissa fackhögskolor föreslås sålunda inrättade, däribland vid Uppsala universitet ett pedagogiskt lektorat i engelska, vid Lunds universitet likaledes ett pedagogiskt lektorat i engelska samt en laboratur i matematik, vid karolinska institutet en laboratur i bakteriologi samt en personlig laboratur i klinisk audiologi för docenten L. R. A. Holmgren, vid farmaceutiska institutet en professur i galenisk farmaci, vid tekniska högskolan i Stockholm två laboraturer i mekanik och en i elektronik, vid Chalmers tekniska högskola en personlig professur i fläktanläggnings- och luftbehandlingsteknik för civilingenjören F. Tenelius, samt en laboratur i matematik.

Beredningen av frågan om anslagsbehovet för medicinska högskolan i Göteborg samt Stockholms och Göteborgs högskolor är däremot ännu icke avslutad.

I Växjö föreslås inrättat ett stifts- och landsbibliotek från och med den 1 juli 1953. Härmed har man uppnått det uppställda målet, att i varje län skall finnas ett landsbibliotek eller ett centralbibliotek.

Vidare föreslås att staten från och med nästa budgetår påtager sig ansvaret för redigeringen av en allmän svensk nationalbibliografi.

Det statliga stödet i form av naturastipendier föreslås utvidgat till att omfatta även de studerande vid de tekniska högskolorna, tandläkarhögskolorna, farmaceutiska institutets apotekarlinje, gymnastiska centralinstitutets gymnastiklärarlinje, socialinstitutet samt de båda handelshögskolorna, vilka i anslagshänseende i övrigt tillhör tionde huvudtiteln. Stipendietidens längd per läsår utökas från nuvarande åtta till nio månader. Anslagsmedlen till naturastipendier föreslås samtidigt höjda med 340 000 kronor. Vidare förordas att doktorandstipendiernas belopp höjes från nuvarande 5 000 kronor till 6 000 kronor.

Anslaget till bidrag till inventarier i studentbostadshus föreslås höjt med 200 000 kronor till 500 000 kronor.

Till förbättring och effektivisering av undervisningen vid folk- och småskoleseminarierna har föreslagits tillsammans 140 000 kronor. Det till skolöverstyrelsens disposition stående anslaget till försöksverksamhet ökas med 125 000 kronor till 600 000 kronor. Även psykologisk-pedagogiska institutet föreslås få ökat anslag till vissa undersökningar i samband med det nu pågående pedagogiska reformarbetet.

Statsbidrag föreslås till ett nytt handarbetsseminarium i Umeå.

Anslaget till folkhögskolor föreslås höjt med 1 250 000 kronor, varav 200 000 kronor beräknats för fyra nya skolor.

Ändrade grunder för statsbidrag till vissa handelsgymnasier förordas att gälla från och med budgetåret 1953/54. Dessutom föreslås statsbidrag till handelsgymnasiet i Luleå, som tidigare icke erhållit sådant bidrag.

För utbildning av lärare vid yrkesundervisningen föreslås ett anslag av 330 000 kronor innebärande en höjning med 90 000 kronor.

Slutligen föreslås för olika folkbildningsåtgärder relativt betydande anslagsökningar. Sålunda föreslås maximum för statsbidrag till skolbibliotek höjt från 1 000 kronor till 3 000 kronor, innebärande en utgiftsökning av 200 000 kronor. Understödet åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar har uppräknats med 220 000 kronor. I fråga om studiecirkelverksamheten förordas vissa ändringar av grunderna för statsunderstödet, vilket med hänsyn härtill höjes med 625 000 kronor. Anslaget till bidrag till studieförbundens organisations- och administrationskostnader föreslås höjt med 500 000 kronor till 1 300 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:
Carl-Lennart Prütz.

REGISTER

till

Attonde huvudtiteln för budgetåret 1953/54.

A. Ecklesiastikdepartementet.

Sid.		Kronor
	Ecklesiastikdepartementet	
1.	Avlöningar	1 006 000
3.	Omkostnader	91 500
	Säger för ecklesiastikdepartementet	1 097 500

B. Arkiv, bibliotek och museer.

Riksarkivet:

4.	Avlöningar	*805 500
4.	Omkostnader	*113 800
4.	Inköp av arkivalier och tryckta arbeten	4 000
5.	Fortsatt utgivande av sådana handlingar, som äro av vikt för fädernesandets historia	1 000

Lands- och länsarkiven:

5.	Avlöningar	638 700
8.	Omkostnader	183 800
9.	Inköp av arkivalier och tryckta arbeten	4 000
9.	Bokbindning och konservering av arkivalier	12 500

Kungl. biblioteket:

10.	Avlöningar	856 000
20.	Omkostnader	122 500
21.	Bokinköp och bokbindning	225 000

Stifts- och landsbiblioteken:

22.	Avlöningar	243 500
24.	Omkostnader	8 800
24.	Bokinköp och bokbindning m. m.	53 200

Nationalmuseet:

25.	Avlöningar	682 600
26.	Omkostnader	155 300
28.	Underhåll och ökande av samlingarna	100 000
28.	Vandringstställningar	2 500
28.	Inköp av konst för deposition	30 000

Livrustkammaren:

29.	Avlöningar	187 000
30.	Omkostnader	23 000

Naturhistoriska riksmuseet:

31.	Avlöningar	1 026 500
32.	Omkostnader	147 800
33.	Materiel m. m.	196 000

Statens etnografiska museum:

34.	Avlöningar	162 000
35.	Omkostnader	61 900
36.	Underhåll och ökande av samlingarna m. m.	6 000

* Beräknat belopp.

Sid.		Kronor
36.	Bidrag till nordiska museet	383 600
37.	Bidrag till ombyggnads- och reparationsarbeten å nordiska museets byggnad	255 000
38.	Bidrag till kulturhistoriska museet i Lund	69 100
39.	Bidrag till egyptiska museet	38 800
39.	Bidrag till vård av Cypernsamlingarna	41 400
41.	Bidrag till musikhistoriska museet	51 500
42.	Bidrag till Drottningholms teatermuseum	31 800
42.	Bidrag till stiftelsen Thielska galleriet	10 000
43.	Bidrag till svenska skolmuseet	3 500
43.	Bidrag till stiftelsen Carl och Olga Milles' Lidingöhem	15 000
Säger för arkiv, bibliotek och museer		6 955 600

C. Kyrkliga ändamål.

Domkapitlen och stiftsnämnderna:

44. Avlöningar	772 100
51. Omkostnader	121 300
56. Kleresistaten	5 000
57. Vissa ersättningar till kyrkofonden	5 050 800
57. Kurser för utbildande av kyrkomusiker m. m.	46 000
60. Stipendier för utbildande av präster, förtrogna med finska och lapska språken	4 800
60. Kyrkors underhåll	2 000
60. Vissa kostnader i samband med Uppsala domkyrkas restaureringssakkunnigas utredningsarbete	180 000
63. Bidrag till restaurering av Linköpings domkyrka	1 000
63. Ersättningar till kyrkor	75 000
64. Bestridande i vissa fall med allmänna medel av kostnader, förenade med friköp av lägenheter å kyrklig jord	1 000
64. Bidrag till stipendier för utbildande av diakoner för kyrklig och social tjänst	10 000
64. Bidrag till svenska ekumeniska nämnden	20 000
65. Utgivande av vissa finskspråkiga kyrkliga böcker m. m.	15 200
Säger för kyrkliga ändamål 6 304 200	

D. Akademier m. m.

68. Bidrag till svenska akademien	2 300
Vetenskapsakademien:	
68. Bidrag till forskningsinstitutet för experimentell fysik	458 000
70. Bidrag till naturvetenskaplig forskning i Övre Norrland	61 400
71. Bidrag till vetenskaplig verksamhet i övrigt	56 900
Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien:	
Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum m. m.:	
73. Avlöningar	1 261 000
77. Omkostnader	184 900
78. Inredning och utrustning	65 000
79. Bidrag till avlöning åt landsantikvarier	176 000
Statens historiska museum m. m.:	
80. Underhåll och ökande av samlingarna	40 000
Riksantikvarieämbetet:	
80. Vård och underhåll av fornlämningar och byggnadsminnesmärken	115 000
81. Fornminnesinventering	217 600

Sid.		Kronor
	Ostasiatiska arkeologiska samlingarna:	
82.	Avlöningar	62 700
83.	Omkostnader	5 900
	Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan:	
83.	Avlöningar	346 000
85.	Omkostnader	86 200
86.	Undervisningsmateriel m. m.	46 800
86.	Stipendier m. m.	26 200
	Musikaliska akademien med musikhögskolan:	
87.	Avlöningar	819 000
90.	Omkostnader	58 600
91.	Inköp och bindning av böcker och musikalier samt underhåll och vård av instrument	37 000
92.	Stipendier m. m.	30 000
Säger för akademier m. m.		4 156 500

E. Universiteten, den medicinska undervisningen m. m.

Universitetskanslersämbetet:		
93.	Avlöningar	163 800
94.	Omkostnader	13 500
Uppsala universitet:		
95.	Avlöningar	10 265 000
112.	Omkostnader	926 000
113.	Materiel m. m.	1 690 000
114.	Nyanskaffning av apparater m. m.	200 000
115.	Bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket	400 000
115.	Inredning och utrustning av fysiska institutionen	500 000
Lunds universitet:		
116.	Avlöningar	9 395 000
128.	Omkostnader	684 000
129.	Materiel m. m.	1 430 500
130.	Nyanskaffning av apparater m. m.	200 000
131.	Bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket	385 000
131.	Inredning och utrustning av nya lokaler	240 000
Karolinska mediko-kirurgiska institutet:		
134.	Avlöningar	4 045 000
148.	Omkostnader	482 000
149.	Materiel m. m.	955 000
150.	Nyanskaffning av apparater m. m.	150 000
153.	Bokinköp och bokbindning för biblioteket	61 000
153.	Engångsanslag för vissa institutioner	120 000
155.	Bidrag till fysiologisk-akustisk forskning	1 000
Medicinska högskolan i Göteborg:		
155.	Avlöningar	*2 100 000
155.	Omkostnader	*152 000
155.	Materiel m. m.	*400 000
155.	Utrustning	*650 000
155.	Bokinköp och bokbindning	*75 000
155.	Bidrag till Göteborgs stad för verksamheten vid högskolans bibliotek	*82 000
155.	Bidrag till Stockholms högskola	*6 300 000
156.	Bidrag till anordnande av en internationell engelskspråkig kurs vid Stock- holms högskola	78 200
158.	Ersättning för vissa till Stockholms högskola upplåtna lokaler	25 000
159.	Bidrag till Göteborgs högskola	*1 000 000

* Beräknat belopp.

Sid.		Kronor
	Tandläkarhögskolan i Stockholm:	
159.	Avlöningar	2 412 000
162.	Omkostnader	540 000
165.	Bokinköp och bokbindning	16 000
165.	Nyanskaffning och underhåll av utrustning	140 000
	Tandläkarhögskolan i Malmö:	
166.	Avlöningar	2 270 000
168.	Omkostnader	628 500
169.	Bokinköp och bokbindning m. m.	14 500
169.	Nyanskaffning och underhåll av utrustning	70 000
	Tandläkarhögskolorna:	
170.	Bidrag till elever för anskaffande av instrument	220 000
171.	Bidrag till driften av amanuenskliniker	150 000
172.	Anordnande av utbildning för tandtekniker och tandsköterskor	175 000
	Gemensamma universitetsändamål:	
173.	Ersättning åt överläkare vid vissa epidemisjukhus för klinisk undervisning i epidemiologi åt medicine kandidater	*14 000
174.	Kurser i krigskirurgi m. m.	7 500
174.	Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer	60 000
174.	Naturastipendier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter	1 005 000
182.	Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar	600 000
182.	Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier	1 659 000
185.	Resestipendier åt ordinarie lärare m. fl.	85 000
186.	Gästföreläsningar	65 000
187.	Bidrag till tryckning av rättsvetenskapliga arbeten	25 000
187.	Bidrag till främjande av medicinsk forskning vid universiteten m. fl. läroanstalter	616 000
188.	Ämnes- och fakultetskonferenser	25 000
188.	Bidrag till Stockholms högskolors rektorskonvents verksamhet	10 000
	Rasbiologiska institutet:	
188.	Avlöningar	111 000
189.	Omkostnader	13 300
189.	Materiel m. m.	31 100
	Farmaceutiska institutet:	
190.	Avlöningar	400 000
194.	Omkostnader	41 200
194.	Materiel m. m.	60 000
196.	Inredning och utrustning av nya lokaler	200 000
	Ortnamnskommissionen:	
197.	Avlöningar	115 000
198.	Omkostnader	22 700
199.	Insamling och bearbetning av vetenskapligt material	40 000
200.	Bidrag till institutet för ortnamns- och dialektforskning vid Göteborgs högskola	11 000
	Landsmålsarkiven:	
200.	Avlöningar	278 000
201.	Omkostnader	18 800
202.	Insamling och bearbetning av vetenskapligt material	75 000
204.	Bidrag till institutet för folkminnesforskning vid Göteborgs högskola	20 300
204.	Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden vid universiteten m. m.	150 000
205.	Bidrag till instituten för socialpolitisk och kommunal utbildning och forskning	626 000
208.	Kurser för fortsatt utbildning av befattningshavare i kommunal och social tjänst	1 000
208.	Fortsättnings- och repetitionskurser för läkare	10 000

* Beräknat belopp.

Sid.		Kronor
	Garantilånenämnden:	
208.	Avlöningar	49 000
210.	Omkostnader	22 200
210.	Kostnader för statlig kreditgaranti för vissa studielån	50 000
211.	Kostnader för avskrivning av studielån med statlig kreditgaranti till studenter m. fl.	10 000
211.	Bidrag till inventarier i studentbostadshus	500 000
212.	Bidrag till Sveriges förenade studentkårer för redigering av ett register över vissa licentiat- och doktorsavhandlingar	2 000
212.	Bidrag till anordnande av praktisk-pedagogiska utbildningskurser för blivande läroverkslärare m. m.	35 000
214.	Kurser för utbildande av laboratoriebiträden	12 500
Säger för universiteten, den medicinska undervisningen m. m.		56 881 600

F. Tekniska högskolor.

	Överstyrelsen för de tekniska högskolorna:	
215.	Avlöningar	65 700
216.	Omkostnader	12 800
	Tekniska högskolan i Stockholm:	
216.	Avlöningar	5 540 000
235.	Omkostnader	1 130 000
237.	Materiel m. m.	1 900 000
239.	Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek	81 000
239.	Stipendier	24 000
240.	Inredning och utrustning av nya lokaler	*1 000 000
240.	Fortbildningskurser i stadsbyggnad	8 500
	Chalmers tekniska högskola:	
242.	Avlöningar	3 140 000
255.	Omkostnader	525 000
260.	Materiel m. m.	1 100 000
261.	Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek	75 000
262.	Stipendier	10 000
263.	Inredning och utrustning av nya lokaler	1 250 000
	Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna:	
266.	Stipendier för framjande av högre tekniska studier	72 000
266.	Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar	15 000
267.	Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden m. m.	30 000
268.	Resestipendier åt lärare m. fl.	70 000
Säger för tekniska högskolor		16 049 000

G. Skolöverstyrelsen.

	Skolöverstyrelsen:	
270.	Avlöningar	3 310 000
272.	Omkostnader	645 000
272.	Forsöksverksamhet m. m.	600 000
Säger för skolöverstyrelsen		4 555 000

H. Allmänna läroverken m. m.

	Allmänna läroverken:	
278.	Avlöningar	*110 000 000
278.	Omkostnader	*500 000
278.	Bokinköp och bokbindning	500 000
280.	Bidrag till ljus- och vedkassorna	*3 500 000
280.	Ersättning för djäknepenningar m. m.	8 500
280.	Avlöning åt deltagare i praktiska lärarkurser m. m.	*2 000 000

* Beräknat belopp.

Sid.	Kronor
Direktionen över Stockholms stads undervisningsverk:	
281. Avlöningar	27 500
282. Omkostnader	9 000
282. Vissa reparationsarbeten å gamla läroverkshuset i Strängnas	50 000
Kommunala läroverk:	
284. Understöd åt vissa kommunala gymnasier m. m.	*900 000
284. Bidrag till kommunala flickskolor	14 000 000
284. Bidrag till kommunala realskolor	6 150 000
284. Bidrag till praktiska kommunala realskolor	8 900 000
286. Bidrag till hälsovården vid vissa högre kommunala skolor	115 000
Privatläroverk:	
287. Bidrag till vissa privatläroverk	5 740 000
290. Bidrag till Franska skolan i Stockholm	68 400
290. Bidrag till vissa internatläroverk	86 000
294. Ersättning åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter	18 500
Statens skolköksseminarium och hushållsskola:	
294. Avlöningar	245 000
297. Omkostnader	30 000
298. Bidrag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala	535 000
299. Understöd till vissa handarbets- och skolköksseminarier	200 000
302. Lärarboksnämnden	45 600
302. Centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet	15 000
303. Intagningsnämnder vid vissa allmänna läroverk m. fl. läroanstalter	10 000
304. Kurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter	45 000
306. Fortbildningskurser i hygien för lärare, skolläkare och skolsköterskor	52 000
308. Utbildningskurser i kvinnlig slöjd för lärare	67 000
309. Språkassistentverksamhet vid högre läroanstalter	80 800
311. Resestipendier åt lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter	65 000
311. Vissa åtgärder för avhjälpande av lärarbristen vid högre skolor	750 000
Psykologisk pedagogiska institutet:	
314. Avlöningar	61 000
315. Omkostnader	17 200
316. Bokinköp och bokbindning vid pedagogiska biblioteket	17 500
317. Undersökningar och kurser	140 000
318. Vissa kostnader för student- och realexamina	687 000
319. Studiebidrag och stipendier åt lärjungar vid allmänna läroverk m. fl. läroanstalter	18 000 000
321. Stipendier för studier genom korrespondens och vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning	50 000
323. Bidrag till inrättande av skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter	800 000
323. Bidrag till avlönande av föreståndare vid skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter	70 000
Sager för allmänna läroverken m. m. 174 556 000	

I. Folkundervisningen.

Anstalter för lärarutbildning m. m.

Folkskoleseminarierna:

325. Avlöningar	15 600 000
338. Omkostnader	1 323 200
341. Materiel, böcker m. m.	375 000
341. Utrustning	400 000

* Beräknat belopp.

Sid.		Kronor
	Småskoleseminarierna:	
342.	Avlöningar	4 200 000
356.	Omkostnader	464 700
358.	Materiel, böcker m. m.	88 000
358.	Utrustning	115 000
359.	Kurser för lärare vid folk- och småskoleseminarier	45 000
360.	Kurs för lärare rörande läs- och skrivsvårigheter hos barn	20 500
360.	Bidrag till August Abrahamsons stiftelse för slöjdlärarutbildning	30 000
361.	Fortbildningskurser för lärare vid egentliga folkskolor och småskolor	85 000
362.	Fortbildningskurs för föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor	15 000
364.	Resestipendier åt lärare vid vissa till folkundervisningen hörande läroanstalter	35 000
364.	Stipendier åt folkskollärare för vinnande av behörighet att undervisa i engelska	165 000
365.	Bidrag till Ericastiftelsen	*100 000

Folkskolinspektionen.

	Folkskolinspektionen:	
365.	Avlöningar	1 713 000
367.	Omkostnader	441 000

Skolmåltider.

367.	Bidrag till anordnande av skolmåltider	34 000 000
369.	Bidrag till anskaffande av inventarier för skolmåltider	1 600 000
370.	Kurser för utbildande av personal för skolmåltider	109 500

Folkskoleväsendet.

Folkskolor m. m.:

371.	Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor	431 900 000
377.	Bidrag till hälsovården vid folk- och småskolor	1 415 000
379.	Resekostnadsersättningar åt skollakare vid folk- och småskolor	65 000
379.	Bidrag till avlöning åt lärarinnor i hushållsgöromål vid särskilda anstalter	50 000
380.	Bidrag till avlöning åt lärare för vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern	550 000
380.	Folkundervisningens beframjande i rikets nordligaste gränssorter m. m.	250 000
381.	Bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor	1 215 000
382.	Bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem	2 500 000
382.	Bidrag till anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn	21 000 000
386.	Bidrag till kostnaderna för tillhandahållande av fria läroböcker m. m.	8 840 000
386.	Bidrag till vissa byggnadsarbeten	53 000 000
389.	Bidrag till vissa fullbordade byggnadsarbeten	2 800 000
390.	Byggnadsbidrag för vissa äldre undervisningslokaler	600 000
390.	Hyresbidrag för undervisningslokaler m. m.	1 200 000
391.	Bidrag till undervisningsmateriel	2 900 000
392.	Byggnadsbidrag till tjänstebostäder	4 800 000
393.	Övergångsbidrag till tjänstebostäder	225 000
393.	Bidrag till Skytteanska skolan i Tärna	36 500
394.	Anordnande av kombinerad korrespondens- och radioundervisning	400 000

Nomadskolor:

396.	Avlöningar	817 000
399.	Omkostnader	362 800
400.	Fortsättningsskolundervisning för nomadbarn	62 000

* Beräknat belopp.

Sid.		Kronor
	Fortsättningsskolor:	
401.	Bidrag till avlöning åt lärare	4 600 000
401.	Bidrag till centralisering av fortsättningsskolväsendet	700 000
402.	Utbildningskurser för lärare	20 000

Högre folkskolor och folkhögskolor.

	Högre folkskolor:	
402.	Understöd	600 000
403.	Bidrag till arvoden åt skolläkare m. m.	5 000
	Folkhögskolor:	
404.	Understöd	6 750 000
405.	Bidrag till arvoden åt skolläkare	24 500
406.	Förberedande samhällsvetenskapliga kurser	46 500
406.	Studiebidrag och stipendier åt elever	2 900 000
407.	Understöd för utbildning av lärare	14 500

Abnormundervisningen.

	Läroanstalter för blindas:	
408.	Avlöningar	*1 000 000
408.	Omkostnader	301 900
	Vårdanstalten i Lund för blindas med komplicerat lyte:	
410.	Avlöningar	*590 000
411.	Omkostnader	192 600
413.	Skrivmaskiner åt avgående blindskolelever	17 300
413.	Resor för blindskolelever jämte åtföljande vårdare	30 000
413.	Arvoden åt blivande blindlärare	15 400
414.	Tryckning av blindskrifter	20 000
415.	Bidrag till anskaffande av böcker åt blindas	10 000
	Skolor för dövas:	
416.	Avlöningar	*3 400 000
416.	Omkostnader	1 349 300
420.	Engångsanskaffning av utrustning m. m.	90 000
423.	Resor för elever jämte åtföljande vårdare	84 000
424.	Stipendier åt vissa fortsättningsskolpliktiga dövas m. fl.	8 000
425.	Arvoden åt blivande lärare för dövas	139 000
426.	Bidrag till förskolor och skolhem för dövas barn	150 000
428.	Bidrag till bildningsverksamhet bland dövas	8 000
	Präster och konsulenter för dövas:	
429.	Avlöningar	90 900
430.	Omkostnader	31 400
430.	Bidrag till tidning för dövas	2 000
431.	Bidrag till Hörselfrämjandet för kursverksamhet	24 000

Säger för folkundervisningen 619 127 500

J. Yrkesundervisningen.

	Överstyrelsen för yrkesutbildning:	
433.	Avlöningar	1 207 000
438.	Omkostnader	144 500
439.	Yrkespedagogisk reformverksamhet	50 000
	Högre tekniska läroverk:	
439.	Avlöningar	*6 000 000
439.	Omkostnader	604 500

* Beräknat belopp.

	Kronor
sid.	
441. Materiel, böcker m. m.	430 000
442. Föreläsningar och fortbildningskurser	21 000
Konstfackskolan:	
443. Avlöningar	801 000
445. Omkostnader	75 100
446. Undervisningsmateriel m. m.	83 200
446. Understöd åt handelsgymnasier	1 450 000
454. Anordnande av handelsgymnasieexamen för lärjungar från enskild undervisning	22 000
455. Stipendier åt elever vid tekniska fackskolor och andra fackutbildningsanstalter	1 000 000
Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning:	
455. Understöd åt kommunala anstalter för yrkesundervisning	13 400 000
458. Understöd åt enskilda anstalter för yrkesundervisning	2 100 000
459. Bidrag till inrättande av centrala verkstadsskolor m. m.	2 000 000
460. Bidrag till driften av centrala verkstadsskolor	5 080 000
464. Bidrag till driften av flygmekanikerskolan i Mölndal	320 000
465. Bidrag till inrättande av sjömansskolor	150 000
467. Bidrag till driften av sjömansskolor	180 000
468. Bidrag till anordnande av kurser för utbildning av elektriska installatörer	75 500
469. Studiebidrag och stipendier åt elever	6 400 000
Särskilda anstalter för yrkesundervisning:	
469. Bidrag till grafiska institutet	3 600
470. Bidrag till bergsskolan i Filipstad m. m.	61 800
471. Bidrag till textilinstitutet i Borås	88 200
474. Bidrag till Lennings textilt tekniska institut i Norrköping	75 000
475. Bidrag till vissa omskolningskurser m. m.	1 100 000
476. Framjande av praktisk lärlingsutbildning hos hantverksmästare	300 000
477. Framjande av larlingsutbildning inom muraryrket m. m.	200 000
478. Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov	25 000
478. Resestipendier för yrkesutbildning	50 000
478. Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen	330 000
480. Resestipendier åt lärare vid yrkesundervisningen	11 500
480. Bidrag till vissa kurser i cement- och betongteknik	13 700
Säger för yrkesundervisningen	
	43 852 600

K. Folkbildningsåtgärder i övrigt m. m.

482. Understöd åt folkbiblioteksväsendet	5 240 000
490. Bidrag till bildningsverksamhet bland sjömän	5 000
490. Bidrag till bildningsverksamhet bland fiskare	5 000
491. Understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar	790 000
495. Understöd för anordnande av folkbildningskurser m. m.	170 000
497. Resekostnadsersättning åt föreläsare	200 000
497. Understöd åt studiecirkelverksamhet	3 125 000
501. Understöd för anordnande av s. k. universitetscirklar	45 000
502. Utbildning av studieledare för folkbildningsarbetet m. m.	84 000
504. Bidrag till studieförbund för organisations- och administrationskostnader	1 300 000
507. Bidrag till verksamheten vid hemgårdar	45 000
508. Bidrag till verksamheten vid studiehem	40 000
508. Bidrag till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens framjande	625 000
511. Studiehjälpsnämnden	125 000
512. Ersättning till postverket för dess bestyr med statens studielån	40 000

Sid.		Kronor
	Statens biografbyrå:	
512.	Avlöningar	122 500
513.	Omkostnader	12 000
513.	Bidrag till Samfundet för hembygdsvärd	45 000
Säger för folkbildningsåtgärder i övrigt m. m.		12 018 500

L. Gymnastiska centralinstitutet m. m.

Gymnastiska centralinstitutet:		
516.	Avlöningar	365 000
519.	Omkostnader	107 000
519.	Materiel, böcker m. m.	18 700
520.	Särskild undervisning i idrott och gymnastik m. m.	8 800
520.	Bidrag till Stockholms studenters idrottsförening till lokalhyra m. m.	6 500
521.	Undervisning i idrott för högskolestudenter i Stockholm och Göteborg	15 000
522.	Understöd åt svenska Dalcroze-institutet	10 000
Säger för gymnastiska centralinstitutet		531 000

M. Understöd åt vetenskap, vitterhet och konst m. m.

523.	Understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker	400 000
523.	Bidrag till nämnden för svensk språkvård	20 000
525.	Bidrag till främjande av humanistisk forskning	675 000
Statens medicinska forskningsråd:		
526.	Förvaltningskostnader	102 500
527.	Framjande av medicinsk forskning	1 500 000
Statens naturvetenskapliga forskningsråd:		
529.	Förvaltningskostnader	63 000
530.	Framjande av naturvetenskaplig forskning	1 400 000
531.	Naturvetenskaplig publiceringsverksamhet	365 000
532.	Bidrag till publicering av den svenska djuphavsexpeditionens resultat	60 000
Statens samhällsvetenskapliga forskningsråd:		
532.	Förvaltningskostnader m. m.	17 000
532.	Framjande av samhällsvetenskaplig forskning	335 000
Flyg- och navalmedicinska nämnden:		
533.	Avlöningar	185 000
533.	Omkostnader	19 000
533.	Flyg- och navalmedicinsk forskning	221 000
539.	Atomenergiforskning	2 475 000
Matematikmaskinnämnden:		
541.	Avlöningar	342 000
541.	Omkostnader	65 000
541.	Materiel m. m.	50 000
545.	Bidrag till Konung Gustaf V:s forskningsinstitut	156 000
546.	Bidrag till medicinska Nobelinstitutets avdelning för biokemi	97 000
547.	Bidrag till oceanografiska institutet	93 600
548.	Understöd åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst	100 000
548.	Understöd åt skriftställaren E. H. Thörnberg	4 800
548.	Statens konstråd	13 000
550.	Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader	200 000
550.	Bidrag till samfundet De nio	10 000
551.	Vetenskapliga observationer vid den totala solförmörkelsen 1954	90 000
552.	Bearbetning av Antarktisexpeditionens fyndmaterial	47 000
Säger för understöd åt vetenskap, vitterhet och konst m. m.		9 105 900

Sid.

Kronor

N. Diverse.

Ersättning till statens allmänna fastighetsfond:

554.	Slottsbyggnadernas delfond	29 000
554.	Byggnadsstyrelsens delfond	9 547 000
554.	Uppsala universitets delfond	1 021 000
554.	Lunds universitets delfond	934 000
554.	Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark	12 100
555.	Sveriges anslutning till vissa internationella vetenskapliga sammanslutningar	24 000
556.	Bidrag till svenska institutet i Rom m. m.	83 500
556.	Bidrag till driften av stiftelsen San Michele	15 000
557.	Skandinavisk bibliotekarie vid nordiska avdelningen av S:te Genevièvebiblioteket i Paris m. m.	5 500
558.	Bidrag till avlöning av föreståndare för svenska studenthemmet i Paris	10 500
558.	Främjande av internationellt-kulturellt samarbete	260 000
559.	Främjande av nordiskt-kulturellt samarbete	235 000
560.	Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco	915 000
562.	Bidrag till bestridande av kostnader för vissa internationella kongresser i Sverige	38 000
564.	Kommittéer och utredningar genom sakkunniga	900 000
564.	Extra utgifter	240 000
565.	Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst	60 000
565.	Barntillägg åt vissa lärare vid högre kommunala skolor	3 000

Säger för diverse 14 332 600

Summa 969 523 500

NIONDE HUVUDTITELN

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
2 januari 1953.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden
SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON,
LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON,
LINDELL, NORDENSTAM.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Norup, och statsrådet
Hjalmar Nilson anmäler de frågor, som tillhör regleringen av utgifterna
under riksstatens nionde huvudtitel för budgetåret 1953/54, statsrådet No-
rup beträffande punkterna 1—141, 160—194, 215—219, 221—224 och 227—
232 samt statsrådet Hjalmar Nilson beträffande punkterna 142—159, 195
—214, 220 samt 225 och 226. Föredragandena yttrar därvid följande.

A. Jordbruksdepartementet.

1. Jordbruksdepartementet: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	507 000	611 041
1952/53 (statsliggaren s. 733)	605 000	
1953/54 (förslag)	736 000	

Den ene av departementets båda byråchefer i lönegrad Cr 13 tjänstgör
såsom lantbruksrepresentant i Washington, och hans byråchefstjänst up-
pehålles icke för närvarande. Denna anordning beräknas komma att be-
stå även under nästa budgetår. Jag vill i detta sammanhang uttala, att ifrå-
gavarande byråchefstjänst bör indragas vid nuvarande innehavares av-
gång. Någon vikarie å tjänsten bör icke heller förordnas.

Med hänsyn till vad chefen för civildepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört rörande löneställningen för vissa tjänstemän inom statsdepartementen m. m. bör i personalförteckningen för jordbruksdepartementet uppföras en tjänst som budgetsekreterare i lönegrad Cr 8 och ytterligare två tjänster såsom förste kanslissekreterare i lönegrad Ca 29, varjämte en tjänst såsom förste kanslissekreterare i lönegrad Ca 29 å övergångsstat bör återföras å ordinarie stat. I samband härmed bör tre tjänster såsom andre kanslissekreterare i lönegrad Ca 25 utgå ur personalförteckningen samt en dylik tjänst utbytas mot en tjänst såsom kanslissekreterare i samma lönegrad. Slutligen bör tjänsten såsom föredragande i regeringsrätten uppflyttas till lönegrad Ce 33. I anledning av dessa förslag bör ordinarieposten uppräknas med 6 600 kronor och icke-ordinarieposten med 500 kronor.

I övrigt torde beträffande departementets avlöningsanslag icke böra vidtagas andra ändringar än sådana, som har automatisk karaktär. Detta innebär att på grund av de löneregleringar, som genomförts under år 1952, uppflyttningar inom reglerad befordringsgång samt beräknade löneklassförändringar ordinarieposten bör höjas med 10 500 kronor och icke-ordinarieposten med 11 500 kronor. Slutligen bör posten rörligt tillägg uppräknas med 101 900 kronor.

Vid bifall till vad jag sålunda förordnat skulle jordbruksdepartementets avlöningsanslag för nästa budgetår behöva höjas med 131 000 kronor.

Anslaget beräknas sålunda:

Avlöning till departementschefen 31 500 (oförändrat) kronor;

avlöningar till ordinarie tjänstemän 328 500 (+ 17 100) kronor;

avlöningar till icke-ordinarie personal 141 200 (+ 12 000) kronor;

rörligt tillägg 234 800 (+ 101 900) kronor.

Anslaget uppföres alltså med $(31\,500 + 328\,500 + 141\,200 + 234\,800 =)$ 736 000 (+ 131 000) kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i personalförteckningen för jordbruksdepartementet dels uppföra en tjänst såsom budgetsekreterare i lönegrad Cr 8 och ytterligare två tjänster såsom förste kanslissekreterare i lönegrad Ca 29, dels återföra en å övergångsstat uppförd tjänst såsom förste kanslissekreterare i lönegrad Ca 29 å ordinarie stat, dels utsluta tre tjänster såsom andre kanslissekreterare i lönegrad Ca 25 samt utbyta en dylik tjänst mot en tjänst såsom kanslissekreterare i samma lönegrad, dels ock flytta upp en tjänst såsom föredragande i regeringsrätten från lönegrad Ce 32 till lönegrad Ce 33;

b) fastställa följande avlöningsstat för jordbruksdepartementet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54:

Avlöningsstat.

1. Avlöning till departementschefen	31 500
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> ...	328 500
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	141 200
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	234 800

Summa kronor 736 000;

c) till *Jordbruksdepartementet*: *Avlöningar* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 736 000 kronor.

[2] 2. *Jordbruksdepartementet: Omkostnader.*

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	55 000	61 045
1952/53 (statsliggaren s. 733)	60 000	
1953/54 (förslag)	60 000	

Anslaget torde böra uppföras med oförändrat belopp av 60 000 kronor för nästa budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Jordbruksdepartementet*: *Omkostnader* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 60 000 kronor.

B. Lantbruksstyrelsen m. m.

[3] 1 och 2. Lantbruksstyrelsen: Avlöningar och Omkostnader.

Till lantbruksstyrelsens avlöningar och omkostnader har för innevarande budgetår anvisats förslagsanslag av 1 773 500 respektive 267 500 kronor.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har lantbruksstyrelsen (skr. 27/8 1952) hemställt, att avlöningsanslaget skall höjas med 479 500 kronor till 2 253 000 kronor och omkostnadsanslaget med 77 500 kronor till 345 000 kronor. De sålunda begärda ökningarna föranledes av, bland annat, förslag om inrättande av en jordbruksekonomisk byrå. Detta förslag har framlagts i anslutning till det av en särskild av lantbruksstyrelsen och statens jordbruksnämnd tillsatt delegation, den s. k. typjordbrukskommittén, avgivna förslaget rörande metoderna för och organisationen av den jordbruksekonomiska undersökningen. I sitt yttrande över sistnämnda förslag erinrade styrelsen och nämnden om, bland annat, att särskilda sakkunniga nyligen tillkallats för att utreda frågan om översynen av jordbrukskalkylen m. m. samt att frågan om typjordbrukskalkylernas betydelse för den framtida prisregleringen komme att klarläggas i samband med denna utredning. Myndigheterna ansåge därför, att ställningstagandet till den av typjordbrukskommittén föreslagna ändringen av den lokala organisationen för den jordbruksekonomiska undersökningen borde anstå, tills de sakkunniga tagit ställning till det fortsatta prisregleringssystemet och typjordbrukskalkylernas betydelse i detta sammanhang preciserats. Däremot vore det önskvärt, att man snarast inom ett begränsat område försöksvis genomförde en omläggning av metodiken i överensstämmelse med kommitténs förslag. Oberoende av hur frågorna om metodiken och den lokala organisationen löstes, vore enligt myndigheternas uppfattning en förstärkning av undersökningens centrala organisation ofrånkomlig. Kommitténs förslag i denna del innebure, att den centrala bearbetningen av undersökningsmaterialet skulle vara förlagd till lantbruksstyrelsen och där ombesörjas av en särskild institution med en till densamma knuten nämnd.

Typjordbrukskommitténs förslag är för närvarande föremål för remissbehandling. Enligt min mening synes frågan om den jordbruksekonomiska undersökningens centrala organisation icke böra upptagas till prövning, förrän remissförfarandet avslutats. I avvaktan härpå synes förevarande båda anslag i riksstatsförslaget för nästa budgetår böra upptagas med endast beräknade belopp. Anslagen torde därvid preliminärt böra uppföras med 2 060 000 respektive 269 000 kronor. Under återopande av det anförda hemställer jag alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1953/54 beräkna

dels till *Lantbruksstyrelsen: Avlöningar* ett förslagsanslag av 2 060 000 kronor;

dels ock till *Lantbruksstyrelsen: Omkostnader* ett förslagsanslag av 269 000 kronor.

[4] 3. **Lantbruksstyrelsen: Kostnader för utbetalande av producentbidrag.**

	Anslag
1951/52	55 000
1952/53 (statsliggaren s. 736)	76 000
1953/54 (förslag)	94 000

Under anslagsrubriken *Lantbruksstyrelsen: Kostnader för utbetalande av producent- och kontantbidrag* har för löpande budgetår anvisats 76 000 kronor.

Lantbruksstyrelsen (skr. 27/8 1952) hemställer att anslaget skall höjas med 18 000 kronor till 94 000 kronor. Härvid beräknas ersättningen till statens jordbruksnämnd till 45 000 kronor mot 30 000 kronor för innevarande budgetår. Ökningen beror dels på stegrade allmänna omkostnader, dels på att ersättningen för sistnämnda budgetår beräknats omkring 10 000 kronor för lågt. Ersättningen till mejerierna uppskattas till 14 000 kronor. På grundval av uppgift från Svenska mejeriernas riksförening beräknas slutligen ersättningen till föreningen till 35 000 kronor mot omkring 32 000 kronor för budgetåret 1951/52.

Departementschefen.

Mot lantbruksstyrelsens beräkning av medelsbehovet under förevarande anslag synes icke vara något att erinra. Efter den genom beslut av 1952 års riksdag genomförda ändringen av bidragen torde anslaget dock böra betecknas *Lantbruksstyrelsen: Kostnader för utbetalande av producentbidrag*. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lantbruksstyrelsen: Kostnader för utbetalande av producentbidrag* för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 94 000 kronor.

[5] 4 och 5. **Lantbruksnämnderna: Avlöningar och Omkostnader.**

Till lantbruksnämndernas avlöningar och omkostnader har för innevarande budgetår anvisats förslagsanslag av 7 507 000 respektive 2 177 000 kronor. Lantbruksstyrelsens anslagsäskanden (skr. 27/8 1952) för nästa budgetår innebär förutom att anslagen skall höjas med 1 356 000 respektive 125 000 kronor, bland annat, att å lantbruksnämndernas personalförteckning skall, i anslutning till vissa under lantbruksstyrelsens avlöningsanslag framlagda omorganisationsförslag, uppföras två tjänster såsom lantbrukskonsulent i lönegrad Ce 26. Kostnaderna för dessa tjänster föreslås

skola bestridas från lantbruksstyrelsens avlöningsanslag. Såsom framgår av det föregående har sistnämnda anslag i riksstatsförslaget upptagits med endast ett preliminärt belopp. Frågan om berörda omorganisation och om inrättandet av nyssnämnda lantbrukskonsulenttjänster har sålunda icke upptagits till prövning i förevarande sammanhang. Vid sådant förhållande synes jämväl lantbruksnämndernas avlönings- och omkostnadsanslag i riksstatsförslaget för nästa budgetår böra upptagas med endast beräknade belopp. Anslagen torde därvid preliminärt böra uppföras med belopp av 8 665 000 respektive 2 250 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1953/54 beräkna

dels till Lantbruksnämnderna: Avlöningar ett förslagsanslag av 8 665 000 kronor;

dels ock till Lantbruksnämnderna: Omkostnader ett förslagsanslag av 2 250 000 kronor.

[6] 6. Lantbruksnämnderna: Utrustning.

	Anslag	Nettoutgift	Reservation vid budgetårets utgång
1951/52	40 000	31 603	8 397
1952/53 (statsliggaren s. 739) ..	20 000		
1953/54 (förslag)	30 000		

Y r k a n d e. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 27/8 1952) hemställer, att anslaget skall upptagas med ett till 70 000 kronor förhöjt belopp.

M o t i v. Lantbruksnämnderna har uppskattat medelsbehovet för nästa budgetår för nyanskaffning av möbler, kontorsmaskiner m. m. till 128 000 kronor. Det samlade medelsbehovet för dylik nyanskaffning torde emellertid enligt lantbruksstyrelsen med tillämpning av dagens priser kunna beräknas till omkring 170 000 kronor, varav cirka 75 000 kronor belöper å enbart instrument och annan fältutrustning. Någon möjlighet att anlita nämndernas omkostnadsanslag för ändamålet föreligger ej. För tillgodoseende av hela nyanskaffningsbehovet skulle, med hänsyn till att ett belopp å omkring 27 000 kronor återstår odisponerat, behövas en medelsanvisning av omkring (170 000 — 27 000 =) 143 000 kronor. Om kompletteringen skall kunna ske i tillfredsställande takt, är det nödvändigt att för nästa budgetår beräknas ett belopp av 60 000 kronor för ändamålet. Med hänsyn till att särskilt fältutrustningen är otillräcklig samt i stor utsträckning även föråldrad och bristfällig bör 40 000 kronor av nämnda belopp användas för inköp av nya instrument och dylikt. Under anslaget bör vidare beräknas minst 10 000 kronor till kostnaderna för en telefonväxel hos lantbruksnämnden i Värmlands län. Denna kommer nämligen under nästa budgetår att flytta in i nya lokaler, gemensamma för hela nämnden.

Departementschefen.

För att en önskvärd komplettering av lantbruksnämndernas utrustning skall kunna ske synes medel böra anvisas under förevarande anslag jämväl för nästa budgetår. Jag anser mig emellertid icke kunna tillstyrka, att medelsanvisningen för ändamålet höjes med mer än 10 000 kronor, vilket belopp motsvarar de beräknade kostnaderna för telefonväxeln hos lantbruksnämnden i Värmlands län. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lantbruksnämnderna: Utrustning* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

[7] 7. Lantbruksnämnderna: Ersättningar åt ortsombuden.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	200 000	202 671
1952/53 (statsliggaren s. 739)	300 000	
1953/54 (förslag)	300 000	

Lantbruksstyrelsen (skr. 27/8 1952) hemställer, att anslaget skall upptagas med oförändrat belopp. Styrelsen erinrar om att ersättningen från och med innevarande budgetår utgår efter delvis andra grunder än tidigare. Med hänsyn härtill saknas ännu säkra utgångspunkter för beräkning av medelsbehovet.

Jag biträder lantbruksstyrelsens yrkande och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lantbruksnämnderna: Ersättningar åt ortsombuden* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 300 000 kronor.

[8] 8. Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer.

Under åberopande av vad jag senare denna dag anför under punkten 129 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer* för budgetåret 1953/54 beräkna ett förslagsanslag av 250 000 kronor.

[9] 9. Lantbruksattachéer: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	166 000	204 609
1952/53 (statsliggaren s. 740)	198 500	
1953/54 (förslag)	212 500	

Av det för innevarande budgetår anvisade anslaget har under icke-ordinarieposten beräknats bland annat högst 7 800 kronor till avlönande av skrivhjälp åt lantbruksrepresentanten i Bonn. Genom beslut den 18 april 1952 har emellertid Kungl. Maj:t medgivit, att för ändamålet må disponeras ett till högst 11 200 kronor förhöjt belopp. Icke-ordinarieposten synes sålunda av denna anledning böra höjas med 3 400 kronor. Nämnda post synes vidare böra uppräknas med 1 560 kronor för att skrivbiträdet vid beskickningens i London lantbruksavdelning skall kunna beredas en lönehöjning motsvarande den, som kom övrig biträdespersonal vid beskickningen till del den 1 juli 1952. Till avlöning åt ett extra skrivbiträde vid nämnda lantbruksavdelning har sedan år 1949 under anslaget disponerats ett belopp av högst 6 000 kronor. Med hänsyn till de väsentligt ökade levnadskostnaderna i London möter emellertid svårigheter att för detta belopp erhålla något dugligt biträde till och med för kort tid. Med hänsyn härtill och då ett extra skrivbiträde torde vara erforderligt under hela året synes nyssnämnda belopp böra uppräknas med 6 120 kronor till 12 120 kronor. Därigenom skulle åt ifrågavarande biträde kunna medges samma lönevillkor som åt lägst avlönat biträde vid någon av beskickningens övriga avdelningar. Icke-ordinarieposten torde sålunda böra uppräknas med $(3\,400 + 1\,560 + 6\,120 =)$ ett avrundat belopp av 11 100 kronor. Beträffande arvodesposten synes någon förändring nu icke erforderlig på grund av det från och med den 1 januari 1952 utgående särskilda lönetillägget. Däremot torde posten rörligt tillägg böra uppräknas med 2 900 kronor.

Ifrågavarande anslag bör sålunda för budgetåret 1953/54 uppföras med $(153\,800 + 51\,100 + 7\,600 =)$ 212 500 kronor. I förhållande till medelsanvisningen för löpande budgetår innebär detta en ökning med 14 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) fastställa följande avlöningsstat för lantbruksattachéer, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54:

Avlöningsstat.

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	153 800
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	51 100
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	7 600

Summa kronor 212 500;

- b) till *Lantbruksattachéer*: *Avlöningar* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 212 500 kronor.

[10] 10. Lantbruksattachéer: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	47 000	58 416
1952/53 (statsliggaren s. 742)	47 000	
1953/54 (förslag)	47 000	

Anslaget torde böra uppföras med oförändrat belopp av 47 000 kronor för budgetåret 1953/54. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid fastställa stat för anslagets användning. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lantbruksattachéer: Omkostnader* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 47 000 kronor.

C. Lantbruksakademien m. m.

[11] 1. Lantbruksakademien: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	26 600	35 866
1952/53 (statsliggaren s. 742)	32 500	
1953/54 (förslag)	42 700	

Y r k a n d e n. *Lantbruksakademien* (skr. 26/8 1952) hemställer, att anslaget skall höjas med 13 100 kronor till 45 600 kronor i enlighet med följande beräkning.

	Ökning
1. 1 sekreterare i Co 15 i st. för Ca 37	2 928
2. 1 kamrerare och notarie i Ca 29 i st. för Ca 25	1 872
3. Rörligt tillägg	8 300
	13 100.

M o t i v. 1. Sekreteraren hos lantbruksakademien konstitueras av Kungl. Maj:t efter förslag av akademien, vilket upprättas sedan röstning verkställts inom akademien och dess avdelningar. Vid prövningen av ifrågakommande kandidaters skicklighet till sekreterarbefattningen finns givetvis all för sakkunnigbedömning erforderlig kompetens företrädd inom akademien. Med hänsyn härtill samt till den ställning akademien intager såsom vetenskaplig institution har några särskilda föreskrifter i dess stadgar om sakkunnigförfarande vid tillsättande av sekreteraren hittills icke ansetts behövliga.

Genom att professorerna bland annat vid lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök från och med den 1 juli 1952 uppflyttats till lönegrad Co 14 har den överensstämmelse med hänsyn till lönegradsplacering upphört, som tidigare rått mellan dessa befattningar och sekreterarbefattningen. Sistnämnda befattning kvarstår sålunda alltså i lönegrad Ca 37. Enligt akademiens mening bör sekreteraren, som har professors titel, icke ha lägre lönegradsplacering än professorerna vid lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök. Med hänsyn till de uppgifter, som är förenade med sekreterarbefattningen, måste nämligen ställas mycket stora kompetenskrav på innehavaren av densamma. Utom professorskompetens inom visst område av jordbruksvetenskapen kräves, att sekreteraren äger allmän överblick över jordbruksforskningen, vilket särskilt accentuerats genom att jordbrukets forskningsråd anslutits till akademien. Men dessutom erfordras ingående kunskaper och erfarenheter om jordbruksnäringen i dess helhet och om dess aktuella problem. Med den ledande och verkställande funktion inom akademien, som tillkommer sekreteraren, måste kraven på honom beträffande initiativkraft samt administrativ erfarenhet och förmåga ställas

högre än då det gäller professorsbefattningar i allmänhet. Detsamma är även fallet i fråga om representationsskyldigheter.

Lönegradsplaceringen för sekreteraren bör även avvägas med tanke på rekryteringen. Akademiens möjligheter att fylla sitt viktiga och vittgående ändamål blir i avgörande grad beroende av den verkställande ämbetsmannens — sekreterarens — skicklighet och lämplighet. Det är därför nödvändigt, att befattningen får en sådan lönegradsplacering, att vid nytillsättning en tillräckligt erfaren och dugande kraft kan erhållas. Härför fordras enligt akademiens mening, att befattningen placeras i lönegrad Co 15. Vid bifall härtill synes emellertid det arvode å 2 000 kronor, som för närvarande utgår till sekreteraren i hans egenskap av självskriven ledamot och sekreterare i jordbrukets forskningsråd, icke längre böra utgå.

2. Den förbättrade löneställning, som under senare år inom olika institutioner på jordbrukets område i stor utsträckning tillerkänts befattningshavare med agronomexamen, har icke kommit akademiens kamrerare och notarie till del. Dennes löneläge har därigenom relativt sett försämrats avsevärt. Med hänsyn härtill och på grund av att de arbetsuppgifter, som åligger honom, ökat i omfattning och betydelse, räknar akademien med att befattningen skall jämföras med en förste byråsekreterarbefattning i 29 lönegraden.

3. Ökningen är av automatisk natur.

Departementschefen.

Den föreslagna uppflyttningen i lönegrad av lantbruksakademiens sekreterare är jag icke beredd att tillstyrka. Beträffande kamrerarens och notariens löneställning torde jag få erinra om att denna fråga redan prövats och avgjorts av riksdagen (prop. nr 241/1952). På grund härav bör ordinarieposten höjas med 1 200 kronor. Posten rörligt tillägg bör slutligen uppräknas med 9 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) fastställa följande avlöningsstat för lantbruksakademien, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54:

Avlöningsstat.

U t g i f t e r.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	31 700
2. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	17 500

Summa kronor 49 200

S ä r s k i l d a u p p b ö r d s m e d e l.

Av lantbruksakademiens medel	6 500
------------------------------------	-------

Nettoutgift kronor 42 700;

b) till *Lantbruksakademien*: *Avlöningar* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 42 700 kronor.